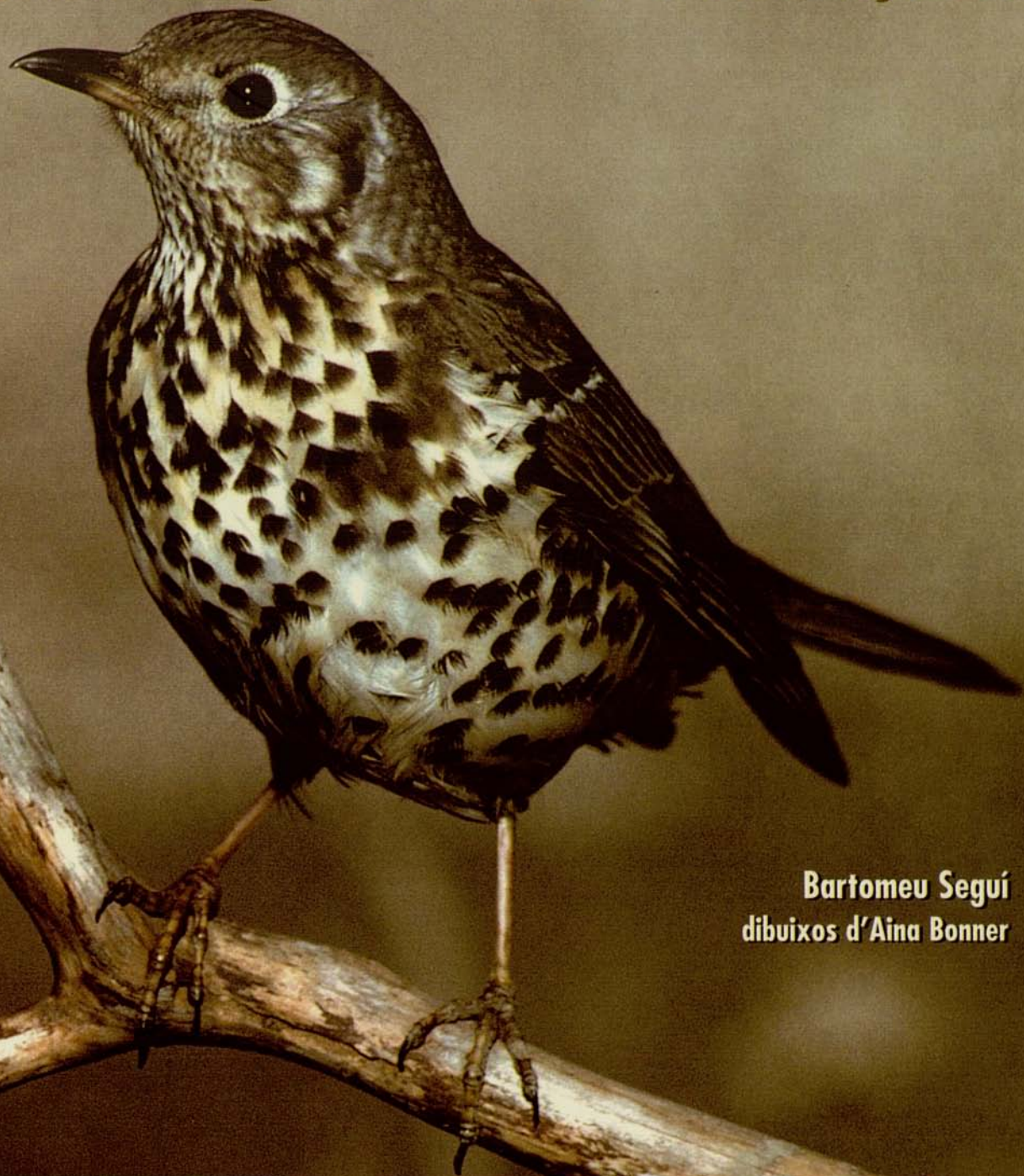

Guia de la Caça a les Illes Balears

Gestió Cinegètica i Formació del Caçador

Bartomeu Seguí
dibuixos d'Aina Bonner

BARTOMEU SEGUÍ
CAMPANER

Nascut a Palma l'any 1971, es llicencià el 1994 en Ciències Biològiques, en l'especialitat de Zoologia, a la Universitat de Bar-

celona. Es doctorà el 1999 a la Universitat de les Illes Balears amb una tesi basada en les comunitats d'aus prehumanes de Mallorca i Menorca. Precisament les aus han estat el grup que ha marcat el seu esdevenidor professional i personal, fascinant-lo des de la infància.

La seva tasca investigadora inclou estades i col·laboracions amb les institucions naturalístiques més prestigioses europees i nord-americanes, participat en projectes de recerca, conservació i gestió cinegètica en ambients insulars espanyols i de l'estranger. Ha publicat articles científics en revistes naturalístiques i ornitològiques nacionals i internacionals, amb la troballa i descripció de gèneres i espècies d'aus noves per a la ciència. Des del 1997 és responsable del seguiment dels tords hivernants a les Balears, realitzat per la Conselleria de Medi Ambient.

Bartomeu Seguí sempre ha trobat temps per compaginar la seva tasca professional amb l'excursionisme, la pràctica de la falconeria i la caça de muntanya. Possiblement això l'ha fornit d'un perfil heterodox, tal vegada anacrònic, però enriquit i vinculant. El seu entorn familiar, ben arrelat en la ruralia mallorquina, l'ha sensibilitzat vers a les manifestacions de la natura i la seva relació amb l'home. Per això ciència, cultura, naturalisme, caça i conservació mai no han estat conceptes excloents. Amb aquestes conviccions ha afrontat els darrers anys activitats de formació i divulgació cinegètica que s'han formalitzat en cursos, seminaris, conferències, i col·laboracions amb diversos mitjans de comunicació locals.

Guia de la Caça a les Illes Balears

Gestió Cingètica i Formació del Caçador

Bartomeu Seguí Campaner
dibuixos d'Aina Bonner

Guia de la Caça a les Illes Balears

Gestió Cinegètica i Formació del Caçador

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Medi Ambient

Aquesta publicació s'inclou dins la sèrie Monografies de la Societat d'Història Natural de les Balears, n° 7

Edita: Conselleria de Medi Ambient, Govern de les Illes Balears

© Conselleria de Medi Ambient, Govern de les Illes Balears

Text, mapes, taules i
il·lustracions digitals: *Bartomeu Seguí i Campaner*

Il·lustracions aquarel·la: *Aina Bonner Eisenberg*

Fotografies: *Juan Álvarez, Antoni Caimari, Federació
Balear de Caça, Llorenç Llobera, Toni Mas Mir,
Josep Santandreu i Bartomeu Seguí*

Foto Portada: *Llorenç Llobera*

Maquetació i Fotomecànica: *Serveis de Preimpressió*

Imprès a:

Gràfiques Miramar, S.A.
Teixidors, 12 - Naus 6 i 8
Polígon Can Rubiol
07141 Marratxí (Mallorca)

Dipòsit Legal: PM-1560/2000

Agraïments

Vull agrair a la Conselleria de Medi Ambient el seu interès en editar aquest llibre, i als senyors Sebastià Jaume, Mateu Castelló, Luís Berbiela, Bartomeu Calafell, Santiago Sáinz de los Terreros, José Manuel Gómez i Pere Tomàs l'ajuda prestada durant el procés de redacció.

En Llorens Llobera, en Toni Caimari, en Josep Santandreu, en José J. Alonso, en Toni Mas, en Toni Tomàs, en Cristobal Gomila, en Guillem X. Pons, el Dr. J. A. Alcover, el Dr. Luís Gállego, en Joan Álvarez i la Dra. Cécile Mourer-Chauviré han contribuït de forma diversa, enriquint i aportant al llibre l'aparença definitiva. El Dr. Robert Prys-Jones m'ha facilitat cordialment l'accés a la col·lecció de pells del British Museum.

N'Aina Bonner vessant cabdal humà i qualitat de treball en els seus dibuixos, i na Margalida Llompart perdent hores davant l'ordinador, m'han ben proveït de fe i recolzament. Sense elles el llibre mai no hagués vist la llum.

No puc tancar aquest apartat sense esmentar tots aquells caçadors, que, al llarg de quatre anys de cursos, cursets i xerrades, han donat forma amb el seu interès a aquest manual, i l'han ajudat a madurar fins a convertir-se en una realitat.

Index

<i>Pròleg</i>	9
<i>Pròleg</i>	11
<i>Presentació</i>	13
<i>Capítol 1. Conceptes biològics i tècniques de gestió poblacional</i>	17
<i>Paràmetres poblacionals importants en la gestió cinegètica</i>	21
<i>Taules de caça</i>	23
<i>Tècniques de determinació del sexe i de l'edat</i>	24
<i>Capítol 2. Les espècies cinegètiques de les Balears</i>	29
Capblau <i>Anas platyrhynchos</i>	37
Ànec marcenc <i>Anas acuta</i>	41
Siulador <i>Anas penelope</i>	44
Sel.la rossa <i>Anas crecca</i>	46
Perdiu <i>Alectoris rufa</i>	49
Guàtlera <i>Coturnix coturnix</i>	55
Faisà <i>Phasianus colchicus</i>	59
Fotja <i>Fulica atra</i>	62
Cega <i>Scolopax rusticola</i>	66
Cegall <i>Gallinago gallinago</i>	69
Tudó <i>Columba palumbus</i>	72
Colom salvatge <i>Columba livia</i>	76
Tórtora <i>Streptopelia turtur</i>	79
Tord <i>Turdus philomelos</i>	82
Tord cellard <i>Turdus iliacus</i>	87
Tord burell <i>Turdus pilaris</i>	90
Tord grívia <i>Turdus viscivorus</i>	93
Estornell <i>Sturnus vulgaris</i>	96
Conill <i>Oryctolagus cuniculus</i>	99
Llebre <i>Lepus granatensis</i>	103

<i>Cabra orada</i> <i>Capra hircus</i>	105
<i>Altres espècies caçables circumstancialment</i>	107
<i>Capítol 3. Plans Tècnics de Caça i gestió de finques de caça menor</i>	109
<i>Elaboració i aprovació dels Plans de Caça</i>	109
<i>Continguts i aplicació a finques de caça menor</i>	110
<i>Capítol 4. Les modalitats tradicionals de caça</i>	119
<i>La falconeria</i>	119
<i>Les caça amb cusses eivissenques</i>	121
<i>La caça de la perdiu amb reclam i bagues</i>	123
<i>La caça de cabrits amb cans i llaç</i>	124
<i>La caça del tord amb filats</i>	124
<i>Capítol 5. Armes de foc llises</i>	127
<i>Tipus d'escopetes</i>	127
<i>Elements estructurals</i>	128
<i>La munició</i>	130
<i>Elecció del conjunt arma-munició i condicionants del tir</i>	132
<i>Seguretat</i>	134
<i>Neteja de les armes llises</i>	135
<i>Capítol 6. Caça major</i>	137
<i>Els aguaites de muntanya</i>	137
<i>Armes per als aguaites de muntanya</i>	137
<i>Cal.libre, velocitat i energia d'abatiment</i>	138
<i>Trajectòria de la bala i precisió</i>	143
<i>Visors i elements de punteria</i>	143
<i>Normativa legal i seguretat en el maneig i tinença d'armes de caça major</i>	145
<i>Capítol 7. El marc legal</i>	147
<i>Convenis internacionals ratificats per Espanya</i>	148

<i>Directives comunitàries</i>	150
<i>El Reglament de caça</i>	150
<i>Els terrenys de caça</i>	151
<i>Infraccions de la Llei de caça, del Reglament i del Codi Penal</i>	154
<i>El Consell Balear de Caça i els Consells Insulars</i>	157
<i>La Comissió Balear d'Homologació de Trofeus de Caça</i>	158
<i>El Reglament d'armes</i>	158
 <i>Annex: Diferents denominacions locals i nom científic d'ocells citats a l'obra</i>	 165
 <i>Model d'homologació de trofeus de cabra orada</i>	 169
 <i>Model de memòria de captures en la caça amb filats</i>	 171
 <i>Bibliografia</i>	 173

Pròleg

A l'Època actual i en el marc normatiu comunitari, resulta imprescindible fomentar la funció ecològica de la caça potenciant-la com a eina útil per a la conservació i per a la preservació dels usos tradicionals del sòl i com a un mecanisme de millora de la nostra Biodiversitat. La Comunitat europea la integra, des de diferents punts de vista, en les seves polítiques mediambientals, i dicta recomanacions per tal d'explicitar les línies de gestió cinegètica que han de regir en els estats membres i fins i tot els valors ètics que s'han de primar en la seva pràctica. Com a activitat tradicional, a les Balears compta amb especialitats riques i diverses, amb un component cultural rellevant pel que fa a algunes modalitats. Socialment, suposa un important moviment de caràcter esportiu i associacionista a foravila, actuant així com a element dinamitzador d'aquest entorn agrícola en declivi.

Però per a que les potencialitats de la caça en termes de conservació d'espècies i hàbitats, de preservació d'usos tradicionals i de revitalització del medi socioeconòmic rural es concretin en fets, es necessària una passa endavant en la formació del caçador. Algunes actituds, tot i ser minoritàries en el col·lectiu, han de desaparèixer, mentre que s'han d'incorporar plenament els únics valors que èticament justifiquen la pràctica de la caça en el segle XXI: coneixement profund de la biologia de les espècies, compliment estricte de la legislació vigent, maneig correcte i segur d'armes de foc i correcta gestió de les poblacions objecte de caça i del medi en els terrenys sotmesos a activitat cinegètica.

Per assolir aquests objectius l'examen del caçador, a més de constituir una fita legal ineludible, pot ser un instrument molt útil. D'igual manera, els coneixements existents en matèria de caça necessiten

una sistematització i actualització per tal de fer-los assequibles a persones que sense ser caçadors, hi tenen un interès. En darrera instància, la sensibilització social vers a aquesta activitat només es pot aconseguir a partir d'una informació rigorosa i verídica.

Amb aquestes pretensions la Conselleria de Medi Ambient ha preparat el llibre que ara teniu en les mans. El fet que el seu autor sigui un biòleg de reconegut prestigi permet aventurar que el seu contingut ens ajudarà a assolir l'objectiu de seleccionar de la pràctica de la caça, la seva funció ecològica.

*Palma, juny 2000
José Manuel Gómez González
Dtor. General de Biodiversitat*

Pròleg

En Tomeu Seguí és un d'aquests biòlegs que contribueixen a la millora de la gestió del medi ambient. I en Tomeu ha escollit un camp, com és el de la caça, que precisament no ha estat del tot ben vist per una part dels seus companys d'estudis, i fins i tot per part dels ensenyants. La caça va ser la primera activitat per aconseguir recursos practicada per l'home i que s'ha mantingut fins ara, encara que la finalitat actual no sigui la de procurar-se aliments; això vol dir que aquesta activitat, i així ho ha entès en Tomeu i un grup de companys que treballen en aquest sentit, forma part del món rural i per tant de les nostres arrels. Aquest grup pretén que la caça es posi al dia en el terreny dels coneixements científics i tècnics, com pertoca a una activitat de tanta repercussió en el medi natural.

Els coneixements per a una correcta gestió dels vedats, de la fauna protegida i de la cinegètica, de les armes usades en la caça, de legislació i administració, són, en definitiva, eines que donen resposta a les necessitats modernes plantejades per la caça.

El llibre que tenc l'honor de presentar, a més d'un contingut rigorós des del punt de vista científic i tècnic, és d'una presentació molt atractiva, la qual cosa fa que es pugui llegir i consultar d'una manera còmoda i agradable. A més a més serà una eina útil i pràctica per als aspirants a caçador que tard o d'hora hauran de passar un examen que la mateixa llei preveu com a obligatori.

Finalment vull expressar a en Tomeu el meu agraïment com a tècnic per haver escrit aquest llibre, així com la meua simpatia com a persona dotada d'uns grans valors ètics i morals, com ara la seva generositat, humilitat i cordialitat.

Enhorabona, Tomeu! I per bé de tots els que estimam el món de la caça, que no sigui el teu darrer llibre.

Mateu Castelló

Presentació

La caça és rellevant per diverses causes. A les Illes Balears s'expedeixen anualment més de 20.000 llicències. El moviment associacionista és un dels més nodrits de la comunitat, i sense dubte lidera al fora vila. En el vessant socioeconòmic, la caça suposa, des del declivi de l'agricultura, un dels pocs aprofitaments rentables i dinamitzadors de l'entorn rural. Des d'aquest punt de vista es tracta d'una eina de gestió clau per preservar usos del sòl tradicionals (per exemple els sistemes d'explo-tació agrícoles autòctons) en front a altres de caire residencial, entrant en consonància amb els interessos de la conservació. Aquesta confluència és real tant a nivell aplicat (l'adequada ordenació cinegètica fomenta la biodiversitat i la qualitat de l'hàbitat) com en un marc ampli (caça i conservació estan oberta i explícitament contemplades en les polítiques europees). Tot i les creixents restriccions legals en la pràctica venatòria, aquesta sembla consolidar-se com a un element d'oci i de gaudiment de la natura cada cop més demandat, possiblement gràcies les connotacions tradicionals que té. Per aquests motius és necessari donar una passa endavant en el model de gestió actual a les Balears, incorporant el avenços científics i tècnics assolits i adoptant comportaments ambientalment respectuosos.

Els objectius d'aquest llibre són diversos, tant en referència als continguts com al perfil del lector a qui va dirigit. Per una banda, vol ser una guia didàctica, planera i manejable en la qual els caçadors i gestors de vedats de caça puguin trobar informació actualitzada per desenvolupar amb més qualitat i coneixement les seves afeccions i responsabilitats, donant una passa necessària per a l'explotació del recurs en termes de renovabilitat. En certa manera, es reprèn el model caçador-gestor promulgat fa uns anys, tot i aquí es formuli amb pretensions més sobries. En con-

sonància, la preparació de l'examen del caçador pot esdevenir en els propers anys una de les principals aplicacions del text. També es feia necessari porgar i sistematitzar el cabdal d'informació de què disposam sobre gestió i maneig d'espècies de caça menor, per tal que els estudiants de biologia i els tècnics que d'un vent o de l'altre treballen en el tema gaudeixin d'una eina fiable. Un darrer aspecte, el de la informació general i rigorosa de cara a la societat i als sectors més preocupats per la conservació, tampoc no s'ha volgut oblidar.

Crec que aquest enfocament ampli enriqueix el text, però també suposa alguns inconvenients. Tant els interessos com el nivell de formació dels lectors són desiguals. Alguns capítols atractius per a uns poden resultar redundants o aliens per a altres, i el tractament que es dona a determinats apartats pot catalogar-se com a banal o inassolible segons els casos. Per això, s'han mantingut criteris d'atenció a la diversitat durant la redacció, establint una mena de paral·lelisme amb les noves línies de planificació didàctica.

S'ha incidit en potenciar actituds i no només en presentar continguts, cosa fonamental si s'encalça una major consciència ambiental per part d'alguns caçadors i la sensibilització social vers als aspectes culturals i naturalístics de la caça. Alguns d'aquests aspectes actitudinals i de procediment es porten a col·lació varies vegades en el decurs del text, tot i córrer el risc d'esser repetitiu, perquè determinats capítols segurament seran més consultats, o més accessibles, segons el perfil del lector.

Els continguts també tenen un vessant actitudinal si es té en compte que s'estima allò que es coneix. Les seccions de biologia de les espècies cinegètiques (capítol 2) són nodrides, amb un component taxonòmic i biogeogràfic dens. Però en els cursos i les xerrades de formació de caçadors s'ha posat de relleu l'interès que susciten aquests temes i la coneixença que algunes persones tenen, profunda en alguns casos i tòpica en altres, d'aquests aspectes.

S'ha procurat seguir un llenguatge planer però rigorós i no s'ha renunciat ni a mots científics ni a l'argot propi de les diferents modalitats de caça. La familiarització progressiva del caçador amb aspectes tècnics, amb la terminologia científica i amb la bibliografia especialitzada és una passa irrenunciable per a una millor formació, i contribueix alhora a incre-

mentar el gaudiment de la natura i a col·laborar amb encert en el seguiment dels Plans de Caça. No tots els lectors assoliran aquestes fites per igual, però és possible que es promogui una maduració fructuosa més endavant.

S'ha volgut mantenir una estètica atractiva i motivadora, amb nombroses il·lustracions i fotografies. El capítol 2, amb els dibuixos de n'Aina Bonner, és el més ambiciós. S'ha procurat presentar cada espècie en la manera en què s'observa durant l'acció de caça, la qual no sempre coincideix amb l'estilada a les guies ornitològiques. L'autoria de les fotografies és diversa, i s'indica en cada cas:

JS: Josep Santandreu
JA: Juan Álvarez
AC: Antoni Caimari
BS: Bartomeu Seguí
TM: Toni Mas Mir
LILL.: Llorenç Llobera
FBC: Federació Balear de Caça

En els capítols referents a les armes de foc s'ha cercat l'aplicació dels continguts a l'ús ètic durant la caça i a la seguretat. Tot i que en aquest temes cadascú sol dir la seva, s'ha pretès una sistematització consensuada.

No puc concloure aquesta presentació sense dir que les informacions contingudes en el text i les fotografies incloses han estat recollides durant un període de tres anys. Moltes persones m'han orientat i obsequiat amb el seu temps. Unes vegades davall les alzines, altres pics en els passadissos d'institucions prestigioses. He après que les visions maniquees són errònies i que sovint qualcú en pren mal. Tot i que aquest llibre és un còdol en la rosseguera mediàtica en què vivim, voldria que obrís els ulls dels lectors a nous horitzons, passats i esdevenidors.

Bartomeu Seguí

Capítol 1

Conceptes biològics i tècniques de gestió poblacional

La caça es desenvolupa sobre poblacions d'espècies naturals. Una espècie és un conjunt d'esser vius (en aquest cas, d'animals) que es reproduïxen en condicions naturals donant lloc a descendents molt semblants als pares, i que perpetuen l'espècie. Les espècies poden tenir subespècies, races, varietats o formes, que són subconjunts d'animals que al llarg del temps han adquirit característiques pròpies. Per exemple, les poblacions que viuen en una àrea geogràfica diferent, sense entrecreuar-se amb altres animals de la mateixa espècie, solen donar lloc a subespècies, races, varietats o formes diferents. La perdiu roja, posem per cas, és una espècie que nidifica a la Península Ibèrica i al Sud de França. Tots els exemplars d'aquesta àrea pertanyen a la mateixa espècie, *Alectoris rufa*, però les poblacions de la meitat sud de la Península, les de la meitat nord i les del sud de França tenen característiques de plomatge, mida i proporcions del cos diferents, de manera que es consideren com a tres subespècies, anomenades respectivament *Alectoris rufa intercedens*, *Alectoris rufa hispanica* i *Alectoris rufa rufa*.

La gestió de caça es desenvolupa sobre una població, el grup d'exemplars de l'espècie cinegètica (o de la subespècie) que viuen en el lloc concret on es caça i s'aplica el Pla d'Ordenació Cinegètica corresponent.

Aquesta població es pot comparar amb un capital, perquè té la capacitat de reproduir-se generant nous indi-

vidus, com si d'interessos bancaris es tractàs (Figura 1.1). També té pèrdues, bàsicament la mortalitat natural (depredadors, malalties...), la mortalitat artificial (depredadors antròpics, caça) i l'emigració (fuita dels exemplars que formen la nostra població per unir-se a una altra, per exemple la del vedat veïnat). Com més grossa és la població reproductora més produirà i més gran podrà ser la taxa d'extracció (el nombre d'animals que es cacen cada temporada). La principal condició per tenir èxit és no fer disminuir mai la població inicial, perquè en aquest cas també davallarà la producció de nous individus. L'interès d'un gestor és averiguar el nombre màxim exemplars que es poden caçar de les poblacions cinegètiques de cada vedat sense disminuir la població reproductora, assegurant així una producció constant de nous exemplars any rere any. En els casos en què la població reproductora és insuficient, l'objectiu és determinar el nombre d'exemplars que s'han de deixar de caçar durant una sèrie d'anys per aconseguir un increment progressiu de la població que roman al vedat a la fi de la temporada, els quals constituïran una població reproductora capaç de generar una cria major. Passats els anys assenyalats, s'assoleix un equilibri que permet caçar un major nombre d'exemplars.

Per aconseguir tots aquest objectius, o d'altres derivats de les situacions particulars de cada terreny cinegètic, s'ha d'actuar sobre la població reproductora,

sobre la taxa d'extracció per caça, sobre la taxa de depredació antròpica i sobre la mortalitat natural.

La població reproductora. Com més grossa és aquesta, major és la cria i per tant la quantitat de nous individus virtualment caçables. No obstant això, el medi té una capacitat de càrrega determinada: cada vedat té unes condicions ambientals (disponibilitat d'aliment, disponibilitat d'aigua, cobertura vegetal per a fer el niu i protegir-se del depredadors, grau de pertorbació antròpica...) que permeten sustentar poblacions d'una mida determinada, no il·limitadament grosses. La realitat del camp a les Balears és que les poblacions reproductores de moltes espècies cinegètiques són inferiors a les que hi podria haver perquè les capacitats de càrregues del vedats no són tan elevades com podrien ser. Això es deu principalment a l'abandonament del maneig agrícola tradicional, substituït per usos d'altres estils o simplement per l'abandonament. Ben poques aus o mamífers se'n beneficien d'això. La política d'espais naturals comunitària posa de relleu que, davant la manca d'entorns veritablement verges a Europa, els paratges amb usos antròpics però tradicionals constitueixen vertaders paradisos naturals, amb ecosistemes d'antiguitat centenària. Les espècies de caça menor en són especialment sensibles, perquè des de temps històrics han estat associades a sistemes d'explotació tradicionals amb conreus d'elevada productivitat (per exemple de cereals) combinats amb bardisses que proveïen cobertura vegetal i una variada producció de llavors silvestres i insectes. A l'actualitat el maneig de l'hàbitat més adient per assolir poblacions abundants és arribar a acords amb els pagesos que conreen els vedats o actuar-hi directament per fomentar aquells cultius o sistemes d'explotació més favorables (veure capítol 3). A molts d'indrets, la caça es converteix en una sortida addicional per a l'agricultura, que és majoritàriament deficitària a les Balears.

És un error pensar que la millor manera (o l'única) d'augmentar la població reproductora en els vedats és repoblar. La seva utilitat només és palesa quan s'ha resolt el vertader problema: un hàbitat inadequat per a l'espècie que es vol fomentar. Si l'hàbitat no és adequat per als animals salvatges, adaptats al medi i coneixedors de totes les tresques, molt menys ho serà pels de granja, inexperts i desconexors del menjar autòcton, dels abeuradors, de les àrees de cobertura, i de vegades amb limitacions físiques. S'han detectat perdis roges amb el budell més curt que les del camp, perquè l'alimentació a base de pinsos no requereix una digestió tan llarga com els brots, brins, fulles, llavors i insectes que consumeixen en estat natural. Per altra banda, s'han de maximitzar les precaucions quan es repobla per no introduir malalties o contaminar genèticament les poblacions salvatges amb exemplars impurs, i aquestes precaucions són cares. La millor repoblació són els animals silvestres, adaptats a la terra, que queden als vedats a la fi de la temporada, cosa que ensenya que allò que existeix en el camp és sempre millor que allò que s'hi pugui amollar.

Per tant, més que augmentar la població reproductora de forma artificial, s'han de propiciar les condicions adequades perquè aquesta es desenvolupi per ella mateixa, millorant les condicions de l'entorn. Si l'hàbitat és adequat i la població autòcton és encara baixa, llavors una repoblació ben planificada es fa necessària.

La capacitat de càrrega del medi tampoc s'ha de veure sobrepassada. Això afecta poc als caçadors de les Balears perquè en la caça menor succeeix rarament. Però hom pot imaginar els problemes que afecten a un vedat de caça major, on els cérvols, porcs senglars, etc. sofreixen sobre població, recordant el que succeeix a certs indrets de la Serra de Tramuntana amb les cabres orades.

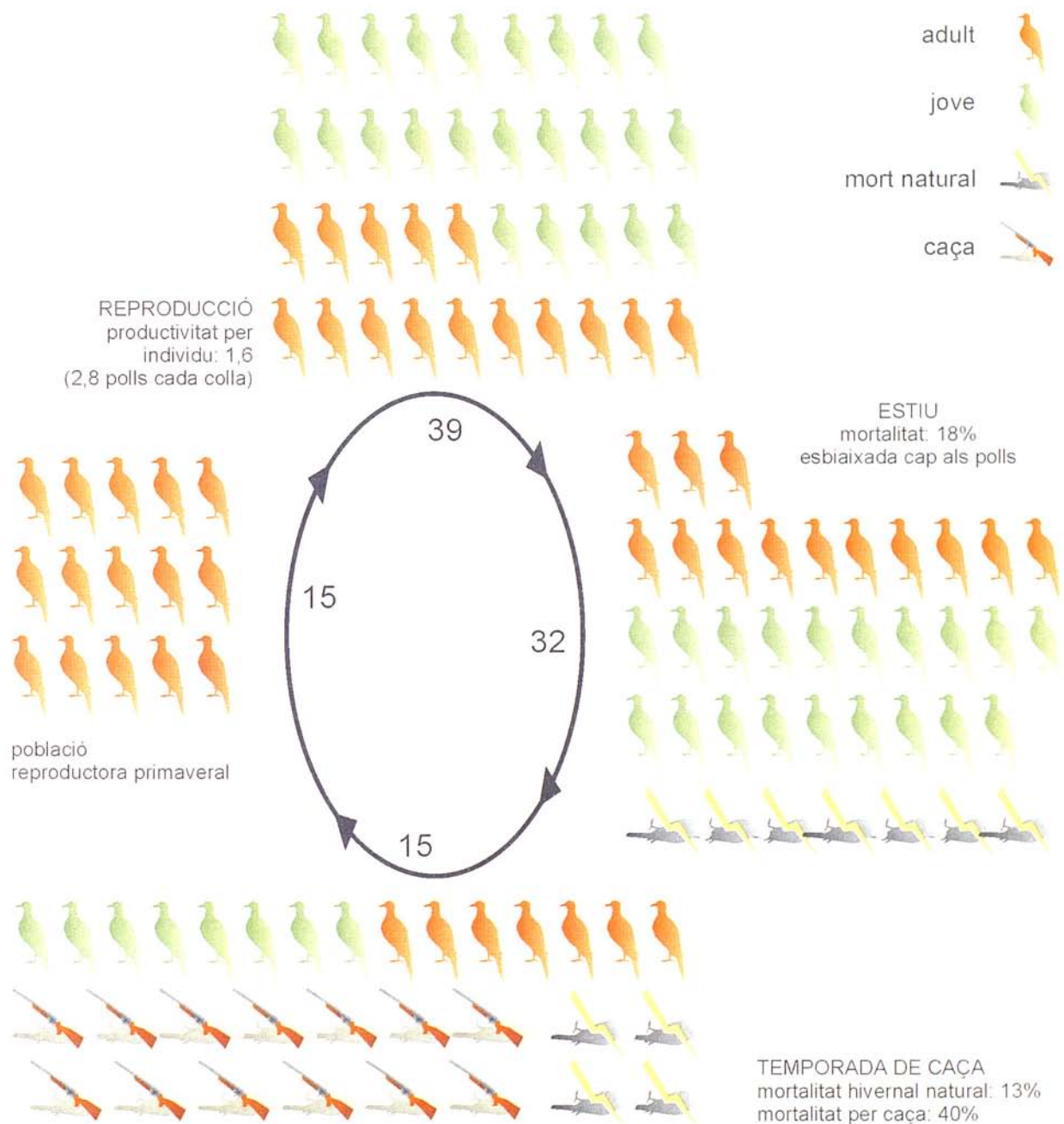

Figura 1.1 Exemple simplificat de la dinàmica poblacional d'una espècie cinegètica al llarg de l'any.

Taxa d'extracció. La caça suposa una extracció d'individus de la població. Si es caça una quantitat d'exemplars semblant a la que la població reproductora genera cada any gràcies a la cria, la població es manté estable.

La taxa d'extracció depèn del nombre de caçadors del vedat, del nombre de dies hàbils, i de l'eficiència intrínseca de la modalitat de caça o del caçador en qüestió. Un problema dels vedats de societats de caçadors de molts de pobles és que tenen un gran nombre d'associats. Fent una estimació del nombre de perdis que la població hauria de generar per a que cada soci en caçàs dues dotzenes cada temporada, i afegint un 20% en concepte de perdis abatudes però no cobrades, s'arriba a unes xifres difícilment assumibles, i més pensant que els terrenys socials tenen problemes de gestió afegits per causes socioeconòmiques. En el cas d'un municipi del pla, per exemple amb 135 socis, el vedat hauria de generar 3240 perdis caçables i se'n haurien d'afegir 648 que possiblement es perdrien malferides. En total 3888 perdis. En un any bo, en què cada colla suràs 6 perdis novelles i aplicant les taxes de supervivència i les quotes de captura adequades (veure capítol 3), seria necessària una població prè-reproductora de devers 1080 colles, i una població total abans d'obrir la temporada de prop de 8640 individus, xifres per sobre de la capacitat de càrrega de les poc més de 4000 quarterades del vedat de la societat. Fent un càlcul invers, i suposant que es pogués optimitzar per a la caça el 75% del vedat, arribant a la capacitat de càrrega màxima, es podrien extreure només 1350 perdis, suficients només per a 45 caçadors (restant el 20% en concepte de perdis ferides i no cobrades) d'acord amb les 24 perdis de quota de captura fixada.

Més solidari és repartir aquestes perdis extraïbles entre tots els associats, el que ofereix una quota de captura de 8 perdis/caçador, xifra pròxima a la realitat en els vedats de societats de caçadors ben

gestionats, i encara elevada en els cas dels que no compleixen aquesta condició.

La taxa d'extracció (i consegüentment les quotes de captura) vénen condicionades per les possibilitats del vedat i no per les necessitats o desitjos dels caçadors que hi cacen.

Taxa de mortalitat. La caça suposa, en el marc de la moderna gestió, la major causa de mortalitat per a una espècie cinegètica. Això permet fer una acurada ordenació cinegètica, actuant directament sobre la pressió de caça, el factor limitant de la població adulta. En realitat, aquesta mena de paradigma no és de tot cert, perquè la mortalitat juvenil és més important que l'adulta. Existeix una relació directa entre la condició cinegètica d'una espècie i la seva dinàmica ecològica: normalment són 'estrategs de la r'. Aquest model de reproducció es basa en tenir un elevat nombre de descendents per a contrarestar una també elevada mortalitat infantil, i és propi d'espècies animals que es troben en els nivells intermedis dels ecosistemes, essent l'aliment dels depredadors situats a nivells superiors. Apart de la gestió cinegètica que es du a terme en vistes a la temporada de caça, basada en la regulació de les quotes de captura, se n'ha de desenvolupar una altra encaminada a reduir la mortalitat juvenil durant la veda. La proporció d'animals caçats és elevada quan es calcula sobre la població adulta, però és petita quan es compara amb la producció total de l'espècie al cap de l'any, la major part de la qual ha mort en temps de veda per causes naturals però també antròpiques: l'increment de visitants durant l'estiu, l'augment de persones que es desplacen al sòl rústic per estiuejar, els cans i moixos associats, el punt àlgid de la mecanització en el calendari agrícola... La veda és tan o més important que la temporada de caça per a moltes d'espècies cinegètiques, i la

mortalitat juvenil suposa el principal factor limitant en molts de vedats, tot i que tinguin un règim intern bo durant el període hàbil.

La mortalitat causada per depredadors naturals (milanes, xoriguers, òlibes...) és baixa si el medi té una cobertura vegetal adequada. És absurd culpar els xoriguers de menjar-se les guàtleres joves quan ha passat la segadora, si tanmateix el rostoll no fa ni un forc i no queden bardisses ni per fornir cobertura ni per aportar aliment.

Contràriament, els depredadors antròpics (cans, moixos, rates i gavines) poden causar desequilibris ecològics greus a espècies protegides i de caça. El seu control és necessari a les Illes, no només en els vedats sinó també en altres indrets sota la responsabilitat de l'administració, perquè fruit de l'urbanisme, del turisme i dels residus generats, el medi rural sofreix un influx constant sobretot de cans i moixos. A una moixera col·locada a Mallorca es capturarà una espècies tan llunyana i problemàtiques com l'ós rentador (*Procyon*), posant de relleu les vertaderes dimensions del problema. Les autoritzacions i els mètodes legals per a controlar certs depredadors s'especifiquen en el capítol 3.

La taxa de mortalitat natural, per malaltia o per falta d'aliment o aigua durant períodes crítics de l'any (principalment durant l'estiu) pot reduir-se molt fent una bona gestió del medi.

PARÀMETRES POBLACIONALS IMPORTANTS EN LA GESTIÓ CINEGÈTICA

Conèixer el nombre d'exemplars de cada espècie de caça present en un vedat és un dels punts conflictius de la gestió cinegètica. Les tècniques per avaluar la mida de les poblacions, les estimes poblacionals (mal anomenades censos), tenen una eficiència limitada, i la seva aplicació,

coneixent les característiques del terreny i els hàbits de les espècies en qüestió, és costosa.

Una bona manera d'obtenir informació sobre aquestes poblacions és analitzar les perxes de caça. Cada exemplar caçat és un ésser irrepertible, del qual s'han de replegar totes les dades possibles. Per altra banda, una perxa de caça suposa una mostra de la població a partir de la qual es poden reconèixer mascles i femelles, joves i adults... Els animals caçats en un dia per un sol caçador és una mostra petita, però agrupant totes les caçades de cada vedat cada jornada de caça, es poden obtenir mostres de certes espècies superiors a 30 exemplars, una xifra estadísticament significativa. Per a aquelles espècies amb menys de 30 individus, les dades són útils per acumulació de jornades. L'anàlisi de les captures permet fer un seguiment del Pla de Caça, i en les primeres jornades rere l'apertura permet establir les quotes de captura definitives per a la resta de la temporada, ja que és un indicador de l'èxit reproductor de la població i de la supervivència dels polls fins a l'obertura del període hàbil.

Informació poblacional aportada per les perxes de caça

1. La proporció de sexes: *sex ratio* (mascles/femelles). La proporció de mascles i femelles condiciona la reproducció de les espècies segons siguin monògames o polígames. Tots els animals tenen, en condicions naturals, una proporció de sexes en el naixement igual a 1 (una mascle per cada femella), però aquesta relació es pot veure alterada per una mortalitat major en un sexe o en l'altre. Això fa que en espècies polígames com el faisà o el conill pugui existir una major proporció d'un sexe en concret, en aquest cas de femelles, a l'hora de la reproducció. No obstant això, en la majoria d'espècies cinegètiques la proporció de sexes esperada és 1. S'ha de tenir en compte, però, que la proporció de sexes calculada a partir

de les perxes de caça i la que realment existeix en el camp no són sempre coincidents degut a causes que es comenten una mica més endavant.

2. La proporció d'edats : *age ratio* (joves/adults). Permet avaluar l'èxit reproductor i la supervivència de les espècies sedentàries fins a l'obertura de la caça. Aquest és un paràmetre que pot ajudar a calcular les quotes de captura anuals (veure capítol 3). En general, com major sigui la proporció d'edats de la població, major podrà ser la quota de captura. La interpretació de les xifres depèn del tècnic responsable del Pla de Caça, però en general proporcions d'edats inferiors a 1,5 en la perdiu i la llebre, 1.85 en el conill i 2 en la cega, no permeten la caça aquella temporada. En algunes espècies com el tord, la proporció d'edats pot variar al llarg de la temporada de caça. L'anàlisi de les perxes mostra una major proporció de juvenils a principi de temporada que a la fi d'aquesta. Això es deu a que els juvenils tenen un comportament més nomàdic i inquiet de cara a la migració que els adults, de manera que sovint arriben abans a les Illes. A la vegada, la seva major mortalitat, propiciada per la caça, eleva la representació d'adults en les perxes a mesura que la temporada avança.

3. L'estat sanitari de la població. Permet preveure l'aparició de malalties i epidèmies, valorar estats metabòlics d'estrès, de carestia, etc.

4. Índexs d'abundància relativa: captures/caçador, captures/jornada de caça, captures/superfície del terreny cinegètic, etc. Permeten avaluar l'abundància de les espècies a diferents sectors del vedat, les abundàncies d'un any a l'altre quan es disposa de dades acumulades de varies temporades, d'especial interès en el cas de les migratòries. De manera més específica, es poden comparar les eficiències de cada modalitat de caça,

per interpretar possibles biaixos en les dades que aporten les perxes, com es discuteix seguidament.

Limitacions intrínseques de les mostres constituïdes per perxes de caça

1. Pot tractar-se d'una mostra esbiaixada, perquè uns exemplars (joves o vells, mascles o femelles), segons l'espècie i la modalitat de caça, poden aparèixer més representats per una major probabilitat de ser caçats. La caça de la perdiu amb reclam, per exemple, està totalment esbiaixada cap als mascles, i la caça a la mala té sobrerrepresentació d'adults i de mascles, ja que aquestes classes d'edat i de sexe tenen major tendència a aixecar-se aïlladament, essent més vulnerables a l'escopeta. En la caça del conill també es capturen més mascles, perquè tenen hàbits més epigeus que les femelles. Els juvenils a partir de tres mesos són la classe d'edat més caçada, perquè en aquest moment comencen a aventurar-se fora de les llorigueres. Normalment es cacen més cegues femella que mascle, perquè aquestes tenen major fidelitat a determinades zones amb bones condicions alimentàries, i els caçadors recacen més habitualment aquests llocs favorables.

L'existència d'aquests desequilibris en la perxa obliga a considerar la possible existència d'altres biaixos no coneguts, i a aplicar factors correctors als que són palesos. Aquests factors, multiplicats per la proporció de sexes o d'edats de la perxa, ofereixen valors realment pròxims als de la població natural. En el cas de la perdiu roja, el factor de correcció per a la proporció d'edats oscil·la entre 1,4 i 1,8 depenent de les condicions de cada vedat. Una proporció d'edats igual a 3 joves per adult en les perxes de caça suposa un xifra real de 4,2-5,4 joves per adult ($3 \times 1,4 = 4,2$; $3 \times 1,8 = 5,4$).

SOCIETAT DE CAÇADORS ES LLOGARET

Caçador/s: ÀNGEL SUREDA N°: 74 Data: 01/10/99
 Climatologia: ENNUVOLAT SENSE VENT Ca: ME FEMELLA
 Tipus caçada: A LA MALA Hora: 8:05-12:20

CAPTURES

Espècie	Hora	Sector del Vedat	Sexe	Edat	Anella
PERDIU	8:53	B3 ZONA ALTA	F	J	NO
PERDIU	9:15	B2 ZONA ALTA	F	J	NO
LLEBRE	11:15	D5 (MOLI)	M	I	-
F= femella; M= mascle; J= jove; A=adult; I= indeterminat					

Peces vistes: **un primer esbart amb 9 perdius (1 cobrada). 3 perdius aixecades mes tard a una zona propera (1 cobrada), que podien ser de l'esbart anterior.**

1 LLEBRE (12:10) LLARGA, 2 PERDIUS LLARGUES (9:05 i 9:10).

Comentaris: **les dues perdius segurament eren de l'esbart de la zona alta. Molts de tords (45-50) tot el mati als ullastres**

paper 100% reciclat

Figura 1.2. Exemple de fitxa emplenada recollint algunes de les dades d'una jornada de caça.

Lamentablement els factors de correcció no són coneguts en tots els casos.

2. La validesa de les dades oferides per les perxes de caça depèn del nombre d'exemplars inclosos. En general, la proporció de sexes o edats és representativa a partir de la trentena d'exemplars. És aconsellable que els tècnics apliquin tests estadístics per confirmar l'existència de desequilibris, per exemple quan s'obtenen proporcions de sexes diferents a les esperades.

El major inconvenient de les abundàncies relatives estimades a partir de perxes de caça és que depenen de la pressió de caça. Les diferències de captures entre moments de la temporada, entre anys, entre àrees del vedat, etc., poden dependre més de la preferència dels caçadors per determinats terrenys, de l'existència de cans més o manco bons, de l'eficiència intrínseca en el tir de cada practicant, de la major o menor disponibilitat de temps per a la caça, etc., que de diferències reals en l'abundància de les espècies. Per corregir aquest fet s'ha d'intentar recollir les dades de les caceres amb el màxim detall, de manera que es puguin relativitzar: peces/caçador, peces/jornada de caça, peces/tirs (per no parlar d'índexs composts: peces/caçador/ca; peces/caçador/jornada...etc.). És indispensable disposar de fitxes de caça ben dissenyades que permetin recollir totes les dades necessàries (Figura 1.2), i emplenar-les amb el màxim rigor i responsabilitat.

TAULES DE CAÇA

Les taules de caça són les fitxes emplenades després de cada jornada de caça, recollint totes les dades dels animals abatuts. En realitat són una transcripció de les dades oferides o associades a les perxes de caça tractades

fins ara. Són fonamentals en el seguiment del Pla de Caça. També tenen una gran importància a l'hora de generar un banc de dades local o comarcal, i definir les línies de gestió a gran escala. No existeix a la nostra autonomia un model de fitxa homologat, i molts de vedats ni tan sol en tenen cap.

Les taules de caça no només s'han d'emplenar per imposició legal (formen part del Pla de Caça, amb l'obligació de lliurar-les a la fi de cada temporada), sinó també per causes morals, ja que evita que la història d'una vida (l'animal caçat) es perdi sense el màxim aprofitament. Quan es reconeix i s'apunta el sexe, l'edat o altres dades biològiques, s'ha de fer seguint criteris contrastats (veure el següent apartat d'aquest capítol, i les seccions específiques de cada espècie en el capítol 2) i no creences populars acceptades però sense vertader fonament.

TÈCNiques DE DETERMINACIÓ DEL SEXE I DE L'EDAT

Classes d'edat Interessa considerar només dues classes d'edat: joves i adults. Els joves són tots els exemplars no reproductors. Els adults són aquells que es reproduïx, amb independència de l'edat absoluta que tinguin (2, 3, 4 anys, etc.). En les espècies de caça menor la primera reproducció té lloc durant el segon any calendari de vida, és a dir, en la temporada reproductora següent a la del naixement. A efectes pràctics, es cataloguen en les taules de caça com a juvenils tots els exemplars nascuts durant la primavera prèvia a la temporada de caça en curs, i com a adults tots els nascuts com a mínim fa dues primaveres, de manera que s'han pogut reproduir una vegada o més. De fet, les tècniques de reconeixement de l'edat aplicades a les espècies de caça menor permeten reconèixer, generalment, només aquestes dues classes d'edat; mitjançant la muda és relativament senzill identificar un juvenil (exemplar de primer any), o un adult, però en aquest segon cas és molt difícil saber quants d'anys té. Aquesta limitació no és greu perquè no impedeix valorar la capacitat producti-

va de la població, definida per la proporció d'individus potencialment reproductors (els adults, independentment de l'edat que tinguin) respecte dels no reproductor (els juvenils).

Les tècniques de reconeixement de l'edat no són infal·libles, havent de considerar en les taules de caça una tercera categoria per incloure aquells exemplars d'edat desconeguda, els indeterminats.

Classes de sexe En el cas de la determinació del sexe, també es consideren tres classes: mascles, femelles i indeterminats. El reconeixement del sexe és més important en els exemplars adults per dos motius: en primer lloc, perquè són la part reproductora de la població, i desequilibris en la proporció de sexes poden donar lloc a cries poc exitoses. En segon lloc, el reconeixement del sexe és més senzill en els adults perquè tenen els caràcters sexuals més desenvolupats.

Entre els juvenils s'espera una proporció de sexes propera a 1, perquè aquesta és la pròpia dels naixements.

CRITERIS OSTEOLÒGICS Els ossos són estructures de sosteniment de les masses musculars i de protecció dels òrgans interns de l'animal, que es formen per deposició de carbonat de calci sobre teixit cartilaginós. Les estructures òssies es generen en l'estat embrionari a partir de punts d'ossificació que es troben, per exemple, a les epífisis (punts de l'extrem de l'os) i a la diàfisi (punt central de l'os). Els punts d'ossificació poden ser diversos en ossos més complexos com les vèrtebres, el crani, etc. A mesura que l'ossificació avança, l'espai no ossificat es redueix, quedant només unes línies de sutura a punts concrets. Quan l'esquelet arriba al punt final del seu desenvolupament les línies de sutura es clouen i l'os queda constituït per una única peça.

La valoració del grau d'ossificació d'un esquelet, reconeixent sutures específiques que es tanquen a edats

concretes permet tenir una idea aproximada de l'edat de l'animal. En el cas del conill i de la llebre, la sutura entre la diàfisi i l'epífisi distal del cúbit es tanca entre els 7 i 9 mesos d'edat. Fins a aquesta edat es pot reconèixer mitjançant palpació o mitjançant l'escorxament de l'animal, una protuberància a la part externa de la mà, un poc més amunt de l'articulació. Si es prepara l'os (bullint i descarnant) es comprova que aquesta protuberància correspon a una sutura oberta.

En el cas dels tords, es poden separar els joves dels adults durant la primera part de la temporada de caça en base al grau de pneumatització del crani. Els ossos dels ocells són lleugers per no dificultar el vol. En lloc d'esser massissos com els d'altres vertebrats terrestres, estan pneumatitzats: estan farcits de trabècules (columnetes) molt fines que donen consistència esponjosa, reduint el pes però mantenint una certa resistència. En el cas del crani, l'os que envolta el cervell està formada per dues làmines molt fines unides per trabècules. La làmina més externa està ossificada quan el pollet neix, però la interna no. Ressalta el gran cap que té l'animal en relació a la petita mida corporal, perquè el cervell està fortament expandit en aquesta fase del creixement. A mesura que el poll es desenvolupa, el cervell redueix el seu volum per pèrdua d'aigua, i l'espai que queda dins el crani s'omple gràcies a la formació de la segona làmina òssia (la interna), que s'uneix amb l'externa mitjançant trabècules donant lloc a l'estructura pneumatitzada descrita. El procés comença a la regió frontal i occipital i s'estén cap als costats, que són els darrers en pneumatitzar-se, devers el novembre o el desembre. Quan comença la temporada, es poden reconèixer tords juvenils de les quatre espècies caçables per les petites àrees no pneumatitzades, d'aspecte més translúcid, simètricament situades a cada banda del cap, mentre que la superfície pneumatitzada té un aspecte més opac i granulós. La millor manera de veure-ho és aixecant la pell del cap en els exemplars abatuts. Si per

curiositat es prepara el crani, bullint-lo, descarnant i buidant el cervell, aquest caràcter es veu molt bé (Figura 1.3). A mesura que avança la temporada de caça apareixen juvenils amb el crani completament pneumatitzat, no diferenciables dels adults. Passat el mes d'octubre, un crani incompletament pneumatitzat indica sense dubte

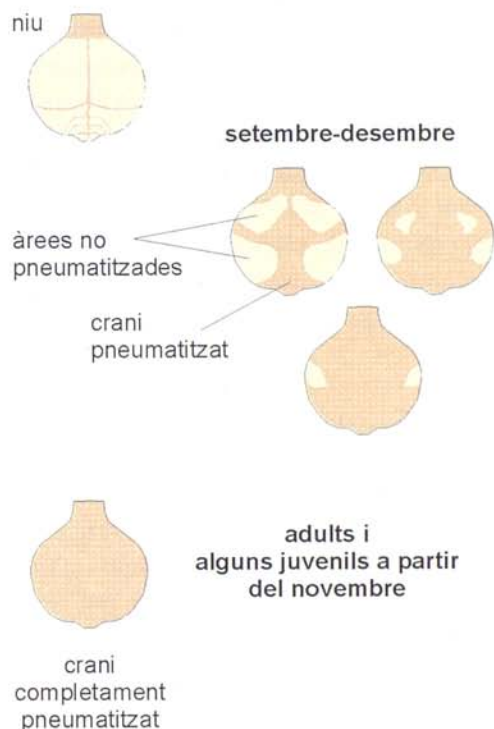

Figura 1.3. Grau de pneumatització del crani en els tords i cronologia aproximada. Els juvenils presenten àrees no pneumatitzades al costats del crani normalment fins al desembre, però alguns estan ja completament pneumatitzats en el novembre, i no poden ser diferenciats dels adults per aquest caràcter.

d'un exemplar juvenil; si està completament pneumatitzat, pot tractar-se indistintament d'un juvenil o un adult, i l'edat s'ha de reconèixer en base a altres caràcters (per exemple la muda).

L'asincronia entre el desenvolupament de l'animal (maduració reproductora, el segon any) i el desenvolupament de l'esquelet (completada quan l'animal és encara juvenil, no reproductor) fa que tant en els conills i llebres com en els tords quedin alguns exemplars no datables a la fi de la temporada de caça. Els lagomorfs (conills i llebres) assoleix la mida adulta als 3-4 mesos de vida; als 7-9 ossifiquen la sutura distal del cúbit. Alguns juvenils primerencs, nascuts el gener o febrer, poden ser catalogats erròniament com a adults a partir de l'octubre de la següent temporada de caça si es tenen en compte aquestes limitacions. Només els nascuts a partir de l'abril-maig poden ser reconeguts com a juvenils durant tota la temporada.

CRITERIS DE PLOMATGE En el cas de les aus, el reconeixement de l'edat es fa en molts de casos gràcies a la muda, un procés fisiològic que consisteix en canviar les plomes velles, gastades, per plomes noves, més eficients per volar i per aïllar el cos de l'animal, mantenint una temperatura constant (termoregulació). La muda pot ser completa, quan afecta a totes les plomes, o parcial, quan afecta només al plumissó del cos i a algunes cobertores de les ales. Generalment, existeix una muda prenupcial abans de la temporada de cria, i una postnupcial abans de la migració de tardor. Els juvenils sofreixen una muda postjuvenil, més o manco equivalent a la postnupcial dels adults, però sovint no canvien totes les plomes, de manera que se'n troben de mudades, semblants a les dels adults, i de no mudades. Aquest contrast permet separar els exemplars juvenils dels adults, perquè aquests darrers tenen totes les plomes uniformement mudades durant la temporada de caça. Per emprar criteris de muda per al reconeixement de

l'edat és fonamental conèixer la nomenclatura (numeraació, en aquest cas) de les plomes dels ocells (capítol 2, Figures 2.1 i 2.32). També és important conèixer els diferents dissenys que presenten segons siguin de juvenil o d'adult, i de vegades de mascle i de femella.

Un altre criteri que permet diferenciar les plomes mudades de les no mudades és el grau de desgast. Una ploma novella té les barbes ben pentinades, un aspecte lluent i les voreres ben conservades, mentre que una vella, no mudada, té un aspecte gastat, amb les voreres menjades.

Les plomes permeten reconèixer el sexe només en aquelles espècies que presenten dimorfisme sexual, el qual pot ser patent, com en el cas del faisà i les ànneres, o subtil, com en el tord burell.

EXAMEN GONADAL En les espècies sense dimorfisme sexual extern, el sexe es reconeix mitjançant l'examen dels ovaris i testicles, cosa senzilla amb una mica de pràctica. Mitjançant un tall transversal a la part abdominal, just on acaba la caixa toràctica, es deixen al descobert les vísceres de l'animal. Les gònades (testicles i ovaris) es localitzen a la part dorsal, aferrades als ronyons, que estan encaixats entre les vèrtebres (soldades) de la zona baixa de l'espina (capítol 2, Figura 2.30). Els mascles tenen els testicles disposats simètricament a cada costat de la columna vertebral. En els tords pareixen un perdigó de cartutx, i en animals de major mida, com les perdus, semblen dues mongetes. En les femelles, els ovaris es situen només al costat esquerre, i tenen un aspecte granulós, semblant a un raïm, i són pàl·lids. De vegades les gònades dels juvenils estan poc diferenciades i el sexe és mal de reconèixer. Els adults, que ja han criat, les tenen més desenvolupades. El sexe es pot comprovar amb gran comoditat quan es neteja l'animal a casa, retirant les butzes amb precaució.

En els conills i llebres el sexe es reconeix examinant els genitals externs (capítol 2, Figura 2. 45).

BIOMETRIA Les mesures externes d'un animal permeten diferenciar el sexe i l'edat en determinades espècies. El criteri biomètric es basa en les diferents proporcions que presenten de vegades mascles i femelles (e.g., la longitud de les ales i la coa en les cegues), o joves i adults (e.g., els esperons de les perdius). L'inconvenient d'aquest sistema és que no es disposa sempre de mesures de comparació aplicables en el nostre país. A més, s'ha de conèixer amb exactitud la manera de mesurar en cada cas, perquè una petita discrepància pot donar lloc a error. Per això només es descriuen criteris biomètrics en determinats casos.

La biometria d'exemplars caçats, feta a partir de mesures estàndard i ben conegudes pels caçadors, seria utilíssima per omplir els buits actuals en l'aplicació d'aquesta tècnica al nostre territori. Algunes mesures que tradicionalment s'empren en aus són:

- longitud total
- longitud de l'ala plegada
- longitud del bec fins al crani (fins a la frontissa frontonasal)
- longitud del bec fins a la primera ploma del front
- longitud de la coa
- mesures específiques per a estructures concretes (esperó, narius...)

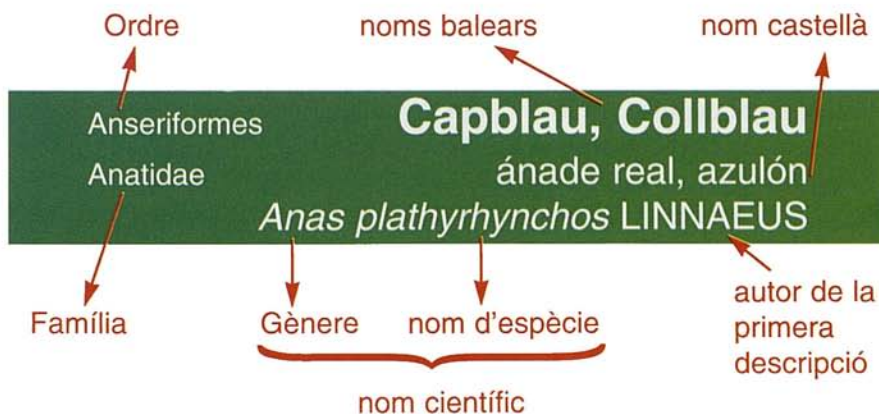
ALTRES TÈCNiques Existeixen altres tècniques més especialitzades (determinació del pes del cristal·lí en els lagomorfs...) però són poc pràctiques pel caçador i gestor balear.

Capítol 2

Les espècies cinegètiques de les Illes Balears

Seguidament es descriuen les 21 espècies cinegètiques (18 aus i tres mamífers) pròpies de la caça menor de les Illes Balears.

Cada espècie s'encapçala amb un rètol que ofereix la informació taxonòmica més rellevant, així com el nom de l'espècie en llatí, el nom que rep l'espècie a les Balears o a les diferents illes, i el nom en castellà. Quan s'esmenta una espècie dins el text el nom de la qual no és el mateix a totes les illes, s'empra el nom usat a Mallorca, però s'indica el nom llatí perquè pugui ser correlacionat amb els noms propis d'altres illes mitjançant l'Annex de la fi del llibre. El nom científic és el nom de l'espècie escrit en llatí, i es compon de dues paraules: el gènere, escrit en majúscules, i el nom específic, en minúscules. Els noms llatins s'escriuen sempre en cursiva. Seguint al nom llatí es cita la persona que per primera vegada va publicar la descripció de l'espècie i l'hi va donar nom.

Les mesures oferides fan referència a:

L: longitud total del cos (en cm)

E: envergadura, distància de punta a punta d'ala (en cm)

P: pes corporal (en g)

Pm: pes mig (en g)

Les abreviacions **m** i **f** indiquen mascle i femella respectivament.

L'apartat de cada espècie inclou dos mapes de distribució: un d'àmbit europeu (Paleàrtic occidental) i un altre de les Balears. Els colors indiquen:

Vermell: l'espècie es troba en l'àrea descrita durant l'estiu. Normalment implica la nidificació dins l'àrea assenyalada.

l'espècie es troba tot l'any dins l'àrea descrita. Es tracta normalment d'espècies sedentàries que nidifiquen als indrets assenyalats i també hi romanen durant l'hivern. De vegades la població hivernal es pot veure incrementada per animals que arriben de latituds més nòrdiques.

Blau: àrea que ocupa l'espècie durant l'hivern.

S'ha d'esmentar que cada espècie, dins l'àrea assenyalada del mapa, es trobarà preferentment en aquells ambients més favorables d'acord amb la seva biologia. Fora d'aquests indrets també hi pot ser present, sobretot si es tracta d'una au, però de manera manco previsible. Algunes espècies es poden considerar sedentàries de forma general a les Balears, com per exemple el capblau, però a l'hora de nidificar la seva distribució es redueix als llocs on troben condicions adequades (en aquest cas a zones humides). Per tant, s'ha de diferenciar l'àrea de distribució potencial de l'espècie d'aquella que, essent especialment favorable, concentra la major densitat de població.

El text de cada espècie es divideix en apartats que fan referència als principals aspectes biològics i cinegètics de l'animal a les Balears.

RECONeixEMENT EN EL CAMP En aquest apartat es comenten les característiques que permeten el reconeixement de cada espècie. En l'acció de caça, la lluminositat pot ser inadequada, i de vegades l'observació de l'ocell és ràpida o inesperada, essent necessari una certa experiència i familiarització amb aspectes que van més enllà dels caràcters visuals comunament indicats a les guies de camp ornitològiques. Aquestes guies ofereixen il·lustracions molt acurades, però molts de detalls mai no es detecten en l'acció de caça; les postures en què es solen presentar les diferents espècies no són sempre útils.

Les il·lustracions de les diferents espècies caçables s'acompanyen quan és adient amb les d'espècies protegides amb les quals hi pot haver confusió. S'ha posat especial esment en ressaltar siluetes i patrons cromàtics en lloc de colors absoluts. Aquests tipus de caràcters, combinats amb aspectes comportamentals, són els més útils en el reconeixement de cada espècie durant l'acció de caça. Alguns caçadors experimentats consideraran irrelevants alguns aspectes d'aquest apartat, però d'altres descobriran característiques interessants d'espècies poc familiars.

Les il·lustracions de les aus el nom de les quals apareix en **verd** són caçables, mentre que les escrites en **vermell** estan protegides.

Per a les espècies que es cacen amb filats, s'ofereix un apartat específic, **RECONeixEMENT EN EL COLL**, referent a la identificació en mà de l'ocell capturat.

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES S'anomenen i s'il·lustren altres espècies (protegides o no) susceptibles d'esser confoses, indicant algunes característiques diferenciadores. Pensem que durant la caça el reconeixement s'ha de fer abans de tirar. En cas de dubte, val més estalviar un cartutx que empenadir-se d'un mal que ja no té remei, i que en molts de casos està fortament penalitzat.

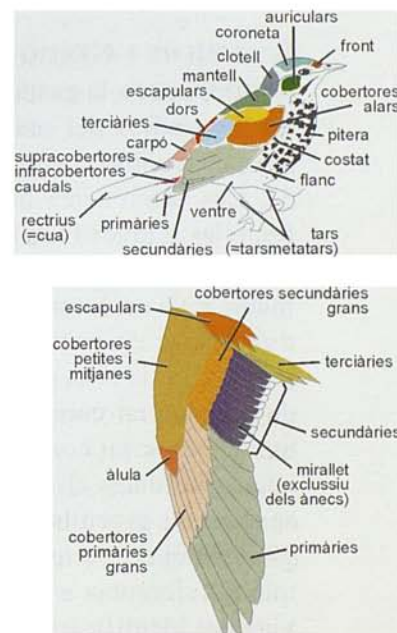

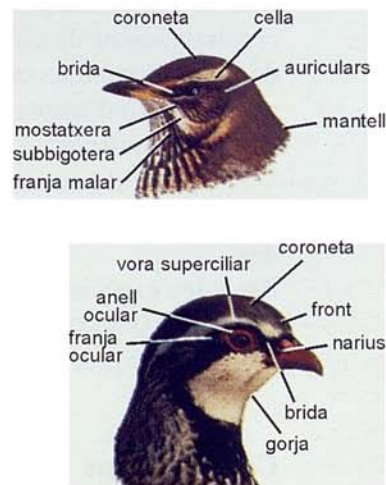
Figura 2.1.
Morfologia d'una au.

Els dos apartats esmentats fins ara inclouen nombroses referències a la morfologia externa i a l'anatomia de l'animal, que podem apreciar a les il·lustracions del marge.

HÀBITS I BIOLOGIA Aquest apartat és el més heterogeni. Tracta de donar a conèixer els principals factors en la vida de cada espècie de caça. S'ha seleccionat aquella informació que pugui resultar més il·lustrativa per al caçador a l'hora de familiaritzar-se no només amb els hàbits de l'animal que abat, sinó també amb la seva història personal. Aquesta coneixença condueix a que la caça es realitzi de manera respectuosa, perquè només té sentit d'acord amb un ordre biològic al qual tots ens hem d'amoïllar.

S'ofereixen dades com el nombre d'ous per niu, el nombre de postes a l'any, etc., que són variables localment i d'una any a l'altre. En cap cas aquestes xifres poden ser estimatives de la productivitat de la població, ja que les mortalitats de polls i taxes d'eclosió dels ous són molt variables.

SEGUIMENT I GESTIÓ Aquesta secció destaca els aspectes biològics d'utilitat per a la gestió cinegètica de l'espècie. Es descriuen caràcters diferenciadors del sexe i de l'edat i altres dades que haurien d'esser sempre recollides en la fitxa de caça de l'animal abatut (veure capítol 3). Les diferències de plomatge descrites per a destriar mascles i femelles o joves i adults són només aplicables durant la temporada de caça. Fora d'aquest període, les aus es troben en una altra fase de muda, i els caràcters esmentats no sempre són vàlids. És recomanable diferenciar en primer lloc els joves dels adults (considerant com a joves, com ja s'ha explicat, aquells exemplars nascuts en la temporada de caça en curs, i adults els nascuts amb anterioritat, de manera que ja han criat com a mínim un any) i tot seguit diferenciar mascles i femelles entre els exemplars catalogats com a adults. Reconèixer el sexe en els juvenils de vegades és més difícil. El seu significat biològic és menor, perquè la relació de sexes realment significativa és la que fa referència a la població reproductora, formada pels adults prèviament identificats. El reconeixement del sexe dels juvenils pot quedar supeditat a la disponibilitat de temps o a la curiositat del caçador. En aquest apartat s'ofereixen també alguns índexs poblacionals d'uti-

*Figura 2.2.
Morfologia del cap d'una au.*

litat a l'hora d'elaborar el Pla de Caça o revisar anualment els cups de captura.

CAÇA Es descriuen les principals modalitats de caça de cada espècie a les Balears, fent esment al conjunt arma-munió més idoni en cada cas. La coneixença profunda i el rigor en aquest sentit és tan necessari com en qualsevol altre aspecte per tal d'evitar malferir cap animal. També es fa referència a les modalitats sense arma de foc (capítol 4) en els casos adients.

Anseriformes

Anatidae

Ànneres

ánades

Anas sp.

La caça de les ànneres gaudeix d'una importància secundària a la nostra comunitat a l'actualitat. Aquest fet es relaciona amb la reducció i amb la problemàtica que afecta a les zones humides. En el passat es solien organitzar caçades de certa importància, tant d'ànneres com de fotges, a l'Albufera de Mallorca i a l'Albufereta, a l'Albufera des Grao i a altres zones on les anàtides assolien concentracions importants. Avui en dia, el caçador balear practica aquesta caça de manera molt localitzada i gairebé sempre a la mala, sense el parafernall característic d'aquesta caça en altres temps, el qual es manté encara a zones de la península amb major tradició.

RECONeixEMENT EN EL CAMP De la dotzena d'ànneres que hivernen a les Balears, només quatre són caçables. D'aquestes quatre, només una, el capblau, es pot considerar habitual en les perxes del caçador balear. La resta són presents a zones humides relativament importants, normalment no hàbils per a la caça.

Tant les ànneres caçables com les protegides es caracteritzen per un plomatge vistós, que permet una inequívoca identificació dels mascles adults. Els mascles joves abans de la temporada de caça i les femelles presenten plomatges pards, semblants entre les distintes espècies. En les males condicions de llum en què es practica aquesta caça, per mor del reflex de l'aigua o quan ens passen a gran altura, es poden produir confusions que fan necessari conèixer les siluetes i el patró de vol de cada espècie. Una bona manera de reconèixer les femelles en condicions de caça és relacionar-les amb els mascles que gairebé sempre les acompanyen. No obstant això, els hàbits gregaris de moltes anàtides condueix a l'agrupació de diferents espècies, algunes de les quals no són caçables. Entre les no caçables es troben totes les ànneres cabussadores (el becvermell, la parda i els moretons), diferenciables de les ànneres de superfície per una sèrie d'hàbits:

ÀNNERES CABUSSADORES	ÀNECS DE SUPERFÍCIE
<p>prenen el vol corrent sobre l'aigua com una fotja es tiren a l'aigua sense gaires planejos previs s'alimenten submergint el cos completament davall l'aigua ales curtes i cos rabassut</p>	<p>prenen el vol botant sobtadament sobre l'aigua es tiren a l'aigua rere planejos previs, inspeccionant la zona s'alimenten submergint només el cap sobre l'aigua ales més llargues en proporció al cos</p>

Les ànneres de superfície no caçables a les Balears són el culle-rot, la grisa i la sel.la blanca. Els seu reconeixement es tracta en la descripció de les espècies caçables.

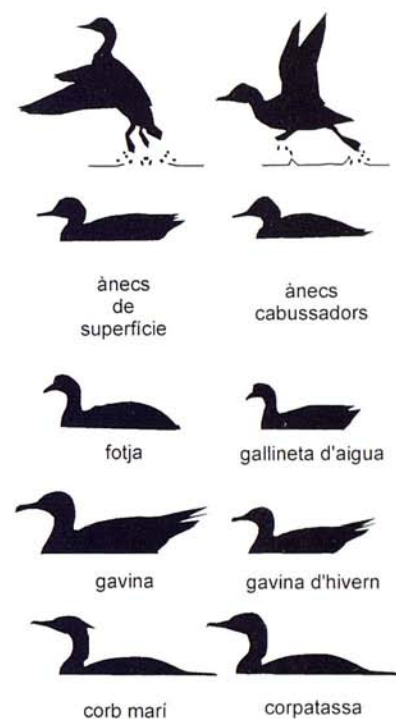
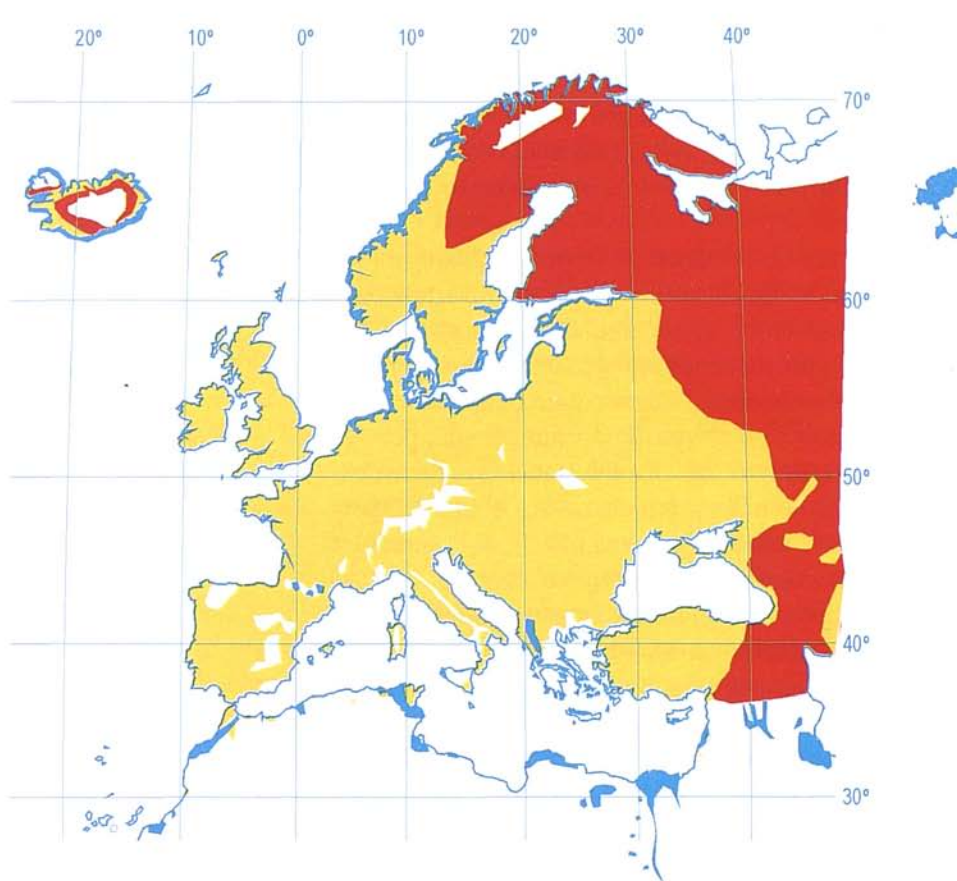

Figura 2.3. Siluetes il·lustrant les diferències entre les ànneres cabussadores, les de superfície, i altres espècies aquàtiques de les Balears. Les ànneres cabussadores s'enlairen corrent sobre l'aigua, mentre que les de superfície ho fan botant verticalment.

capblau

cullerot

Anseriformes

Anatidae

Capblau, Collblau

ánade real, azulón

Anas platyrhynchos LINNAEUS

L: 51-62, E: 81-98; P: 800-1700

RECONeixEMENT EN EL CAMP De les quatre anàtides caçables a la nostra comunitat, el capblau és l'única que el caçador captura amb certa freqüència. És la de major talla, amb silueta robusta. S'aixequen estrepitosament de l'aigua, sovint en parelles, amb un vol rectilini ascendent, batent les ales a gran velocitat, fent un renou característic. El plomatge del mas-

cle destaca per la combinació de verd-blau lluent del cap i del mirallet. En el cas de les femelles, el mirallet també es blau. Solen descriure un o dos cercles sobre la zona si hi tenen el seu fort, per tirar-se més enfora o allunyar-se definitivament. Quan entren també planegen en un vol d'observació desconfiat abans de posar-se. Quan se'ls caça de matí o d'horabaixa, sortint o tornant de pasturar dels prats, solen volar en parelles o en petits grups formats en "V".

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Quan vénen de front a gran altura i les condicions de llum no permeten veure els colors s'ha d'anar alerta a confondre'ls amb corbs marins, que també volen amb el coll estirat i tenen una silueta semblant. Però els capblaus tenen les ales més curtes i primes i les baten més aviat i més profundament. L'ànec cullerot sembla al capblau en el cap i mirallet verdosos, i en el vol ràpid i direccional, però és menor i el coll és proporcionalment més curt. En mà, aquesta espècie destaca pel seu gran bec, que li dona nom. És propi de masses d'aigua importants, de manera que rarament se'l troba als torrents i llacunes esparses on es cerca el capblau. L'ànec griset també és menor que el capblau, i tant el mascle com la femella tenen plomatges foscos, amb un estret mirallet blanc. Cerca extensions d'aigua grans i somes, i tot i associar-se de vegades amb el capblau a les zones humides més importants, rara vegada se'l veu fora d'aquests ambients.

S'ha d'anar alerta en accions ràpides a confondre el capblau i les altres ànneres de superfície caçables de semblant mida amb les ànneres cabussadores grosses, com el moretó de puput i l'ànec becvermell.

Hàbits i Biologia El capblau nidifica a totes les latituds europees. Les poblacions més septentrionals són migratòries, reforçant durant l'hivern les poblacions centreuropees, atlàntiques i mediterrànies. Tots els capblaus europeus i nord-americans pertanyen a la subespècie *A. p. platyrhynchos*. Habita tot tipus de paratges amb aigües estacionals o permanents. A més de en les principals zones humides de la nostra comunitat, se'l troba a torrents, estanys i basses. La concentració o dispersió dels grups poblacionals està influenciada per les condicions climatològiques. Són sorprenents les grans distàncies que l'espècie pot recórrer des dels torrents o les basses on es refugien durant el dia, entre el canyet i els joncs, fins a les pastures tendres, els camps embassotats i els prats on s'alimenta durant la nit. En aquests recorreguts sovint se'ls hi tira. L'alimentació és molt variada, menjant tot tipus de llavors, gra, cabeces i tubercles, brots

Figura 2.4. Capblau mascle.
(Foto: LILL)

tendres, fulles i fins i tot aglans. Com en moltes altres espècies, el component animal en l'alimentació es maximitza durant l'estiu, a base de cucs, insectes i crustacis.

Durant la temporada de caça sovint s'aixequen en colles. Això es deu a la primerenca formació de parelles. En època de reproducció les parelles es dispersen cercant tot tipus d'indrets per a construir el niu, amb la condició de que hi hagi aigua a l'abast i vegetació de cobertura. El niu és un jaç toscament folrat amb el plomissó de la femella i quatre brins. La posta té lloc entre el febrer i el maig i inclou de 8 a 12 ous. La d'incubació dura 25 dies. Si aquesta primera posta es perd, en solen fer una altra de reposició. Els pollets cerquen immediatament l'aigua rere el naixement. Als dos mesos d'edat ja poden volar.

SEGUIMENT I GESTIÓ La gestió d'aquesta espècie (i de les anàtides en general) està lligada a la gestió de les àrees humides on desenvolupa gran part del seu cicle biològic. La problemàtica que afecta aquests indrets és complexa, i cau en general fora de l'abast del caçador. Només alguns vedats poden propiciar o afavorir les condicions adequades per a l'establiment del capblau i en tot cas de la sel.la rossa, mentre que tant el coer com el siulador rebutgen torreneres i petites bases en favor de formacions humides veritablement importants, les quals rarament es troben dins finques de caça. Més senzill és l'afavoriment de les pastures i conreus on aquestes espècies s'alimenten, regular la pressió de caça i arreplegar dades durant el període hàbil, que seran útils en un context més general, com succeeix amb les altres ànneres caçables, que són hivernals.

Reconeixement del sexe: l'espècie presenta dimorfisme sexual patent.

Reconeixement de l'edat: els juvenils (tant mascles com femelles) de totes les espècies caçables d'ànneres tenen les cobertores secundàries petites i mitjaneres més estretes i punxegudes, mentre que els adults les tenen més quadrangulars. Els juvenils també tenen la taca negra apical de les cobertores secundàries grans centrals manco estesa que els adults (Figura 2.6). Les terciàries són grises, llargues i lluentes en els adults, mentre que en els juvenils són més curtes, gastades i de color marronenc. Quan avança la temporada de caça apareixen terciàries mudades en els juvenils, però sempre en retenen alguna de vella fins a la primavera. Les escapulars també tenen aspecte llustrós i voreres noves en les femelles adultes, mentre que en les juvenils tenen aspecte gastat i amb les voreres menjades.

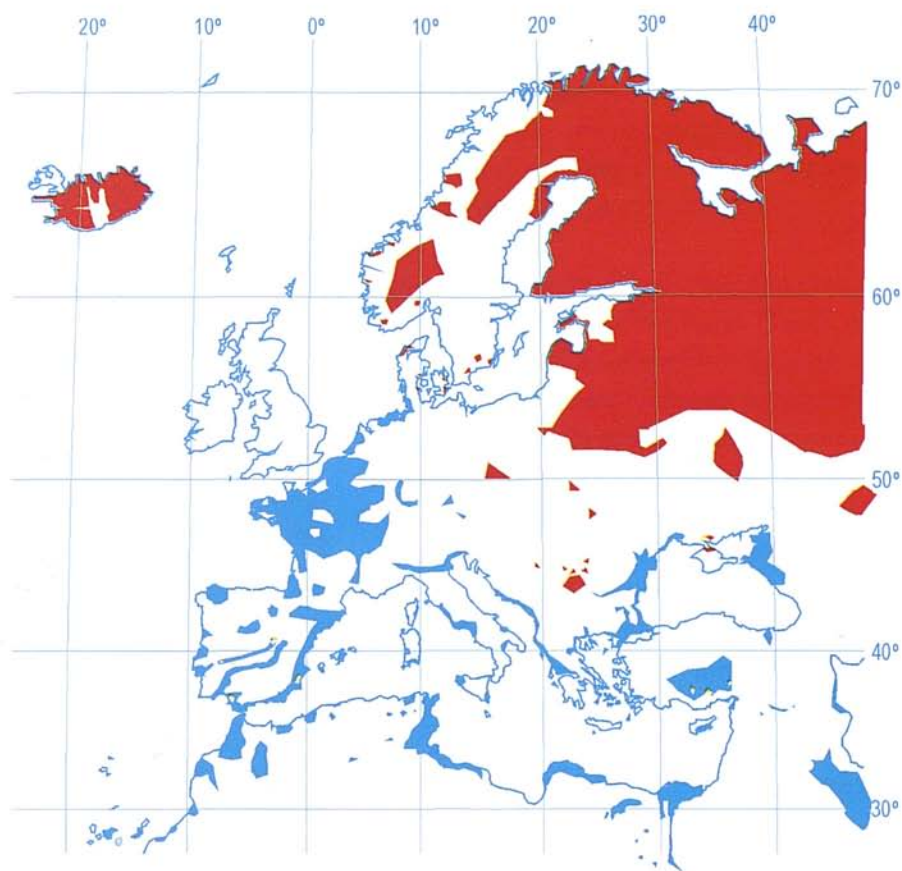

Figura 2.5. Ànec cullerot mascle, espècie no caçable a les Balears. (Foto: LILL)

CAÇA La corpulència i duresa de les ànneres, que normalment s'aixequen a certa distància quan se les caça a la mala, obliga a tirar amb xocs mitjos o tancats i amb munició feixuga (34 o 36 grams) del 5 o del 6. Recordem que a les zones humides no es pot usar cartutx de plom, de manera que si s'empren materials alternatius s'haurà de triar el diàmetre de perdigó en funció de la densitat del metall emprat (veure capítol 5). Quan es cacen als passos solen passar a certa altura, i s'ha de posar especial esment en evitar els tirs massa llargs, ja que les ànneres encaixen molt de perdigó. El ca és important a l'hora de portar la peça, sobretot si cau dins l'aigua.

Figura 2.6.
Cobertores secundàries
grans (les dues de dalt) i
cobertores mitjanes (a baix) de
capblau adult (les dues de la
dreta) i juvenil (les dues
de l'esquerra).
(Foto: BS)

Anseriformes
Anatidae

Coer, Anec coallarg

ánade rabudo
Anas acuta LINNAEUS

L: m 61-76; f 51-57, E: 80-95; P: f 400-900; m 750-1200

RECONeixEMENT EN EL CAMP És un ànec de gran mida, només una mica menor que el capblau. La silueta, però, és esvelta. El coll és llarg i els mascles adults tenen les dues rectrius centrals de la cova molt llargues, les quals es balancegen durant el vol com dos brins. El vol és manco potent que el d'altres ànneres, batent les ales amb poca profunditat. És una au

molt orada, que només es tira rere varis planejos. Entra a l'aigua arquejant el coll, mentre que el capblau es tira amb el coll enrevenat. Les àrees obertes i amb aigües somes on habita el converteixen en una peça rara i cobdiciada pel caçador.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Les espècies de possible confusió amb el coer són les ànneres de superfície o cabussadors de mida grossa, com en el cas del capblau.

HÀBITS I BIOLOGIA Aquesta espècie nidifica a les latituds més septentrionals d'Europa i Àsia. Les poblacions es desplacen cap a les costes atlàntiques i mediterrànies per hivernar. La migració s'endarrereix a les Balears fins ben entrada la tardor, mentre que el retorn es concentra majoritàriament en el mes de març, cosa que pot explicar el nom popular d'ànec marcenc. Cerca extensions importants d'aigües somes amb vegetació baixa per becar durant el dia, triant indrets per alimentar-se semblants als del capblau durant la nit. Espipella les pastures, però també cerca gra. Entre el component animal destaquen els caragols, els llimacs i les larves d'insecte. Lamentablement, el pèssim estat de conservació de les zones humides en què es pot practicar la caça d'aquesta espècie, així com la cronologia de la seva migració no donen gaire esperances al caçador balear per cobrar un d'aquests inoblidables animals.

Quan els coers abandonen les illes a la fi de l'hivern, les colles ja estan formades. La posta té lloc a partir de l'abril, i inclou de 7 a 10 ous.

SEGUIMENT I GESTIÓ El coer té un caràcter certament esporàdic en la perxa del caçador balear, i la seva gestió sovint és fora del seu abast.

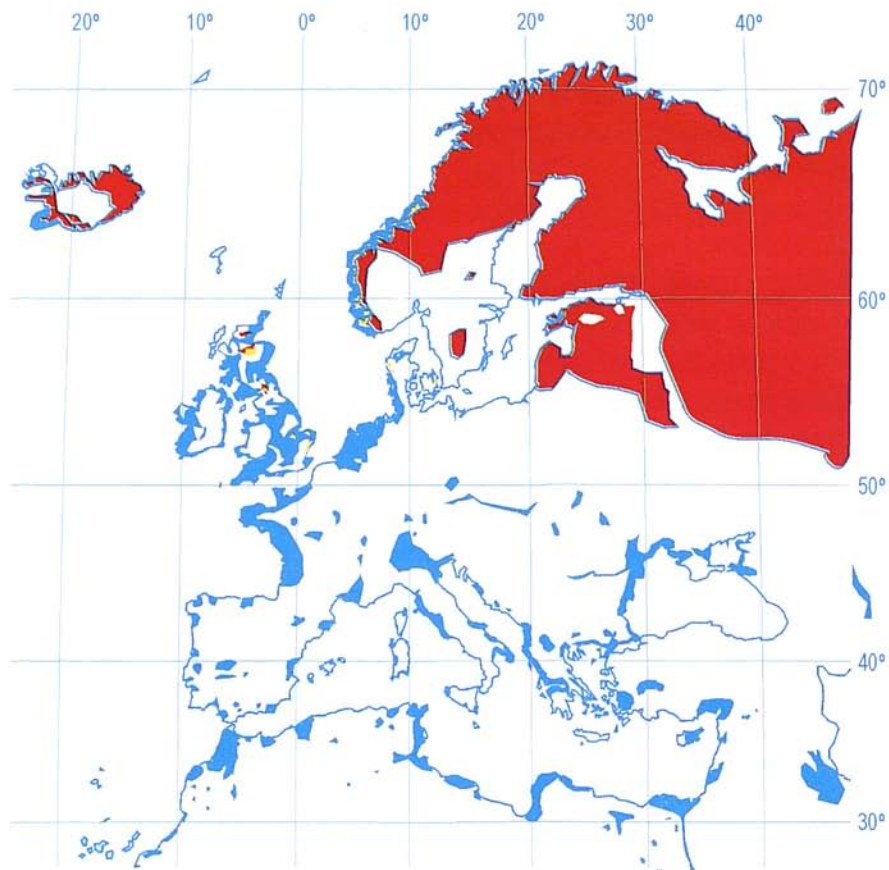
Reconeixement del sexe: l'espècie presenta dimorfisme sexual patent.

Reconeixement de l'edat: les terciàries del juvenil són més curtes i gastades, mentre que l'adult les té lluentes, més llargues i amb la vorera sencera. El juvenil té les cobertores secundàries petites i mitjanes més estretes i punxegudes; en l'adult són més amples distalment. En el cas del mascle adult, les cobertores secundàries petites i mitjanes són d'un gris més lluent, i no presenten una franja clara a la punta, a diferència dels mascles joves. La femella jove i vella es destrien pel ribet blanc anterior del mirallet, format per les taques blanques de la punta de les cobertores secundàries grans, més ample i definit en l'adult.

Figura 2.7. Dos ànecs marcencs mascles. Darrere es veu un cullerot mascle. (Foto: BS)

CAÇA Aquesta espècie es caça de manera molt semblant al capblau, però és més esquiva i rara vegada es troba fora de les zones humides on no es permet la caça. La seva captura a les Balears és anecdòtica; a altres indrets del continent es caça de manera minoritària però qualitativament important.

Anseriformes

Anatidae

Siulador, Xiulaire

ánade silbón

Anas penelope LINNAEUS

L: 45-51, E: 75-86; P: 400-1000

RECONeixEMENT EN EL CAMP És una ànnera de talla intermèdia, cap gros, ales curtes i silueta compacta. El cap i la collera són vermellosos en el mascle i el mirallet és verd, però el que veritablement ressaltava en el camp és la taca blanca sobre les ales. El vol és molt ràpid i direccional. Ben igual que el cor, és propi d'àrees humides importants, essent les seves perxes molt rares.

siulador

becvermell

morató de puput

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Veure l'apartat corresponent del capblau.

HÀBITS I BIOLOGIA L'àrea de distribució i els moviments migratoris d'aquesta espècie són semblants als del coer, si bé les principals entrades a la nostra illa es centren a la tardor, devers el novembre. Com el coer i a diferència del capblau, cerca masses d'aigua importants, somes i amb vegetació rala. L'horabaixa es desplaça als prats i als conreus on consumeix especialment les pastures tendres. El gra, els crustacis i els insectes també formen part de la seva dieta. Ben igual que el coer, es tracta d'una espècie poc capturada pel caçador balear.

Com en el cas del coer, les parelles de siulador ja estan formades quan arriben a les zones de cria. Nidifiquen a partir de l'abril, posant 7 o 8 ous.

SEGUIMENT I GESTIÓ

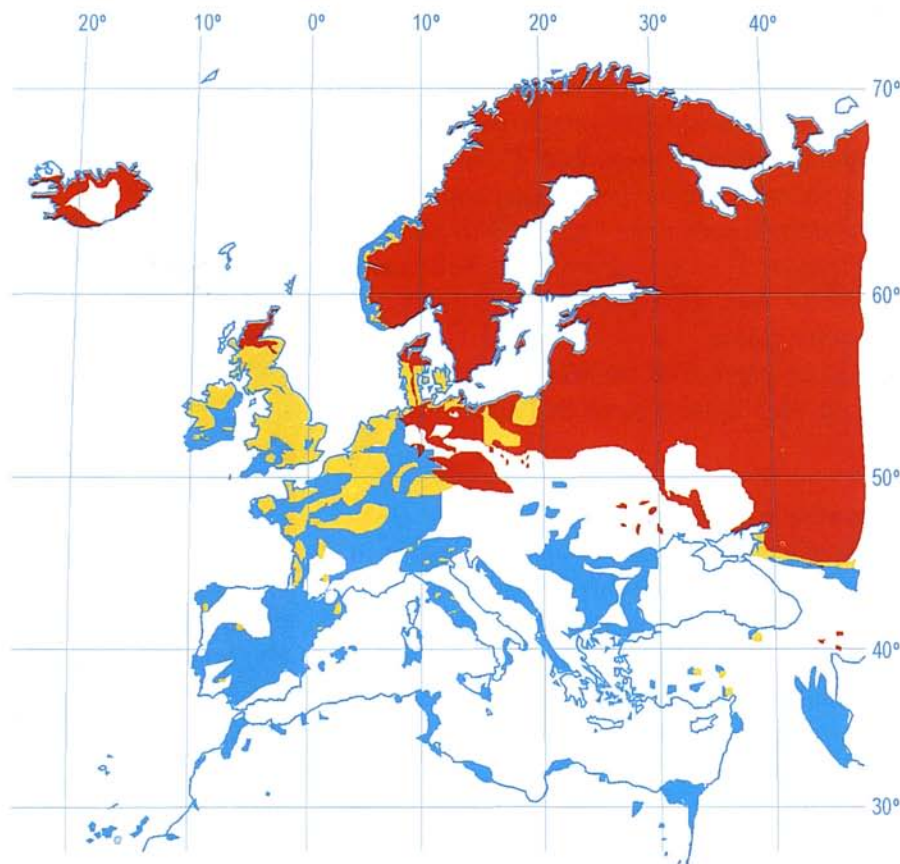
Reconeixement del sexe: dimorfisme sexual patent.

Reconeixement de l'edat: escapulars velles i gastades en el juvenil i mudades en l'adult. En la femella juvenil, el ribet pàl·lid del cap de les terciàries i les escapulars està desgastat, i a diferència de l'adult, és quasi imperceptible. Les escapulars són color marró fosc en el mascle juvenil i gris lluent amb ribet pàl·lid en l'adult. El mascle juvenil també es destria de l'adult per la meitat verda del mirallet manco estesa i definida, i la meitat negra més apagada.

CAÇA: les modalitats de caça descrites per al capblau són les que permeten a l'actualitat capturar alguns exemplars d'aquesta espècie que, com el coer, és poc freqüent fora de les àrees humides protegides de les Balears.

*Figura 2.8. Siulador mascle.
(Foto: JA)*

Anseriformes

Anatidae

Sel·la rossa, Anedó

cerceta común

Anas crecca LINNAEUS

L: 34-38, E: 58-64; P: 200-450

RECONeixEMENT EN EL CAMP És l'espècie de menor talla, amb un pes inferior al 1/2 kg. Silueta massiva, amb el cap gros i el coll curt i les ales també curtes, amb batec vertiginós (provocant el siulet característic, identificatiu dels esbarts d'aquesta espècie). El vol és molt ràpid i erràtic, no direccional com el de les altres anàtides. Els seus modestos requeriments

sel·la rossa

sel·la blanca

sel·la marbrenca

ecològics la fan comuna a torrents, estanys i basses, de manera que juntament amb el capblau constitueix la caça aquàtica a què pot aspirar el caçador balear.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES A més de les espècies descrites en l'apartat del capblau, la sel.la rossa pot confondre's, amb la sel.la blanca, espècie també de petita mida. Aquesta darrera es destria en vol pel color cendra sobre les ales, però aquest tret no sempre és pràctic. És necessària una observació experimentada, amb bones condicions de llum, per destriar-les en l'acció de caça. La sel.la blanca és una espècie de requeriments ecològics més selectius que la sel.la rossa, que es pot veure de tant en tant en migració, però que no estableix efectius hivernants importants a les Balears. Altres espècies de petita talla, com la sel.la marbrenca i la parda, són poc comunes fora de les zones humides protegides de les Balears.

HÀBITS I BIOLOGIA El seu areal de nidificació arriba, cap al sud, fins a les latituds mitjanes d'Europa i d'Àsia. La hivernada inclou àrees més continentals que en l'ànec xiulador o el marcenc. Els moviments migratoris són primerencs, cap a la fi de l'estiu, si bé el màxim és a l'octubre i al novembre. Sembla que estan fortament influenciats per la meteorologia de l'Europa central. Habita aigües temporals o permanents de diferent extensió, essent manco selectiva que el coet i el xiulador. Aquest fet i la seva major abundància a les Balears permeten un cert nombre de captures, sobretot si per motius climatològics s'assolen alguns esbarts. Durant els seus desplaçaments nocturns és també adaptable, cercant pastures tendres, cereals, llavors i brots de molt diverses plantes, cucs, larves i insectes.

La nidificació es produeix a partir de l'abril. Posen de 8 a 12 ous que coven de 21 a 23 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ

Reconeixement del sexe: dimorfisme sexual patent.

Reconeixement de l'edat: Tots els adults, tant mascles com femelles, tenen les cobertores secundàries grans més amples i de punta més quadrangular que els juvenils. També es poden reconèixer els juvenils pel desgast apreciable en les terciàries (mascles) o en les escapulars (femelles).

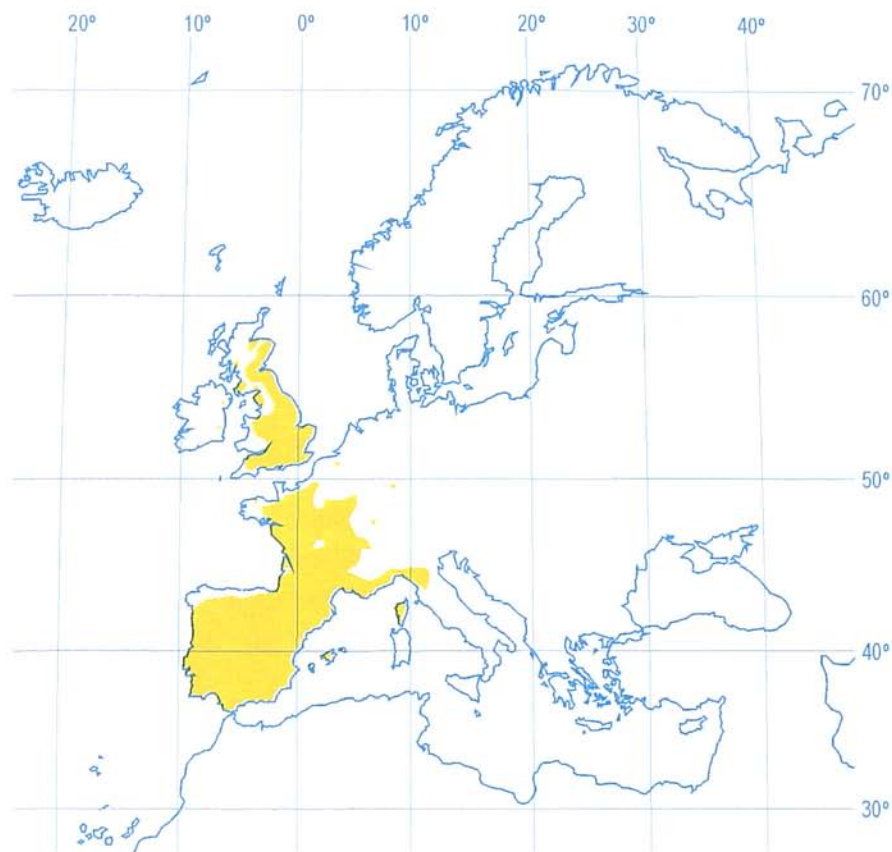

Figura 2.9. Sel.la blanca, hivernant poc abundant i no caçable a les Balears. (Foto: LILL)

CAÇA A diferència del coer i del siulador, es troba fora de les grans zones humides els anys que la climatologia ho permet. No es estrany aixecar sel.les a torrenteres o a basses de petita extensió, per la qual cosa la seva caça és molt semblant a la del capblau. Essent una ànnera petita, es pot emprar el perdigó 6 i 7, però el seu vol ràpid aviat la posa fora de tir, fent necessàries càrregues feixugues (34-36 g) i xocs tancats (de tres a una estrella).

Figura 2.10. Sel. la marbrenca, espècie protegida de caràcter local i poc abundant a les Balears. (Foto: BS)

Galliformes
Phasianidae

Perdiu perdiz roja *Alectoris rufa* LINNAEUS

L: 32-34, E: 45-50, Pm: f 400; m 480

La perdiu és sense dubte l'espècie de caça menor més important del nostre arxipèlag i també de tota la conca mediterrània. L'evolució del gènere, lligada a les riberes d'aquesta antiga mar, la doten d'un bagatge històric a més de biològic. Allò més valuós de la seva caça és el contrast entre la duresa física i la dificultat del tir. La compacta i robusta perdiu

perdiu

juvenil

guàtlera

exigeix tant a les cames (possiblement fruit de l'evolució adaptativa paral·lela a les armes de foc) que rarament s'aixecarà a parada de ca. A les Balears, on les característiques orogràfiques de vastedat que caracteritzen aquesta modalitat a altres indrets són substituïdes per la garriga i els conreus de secar, la sorpresa sol ser un element important per penjar-se algunes perdius cada temporada. Associades a aquesta espècie han aparegut arts tradicionals endèmiques de vàlua cultural, com la caça de la perdiu amb baga a Menorca, apart de la més estesa caça amb reclam i escopeta.

RECONeixEMENT EN EL CAMP Com tots els galliformes, la perdiu és una au de silueta rabassuda, coll llarg i coa curta, dotada d'un vol batut poderós, direccional i renouer. La coloració és parda, amb fins detalls de plomatge només perceptibles a curta distància. En vol, es reconeix un patró cromàtic: la coloració rojenca-vermellosa dels costats, la panxa i la part inferior de la cova, mentre que el dors és pard fosc. La major part del temps la perdiu viu en petits esbarts, fortament territorials, que es desplacen peonant, i només aixequen el vol quan se'ls sorprèn. Frequentment, quan s'aixequen alarmades, corren un parell de metres abans d'enlairar-se, i emeten el seu crit característic d'alarma: un "tchrec-tchrec-tchrec" més mal de descriure que de recordar una vegada l'han sentit.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES La perdiu és tan característica que no pot ser confosa amb cap altra espècie. Només els altres dos galliformes presents a les Balears, el faisà i la guàtlora, comparteixen certs hàbits amb ella. Quan entren volant, com succeeix quan les aixeca un altre caçador, el seu cos voluminós, les ales amples i de punta rodona i el vol batut, renouer, alternat amb planejos en la trajectòria descendent, tampoc permeten confusió. Peonant, la mida i hàbit la fan gairebé inconfusible.

HÀBITS I BIOLOGIA La perdiu roja és una espècie sedentària (com tots els galliformes menys la guàtlora), que habita la Península Ibèrica (excepte la zona cantàbrica i els Pirineus), la meitat sud-occidental de França, alguns indrets del nord d'Itàlia i algunes illes de la Mediterrània Occidental com les Balears i Còrsega. Fou introduïda en temps recents, establint poblacions importants, en el Sud d'Anglaterra, a les Illes Canàries (Gran Canària), a les Açores i a Madeira. Sembla que la nostra població, i possiblement també la de Còrsega, és introduïda. El testimoni històric prova la introducció d'animals com a mínim des del segle XIV, i les datacions

*Figura 2.11. Les bardisses ben proveïdes d'espècies vegetals autòctones són fonamentals per a l'èxit reproductor de la perdiu. Ofereixen cobertura i frescor al niu i suporten una gran diversitat d'invertebrats, l'aport proteic requerit pels pollets durant els primers dies de vida.
(Foto: BS)*

d'ossos fòssils de perdiu a jaciments paleontològics i arqueològics mallorquins i menorquins proven la seva presència com a mínim fa 1.200 anys. A cap illa mediterrània, però, hi ha restes de perdiu prèvies a l'arribada de l'home, de manera que possiblement foren dels primers animals que els pobladors dugueren a aquestes illes.

Quatre espècies diferents de perdius habiten la Mediterrània: la perdiu turca (*Alectoris chukar*), a la part més oriental; la perdiu grega (*Alectoris graeca*), a Grècia i Itàlia; la perdiu moruna (*Alectoris barbara*) al Marroc i Algèria, i finalment la perdiu roja, a la Península Ibèrica, sud de França i Itàlia nord-occidental. Recorden que la perdiu grisa, de l'àrea centreuropea, pertany a un altre gènere (*Perdix*). Totes aquestes *Alectoris* són molt semblants, i possiblement el seu origen fou a partir d'una única perdiu primitiva, que es dispersà per les riberes de la Mediterrània donant lloc a les quatre espècies actuals, cada una amb les seves subespècies. Genèticament, són quasi idèntiques, cosa que possibilita la hibridació, principal amenaça d'aquests animals a l'actualitat.

La perdiu roja inclou tres subespècies: la de França i nord d'Itàlia, *Alectoris rufa rufa*; la de la meitat nord de la Península Ibèrica, *A. r. hispanica*, i la de la meitat sud, *A. r. intercedens*. La distinció entre aquestes es basa en la coloració del plomatge i en altres caràcters menors. La població pròpia de les Balears té característiques intermèdies entre *A. r. intercedens* i *A. r. hispanica*, cosa que per una banda podria explicar el seu origen a partir d'introduccions d'animals de totes dues races, que s'haurien entrecreuat en temps històrics, però també podria indicar una evolució particular en el cas d'una població aïllada durant molt de temps a les nostres terres.

La perdiu sol fer una única posta de 10-12 ous, que cova de 23-25 dies. S'ha constatat que fins a un 50% dels nius es poden perdre; si s'afegeix la mortalitat infantil soferta pels pollets una vegada han nascut, es posa de relleu que la reproducció és el període més determinant de la dinàmica poblacional de l'espècie, fins i tot més que la pròpia temporada de caça. Circumstancialment es poden fer postes de reposició, o dues postes simultànies, una de les quals pot ser covada pel mascle. Els ous solen eclosionar el maig-juny.

SEGUIMENT I GESTIÓ Gestionant correctament les poblacions de perdiu es poden obtenir rendiments més previsibles que en el cas de les espècies migratòries, perquè es pot actuar directament sobre la població reproductora. Interessa principalment obtenir hàbitats amb capacitat de càrrega adequada (als terrenys cinegètics de les illes, densitat precaça pròximes a 1 perdiu per quarterada), i que s'assoleixen gràcies al manteniment de l'agricultura tradicional, foment de la diversitat espacial i vegetal del medi (manteniment de bardisses, goreds, rotes...), suavització dels efectes de la sequera estival, control de depredadors antròpics i ordenació racional de la caça mitjançant cups de captura raonables i plans de seguiment periòdic. Un factor normalment oblidat però fonamental és controlar les molèsties per part de l'home durant el període de cria.

Les repoblacions, contràriament al que molts de caçadors creuen, no són un element prioritari de gestió. Primerament, suposen una inversió econòmica molt elevada, compromesa per una baixa supervivència dels animals alliberats. Per altra banda, està comprovat que repoblar sense gestionar correctament el medi ni ordenar la pressió de caça no soluciona el problema. Finalment, s'aporta *quantitat* però a costa de *qualitat*, ja que a llarg termini es suplanten les poblacions de perdiu originària del lloc, adaptada a la terra, per una perdiu de menor qualitat genètica, sanitària i adaptativa. La probabilitat de sofrir malalties augmenta i la capacitat de la perdiu per a resistir-les minva. Les repoblacions, per tant, només es justifiquen en determinades circumstàncies.

Per efectuar el seguiment del Pla de Caça és necessari conèixer l'estat de les poblacions de perdiu de la finca, estimable en part en base a l'examen de les perxes de caça:

Reconeixement de l'edat: és necessari l'examen de les dues primàries més externes de cada ala (Figura 2.12):

- joves: amb una taca color crema-blanquinós a la punta -de vegades difícil de veure si la punta està desgastada; basta que una de les quatre primàries tenguin la taca perquè haguem de considerar l'animal com a juvenil-. La ploma és més estreta i punxeguda

- adults: sense taca pàl·lida; ploma més ampla i de punta més arrodonida.

Aquestes diferències es deuen a que els exemplars juvenils, nascuts la mateixa temporada, no muden les dues primàries externes de cada ala abans de l'obertura de la caça. Els adults les muden totes després de la

Figura 2.12. Examinant les dues primàries més externes de cada ala es pot saber si una perdiu és jove o adulta. La jove (a dalt) té una petita taca color crema a la punta (com a mínim a una de les quatre plomes examinades, de vegades a totes quatre). L'adulta (a baix) manca d'aquesta taca. (Foto: BS)

cria, començant per la part interna de l'ala cap a la punta, acabant a finals d'agost o principis de novembre. De vegades un exemplar en el seu segon any pot tenir, quan comença la temporada de caça, alguna de les dues primàries més externes encara en muda. En aquest cas s'ha de catalogar com a adult.

L'aparició de perdius amb la punta de les plomes extremadament desgastada pot indicar exemplars provinents de granja que han sofert abrasió de les plomes en la gàbia d'aclimatació.

Proporció d'edats a partir de taules de caça: la relació joves/adults obtinguda s'ha de multiplicar per un factor de correcció que oscil·la, segons la zona, entre 1,4 i 1,9 (1,5 en terme mig). Això es deu a que proporcionalment es cacen més adults.

Reconeixement del sexe: el sexe es reconeix en els exemplars adults a partir de l'esperó, ben desenvolupat i de base ampla, de vegades doble en els mascles. Les femelles joves no tenen esperó, i les velles i els mascles joves en tenen un de més petit que el dels mascles vells. Es poden diferenciar perquè les femelles velles el tenen més punxegut i més estret, mentre que en els mascles joves la base és més ampla. Si es segueix el procediment habitual de determinar primer l'edat examinant les dues plomes més externes de cada ala, aquells exemplars catalogats com a juvenils que tenguin esperó probablement seran mascles. Els que no en tenguin segurament seran femelles.

L'altura del tars a l'indret de l'esperó sol superar els 8,6 mm en els mascles vells, i no arriba a 8,4 en les femelles adultes. També en els adults és útil mesurar l'altura del bec a l'indret de les narius. Aquesta mesura sol ser superior a 7,1 mm en els mascles vells i inferior a 6,6 en les femelles velles. Aquestes mesures s'han de prendre amb un calibre, i només són d'utilitat en els exemplars prèviament classificats com a adults. Alguns caçadors, sobretot de reclam, usen caràcters com la forma de la cella blanca (més marcada en els mascles), la gorja negra (més lluenta en els mascles), la forma general del cos (en visió dorsal, coll i base de la coa més rabassuda en els mascles), que podem servir com a complement, tot i que requereixen una certa experiència.

CAÇA La perdiu es caça a la mala, sovint amb cans que més que parar, són fonamentals per portar. Una perdiu tocada d'ala pot recórrer grans distàncies. El perdigó 7 i 8 en càrregues iguals o superiors a 32 grams és adequat, però a zones de muntanya o a mesura que avança la temporada i les

perdius es musculen, es vesteixen bé i s'aixequen més lluny, convé emprar 34 i 36 grams en perdigó 6.

Quan es caça amb reclam es solen emprar càrregues més lleugeres perquè mai no es tira al vol.

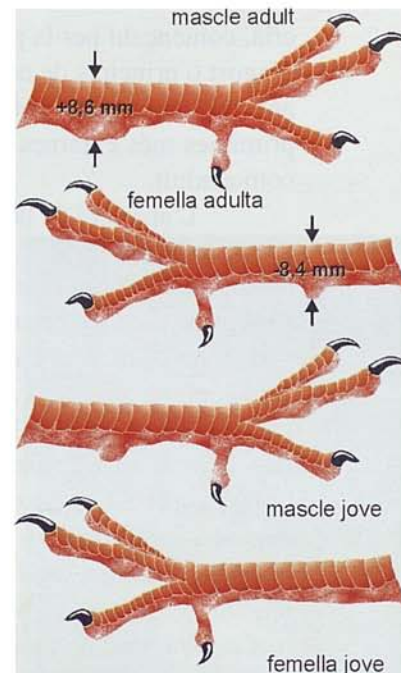
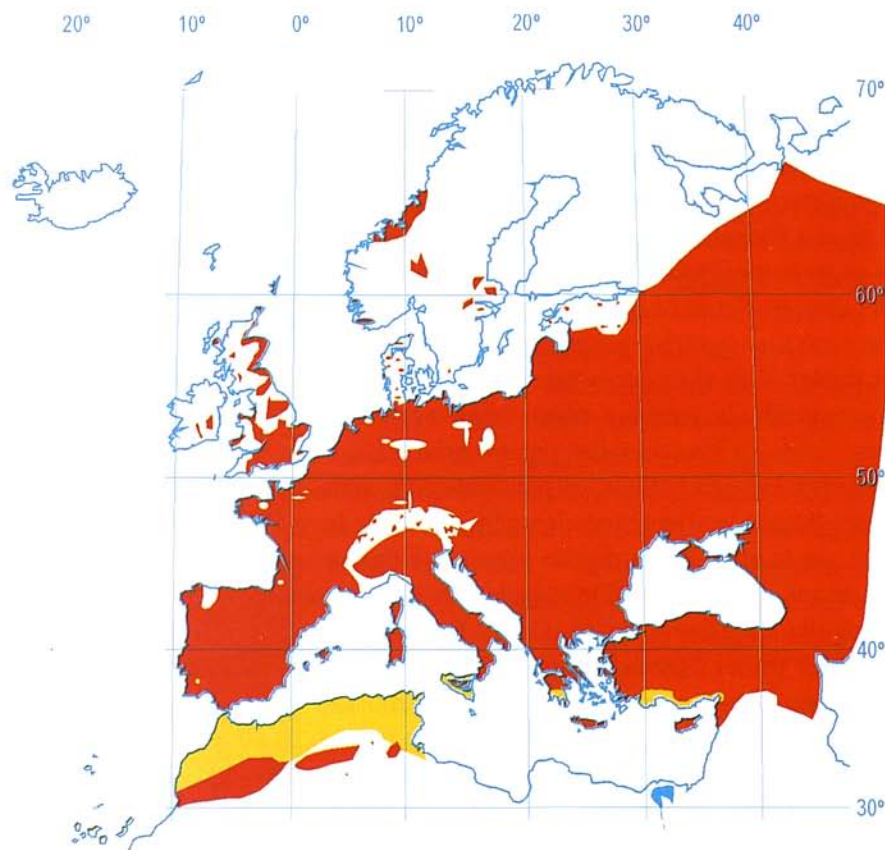

Figura 2.13. L'esperó és útil per saber el sexe i també l'edat de les perdius, en combinació amb les dues plomes més externes de cada ala. Les femelles joves i els mascles adults són els més fàcils de conèixer. Els mascles joves i les femelles velles es destrien per la forma de l'esperó. Si prèviament s'ha determinat l'edat, una perdiu jove amb esperó probablement serà mascle; si és adulta, segurament serà femella. Algunes femelles molt velles poden tenir esperons molt marcats, diferenciables dels mascles mesurant el tars a la seva altura. Tot i així, examinant els ovaris i testicles quan s'escorxa la perdiu es produeix alguna sorpresa notòria.

Galliformes
Phasianidae

Guàtlera

codorniz
Coturnix coturnix LINNAEUS

L: 16-18, E: 32-35, P: 85-120

La guàtlera és una de les espècies de la mitja veda que més ha patit per mor de la modernització de les tècniques d'explotació agrícoles. El seu hàbitat són les planures de cereal, on hi troba aliment i refugi durant la reproducció. La reducció dels conreus de cereal a les Illes, la mecanització del segar i de l'empacament, i possiblement també factors de caire

guàtlera

rasclet

polla de ropit

perdiu juvenil

biogeogràfic que afecten la migració, ha relegat la caça d'aquesta espècie a un lloc que no es mereix.

RECONeixEMENT EN EL CAMP La guàtlera té una silueta molt semblant a la perdiu, però és de menor talla, de coloració parda, mimètica amb els rostolls i les bardisses seques, i els seus moviments són més sigilosos. Com totes les gallinàcies, prefereix peonar que volar, i només recorre a aquesta darrera acció quan es veu forçada. Per això és difícil de veure en el camp. Tractant-se d'una espècie territorial, sovint es descobreixen els territoris ocupats pel cant del mascle. Sense ca difícilment s'aixeca. El vol és rasant, direccional, potent però menys ràpid que el de la perdiu. Sovint arranca a curt abast i es pot doblar el tir si és necessari. El seu comportament demostra una forta adaptació als terrenys oberts amb vegetació baixa, als rostolls dels nostres camps i a les voreres poc ombrívols.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Pel seu hàbitat, es pot confondre amb poques espècies. El vol és més fràgil i la silueta més lleugera que la de la perdiu, però s'ha d'anar molt alerta amb els perdigons joves, que durant la mitja veda aguanten molt abans d'aixecar-se. De vegades les sòl.eres (*Miliaria calandra*), les cucullades (*Galerida theklae*), les terroles (*Calandrella brachydactyla*) i les titines (*Anthus campestris*) poden sorprendre quan s'aixequen inesperadament, però el vol lleuger i acrobàtic d'aquests petits ocells els identifica ràpidament. Dues espècies de possible confusió són la guàtlera andalusa (*Turnyx sylvatica*) i la guàtlera maresa (*Crex crex*) però ambdues són extremadament rares a les Illes. La darrera no és una gallinàcia sinó un ràl.lid, de la família de les fotges, polles d'aigua, polles de ropit (*Rallus aquaticus*) i rasclets i rescletons (*Porzana sp.*). S'ha d'anar alerta a confondre'ls si es caça prop de zones humides.

HÀBITS I BIOLOGIA La guàtlera és l'única gallinàcia migratòria. Nidifica a l'Europa continental, a l'Àsia central (per sota dels 60° de latitud) fins a l'Índia i a l'est i sud de l'Àfrica. Durant l'hivern, la població occidental es desplaça a les planures herbàcies subsaharianes. Existeixen cinc subespècies de guàtleres: *Coturnix coturnix coturnix*, distribuïda a les àrees descrites; *C. c. africana*, a Sud-àfrica i Madagascar; *C. c. erlangeri*, al nord-est de la regió etiòpica; *C. c. conturbans*, a les Illes Açores i *C. c. inopinata* a les Illes de Cap Verd.

Els moviments migratoris són variables d'any en any i individualment. A la Mediterrània Occidental, a més de la migració nord-sud es produeixen desplaçaments est-oest. Sembla que a les costes nord-africa-

Figura 2.14. Guàtlera mascle adulta en entorn favorable per a l'espècie: els gorts. (Foto: BS)

nes hi viuen poblacions sedentàries, i són punts de concentració de grups migratoris abans de creuar la mar.

Com ja s'ha esmentat, la guàtlera habita zones obertes de vegetació herbàcia baixa, sense arbres, mates, estepes ni d'altres arbusts espessos. No tolera la sequera ni la humitat extrema, cercant pastures fresques i conreus ben assolellats que proveeixin cereals, llavors autòctones i insectes (larves d'escarabats, formigues i llagosts). L'alteració d'aquestes condicions ambientals per l'aprofitament agrícola, sobretot si es fa de manera mecanitzada, és el principal factor limitant de l'èxit reproductor.

Els mascles arriben abans que les femelles a les àrees de cria, on comencen a reclamar. Però els territoris de nidificació no s'estableixen fins més endavant, quan es consoliden les colles. Aquestes es disgreguen a partir de la incubació (només cova la femella), de manera que les estimes poblacionals basades en el cant dels mascles no són un indicador fidel de les densitats reproductores. Els nius inclouen de 8 a 12 ous, i tarden de 16 a 21 dies en eclosionar. Localment poden tenir lloc segones postes.

SEGUIMENT I GESTIÓ Si bé es tracta d'una espècie migratòria, la gestió es fa com en les espècies sedentàries ja que el factor sobre el que s'actua és l'èxit reproductor.

Reconeixement de l'edat: els juvenils tenen les quatre o cinc primàries més externes de cada ala amb la punta ben conservada, contràriament als adults, que la tenen gastada i despenada.

Reconeixement del sexe: els sexes es diferencien, en els adults, gràcies a la coloració de la gargamella i la pitera. Mascles: gorja blanca amb un disseny obscur (d'extensió variable) en forma d'àncora. Pitera rogenca amb pintes blanquinoses. Femelles: gorja sense que les taques negres formin una àncora. Pitera més parda, pintada de taques fosques.

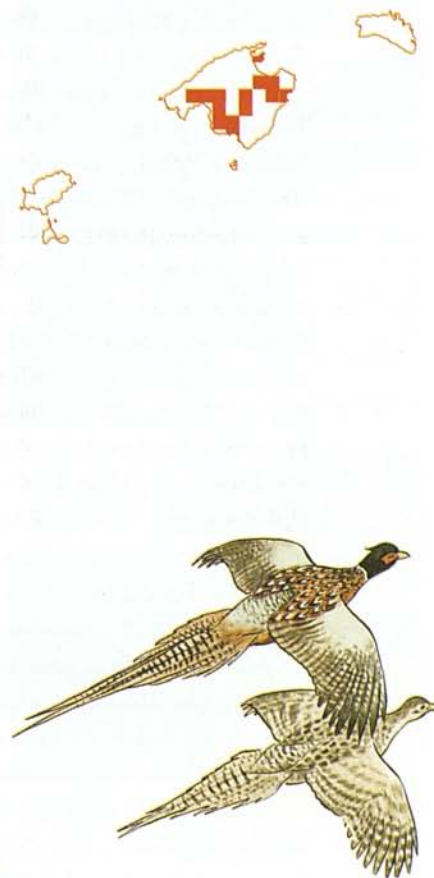
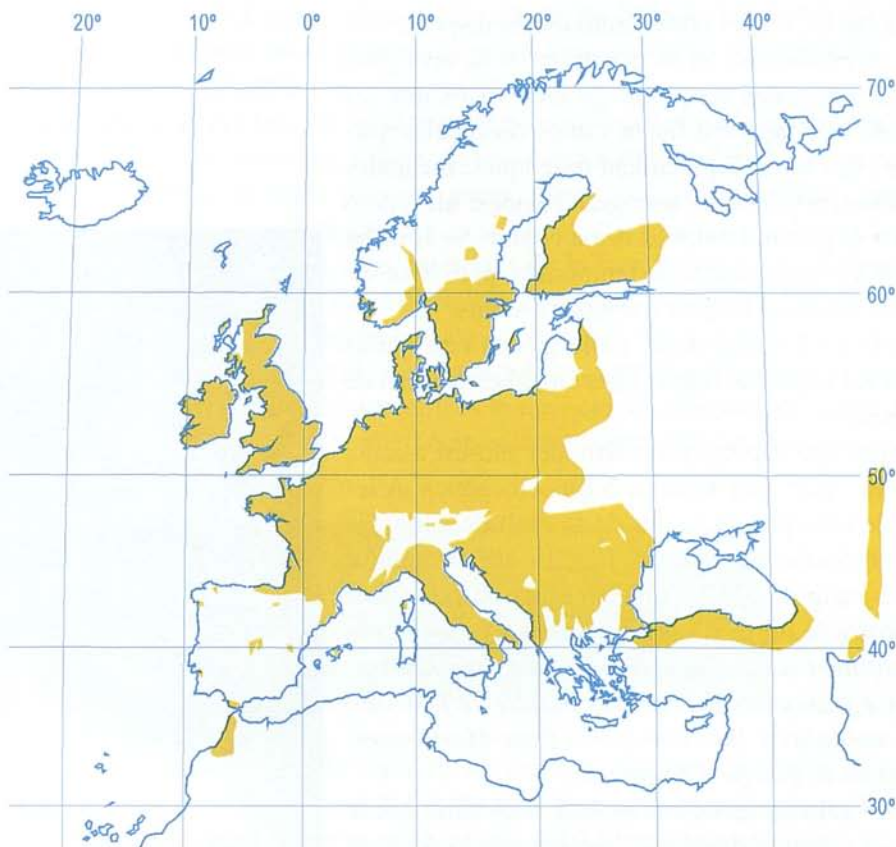
Els exemplars juvenils solen tenir la gorja color crema o parda i el disseny indiferenciat, si bé alguns mascles aviat comencen a desenvolupar l'àncora.

La gestió de l'hàbitat en la guàtlera s'ha de centrar en evitar les molèsties durant el període reproductor; el segat i empacament mecanitzat fa perdre molts de nius, i els rostolls rasos i les bardisses cremades o llaurades condicionen la supervivència i assolament dels exemplars. Davant aquestes pertorbacions, la guàtlera té tendència a efectuar moviments nomàdics cap a zones més favorables. Als regadius del Magrib, on troben cobertura, frescor i insectes tot l'estiu, efectuen fins a tres postes.

Figura 2.15. Guàtlera femella (esquerra) comparada amb un mascle (dreta). El mascle es caracteritza pel dibuix en forma d'àncora de la gorja i per la pitera llistada de blanc. El color de la pitera i la gorja varia notòriament des de l'ocre pàl·lid fins al roig fosc d'un individu a l'altre. Les femelles no tenen àncora i les pintes de la pitera són fosques. Els juvenils tenen les pintes molt espesses, fosques com en la femella, i l'àncora incipient dels mascles juvenils pot induir a confusió amb femelles adultes, per la qual cosa és aconsellable determinar l'edat examinant les primàries més externes. (Foto: BS)

CAÇA La feina del ca de parada és el principal atractiu de la caça de la guàtlera. El seu grau d'ensinistrament i el nas amb què la natura l'ha dotat determinaran l'èxit. El tir és manco meritori que en altres espècies de caça menor. Es sol tirar a distància curta o mitja, si bé el segon tir pot ser llarg. Tenint en compte que es tracta d'una peça fluixa, i que el tir es produeix normalment de coa, cal emprar munició ràpida i de petita càrrega (28-32 grams) amb perdigó del 9, 10 o 11 segons la distància. Amb escopetes fixes, de xocs tancats, cal emprar un dispersant o semidispersant per al primer tir per tal de no fer malbé la seva succulenta carn. Rere l'errada, però, es dobla a major distància. Tot i que la guàtlera es caça durant un període de temps molt curt (un mes i mig aproximadament, des de l'obertura de la mitja veda fins a la seva partida migratòria cap a les zones d'hivernada), es poden fer bones caçades els anys de condicions ambientals favorables, sobretot si els processos agrícoles són respectuosos amb la reproducció d'aquesta au.

Galliformes
Phasianidae

Faisà
faisán

Phasianus colchicus LINNAEUS

faisà

L: m 75-85; f 50-65, E: 70-90, P: 1000-1800

El faisà, originari de les selves humides i espesses de l'Àsia, troba certs problemes d'aclimatació a les Balears per mor de la sequedat característica del clima mediterrani. No obstant això, a les finques amb condicions favorables suposa una caça interessant, substituint la perdiu als ambients més ombrívols.

RECONeixEMENT EN EL CAMP És la major gallinàcia salvatge dels camps mallorquins. És manco procliu a volar que la perdiu perquè habita zones

més brutes (estepes, garriga baixa, pinars oberts amb mates disperses...). És poc freqüent veure'ls a àrees obertes, on es pot observar la seva gran mida i la llarga coa. Els mascles tenen un plomatge més vistós que les femelles, perquè tenen el coll i el cap verd lluent i unes carúncules vermelles a la cara, mentre que elles són completament rogenques, escatades de gris-pard. El vol és explosiu, aixecant-se amb gran remor d'ales, però és manco sostingut que el de la perdiu i aviat es tira a cobert. Se'ls troba en esbarts petits o mitjancers a començament de temporada, però a mesura que aquesta avança és més freqüent aixecar exemplars aïllats.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES La gran mida, la llarga coa i els hàbits terrestres combinats amb un vol explosiu, batut i direccional el destrien de gairebé qualsevol altra espècie.

HÀBITS I BIOLOGIA El faisà és una espècie originària del sud-est asiàtic, introduïda per l'home a moltes parts del món amb fins cinegètics. A les Balears es té constància de la seva presència des de fa molt de temps, ja que s'han recuperat restes subfòssils. Una carta de Pere IV el Cerimoniós, datada a Barcelona el 26 de maig de 1368, enregistra una introducció a l'Edat Mèdia: “...al amat nostre lo portant veus de governador en la illa de Mallorques o a son llochtinent salut e dilecció. Sapiats, que nos trameten aquí als uns feysans e francolins de cascuns mascles e femelles, per que hi puxen creixer e multiplicar, los quals porta frare Martí maestre, capellà nostre, posadors en la granja d'Esportes...”.

Com la majoria de les gallinàcies és una espècie sedentària que té uns requeriments de cobertura vegetal i sobretot d'humitat més importants que la perdiu. Això limita el seu establiment a molts indrets de les nostres terres, on les poblacions són majoritàriament mantingudes mitjançant repoblacions. Així hi tot, nidifica de forma estable a finques (Figura 2.17) on troba bardisses i taques verdes espesses combinades amb rotes, goretts, pastures i hortes que el proveeixin de vegetació fresca, d'insectes i d'aigua.

Viu en grups petits i de gran mobilitat. La supervivència de les niaronades és baixa degut a les característiques de l'entorn i perquè si bé la femella és bona covadora, no és tan eficient a l'hora de surar els pollets. Les marjades semblen ser un problema per a les niaronades joves ja que tendeixen a disgregar-les.

El faisà és una espècie polígina: cada mascle pot collar amb varies femelles. Els nius es fan en les immediacions de territoris de fins a 6 o 7

Figura 2.16. Faisà mascle adult.
(Foto: BS)

quarterades, defensats pel mascle. Posen de 9 a 15 ous, que coven 23-25 dies. Si la primera posta es perd, en solen fer una segona de reposició.

SEGUIMENT I GESTIÓ

Determinació del sexe: el faisà té un clar dimorfisme sexual en estat adult. Els juvenils es comencen a pintar devers els dos mesos d'edat, de manera que podem reconèixer el sexe sense problemes pel plomatge quan comença la temporada de caça.

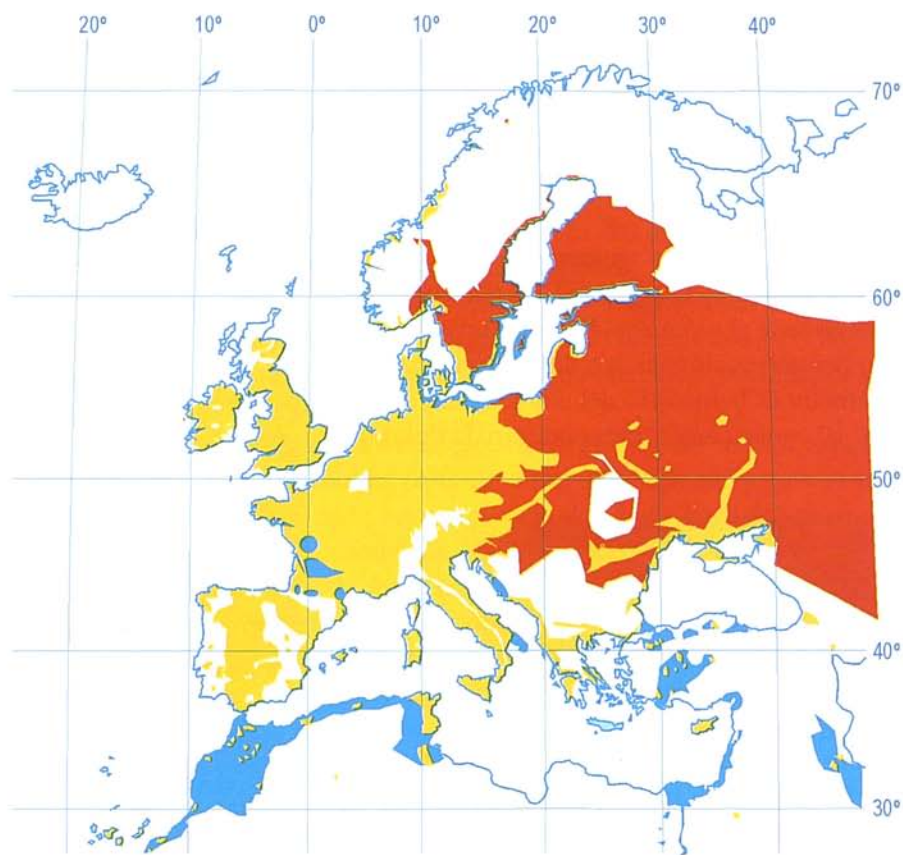
Determinació de l'edat: a les primeries de la temporada de caça alguns mascles joves encara no estan completament pintats. A les darreries, ja no són diferenciables dels adults en base al plomatge. En aquest cas, els mascles juvenils es caracteritzen per un espoló més arrodonit i manco coriàci que els adults. Un criteri alternatiu és la mesura del diàmetre del canó de la primària més interna (la nº 10 començant a contar pel cap de l'ala), just quan comencen les barbes:

+3,2 mm	—————>	mascle adult
+3,2 mm	—————>	mascle juvenil
+3,1 mm	—————>	femella adulta
+2,7 mm	—————>	femella juvenil
2,7-3,1 mm	—————>	femella indeterminada

CAÇA El faisà es caça a la mala. En els terrenys espessos on habita aquesta espècie sovint fa fer bona feina als cans, tant en la parada com a l'hora de portar. Tot i la seva gran mida, ploms del 7 i fins i tot del 7^{1/2} són suficients per aturar-lo quan surt a curta distància. Quan la temporada avança, sobretot a àrees muntanyenques on els vols a favor de pendent són molt ràpids, són necessàries càrregues de 34 o 36 grams en perdigó 5 o 6.

FINCA	TERME	ANY	CRIA
Son Granada de Dalt	Llucmajor	1965	cria estable
		1966	cria estable
		1967	cria estable
Son Granada de Baix	Llucmajor	1967	cria estable
Puig de Ros	Llucmajor	1967	cria estable
Son Verí	Llucmajor	1967	cria estable
Sa Talaia	Llucmajor	1990	cria estable
Son Mendivi	Llucmajor	1990	esporàdica
S'Àguila	Llucmajor	1992	esporàdica
Montblanc	Santa Margalida	1985	cria estable
Binicubellet	Santa Margalida	1985	cria estable
Santa Sirga	Manacor	1980	cria estable
Sa Bastida	Porreres	1990	cria estable
Es Cap Gros	Alcúdia	1985	cria estable
Tora	Calvià	1989	cria estable
Na Carro	Artà	1993	cria estable
Son Vanrell	Sineu	1992	cria estable
Son Juan			
Arnau	Sineu	1990	esporàdica
Sa Comuna	Lloret	1992	esporàdica
Son Seguí	Santa Maria	1993	esporàdica
Son Mateu	Santa Eugènia	1987	esporàdica
Sa Cova	Santa Eugènia	1989	esporàdica
Son Tano	Santa Eugènia	1993	esporàdica

Figura 2.17. El faisà cria a algunes finques de Mallorca fa més de 30 anys.

fotja

polla d'aigua

Gruiformes

Rallidae

Fotja

focha comú

Fulica atra LINNAEUS

L: 36-38, E: 70-80, P: 600-800

Les caçades de fotges i polles d'aigua eren pràctica habitual en el passat en aquelles àrees on, afavorides per masses d'aigua importants i vegetació d'estany i d'albufera, aquestes espècies assolien poblacions notòries. S'empraven barques per a recórrer els canals, mentre nombrosos caçadors feien l'arruix. Es cobraven grans quantitat d'exemplars, i les

gall faver

caçades es repetien un o dos pics cada any. A l'actualitat, només la fotja és caçable, i constitueix una peça d'importància secundària tant per la desaparició d'àrees humides dedicades a la caça com per les seves modestes qualitats cinegètiques i gastronòmiques.

RECONeixEMENT EN EL CAMP La fotja recorda les gallinàcies en morfologia i hàbits, tot i pertànyer a una altra família (ràllids). El plomatge negre, les formes arrodonides, els comportament terrestres i els ambients espessos on viu l'espècie fa difícil trobar-la sense l'ajut de bons cans. Als llocs on no se la molesta, com els camps de golf i certes àrees protegides, freqüentment pastura als prats oberts, si bé no gosa aventurar-se tant com la polla d'aigua. L'altre àmbit on desenvolupa la seva vida són els llacs i estanyes, on neda com una ànec i s'aixeca amb una correguda estrepitosa damunt l'aigua, fent una curta volada cap a les bardisses de la vorera quan se la molesta. El vol és pesat, ras i de curt abast. A les torrenteres on troben aquesta espècie alguns caçadors, no s'obtenen més que mitjos vols i mitges cabussades rere una bona feina dels cans, que no hauran de tenir por a l'aigua ni a l'hora d'arruixar ni a la de portar.

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES La fotja es pot confondre amb la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*). La mida és molt semblant, però aquesta darrera espècie és més lleugera. Les podem diferenciar d'aprop pel bec i cames vermelles en la polla d'aigua, mentre que en la fotja són de color pàl·lid. La polla d'aigua té una franja al costat i una taca davall la coa, de color blanc conspicu. Aquesta taca destria fàcilment les dues espècies en vol, quan el ca les aixeca i les veu des de darrera. La fotja té més predilecció per les basses grans, mentre que la polla d'aigua és més riberenca. Aquestes dues espècies sovint formen grups mixtes.

Altres espècies de possible confusió per l'hàbitat que ocupen són la polla de ropit (*Rallus aquaticus*), més petit que la fotja i de coloració parda a l'esquena, cendrosa a la pitera, i de bec clarament més llarg, i els rasclets i rascletons (*Porzana sp.*), aquestes darreres de mida semblant a una guàtlera. Són ocells eminentment terrestres, de vol feixuc i curt. Habiten les bardisses i la vegetació riberenca i palustre d'albufera i d'estany. Se les pot aixecar ocasionalment amb els cans, amb un tir de ponja que s'ha d'evitar si no es s'aprecia clarament de quina espècie es tracta. En general, són espècies excepcionals als terrenys cinegètics de les Balears.

HÀBITS I BIOLOGIA: la fotja es reproduïx a la major part del Paleàrtic, per sota dels 60°. Les poblacions d'Europa Occidental i les nord-medi-

Figura 2.18. Fotja.
(Foto: LILL)

terrànies són sedentàries, i generalment es reforcen durant l'hivern amb contingents més nòrdics. El caràcter migratori està més desenvolupat en les poblacions septentrionals i de l'Europa de l'Est. A les Balears arriben pocs exemplars hivernants, i de manera variable d'un any a l'altre. La fotja habita àrees humides d'extensió variable (a excepció de formacions massa fondes o amb onades intenses) on troba vegetació marginal i aquàtica i conreus o pastures veïnades. És una espècie manco tímida que altres ràllids, i sovint se la veu pasturant en petits grups. S'alimenta del fons fangosos o de la vegetació riberenca, consumint brins d'herba, llavors i invertebrats (principalment insectes i mol·luscs).

Posen de 6 a 12 ous que coven de 21 a 24 dies. Les segones postes no són infreqüents.

SEGUIMENT I GESTIÓ La gestió de la fotja passa pel maneig de zones humides de relativa importància, i la seva problemàtica és semblant a la de les anàtides. Es troba, en general, fora de l'abast del caçador, les accions del qual han d'anar dirigides a mantenir les petites poblacions locals que, de manera secundària, hi pot haver a qualque vedat.

Determinació del sexe: la manera més fiable és reconèixer els testicles o l'ovari quan escorxam l'animal. També es pot considerar el següent criteri biomètric, amb una fiabilitat del 90%:

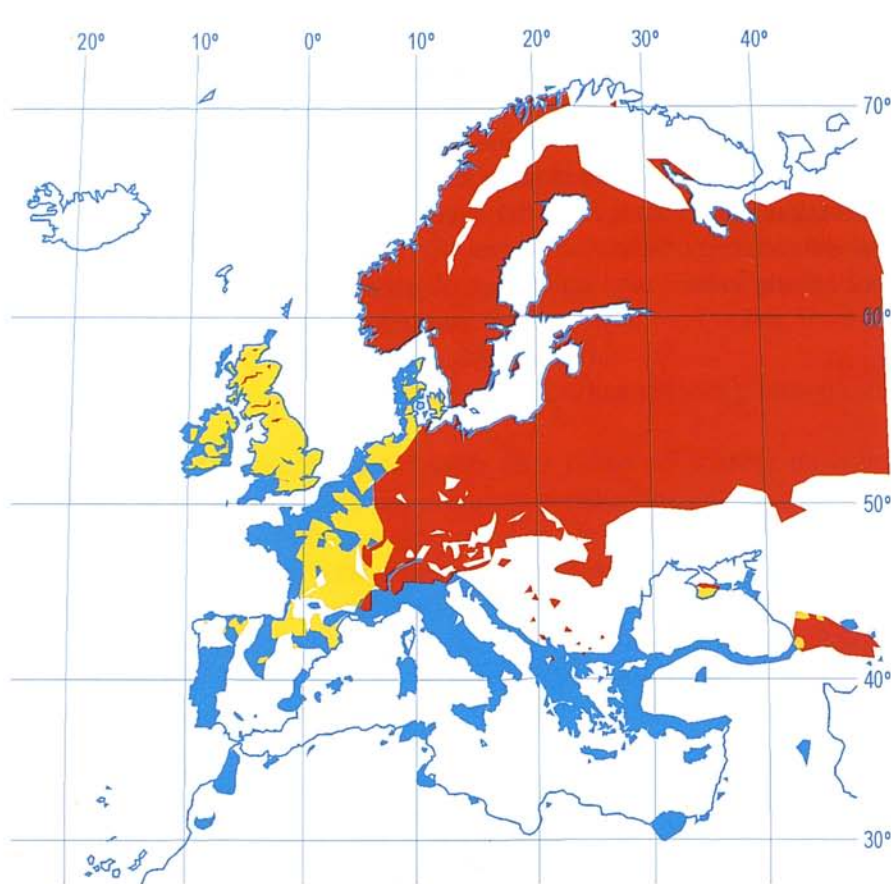
longitud tars + longitud dit llarg + longitud ungla

> 149 mm → mascle

< 148 mm → femella

Determinació de l'edat: els adults i els juvenils són mals de diferenciar pel plomatge. Els juvenils solen ser més grisos a l'esquena, més pàl·lids ventralment i les infracobertores alars tenen el ribet pàl·lid més ample. De vegades tenen reminiscències de poll en el bec, però es van perdent a mesura que la temporada de caça avança. La fotja juvenil té una coloració molt semblant a la polla d'aigua juvenil, i totes dues tenen el bec i l'escutet frontal pàl·lid. Podem diferenciar-les per la taca pàl·lida que la gallineta té davall la coa.

CAÇA La caça de la fotja a l'actualitat és secundària, supeditada a la recerca d'ànneres i cegalls prop de zones humides. De vegades segueixen els cursos d'aigua de torrenteres i se'n pot trobar qualcuna cercant guàtleres per les bardisses. És més fluixa que la perdiu, de manera que perdigó del 7, 8 o 9, en càrregues moderades per als tirs curts que es solen fer, són més que abastament. L'èxit en aquesta caça depèn de la feina dels cans, que no han de tenir por de l'aigua ni dels abatzeres de les torrenteres. Un criteri conseqüent és no tirar en zones massa brutes: ni el millor ca trobaria una fotja tocada d'ala.

Charadriiformes

Scolopacidae

Cega

becada, chocha perdiz

Scolopax rusticola LINNAEUS

L: 33-35, E: 55-65, Pm: 325

La cega és una peça hivernant a les Balears, apreciada a tot arreu per la seva carn i per la seva bella caça, si bé la nostra comunitat no és on els caçadors hi desenvolupen la màxima especialització. Se la cerca amb cans de parada dins alzinars i pinars espessos, amb un tir sobtat i munició dispersant. De vegades se l'hi tira els horabaixes quan surten a pasturar,

cega

mussol reial

falcó torter

sebel·lí

però hom ho considera poc ortodox. Els collers es trobem també, de vegades, amb aquesta espècie inesperadament embolicada en les xarxes del filats.

RECONeixEMENT EN EL CAMP La cega és una espècie de silueta voluminosa i arrodonida, amb coa i coll curts i bec llarg. Les ales són amples i llargues, i el vol és més pesat que el d'altres limícoles com el cegall, si bé quan se l'aixeca del jaç pot ser explosiu. Les característiques en què generalment es troba aquesta espècie fa difícil veure els colors bruts dels seu plomatge. En general, el caçador que la cerqui amb cans només la trobarà en vegetació espessa: pinars, alzinars o garriga humida però no en àrees embassiotades. Quan s'aixeca cerca la protecció de les branques més espesses, dificultant el tir.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES S'ha d'anar alerta de confondre-la amb rapinyaires nocturns com el mussol (*Otus scops*) o el mussol reial o ban-yut (*Asio otus*), també de colors foscos i silueta rabassuda, que s'arraconen durant el dia dins el brut. No obstant això, aquestes espècies es posen damunt els arbres, no al terra. Els horabaixes, quan surten a pasturar i passen a mitja altura, sovint amb poca llum, es pot confondre amb el mussol reial i amb el sebellí. El bec llargarut de la cega a contrallum en la posta de Sol treu de dubtes.

HÀBITS I BIOLOGIA La cega cria en el nord de l'Europa continental i hiverna a les costes atlàntiques i mediterrànies. A les latituds atlàntiques temperades és sedentària. Els darrers anys s'han trobat nius a nombroses zones de la meitat nord de la Península Ibèrica. La migració és en solitari, però en casos de mal temps poden arregar-se en petits estols. Gràcies a experiències d'anellament s'ha comprovat que té una gran fidelitat a les àrees d'hivernada. Habita els nostres boscos i també la garriga. Té una alimentació variada, formada per cucs de terra (fins a 300 grams diaris), larves d'insectes i escarabats. També espiella brots tendres de certes herbes. La composició de l'alimentació varia durant la migració i depèn del moll que troba en les pastures, no suportant les àrees embassiotades ni les gelades fortes. Aquest darrer factor és un dels principals impulsors de la seva migració.

Quan les cegues retornen a les àrees de nidificació es formen les colles. Construeixen el niu a terra. Posen de 2 a 5 ous que només les femelles coven durant 20-23 dies. Les segones postes o les postes de reposició, quan s'ha perdut la primera, no són infreqüents.

SEGUIMENT I GESTIÓ Com en el cas de totes les espècies migratòries, l'interès principal és avaluar la densitat de les poblacions hivernants. Per això

Figura 2.19. Cega en el seu hàbitat, típic dels alzinars de Mallorca.
(Foto: JS)

és fonamental que tots els caçadors d'una unitat de gestió cinegètica (finca privada, vedat social, comarca geogràfica amb un únic Pla de Caça, etc.) enregistrin detalladament totes les captures efectuades. La relació d'edats i de sexes només és determinable en la cega a partir de l'examen de les peces cobrades, ja que no hi ha dimorfisme detectable en el camp.

Reconeixement de l'edat: durant la temporada de caça, poden usar-se dos caràcters:

- punta de les primàries més externes: gastades i despentinades en els joves; senceres, noves, de marge ben delimitat en els adults (Figura 2.20).

- darrera taca de l'extrem de les cobertores primàries grans: més de 1,5 mm de gruixa i de color rogenc o vermellós en els joves, com en la resta de taques de la ploma. En els adults, color més pàl·lid, fent diferència amb les altres taques de la ploma, i menys de 1'5 mm de gruixa (Figura 2.21).

Reconeixement del sexe: és necessari reconèixer els testicles o l'ovari obrint l'animal. En base a certes mesures, es pot fer una discriminació estadística dels sexes, però ara per ara és poc pràctic per al caçador.

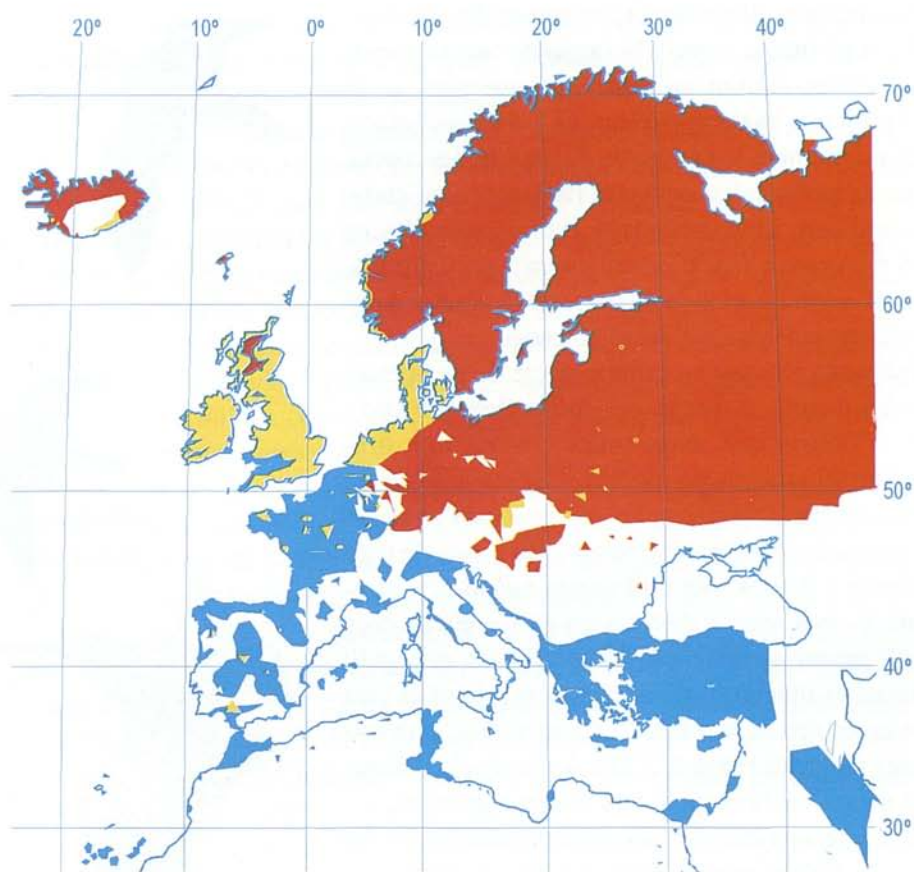
CAÇA el paper principal en la caça de la cega recau en els cans, que han d'anar proveïts d'un picarolet al collar per saber quan han quedat parats. El caçador no sempre pot seguir amb la vista l'animal per mor de la vegetació espessa. Les races més reconegudes són el pointer, el bretó i el setter anglès, que combinen resistència física amb parades segures. L'altre mèrit de la caça de la cega és la dificultat del tir. Les mostres poden ser llargues, de vegades resseguint la cega que peona. El caçador no sempre es troba en posició quan s'aixeca, i el tir és de punyida. Es produeix a curta distància, essent necessaris xocs cilíndrics o canons estriats (disseny específic per a la caça de la cega, amb una dispersió del plomeig elevada). La munició ha de ser dispersant, amb perdigó 8, 9 o 10. L'ús de càrregues elevades (més de 34 grams) és opcional. Són balísticament innecessàries perquè a les distàncies de tir habituals les càrregues convencionals (28-32 grams) amb els diàmetres de perdigó assenyalats ofereixen cobertures adequades per a una peça fluixa com la cega. Però tenen l'avantatge d'evitar una dispersió excessiva dels ploms per mor de la vegetació, argument que també rebutja l'ús de perdigons massa petits. Dins els boscos bruts la cega cerca sempre la màxima cobertura en la seva fuga, de manera que no sempre es pot doblar el tir. Caçant a indrets més oberts s'ha de preveure un segon tir amb un xoc de 4 o 3 estrelles.

Figura 2.20. Primàries més externes de cega juvenil (esquerra), amb puntes gastades, i cega adulta (dreta), amb puntes ben conservades. (Foto: BS)

Figura 2.21. Cobertores primàries grans de cega juvenil (esquerra), amb taca apical gruixuda (més de 1,5 mm) i cega adulta (dreta), amb taques apicals estretes (fins a 1 mm) i pàl·lides. (Foto: BS)

Charadriiformes

Scolopacidae

Cegall, Becassina

agachadiza común, becacina

Gallinago gallinago LINNAEUS

L: 25-27, E: 37-43, P: 80-120

El cegall és una espècie cinegèticament infravalorada pels caçadors balears i espanyols, a diferència del que succeeix a centreeuropa. A les àrees on es donen condicions adequades per a la seva hivernada, alguns aficionats troben gran plaer en una caça de tir difícil i que dona feina als cans, retreballant les mostres fins aconseguir distàncies curtes.

cegall

cegall
menut

tiruril·lo
menut

tiruril·lo
camanegre

RECONeixEMENT EN EL CAMP El cegall pastura a àrees humides obertes i a prats frescs, protegit pel seu plomatge críptic. No aguanta tant la parada com la guàtlera, i sovint s'aixeca emitint un "shrraiip" que provoca la fugida d'altres membres del grup que pasturen a prop. El vol és vertiginós, molt erràtic i ascendent; en un moment ja és fora de l'abast de l'escopeta. La silueta sembla una cega de petita talla, amb cos rabassut i coa curta, ales primes i punxegudes, coll curt i bec molt llarg, estirat cap endavant durant el vol. La coloració és rogenca fosca, ressaltant en vol quatre llistes pàl·lides a l'esquena i el ventre i costats blancs, però aquest patró cromàtic s'aprecia només de rampellada en l'acció de caça.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES El cegall és una espècie de reconeixement problemàtic pel caçador novell, ja que es pot confondre amb altres limícoles com els corriols (*Calidris sp.*), cama-roges (*Tringa sp.*), tirurillo (*Charadrius sp.*) i sobre tot amb el cegall reial (*Gallinago media*) i amb el cegall menut o becassineta (*Lymnocryptes minimus*). D'aquestes espècies, només el cegall menut és relativament comú a les zones de caça durant l'hivern. Si bé és menor i de bec més curt que el cegall, s'assemblen molt morfològicament. És més senzill destriar-los en l'acció de caça pel comportament: el cegall menut aguanta més la parada que el cegall; quan s'aixeca, el crit d'alarma és manco sonor o inexistent, el vol és més lent, ras i direccional, i sovint es tira de nou dins el camp visual, amb una sobtada caiguda amb les ales plegades (Figura 2.22). A diferència d'altres indrets de l'estat, el cegall menut no és caçable a la nostra comunitat.

HÀBITS I BIOLOGIA El cegall té nombroses subespècies holàrtiques. Al nostre entorn geogràfic se'n troben només dues: *Gallinago gallinago gallinago*, que nidifica a l'Europa i Àsia septentrional, i *G. g. faeroeensis*, que nidifica a Islàndia i a altres petits arxipèlags de l'Atlàntic nord-occidental. Les poblacions occidentals hivernen a les costes atlàntiques i mediterrànies i a l'Àfrica subsahariana. A les Balears, podem veure els primers cegalls devers el novembre, provinents principalment d'Escandinava, si bé la migració és poc coneguda. La població hivernant té un fort component d'individus de primer any. Devers el febrer o març els exemplars comencen el retorn a les àrees de cria.

El cegall habita àrees obertes humides, prats, jonqueres, salicornars, pastures inundades, voreres de torrents i en general sòls fluixos i humits, on el bec pugui foradar bé. No se'l troba a basses d'aigua massa fones, a àrees amb excessiva cobertura vegetal, ni a sols àrids o pedregos.

xivitona

coriol
menut

cúrlera reial

cama-roja

sos. L'alimentació inclou sobretot invertebrats, en especial cucs de terra i larves de mosques i d'escarabats, però també formigues, aranyes, cargolins, i matèria vegetal (arrels, llavors...).

Rere la migració primaveral es formen les colles a l'àrea de cria. El niu es construeix en terra. Les femelles posen i coven en solitari de 4 a 6 ous, durant 18-21 dies. Les segones postes són freqüents.

SEGUIMENT I GESTIÓ La seva condició de migrant no reproductor i el fet que el cegall sigui una espècie minoritària en les perxes del caçador balear fa que la seva gestió sigui manco estricta que la d'altres espècies. L'abundància d'aquesta espècie depèn de l'existència i estat de conservació de zones humides i prats. Molts d'aspectes de la migració i biologia de l'espècie són poc coneguts, i val la pena obtenir totes les dades possibles dels exemplars abatuts.

Reconeixement del sexe: apart de certes diferències biomètriques, no hi ha dimorfisme sexual. S'ha d'obrir l'animal per a reconèixer testicles o ovari.

Reconeixement de l'edat: més del 50% dels exemplars que hivernen són juvenils, que es reconeixen, amb certa dificultat, pel major desgast de les primàries més externes. Les secundàries tenen un ribet apical blanc més ample en els adults, però només es pot observar si es disposa d'una bona sèrie d'individus, on hi siguin representades les dues classes d'edat. Quan comença la temporada de caça, quasi tots els animals tenen cobertores secundàries petites i mitjanes mudades, però els juvenils en conserven qualcuna de no mudada, d'aspecte més gastat.

CAÇA El cegall es caça amb ca de parada a àrees obertes amb vegetació d'influència riberenca, de salobrar i d'albufera, en els prats i en els conradissos amarats per les pluges, com si es tractàs d'una guàtlera en un paisatge hivernal. Aguanta poc la parada, tirant a mitja distància i doblant ràpidament si es falla. Es requereix munició ràpida, amb càrregues mitjanes, que assegurin bons plomejos. El perdigó idoni és del 8 i del 9, si bé es pot emprar el 7 ^{1/2} per al segon tir; no obstant això, els dispars llargs són poc efectius. A terrenys amb una certa cobertura poden aixecar-se dels peus. En aquests casos el perdigó 10 pot ser suficient perquè en realitat es tracta d'una peça fluixa, però s'ha de combinar amb un segon tir més potent. Els cans tenen bona feina; segons l'orografia es poden resseguir cegalls fallats prèviament amb parades cada cop més segures. Més important que el nas del ca és el seu ordre en la feina, la seva capacitat d'aixecar els cegalls a l'abast de l'escopeta i la seguretat a l'hora de fixar la caiguda dels abatuts, que sovint són portats des de llargues distàncies.

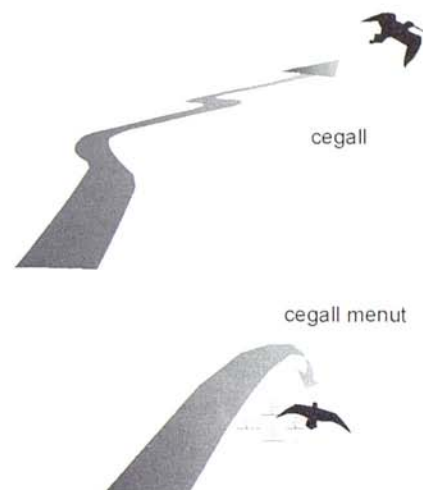
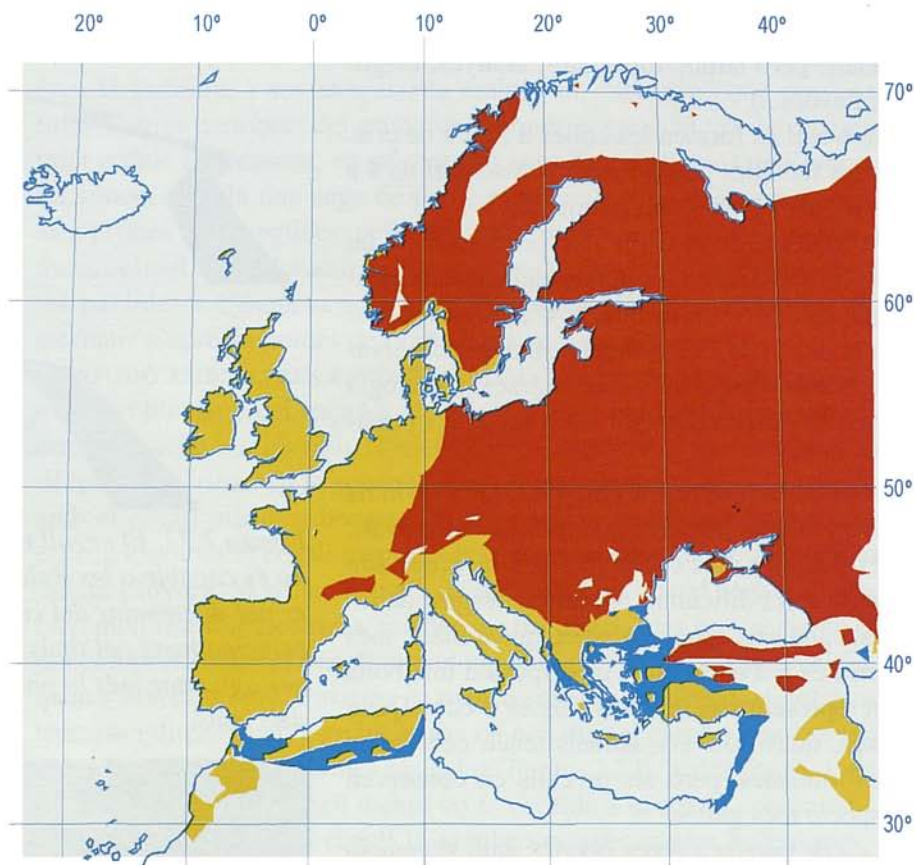

Figura 2.22. El cegall menut no és caçable a les Balears, i es pot diferenciar del cegall principalment pel tipus de vol i per aguantar més la parada dels cans.

Figura 2.23. Cegall, (Foto: Llll)

Columbiformes

Columbidae

Tudó

paloma torcaz

Columba palumbus LINNAEUS

L: 40-42, E: 75-80, P: 450-550

L'expansió poblacional soferta pel tudó l'ha convertit en pocs anys en la peça més popular de la mitja veda. La seva caça a terres il·lenques no assolix el grau de sofisticació propi de regions més tudoneres, les quals es nodreixen d'immensos grups migratoris durant l'hivernal. A les Balears es caçaven tudons primerencs a les abeurades. A l'actualitat es

cacen principalment amb escopeta, a passos que solen funcionar principalment fins a la fi de l'estiu. Durant l'hivern volen més alts i esquius.

RECONeixEMENT EN EL CAMP De les colúmbides illenques, és la més voluminosa i de major mida, amb ales més amples i coa més llarga i vol més potent però manco ràpid que el colom salvatge. En la coloració general blau-plom hi destaca la taca blanca del coll. En vol és conspícua la retxa blanca sobre les ales. És una espècie molt sigilosa, de vol potent, semblant als coloms domèstics, però generalment més direccional i a major altura, en parelles o petits grups quan comença la temporada de caça, i en esbarts mitjancers o molt grans, cada cop més alts, durant l'hivern. Sovint s'aixequen d'alzines o pins espessos, on es refugien, i el seu vol renouer els delata abans de veure'ls. En els passos primerencs, sobre tot de matinada, passen a altures més modestes des de les colgades cap als conreus, amb un vol direccional entre les branques que formen la collada.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Dins distància de tir i amb bona visibilitat, el tudó es destria d'altres aus de semblant talla i silueta com els falcons i xoriguers (veure les il·lustracions de la secció del colom salvatge i de la tórtera) perquè té el cos més voluminós, el cap i coll més llargarut i el batec d'ales és més espasmòdic i poderós. El patró cromàtic format per la franja blanca del dors de les ales sobre el fons plomós del cos és diagnòstic, fins i tot per destriar-lo del colom salvatge. Si el podem observar posat a un arbre a curta distància, la taca blanca del coll és conspícua. Veure també els comentaris fets en el cas de la tórtera.

HÀBITS I BIOLOGIA Des del segle XIX el tudó ha sofert una important expansió tant en termes geogràfics com poblacionals. Nidifica a tota Europa per sota dels 65°, i hiverna a les costes mediterrànies, atlàntiques i a les Illes Britàniques. La migració afecta més a les poblacions més nord-orientals, des de Fenoscàndia cap a Sibèria, que es desplacen cap al sud-oest. Prop de set milions de tudons hivernen a la Península Ibèrica, si bé la població reproductora és només d'un milió. La població illenca sedentària es reforça a partir de l'octubre-novembre amb esbarts hivernants, però en quantitats manco importants que en el cas d'altres migratòries perquè el tudó evita travessar la mar, seguint les costes i concentrant les poblacions principalment en la Península Ibèrica. Els ocells de França i les Illes Britàniques són sedentaris.

El tudó habita ambients diversos, fet que posa de relleu la seva capacitat d'adaptació, beneficiant-se especialment dels terrenys agrícoles.

Figura 2.24. Tudó. (Foto. BS)

Llevat de roquissars baixos de muntanya o conreus massa pelats, se'l troba a àrees forestals (pinars, alzinars...) combinades amb conradissos, bardisses, figuerals, horts, etc., on pugui pasturar. Certs cultius (com el gira-sol i els figuerals) són especialment atractius per a aquesta espècie. La dieta inclou cereals, pinyons, rem, prunes, cireres de pastor, ravanisses, etc., si bé durant la reproducció consumeix una major proporció d'invertebrats.

Solen fer de dues a tres postes anuals, normalment de 2 ous cada una, que coven durant 20 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ

Reconeixement del sexe: si bé la coloració violàcia de la pitera és més viva en els mascles, el millor criteri per a sexar els tudons és reconèixer els testicles o l'ovari quan es ploma i neteja l'animal a casa.

Reconeixement de l'edat: quan comença la temporada, els polls més joves es reconeixen encara per l'absència de taques ben desenvolupades al coll, pel bec gris obscur en lloc de rosat, i pels ulls també grisos i no grocs. Més endavant els juvenils es vesteixen, adquirint la coloració pròpia dels adults. Durant l'hivern es poden destriar aquests exemplars de primer any pel contrast entre les cobtores primàries grans externes mudades, i les internes velles, amb ribet terrós. Les rectrius centrals són més curtes i punxegudes que les externes, ja mudades i lluentes.

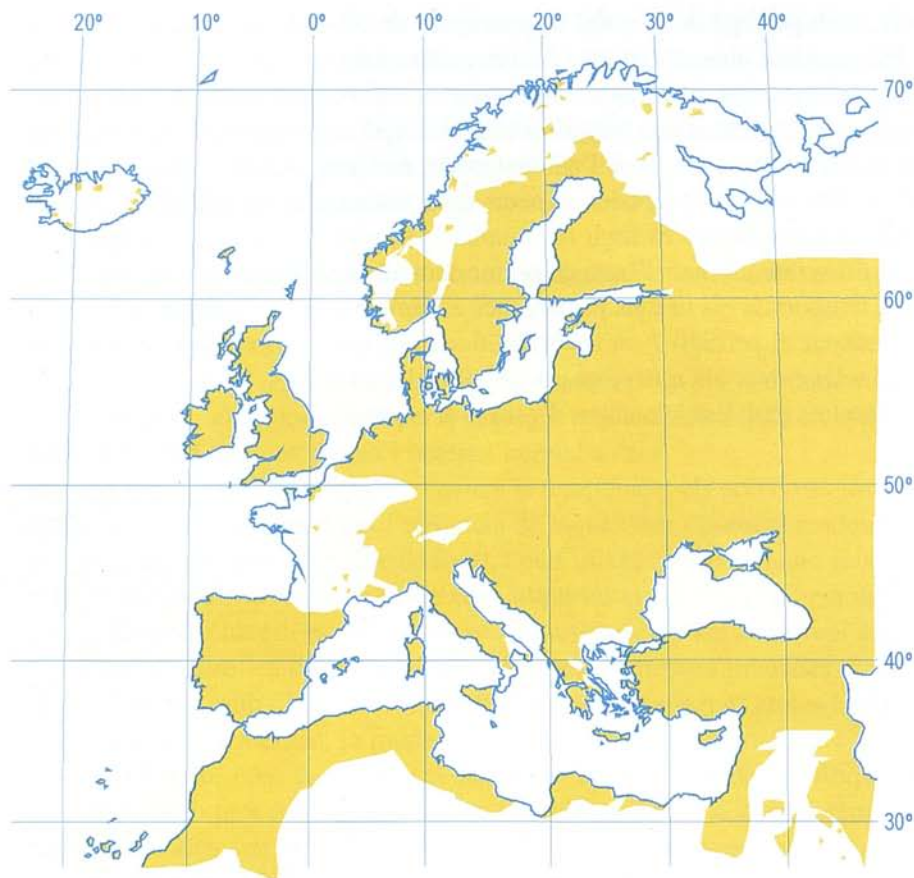
El tudó, com la perdiu, es beneficia notòriament de les finques gestionats amb procediments agrícoles tradicionals, però necessita també masses forestals per a niar i refugiar-se. Els seus moviments quotidians poden ser llargs, i varien al llarg de la temporada, principalment com a resposta a la disponibilitat d'aigua, aliment i a la pressió de caça. Normalment la gestió del vedat no afecta a una població pròpia, sinó a un contingent compartit de manera molt diferent entre les finques en funció de la capacitat de selecció d'hàbitats i aliments de l'espècie. Al pla, els figuerals, els albercoquers i altres conreus són atractius per a l'espècie i determinen els moviments durant la mitja veda, període en què l'espècie es caça de manera més específica. L'aglà és un aliment molt important, sobretot a àrees de muntanya i a finques molt boscoses, i contribueix a descentralitzar els efectius i a mantenir-los durant l'hivern. El maneig agrícola favorable a l'espècie i l'explotació racional dels passos prime-rencs determinen l'aprofitament cinegètic a cada finca.

CAÇA La caça primerenca del tudó es practica a passos on els tirs solen

Figura 2.25. El tudó adult (A) es destria dels juvenils (B) per les taques del coll manco desenvolupades en aquests darrers. El plomatge general i la coloració del bec i de l'iris s'assemblen cada cop més a l'adult a mesura que avança la temporada de caça. Durant l'hivern, l'edat es reconeix mitjançant criteris de muda. (Fotos: BS)

ser a mitja o llarga distància, amb perdigó del 7 o del 6 i càrregues de 32 o 34 grams com a mínim. Els xocs han d'esser tancats (de tres a una estrella), perquè es tracta d'un animal molt dur, que requereix densitats de plomeig elevades, especialment en els tirs de coa, i perquè sovint el caçador queda curt en el càlcul de les distàncies; per això l'adelantament és tan important en aquesta espècie. De vegades es poden esperar dins pinars espessos on entren a reposar. A zones brutes és molt recomanable disposar de ca, tot i que el tudó no dona tanta feina a l'hora de portar com altres aus. A mesura que avança la temporada els tudons passen més escampats i a major altura. S'ha d'abandonar el perdigó 7 en favor del 6, amb xocs tancats. Fa falta bon ull per seleccionar els que passen a altures adequades: contràriament es fan escàndols amb l'únic resultat d'escalivar els animals.

colom salvatge

Columbiformes

Columbidae

Colom salvatge

paloma bravía
Columba livia GMELIN

L: 31-34, E: 63-70

El colom salvatge té unes particularitats cinegètiques i ecològiques que el fan poc comú en les perxes del caçador illenc. Antigament se'l caçava des de barques als penya-segats marins, essent una pràctica molt específica però quantitativament important. A l'actualitat són pocs els vedats on la seva captura és freqüent, i normalment està supeditada a la recerca d'altres espècies.

falcó

RECONeixEMENT EN EL CAMP El colom salvatge és molt semblant al tudó, però més lleuger, estilitzat, ràpid i acrobàtic en el vol. Quasi sempre es desplaça en petits grups o en esbarts.

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES En referència a certes espècies protegides, s'han de tenir en compte les consideracions fetes en el cas del tudó. El colom domèstic és molt semblant al colom salvatge, però el primer ostenta una gran diversitat de coloracions. Certes races no ofereixen confusió possible, i els hàbits i comportament els destrien sense dificultat. Les diferents varietats de coloms domèstics no són caçables. El xixell (*Columba oenas*) és un colom molt semblant al roquer, però es diferencia d'aquest en vol per tenir les dues franges negres sobre l'ala més petites. És caçable a les Balears, però és molt poc freqüent.

HÀBITS I BIOLOGIA El colom salvatge s'ha estès per gairebé tot el món per causes antròpiques. Al Paleàrtic Occidental es troba la subespècie nominal *Columba livia livia*, de caràcter sedentari, i distribuïda per sota dels 60° principalment. Té una estreta dependència de roquissars de muntanya i penya-segats costaners que li ofereixen cobertura per nidificar i per a les colgades. Simultàniament requereix prats i conreus oberts, on s'alimenta en petits esbarts, consumint principalment blat, ordi, civada, favó i una àmplia varietat de llavors, així com de brins tendres i marginalment, invertebrats. A diferència del tudó, rarament s'associa a masses forestals, però com aquest necessita abeuradors de certa importància. A les Balears és comú als penya-segats litorals. La reproducció es desenvolupa durant un llarg període de l'any, de manera que durant la temporada de caça es capturen individus en diferents estadis de desenvolupament.

Solen fer dues o tres postes anuals, normalment de 2 ous cada una, que coven durant 20 dies.

SEGUIMENT I GESTIó

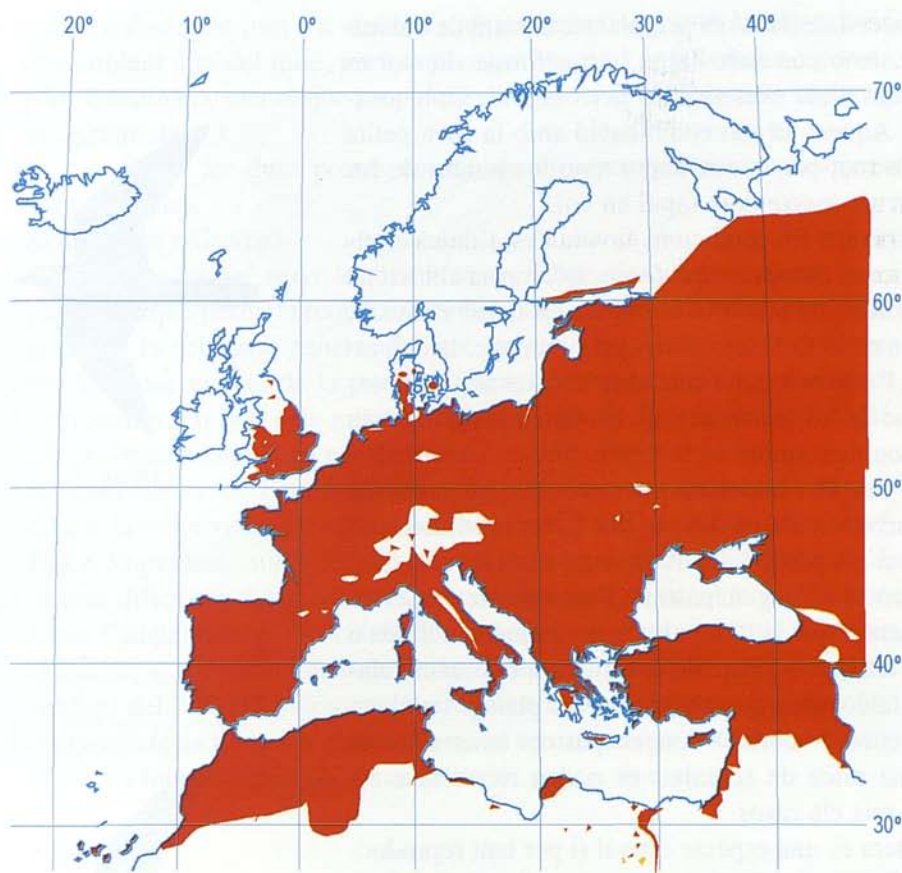
Reconeixement del sexe: el criteri més segur és reconèixer l'ovari o els testicles.

Reconeixement de l'edat: els juvenils tenen l'iris fosc i la cera gris plom, en lloc de vermellós i blanquinosa respectivament, com és el cas dels adults. Les taques lluentes del coll són poc conspicues, i el plomatge general és més plomós en els juvenils que en els adults. Rere la muda postjuvenil els exemplars de primer any mantenen algunes secundàries i algunes rectrius juvenils, que se reconeixen perquè són més curtes i gastades. La primària més interna també es reté en estat juvenil.

*Figura 2.26. Colom salvatge.
(Foto: BS)*

Les actuacions de gestió esmentades en el cas del tudó són beneficioses també per al colom salvatge, si bé la presència de roquissars marins o muntanyencs és un factor important per a aquesta espècie. La dependència dels conreus és manco pronunciada que en els cas del tudó. **CAÇA** Els esbarts de coloms roquers són mals de sorprendre a curta distància. Solen passar alts, i el seu vol és encara més ràpid que el del tudó. S'ha d'emprar consegüentment perdigó del 6, 7 o $7^{1/2}$ amb xocs tancats, evitant tirs massa llargs i seleccionant un únic exemplar quan s'apunta a un esbart.

Columbiformes

Columbidae

Tórtera, Torta

tórtola común

Streptopelia turtur LINNAEUS

L: 26-28, E: 47-53

Com la guàtlera, la tórtera és una espècie característica de la mitja veda, que es solia caçar de manera més notòria en el passat, quan els sistemes d'explotació i els conreus tradicionals eren més freqüents. Les oscil·lacions en les abundàncies observades a les nostres latituds contrasten amb les concentracions que tenen lloc al Magrib, on troben regadius i altres conreus favorables, i on se les caça sense gaires restriccions.

tórtera

tórtera
turca

xoriguer
(mascle)

RECONeixEMENT EN EL CAMP La silueta és semblant a la resta de colúmbides però més estilitzada, amb coa més llarga i cuneïforme. El vol és molt ràpid i erràtic, amb cops d'ala espasmòdics però seguits, amb constants canvis de trajectòria. Aquest fet, en combinació amb la seva petita mida i el patró cromàtic format per la coa negra amb les puntes de les plomes blanques permet un reconeixement ràpid en vol.

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES En condicions favorables, l'única espècie confusible és la tórtera turca (*Streptopelia decaocto*), forma al·lòctona a les Balears però que ha colonitzat nombrosos indrets els darrers anys. A curta distància es diferencia de la tórtera comuna pel plomatge: la coloració general és més pàl·lida, l'esquena està mancada d'escates negres i posseeix un collar negre en lloc de les taques al coll. En vol se les diferencia per la franja blanca de la coa més ampla en la tórtera turca.

De vegades se les veu de rampellada (per exemple quan passen baixes i ràpides entre els arbres o als passos) hi pot haver confusió amb aus de silueta semblant com els petits falcons (peregrí mascle, xoriguer, falcó de la reina) i amb el cucui i l'enganapastors. Però aquestes espècies entren sempre solitàries, mentre que la tórtera ho fa normalment collada o en petits grups. El batec d'ala característic de la tórtera la diferencia clarament per exemple de les falcònides, que alternen petits planejos amb un vol batut més rectilini. El cucui i sobretot l'enganapastors tenen siluetes més llargarudes, i amb una mica de serenitat es poden reconèixer els patrons cromàtics en quasi tots els casos.

HÀBITS I BIOLOGIA La tórtera és una espècie estival (i per tant reproductora, com la guàtlera) en el Paleàrtic. Existeixen quatre subespècies, dues de les quals tenen areals de cria restringits a Egipte i al Sàhara central. De les altres dues, *Streptopelia turtur turtur* nidifica a tota Europa excepte les Balears, les Canàries i s'estén cap a Sibèria Occidental per sota dels 60°, i per sobre del Caspi. A les illes hi cria *S. t. arenicola*, pròpia de l'Àfrica nord-occidental, del pròxim Orient i de la zona que s'estén fins a l'Iran i l'Altai. Totes aquestes poblacions hivernen conjuntament a una estreta franja de l'Àfrica subsahariana. La migració primaveral es desenvolupa el març-maig, i la de tardor l'agost-setembre.

La tórtera necessita ambients diversos, amb masses forestals o arbustives (pinars, garrigues...), conreus que proveeixin aliment i aigua. com el tudó, té gran dependència dels abeuradors. Cerca bardisses i zones d'ecotò com a refugi en la seva mobilitat diària; rarament se la veu a àrees

cucui

enganapastors

massa muntanyenques o a alzinars i pinars massa espessos. L'alimentació és semblant a la del tudó, pasturant en petits grups pels conreus i goretts, però consumeix una major proporció de llavors de petita mida (ravanisses, gramínies...).

Solen fer dues postes anuals, de dos ous cada una, que coven durant 14 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ

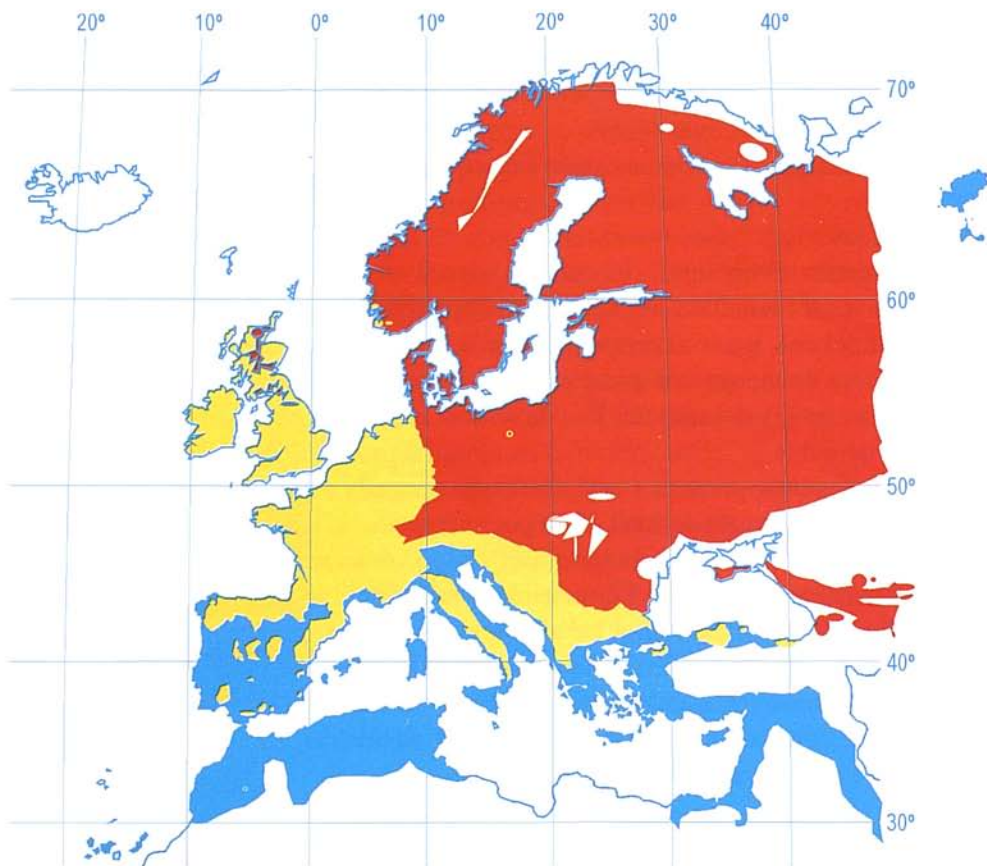
Reconeixement del sexe: la tórtera té un subtil dimorfisme sexual en el plomatge, que permet reconèixer les femelles, amb una certa experiència, gràcies a la coloració general del cos, manco contrastada que la del mascle. El color violaci de la pitera és menys conspicu, i el cap té matisos marronencs, en lloc dels grisos propis del mascle. És convenient examinar els òrgans interns en cas de dubte.

Reconeixement de l'edat: els juvenils presenten una coloració apagada durant la mitja veda, i les franges blanques del coll estan poc marcades.

CAÇA Juntament amb el cegall i la sel.la rossa, la tórtera és l'espècie de tir més difícil del panorama cinegètic balear. Les consideracions fetes sobre l'adelantament i el càlcul de distàncies en el cas del tudó són aplicables aquí. La tórtera és més fluixa, però, de manera que es pot emprar perdigó del 7, 7 1/2 i 8 (aquest darrer en primers tirs curts). Els xocs han d'esser tancats perquè a més de llarg, es tira atravessat i de coa. A passos ubicats a indrets espessos, un ca portador pot ser necessari.

Figura 2.27. Tórtera. (Foto: BS)

tord

verola

mèl·lera

Passeriformes

Turdidae

Tord, Tord blanc

tordo, zorzal común

Turdus philomelos BREHM

L: 23, P: 60-112

El tord és una de les espècies cinegètiques que mou més caçadors a les Balears. Des d'antic se'ls caça amb la modalitat tradicional dels filats, quan surten o entren de les colgades. A l'actualitat, el tir al vol s'ha fet molt popular, possiblement propiciat per la manca de peces tradicionalment abundants com el conill. Tant a la nostra comunitat com a l'estat espanyol, en menys de 40 anys la caça del tord amb escopeta a passat

de ser testimonial a representar gairebé el 60-70% de les captures. L'espècie més abundant a les Balears és el tord, que suposa més del 90% de les captures. També es capturen, bé que de manera minoritària, el tord cellard, el tord grívia i el tord burell.

RECONeixEMENT EN EL CAMP Els tords són ocells de talla mitjancera i de vol batut i rectilini, que cada parell de metres emeten el seu característic “tsic”. Altres passeriformes com els verderols, pinsans, titines (*Anthus campestris*), etc., són de menor talla i el seu vol és ondulat, batent les ales intermitentment. Algunes titines (*Anthus* sp.) emeten en vol un siulo semblant al dels tords, però té una sonoritat més suau i el repeteixen més sovint. Els tords solen volar tot sols, en parelles, i de vegades en petits esbarts de fins a mitja dotzena. Llevat de quan se'ls espera a les colgades, passen a altures considerables, sobretot quan ja se'ls ha escopetejat. Molts dels passeriformes esmentats volen normalment en parelles o en grups i solen passar més baixos.

RECONeixEMENT EN EL COLL En mà, se'l destria del tord cellard per les aixelles rosses en lloc de rogenques, i per l'absència d'una cella pàl·lida sobre l'ull. El tord grívia és de plomatge molt semblant, però té les aixelles blanques i és més gros (26-28 cm). El tord burell té un plomatge molt diferent (veure la secció d'aquesta espècie).

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES Algunes titines es poden confondre quan passen a gran altura, per mor del seu “txic”, però són més petites, de coa llarga i vol oscil·lant. Les manxetes que imiten el siulo del tord poden ajudar a familiaritzar-se amb la sonoritat característica d'aquesta espècie. De vegades, al primer cop d'ull i quan vénen de front, algunes oronelles i cabots recorden el tord, però el seu vol acrobàtic, a la recerca d'insectes aeroplàntònics, els destria fàcilment.

Quan es caça a la muntanya, s'ha d'anar molt alerta a confondre el tords amb les pàsseres (*Monticola solitarius*) i amb els coa-rojots (*M. saxatilis*). El plomatge és molt diferent del dels tords i en la silueta de vol s'aprecia la coa més curta. Les pàsseres habiten roquissars de muntanya. Solen observar des de les penyes, fent curtes volades, ràpides i rases, fins a una altra penya, quan qualcú s'acosta en excés, comportament que mai no tenen tords.

Quan els tords passen baixos o surten d'una mata se'ls pot confondre amb la mèl.lera (*Turdus merula*). Si bé la coloració tota negra d'aquesta espècie la destria dels tords, això no s'aprecia en determinades cir-

Figura 2.28. Tord. (Foto: LILL)

Figura 2.29. El tord conegut com a roquer pels collers de Mallorca és en realitat un mèl.lera femella juvenil. No és, per tant, caçable. (Foto: BS)

cumstàncies de llum. La mèl.lera sovint romp a baixa altura, cercant la vegetació per cobrir la seva fuga, mentre que el tord surt més cap amunt. La mèl.lera, quan es veu sorpresa, emet un crit d'alarma absolutament escandalós, mentre que el tord abandona la mata o l'ullastre on picava l'olivó amb un "txic" aïllat.

El nom de tord roquer és aplicat des d'antic pels collers de la Serra de Tramuntana de Mallorca a un tord de color fosc i pitera escatada, que en realitat correspon a una mèl.lera femella juvenil, freqüentment migratòria. Són freqüents als passos de tords i possiblement això ha donat peu a la confusió esmentada. De vegades també s'anomena tord roquer a les femelles de les pàsseres. El 'tord roquer' no és en cap cas, idò, una espècie caçable.

HÀBITS I BIOLOGIA El tord nidifica a la major part de l'Europa central i septentrional. Es reconeixen tres subespècies geogràfiques: *Turdus philomelos hebridensis*, nidificant a les Illes Hèbrides; *T. p. clarkei*, a les Illes Britàniques, i *T. p. philomelos*, que nidifica a l'Europa continental. Existeix una variació gradual est-oest en la foscor del plomatge, de manera que els tords de les costes atlàntiques són els de plomatge més fosc, mentre que els de Sibèria occidental són els més pàl·lids. A les nostres illes hiverna principalment la subespècie britànica i com els tords nascuts a la península escandinava, Alemanya, Polònia i Rússia. La migració té lloc en petits grups, i sovint es sent el reclam dels animals que entren en nits de Lluna. Sembla que la migració, tot i ser un fet de caire genètic, es veu fortament influenciada per la climatologia com a factor condicionant de la disponibilitat d'aliment als llocs d'origen. L'instint migratori el tenen més desenvolupat els ocells nascuts més al nord, que són els que arriben més al sud en els seus moviments. En general, l'espècie té una notable fidelitat a les àrees d'hivernada.

Habita tot tipus de conreus, cercant les masses forestals per a refugiar-se durant la nit. Té una variada alimentació animal (caragols, cucs de terra) i vegetals (llentiscle, olivó, savina). Pastura més davall els ullastres que no a conreus oberts. La producció d'olivó sembla ser fonamental per abastir les poblacions hivernants de tords a les Balears, però és més condicionant la manca d'aliment a les àrees d'origen dels migrants.

A les àrees de cria fan de 2 a 4 postes de 4 a 6 ous cada una que cova la femella tota sola durant 15 dies.

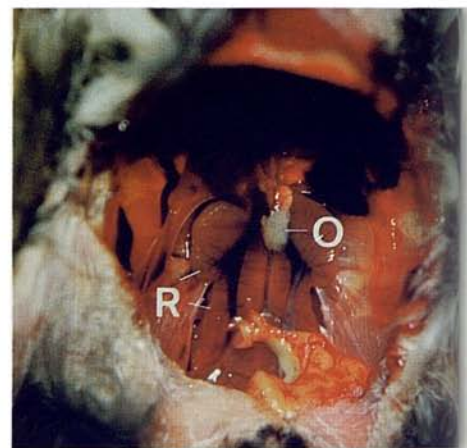
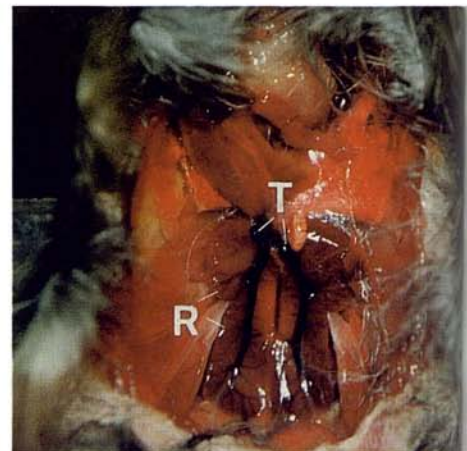

Figura 2.30. El criteri més segur per a sexar els tords és dissectionar-los i observar els testicles (T) en els mascles (a dalt) o els ovaris (O) en les femelles (a baix). R = ronyons. (Fotos: BS)

PARÀMETRES D'INTERÈS PER A LA GESTIÓ CINEGÈTICA El tord és l'espècie migratòria més important a les Balears, i es fa necessari avaluar la grandària de les poblacions hivernants. Una estimació de les abundàncies es pot obtenir a partir de les Taules de Caça, per la qual cosa aquestes han de ser el més fidels i completes possible.

Reconeixement del sexe: la manera més segura de sexar els tords abatuts és reconèixer els testicles o l'ovari (Figura 2.30).

Reconeixement de l'edat: en totes les espècies de tords, els juvenils tenen la punt de les plomes de la coa més punxegudes que els adults. No obstant això, el caràcter més vàlid és examinar les cobertores secundàries grans (Figura 2.31). Les plomes no mudades tenen una taca apical de color carabassa més gran, en forma de triangle, que puja pel canó de la ploma. Les plomes mudades sovint són una mica més llargues que les no mudades i tenen una taca petita, allargada, de coloració més pàl·lid i que no s'estén pel canó de la ploma. Els tords adults tenen totes les cobertores secundàries grans mudades. Els juvenils només han mudat algunes de les cobertores secundàries començant per la part interna de l'ala, de manera que es reconeix un límit de muda que les separa de les no mudades més externes (Figura 2.32). Aquest límit és variable, segons la via que fa la muda a cada exemplar, però els tords juvenils sempre tenen algunes cobertores secundàries no mudades a la part externa.

La pneumatització del crani és útil també per a determinar l'edat (capítol 1, Figura 1.3). A principis de la temporada de caça, els tords juvenils presenten àrees no pneumatitzades a cada costat del cap. Al final de la temporada, alguns tords juvenils poden presentar ja el crani completament pneumatitzat. Alguns juvenils, però, poden tenir el crani completament pneumatitzat a partir del novembre. Un crani no pneumatitzat durant la temporada de caça indicarà sempre que es tracta d'un exemplar juvenil, però si el crani està completament pneumatitzat, s'haurà de recórrer a l'examen de les cobertores secundàries grans per saber l'edat.

CAÇA L'escopeta amb polixocs és fonamental per a la caça del tord, ja que segons les condicions poden passar molt baixos (quan surten de les colgades de matinada o quan hi tornen a entrada de fosca) o dins els núvols (en els moviments diaris entre diferents zones de pastura i repòs). S'empren càrregues petites, inferiors a 32 grams, en perdigó 8, 9 o 10 segons l'altura, però el perdigó 8 o inferior no dona plomejos compactes amb xocs de tres estrelles o més oberts, i es malferen molts d'animals. A

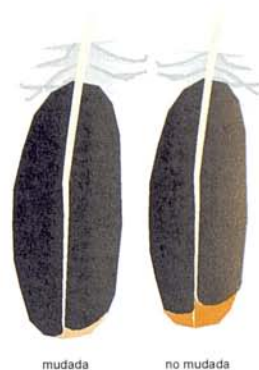

Figura 2.31. Cobertores secundàries grans més externes no mudades (dreta) d'un tord juvenil, comparades amb les més internes ja mudades (esquerra) que són equivalents a les dels adults. Les plomes mudades són una mica més llargues, tenen un to olivaci més lluent i presenten la taca apical més pàl·lida i petita.

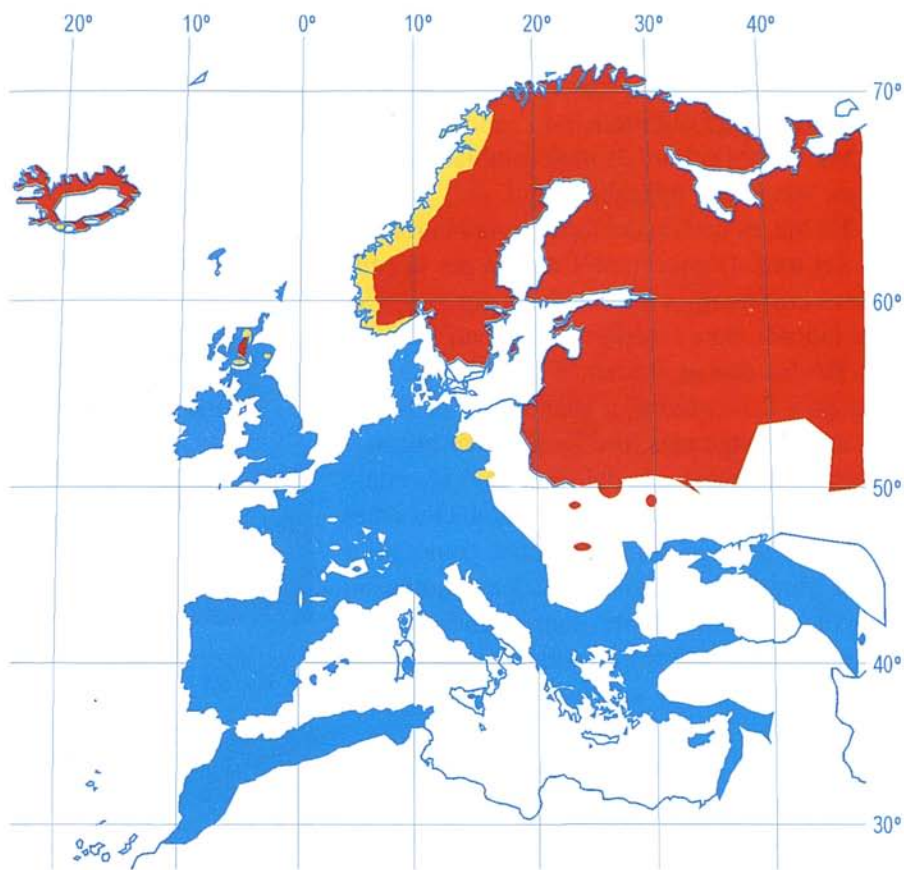
les distàncies màximes a què s'ha de tirar al tord, el perdigó 10 i 9 és més adequat. Les elevades concentracions d'escopetes a certs passos, sovint amb eficiències de tir baixes, provoquen una gran molèstia a les colgades, tot i que s'abatin pocs exemplars. Els passos s'han de deixar descansar de 7 a 10 dies entre caçada i caçada.

A principis de temporada es caça amb la modalitat de xibiu, esperant-los dins els pinars, als lledoners o als ullastres i usant un artesanal reclam de boca. La caça amb casset és il·legal.

La caça amb filats es practica a colls d'alba, d'horabaixa o de gran dia. És una modalitat tradicional endèmica de Mallorca, Menorca i Formentera, amb gran vàlua cultural. S'engloba dins les arts tradicionals tractades en el capítol 4.

Figura 2.32. Límit de muda entre les cobertores secundàries grans 8 i 9 en un tord juvenil. Les 1-8 són plomes no mudades, mentre que les 9 i 10 estan mudades, tenint l'aspecte propi de les d'un adult. (Foto: BS)

tord cellard

Passeriformes

Tord cellard o d'ala roja

Turdidae

zorzal alirojo

Turdus iliacus LINNAEUS

L: 21

RECONeixEMENT EN EL CAMP És una mica menor que el tord, amb ales proporcionalment més llargues i coa més curta, difícilment perceptible en el camp, on desenvolupa un vol més ràpid i manco rectilini que el tord. Amb bona llum, s'aprecien les aixelles rogenques, mentre que en el tord són rosses. El seu reclam és semblant, però una mica més sonor que el del

tord

tord, i com aquest emet el “txic” durant el vol per mantenir la cohesió entre els exemplars del grup. Sovint arriba en petits esbarts, ja que és una espècie gregària en l’hivernada. Sol pasturar en petits grups a terrenys més oberts que el tord, com el tord grívia i el burell.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES El tord cellard és molt semblant al tord, i els comentaris fets per a aquest són també aplicables aquí.

RECONeixEMENT EN EL COLL En mà, es destria del tord grívia i burell per la menor mida, semblant a la del tord. D’aquest, se’l destria per la cella blanca o rossa, i per les aixelles i costats rojos en lloc de rossos.

HÀBITS I BIOLOGIA Nidifica a latituds altes i mitjanes d’Europa i Àsia. Es reconeixen dues subespècies: *Turdus iliacus iliacus*, a la major part del continent i a les Illes Britàniques, i *T. i. coburni*, a Islàndia i Illes Feroe. Aquesta darrera subespècie és de plomatge més fosc i arriba més escassament a les Balears. La migració és semblant a la del tord, però el cellard té major tendència a agrupar-se en esbarts i una menor fidelitat a les àrees d’hivernada: un exemplar anellat va hivernar durant tres anys consecutius a Anglaterra, Itàlia i Grècia. A la Mediterrània Occidental, les majors concentracions es produeixen a França, i llevat de petites entrades pel Cantàbric, només arriben a la península Ibèrica i a les Illes si la climatologia i la necessitat d’aliment els obliga. Per això aquest tord és molt variable d’un any a l’altre.

A les àrees de nidificació solen fer dues postes de 4-6 ous que coven 13 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ els criteris de seguiment de l’espècie són els mateixos que en el cas del tord.

Reconeixement del sexe: es fa necessari reconèixer els testicles o l’ovari obrint l’animal (Figura 2.30).

Reconeixement de l’edat: les tècniques de determinació de l’edat que s’empren en el cas del tord també són vàlides pel tord cellard. L’única diferència és que en el tord cellard la taca pàl·lida apical de les plomes mudades és encara més petita que en el tord; fins i tot pot ser absent. Això fa que encara sigui més senzill destriar les plomes mudades de les no mudades.

CAÇA La caça del tord cellard és molt semblant a la del tord. Solen entrar més tard, de manera que les primeres captures a les Balears es produeixen a partir del novembre. És més abundant a les zones boscoses i de muntanya que al pla. Sovint passen en petits esbarts, emetent el seu siulo

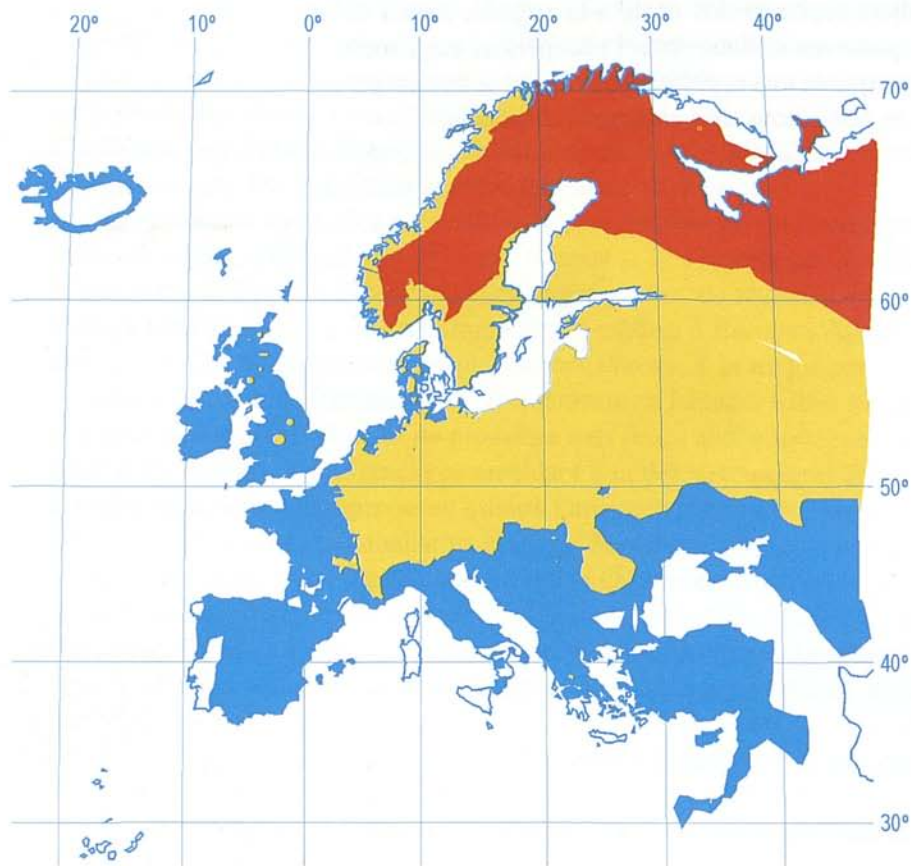

Figura 2.33. Tord cellard.
(Foto: JS)

Figura 2.34. La savina constitueix un aliment important per a totes les espècies de tords, que es concentren a les àrees costaneres del nord de les illes abans de la migració primaveral.
(Foto: BS)

característic. Quan els collers capturen dos tords a la vegada, sovint es tracta de dos cellards que passaven collats. Amb l'escopeta es caça molt més rarament que el tord, perquè és una espècie més orada, que circula per passos més amagats i que té poblacions més escasses i disperses.

Passeriformes

Turdidae

Tord burell

zorzal real

Turdus pilaris LINNAEUS

L: 25,5

RECONeixEMENT EN EL CAMP Aquest tord és poc freqüent a les perxes del caçador balear, però alguns anys s'enregistren entrades qualitativament notòries. Es caça principalment als colls, essent menys freqüent al passos d'escopeta. És clarament major que el tord i el cellard, però més falaguer que la grívia; el vol és manco direccional que aquesta darrera espècie, amb batecs d'ala i cops de cova d'aparença desordenada. Vist d'aprop, en bona

tord burell

llum, el patró cromàtic format pel dors roig, la coa fosca i les aixelles i costats blancs és molt característics. És una espècie tímida que sovint es sorprèn als conreus i a les pastures tendres, en petits grups, que s'aixequen renouement davant la sorpresa, a llarga distància amb un "txa-txa txac txac" característic, bo de recordar. Quan fugen cerquen arbres llunyans, per poder observar el perill, o simplement es perden en la distància.

RECONeixEMENT EN EL COLL En mà no es pot confondre amb cap altra espècie. Té el cap i el carpó color cendra, el dors roig, la coa llarga i fosca, i les aixelles blanques, caràcters presents tant en els adults com en els juvenils, si bé els darrers tenen els colors més apagats. La mida és semblant a la de la grívia.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES El burell s'identifica en vol ràpidament com a un tord voluminós i potent. Per la talla se'l pot confondre amb la grívia, però aquesta espècie té un vol més feixuc i rectilini, i ofereix un perfil més panxarrut. El tord flassader (*Turdus torquatus*) també és de gran mida, però la coloració fosca, parescuda a la mèl.lera, i la pitera blanca el destrien (Figura 2.39). Aquesta espècie és poc freqüent a les Balears, i com la mèl.lera, no és caçable.

Veure també els comentaris fets en el cas del tord.

HÀBITS I BIOLOGIA El tord burell nidifica a l'Europa i a l'Àsia septentrionals si bé els darrers segles ha colonitzat alguns països de centreuropa. Les poblacions occidentals hivernen a Europa central i a les costes atlàntiques i nord-mediterrànies. Els seus moviments migratoris poden ser molt curts si hi ha abundància d'aliment. A les Balears ens arriben principalment esbarts d'ocells escandinaus, bastant avançada la temporada de caça. Aquestes entrades són molt variables d'un any a l'altre, ja que com el tord cellard, té una baixa fidelitat migratòria. També com el cellard i com el grívia se'l pot trobar a àrees més obertes que el tord; no cerca tant la protecció de les vorerades perquè s'aixeca enfora; i de vegades es posa arbres de brancam clar, amb bona visibilitat. Pastura en petits grups, consumint aliments semblants als altres tords.

Rere la migració primaveral, les colles solen fer una o dues postes de 5 a 6 ous que coven durant 13 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ El seguiment de les captures que es fa en vistes al Pla de Caça i a la coneixença de les abundàncies relatives és manco estricte en el cas d'aquesta espècie, que com el tord grívia té una importància cinegètica secundària. No obstant això, és aconsellable obtenir totes les

Figura 2.35. Tord burell.
(Foto: BS)

Figura 2.36. El tord burell mascle (dreta) es diferencia de la femella (esquerra) per tenir el centre de les plomes del cap més negre (a dalt) i la zona central de les plomes de l'esquena més fosca (Fotos: BS)

dades possibles dels exemplars caçats, ja que la informació acumulada al llarg dels anys permet conèixer cada pic millor les possibilitats de cada finca i les tendències de l'espècie.

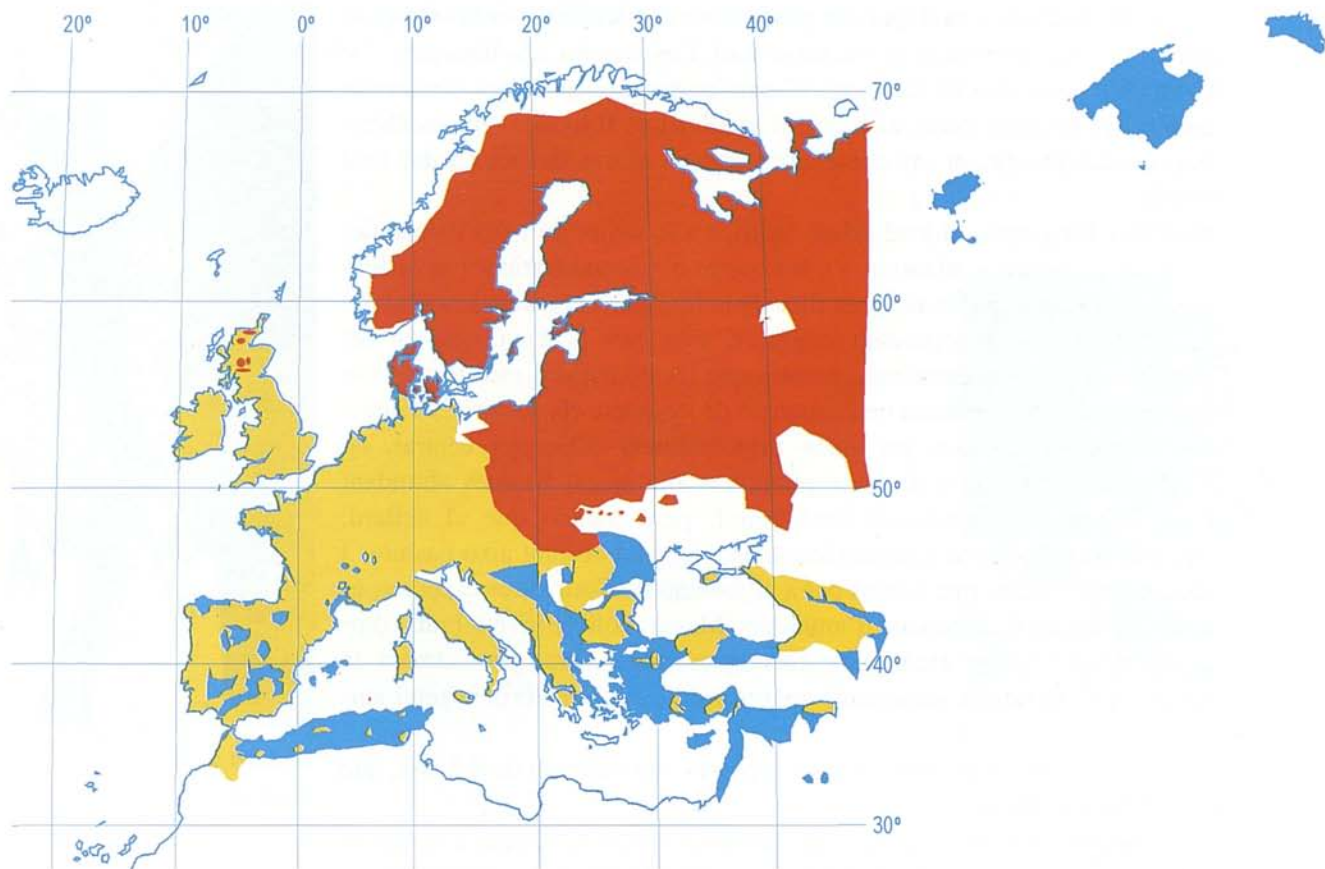
Reconeixement del sexe: el burell és l'únic tord amb dimorfisme sexual extern. Els mascles tenen la coroneta i el front més fosc perquè tenen la taca negra del centre de les plomes grises d'aquesta àrea més grossa. Es veu fàcilment comparant una d'aquestes plomes entre sexes. Les plomes marronenques del dors també tenen una petita taca negra central en els mascles, absent o poc marcada en les femelles (Figura 2.36).

Reconeixement de l'edat: els juvenils tenen la coloració manco definida que els adults, i com els altres tords, presenten un límit de muda trast entre les cobertores secundàries grans internes, mudades i de color marronenc semblant a les dels adults, i les externes, sense mudar, més gastades, de coloració bruta i amb una petita taca clara a la punta (Figura 2.37).

CAÇA El burell es caça com la resta de tords, però té uns hàbits més forestals i muntanyencs, com el cellard i el grívia i a diferència del comú. La seva major mida obliga a emprar perdigó 8 amb xocs tancats si es caça a zones obertes, on els tirs són llargs i sovint de posat. Quan es caça al vol a passos habituals de tord, el perdigó 9 o 10 és suficient. Rarament se'l troba a les caçades de mig matí o de capvespre.

Figura 2.37. Els tords burells adults (superior) tenen totes les cobertores secundàries grans mudades, d'aspecte lluent i uniforme. Els juvenils (inferior) només han mudat les internes, mentre que les més externes no mudades són més curtes, tenen una coloració menys viva i presenten una taca blanca conspícua a la punta. (Foto: BS)

Passeriformes

Grívia, Tord rei, Griva

Turdidae

zorzal charlo

Turdus viscivorus LINNAEUS

L: 27

RECONeixEMENT EN EL CAMP El tord grívia és de la mida del burell. El vol és més rectilini i pausat que el d'aquesta espècie, i la silueta és més panxarruda. Emet un crit d'alarma característic, un 'shurr' més semblant al de la mèl.lera que als 'txics' del cellard o del tord.

grívia

RECONeixEMENT EN EL COLL La grívia es reconeix en mà per la seva gran mida i pel plomatge molt semblant al tord. Les aixelles són blanques.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES Caçant amb escopeta es pot confondre amb tords de gran mida: el burell (caçable) i el flassader (no caçable). Vegeu addicionalment els comentaris fets en el cas del tord i del tord burell.

HÀBITS I BIOLOGIA El tord grívia nidifica a la major part del Paleàrtic. A l'Europa central i atlàntica, i a les costes nord-mediterrànies és sedentari. Les Balears són les úniques illes de la Mediterrània Occidental on no hi nidifica. El comportament migratori està més desenvolupat en les poblacions més septentrionals, mentre que les de latituds més baixes són sedentàries. S'ha constatat una expansió de l'espècie els darrers 200 anys. Els ocells que arriben provenen principalment d'Europa central, de Fenoscàndia oriental i de les repúbliques Bàltiques. És més abundant durant la hivernada que el tord burell, però manco que el cellard. Relativament freqüent a passos forestals, cerca no obstant això pastures i conreus més oberts que el tord per a alimentar-se. Com altres espècies, es veu afavorit per la diversitat d'ambients. Menja molts d'invertebrats (dípters, llagosts, grills, escarabats, formigues, caragols...) però durant la hivernada consumeix importants quantitats d'olivó i matèria vegetal tendre.

A les àrees de cria solen fer 2 postes, normalment de 3-5 ous, que coven durant 15 dies.

SEGUIMENT I GESTIÓ Les consideracions generals referents a la gestió fetes en les altres espècies de tords són aplicables també en aquest cas.

Reconeixement del sexe: el tord grívia no té dimorfisme sexual extern. Es fa necessari per a sexar-los observar els testicles o l'ovari quan s'obre l'animal.

Reconeixement de l'edat: com en les altres espècies, els juvenils tenen les rectrius més punxegudes que el adults. Reconèixer un límit de muda a les cobtores secundàries grans és el criteri més fiable, però aquesta tècnica és més difícil d'aplicar que en les altres espècies de tords, perquè les cobtores no mudades (situades a la part externa de l'ala dels juvenils) i les mudades són molt semblants. Les no mudades tenen la vorera i la taca de la punta blanquinosa, mentre que les mudades la tenen color crema suau. L'edat es pot confirmar examinant la pneumatització del crani, però tenint presents les matisacions fetes respecte d'aquest mètode a l'apartat del tord.

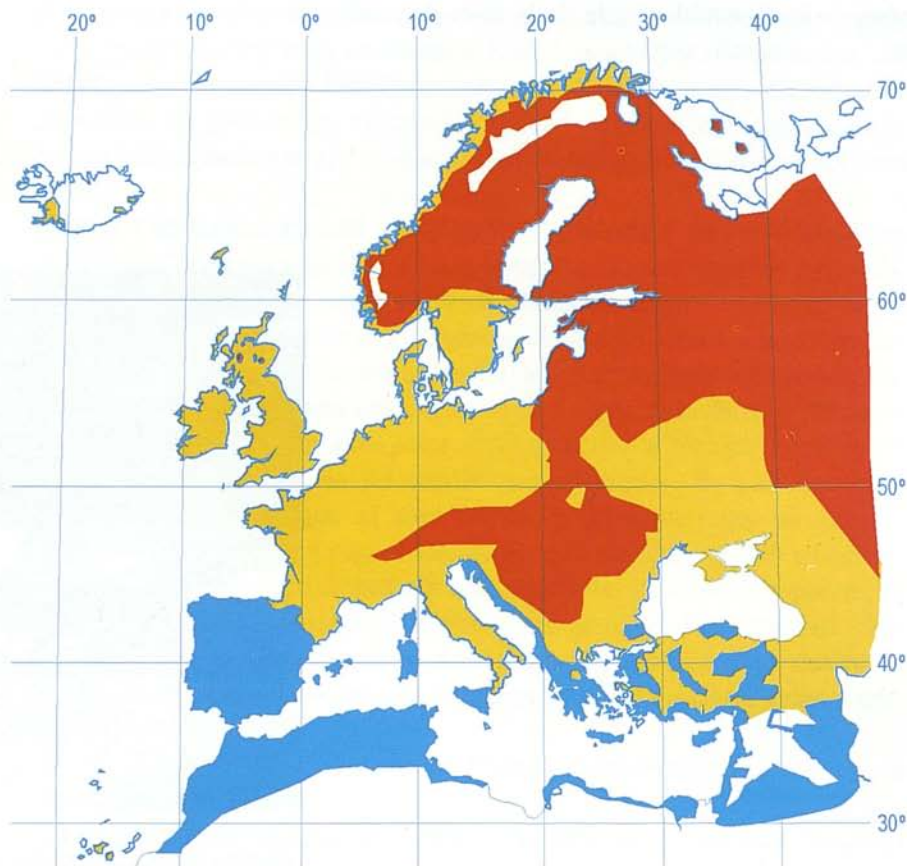
Figura 2.38. El plomatge del tord grívia és semblant al del tord comú, però la seva mida és major.

(Foto: BS)

CAÇA La caça del tord grívia és molt semblant a la de la resta de tords, especialment a la del burell.

Figura 2.39. El tord flassader és una espècie no caçable que rarament arriba a les Balears. La talla és semblant a la del tord grívia i del tord burell, però el seu plomatge és uniformement negre. La taca blanca de la pitxera el destria de la mellerera (tord negre a Menorca), més petita i que tampoc és caçable. (Foto: LILI)

estornell

pàssera

mèl·lera

Passeriformes

Turdidae

Estornell

estornino pinto

Sturnus vulgaris LINNAEUS

L: 21, P: 80

L'estornell és una espècie poc apreciada gastronòmicament i cinegèticament per la seva carn surenca i pels hàbits urbans que ha assolit les darreres dècades. Se la caça de manera supeditada a altres espècies (sobretot al tord), amb escopeta.

RECONeixEMENT EN EL CAMP És de mida semblant al tord, però la silueta de vol presenta ales més llargues i punxegudes, coa més curta i coll i bec més llarg. La coloració és negra pintada de ros o de blanc brut. És una espècie gregària que es desplaça en esbarts de mida molt variable, assolint de vegades un nombre d'aus tan elevat que semblen núvols, produint amb una remor característica provocada pel batec d'ales.

CONFUSió AMB ALTRES ESPÈCIES Veure les observacions fetes en el cas del tord.

HÀBITS I BIOLOGIA L'estornell és una espècie hivernant a les Balears. Nidifica a gran part d'Europa i Àsia. Les darreres dècades ha sofert un notòria expansió geogràfica i poblacional, afavorida per la gran capacitat d'adaptació de l'espècie, que ha colonitzat també els ambients urbans. És un ocell gregari que forma grans concentracions a les colgades. Els desplaçaments es produeixen en esbarts de mida variable, i de vegades fan mal a l'agricultura. L'alimentació es poc selectiva, consumint una gran varietat de llavors, fruits (entre ells l'olivó) i invertebrats (cucs de terra, cargolins, insectes...). En general, l'espècie es veu beneficiada pels ambients ecològicament diversos propis de les Illes. Cria dins forats de paret, dins soques o aprofitant els nius d'altres ocells. Solen fer fins a 3 postes, de 3-8 ous cada una, que coven durant 11-15 dies.

SEGUIMENT I GESTió

Les consideracions generals fetes en el cas dels tords són extensives a l'estornell, tot i que té una menor importància cinegètica. *Reconeixement del sexe:* l'estornell té dimorfisme sexual extern. Els mascles tenen l'ull color fosc uniforme, mentre que les femelles presenten un anell ros extern. Aquest caràcter s'ha d'examinar amb l'animal fresc; contràriament l'iris estarà entelat.

Reconeixement de l'edat: l'edat es reconeix gràcies a un caràcter que també dóna informació complementària sobre el sexe: la longitud de la zona lluenta de les plomes de la gorja, per sobre de la taca blanca de la punta (Figura 2.41). En els mascles adults fa més d'11 mm; en els juvenils menys d'aquesta mida. En les femelles adultes sobrepassa els 5 mm i en les juvenils no hi arriba.

Figura 2.40. Estornell.
(Foto LILl)

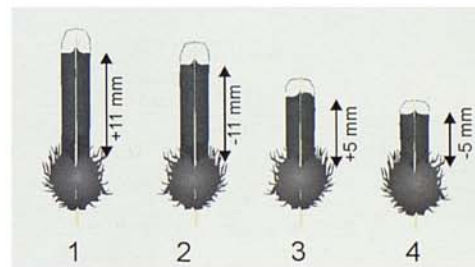
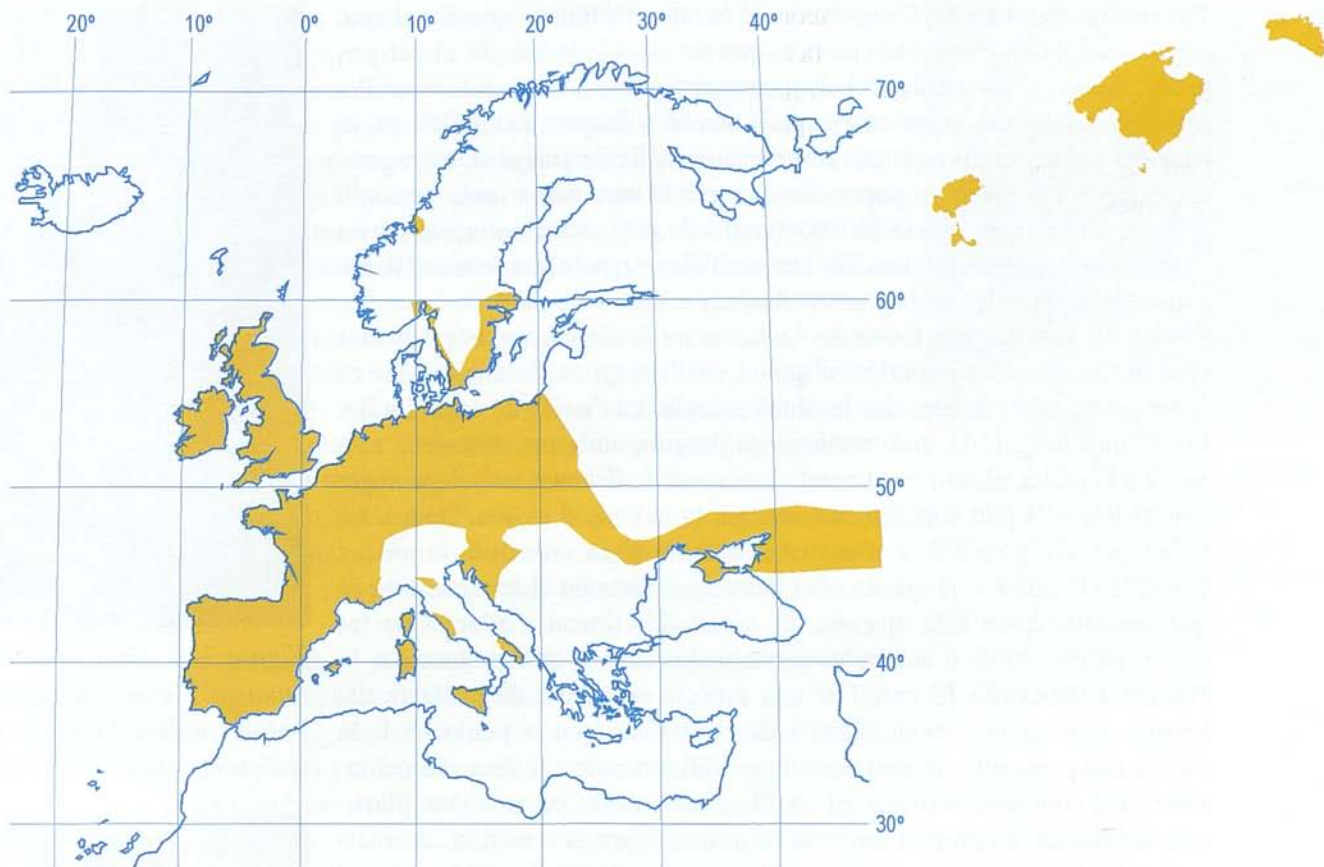

Figura 2.41. Plomes de la gorja de l'estornell: 1: mascle adult. 2: mascle jove. 3: femella adulta. 4: femella jove.

CAÇA L'estornell es caça amb escopeta de manera semblant al tord, però la seva duresa és molt major. Es fa necessari emprar perdigó del 7 1/2, del 8 i del 9 com a màxim, amb càrregues de 30 a 32 grams, que ofereixin bones densitats de plomeig a les distàncies mitges i llargues a què es sol tirar. Els xocs adequats són els de 3 estrelles o més tancats, segons l'altura de pas.

Lagomorpha

Leporidae

Conill

conejo

Oryctolagus cuniculus LINNAEUS

L: 40, P: <1000

El conill és l'espècie cinegètica més coneguda. Se'l caça durant l'estiu als aiguats. Més avançada la temporada se'l cerca per les voreres brutes on es refugia, amb cans de rastre que el treuen a l'abast de l'escopeta. La modalitat tradicional de caça amb cusses eivissenques es desenvolupa exclusivament sobre aquesta espècie. Els faloners cacen el conill amb astor i més modernament amb Harri's Hawk (*Parabuteo unicinctus*).

RECONeixEMENT EN EL CAMP El conill és tan característic que difícilment pot ser confós amb cap altra espècie que no sigui la llebre. Té el pel gris terrós, la coa i el ventre blancs i els peus rossos o rogencs segon la zona. Per mor de repoblacions sense criteri que s'han fet a finques de les Balears, és freqüent trobar conills amb una component genètic de granja molt exagerada. Aquests exemplars es poden conèixer per la seva major mida (el conill de camp difícilment supera els 1000 gràms de pes), per la coloració massa vermellosa o rogenca (alguns fins i tot amb clapes), pels peus sense el to ros característic, i per les orelles massa llargues o massa curtes.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES La llebre no és caçable en determinades circumstàncies, o en períodes en què el conill sí ho és, de manera que es fa necessari saber diferenciar les dues espècies es l'acció de caça. La llebre és més llargaruda, amb orelles més llargues amb una conspícua taca negra a la punta, absent en el conill. La coa de la llebre té una clapa negra ben visible a la part superior, mentre que la del conill és tota blanca. La llebre pot ser aixecada a zones obertes amb poca cobertura (com per exemple els goretts), ja que la seva defensa es basa en el bon camuflatge que presenta quan està ajaçada. El conill difícilment s'allunya de les mates, parets seques o vorerades que constitueixen la seva protecció.

HÀBITS I BIOLOGIA El conill és una espècie originària de la Península Ibèrica, introduïda a molts altres indrets. Sembla que la població de la meitat sud-peninsular té característiques diferenciades de les nord-peninsular i del continent europeu. El conill es caracteritza per una gran plasticitat ecològica. És propi d'ambients arbustius, garriga o marina, alternats amb rotes i conreus que proveeixin de pastures, fruites i matèria vegetal diversa. El factor limitant del terreny és l'existència de cobertura vegetal i la disponibilitat de sòls fluixos per a construir les llorigueres. És una espècie territorial i social, que viu en grups de fins a una vintena d'individus amb un mascle i una femella dominants. El territori vital d'aquests grups és variable, però ronda les 6-12 quarterades. El conill és sexualment actiu durant gran part de l'any, a excepció dels mesos estivals. El zel comença el setembre-octubre, i devers el novembre comença la neixor, que es perllonga fins al maig-juny, amb un màxim hivernal i un de primaveral. Normalment fan de dues a quatre ventrades anuals, amb 3-5 conills cada una, però aquestes xifres depenen molt de l'estat de la població.

SEGUIMENT I GESTIÓ El conill és una de les espècies sobre les que s'actua

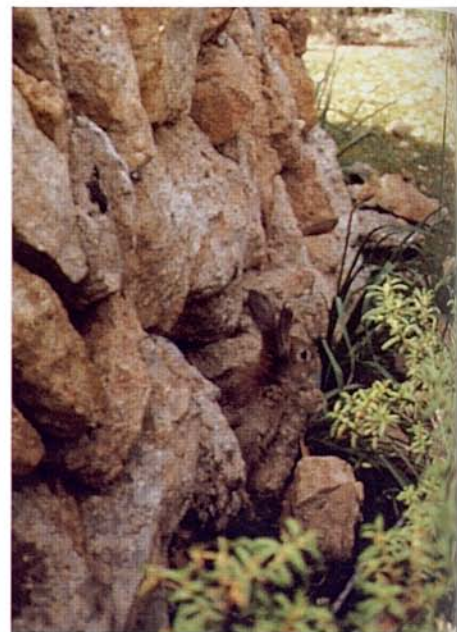

Figura 2.42. Els clapers constitueixen d'especial importància per al conill, sobretot a terrenys amb sòls compactes. (Foto: JA)

Figura 2.43. Conill mimetitzat en el jaç. (Foto BS)

més intensament a l'hora de planificar la gestió de la finca. Algunes repoblacions són inadequades per causes semblants a les comentades en el cas de la perdiu: la puresa genètica i sanitària dels animals de granja ha d'ésser màxima, i de manera prèvia a l'alliberació s'ha d'haver resolt els problemes que han ocasionat el declivi de la població (excés de depredadors antròpics, pressió cinegètica excessiva, sobreexplotació de la finca pel bestiar, amollades d'animals malalts a vedats veïnats...). El major problema del conill a l'actualitat és l'existència de dues malalties de ciclicitat anual, de manera que el moment de màxima virulència de la primera (mixomatosi) és seguit pel de la segona (pneumònia hemorràgica vírica). Les vacunes són eficients només de manera temporal i no són aplicables a la població autòctona. Ara per ara la millor defensa davant aquestes malalties prové de la pròpia adaptabilitat de l'espècie, que de manera natural ha desenvolupat localment resistència a determinades cepes de la mixomatosi. Però el trànsit d'animals infectats amb cepes forànies, contra les que no estan immunitzats els conills locals, limita l'efectivitat d'aquest procés. S'ha de controlar la pressió de caça a les poblacions esquilmades per les malalties.

Reconeixement del sexe: el sexe dels conills capturats es pot reconèixer examinant els òrgans sexuals externs (Figura 2.45).

Reconeixement de l'edat: els conills joves es reconeixen a començaments de la temporada de caça per la seva talla inferior a la dels adults. Es pot recórrer a la palpació del cúbit, tal i com es descriu al capítol 1, per a reconèixer els individus de fins a 7 o 8 mesos, però aquest mètode requereix una certa experiència.

La caça del conill està esbiaixada cap als mascles i cap als juvenils de més de tres mesos de vida. Aquesta mortalitat diferencial es constata també en poblacions sotmeses a depredació natural. La proporció d'edats mínima estimada a partir de taules de caça per poder explotar una població de conill és d'1,5 joves per adult. En condicions òptimes, la proporció ha de ser superior a 2 joves per adult.

CAÇA La importància cinegètica del conill es posa de relleu per mor de l'elevat nombre de modalitats que ha originat la seva caça. Algunes d'elles són originàries o endèmiques de les Balears (veure capítol 4). Antigament els pagesos feien carn capturant-los amb llaços, pràctica il·legal a l'actualitat. Els canongets (conills joves de les primeries de l'estiu) es cacen amb l'escopeta en els aguait, a primeres hores del matí o a

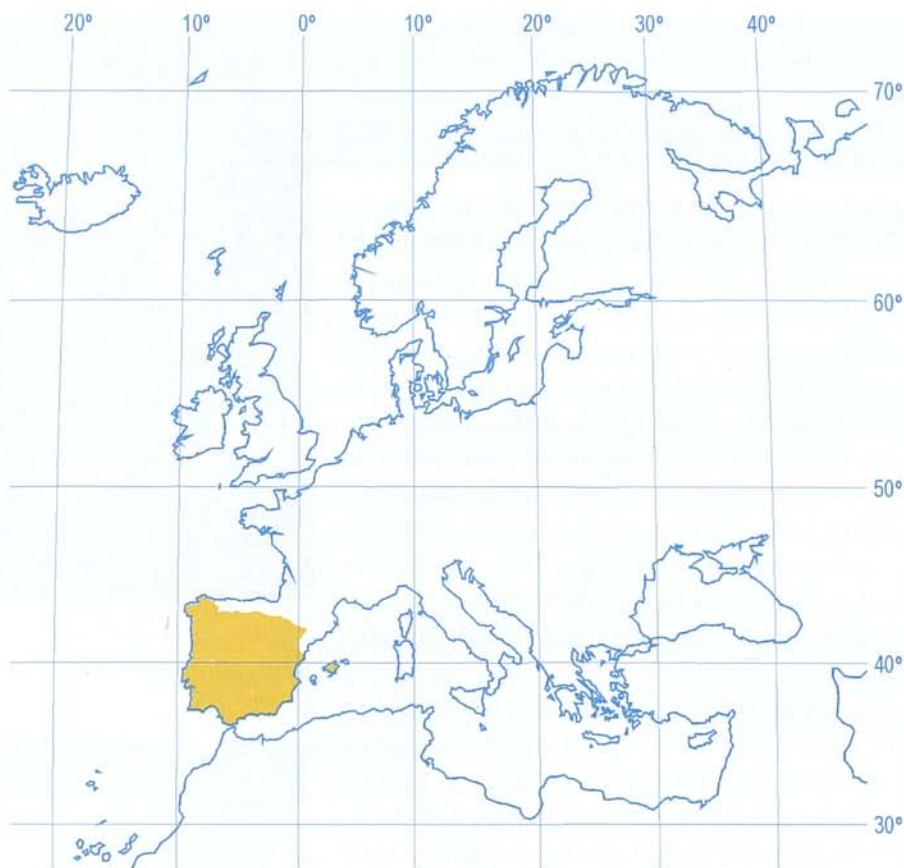

Figura 2.44. El conill es destria en carrera de la llebre per la seva silueta més compacte, per les orelles més curtes sense taca negra a la punta i per la coa blanca sense retxa dorsal contrastada. (Foto: BS)

entrada de fosca, mentre pasturen. Els tirs solen ser a mitja o llarga distància, sobre l'animal aturat, de manera que es pot recórrer a xocs tancats (dues o una estrella) amb càrregues lleugeres (de 30 a 32 grams) amb perdigó del 7 o del 8, que garanteixen plomejos compactes sobre els conills tendres que es seleccionen. Més endavant es cacen a la mala amb l'ajuda de cans, cercant-los a zones brutes. És necessari recórrer a xocs oberts (cilíndric o quatre estrelles) o a munició dispersant amb càrregues mitges (32-34 grams) perquè els tirs són més curts i ràpids.

Figura 2.45. Els conills mascles (a dalt), es destrien ràpidament de les femelles (a baix) examinant els òrgans sexuals externs. (Fotos: BS)

Lagomorpha

Leporidae

Llebre

liebre

Lepus granatensis ROSENHAUER

L: 50-65, P: 1500-3500

La llebre és una espècie popular a les localitats del Pla de Mallorca, única illa on és present. A l'actualitat només se la pot caçar dins els vedats. A diferència del conill, sembla haver-se estès a zones on abans era infreqüent. La seva carn és desigualment apreciada segons els pobles i la tradició de cada família a l'hora de cuinar-la.

RECONeixEMENT EN EL CAMP La llebre és molt semblant al conill. Però és

una mica més grossa, més llargaruda i amb les orelles més llargues, acabades en una taca negra ben visible. La coa és una mica més llarga i presenta una franja dorsal negra conspícua.

CONFUSIÓ AMB ALTRES ESPÈCIES La llebre només es pot confondre amb el conill. Veure els comentaris fets en el cas d'aquesta espècie.

HÀBITS I BIOLOGIA Està representada a la Península Ibèrica per tres espècies diferents: *Lepus europaeus*, l'espècie del continent europeu, dels Pirineus i del país Basc i Asturies; *Lepus castroviejoii*, reduïda a la serralada cantàbrica, i *Lepus granatensis*, a la resta de la península i a les Balears. La nostra espècie és de menor talla i de coloració més parda. És una espècie de terrenys oberts, que troba aliment i refugi als goret, al vinyet, als prats i a les pastures no gaire altes. Consumeix exclusivament matèria vegetal (arrels, brots tendres, brins d'herba...). Els seus excrements tenen una major proporció de palla que els del conill, però aquest fet varia localment en funció de l'alimentació. La llebre es reproduïx durant la major part de l'any. Té una curiosa adaptació fisiològica que li permet quedar embarassada novament abans de parir les cries de l'embaràs anterior. Es produeixen 3-4 parts anuals amb 1-4 llebretons.

SEGUIMENT I GESTIÓ el reconeixement del sexe i de l'edat és fa de la mateixa manera que en el cas del conill.

La caça d'aquesta espècie a les Balears no sembla ser selectiva cap a cap classe de sexe o edat. Per tant la proporció de sexes i d'edats obtinguts a partir de taules de caça són aproximacions fidels a les proporcions reals de cada classe de sexe o edat en el camp. La proporció mascles/femelles ha de ser propera a 1, i la proporció de joves per adult no ha de ser inferior en cap cas a 1,5. És aconsellable explotar poblacions amb capacitat productiva igual o superior a 2 joves per adult.

CAÇA La llebre es caça amb escopeta. Els cans de parada sovint les troben dins el jaç; contràriament el caçador pot passar a pocs metres sense que la llebre es mogui, ben camuflada dins el goret. El tir es produeix a curta distància quan bota dels peus o el ca la para. Quan aquestes circumstàncies es produeixen caçant altres espècies i es tira perdigó de petit diàmetre (8, 9), molts solen esclafar-se a la pell produint un fort cop. Val més emprar perdigó del 7, 6 o 5, que té millor penetració, no necessàriament en càrregues feixugues. En altres casos les llebres són travesseres i llargues, essent necessaris 32 o 34 grams en perdigó 6 com a mínim, i xocs de 3 estrelles o més tancats.

Figura 2.46. Llebre. Les orelles grises de punta negra la destrien del conill. (Foto: BS)

Figura 2.47. El pelatge de la llebre la camufla perfectament (Foto: JS)

Artiodactyla

Bovidae

Cabra orada

cabra cimarrona

Capra hircus LINNAEUS

Les cabres orades mallorquines deriven de les primeres cabres que, durant el Neolític, l'home estengué per la conca mediterrània. Des d'antic els cabrits es cacen amb llaç, amb l'ajuda de cans. La caça amb rifle s'ha popularitzat arran de la sobrepoblació que sofreix l'espècie. L'interès creixent suscitat per aquesta modalitat no tradicional de les Balears deriva de les seves característiques cinegètiques, esportives i paisatgístiques, que a algunes finques ben gestionades es tradueixen en una font d'ingressos.

RECONeixEMENT EN EL CAMP Tot i l'elevat grau d'hibridació, es poden reconèixer varietats de cabra salvatge amb morfologia definida. La longitud corporal està al voltant dels 125 cm, i el pes és de 30 a 40 kg en els adults, si bé alguns bocs superen els 50 kg. La coloració és bruna o grisa, de vegades amb el cap i els quarts davanters més foscos, i amb una franja fosca longitudinal damunt el llom que s'estén cap a la creu en els mascles. Les banyes són paral·leles a la base i s'obren progressivament; els regruixos dels anells de creixement són conspicus. La hibridació amb races d'altres vinences dóna lloc a individus de coloració o morfologia diversa, que es consideren selectius a efectes de gestió.

HÀBITS I BIOLOGIA La cabra salvatge només es troba a Mallorca, a la Serra de Tramuntana i a la Península d'Artà i a Menorca a Fornells. Ha experimentat un creixement demogràfic molt elevat, estimant-se la població en prop de 20.000 individus. A molts d'indrets les densitats estan per sobre de la capacitat de càrrega del medi, provocant danys molt greus a la vegetació.

Les guardes de cabres orades solen incloure femelles i mascles joves, mentre que els bocs adults tenen un comportament més solitari i nomàdic. L'alimentació és molt variada, predominant el fenàs, els brots tendres de càrritx, els dàtils del garballó, els aglans, llentiscle i fulles de la mata, de l'ullastre, del pi, de l'arboçera, de xiprell i del romaní, etc. En les èpoques més seques consumeixen fins i tot l'escorça dels arbres.

Les femelles solen parir un únic cabrit, centrant-se els naixements en la primavera i la tardor. La supervivència infantil és elevada, essent la caça l'únic element de control de la població.

Figura 2.48. Petita guarda de cabres. Els bocs solen ser més solitaris i nomàdics. (Foto LILL)

SEGUIMENT I GESTIÓ En la gestió de les poblacions de cabra orada s'obren dos fronts ben definits: per una banda, un maneig de caire general, l'objectiu del qual és reduir la població fins a densitats sostenibles per a la vegetació i per a la conservació d'endemismes florístics. Per altra banda, en el marc de les finques que vulguin aprofitar el recurs que suposa l'espècie com a caça major, s'ha de fer una tasca que passa pel cens dels exemplars presents, caracterització de les classes d'edat de la població local i determinació el més aproximada possible dels paràmetres de creixement. En pocs anys es disposa de piràmides demogràfiques semblants a les que s'usen per altres espècies de caça major als parcs naturals o a finques particulars, i es pot calcular per a l'any en curs i preveure per als vinents el nombre de bocs caçables i la seva qualitat com a trofeu, el nombre de cabrits per fer carn i el nombre de femelles i d'exemplars selectius que s'han de descartar per mantenir densitat suportables per la vegetació de la finca i, d'acord amb els criteris de selecció, conservar les característiques de puresa que justifiquen la tipificació de la raça com a autòctona. Aquest tipus d'explotació du més feina de la que el gestor està acostumat a fer amb el pèl i la ploma menor, però és més rentable i dóna lloc a un mercat més estable davant la demanda d'aquesta caça associada al creixement del turisme alternatiu i dels esports d'aventura.

CAÇA La caça de la cabra orada es descriu al capítol 6.

Fig. 2.49. Bocs. (Foto: TM)

ALTRES ESPÈCIES CAÇABLES A LES BALEARS EN DETERMINADES CIRCUMSTÀNCIES

XIXELL L: 32-34, E: 63-69 El xixell (*Columba oenas*) és un colom molt semblant al roquer (veure apartat corresponent). Es destria d'aquest per les franges negres del dors de les ales, poc conspícues en vol. Es tracta d'una espècie caçable a les Balears, però la seva presència a les illes és poc freqüent.

COLÍ L: 25, P: 150-200 Dues espècies al·lòctones de colí, el de Virgínia (*Colinus virginianus*) i de manera més excepcional el de Califòrnia (*Lophortyx californicus*), han estat objecte d'alliberacions a vedats amb l'objectiu de caçar-los poques hores o pocs dies després. Aquestes alliberacions no són repoblacions (veure capítol 4) perquè els animals no tenen gaires possibilitats de sobreviure. Tanmateix no és aquest l'objecte d'aquesta pràctica, que per dur-se a terme ha de comptar amb una autorització específica per part de la Conselleria de Medi Ambient. En els darrers anys aquestes autoritzacions no es donen per no figurar aquestes espècies al llistat oficial d'espècies caçables a les Balears.

POLLA D'AIGUA, GALLINETA D'AIGUA L: 32-35, E: 50-55, P: 190-490 La polla d'aigua (*Gallinula chloropus*) no és caçable a les Balears a l'actualitat, però la Conselleria de Medi Ambient pot autoritzar la caça d'aquesta espècie per d'anys a l'agricultura. És un ràl·lid similar a la fotja (veure apartat corresponent) però té el bec i l'escut frontal vermell, una conspícua taca blanca davall la coa i una franja blanca a cada costat. Els seus hàbits són més terrestres que els de la fotja; és comuna a superfícies d'aigua de menor importància com torrents i fins i tot petits estanys de jardins i camps de golf.

GAVINA L: 55-67, E: 130-158, P: 150-200 La gavina (*Larus cachinnans*) pot ser caçada mitjançant un permís específic de la Conselleria de Medi Ambient quan es justifiquin danys a l'agricultura o a les poblacions d'espècies cinegètiques.

Figura 2.50. Colí de Virgínia.
(Foto: BS)

CANS I MOIXOS ORATS L'abandonament de cans i moixos per part dels seus propietaris és un greu problema perquè aquests animals perjudiquen seriosament les poblacions d'espècies silvestres. El seu control s'ha de fer mitjançant autorització de la Conselleria de Medi Ambient.

FRINGÍLLIDS Per a la captura i tenència de cadeneres (*Carduelis carduelis*), verderols (*Carduelis chloris*), passerells (*Acanthis cannabina*), gafarrons (*Serinus serinus*), lleonets (*Carduelis espinus*), pinsans (*Fringilla coelebs*) i altres ocells de gàbia és necessària una llicència de captura que la Conselleria de Medi Ambient expedeix en nombre controlat a les associacions de silvestrisme, per tal que es puguin dur a terme les activitats de cria domèstica, hibridacions amb canari, concursos de cant, etc., propis d'aquesta afició.

Figura 2.50. Polla d'aigua.
(Foto: JA)

Capítol 3

Plans Tècnics de Caça i gestió de finques de caça menor

Els Plans Tècnics de Caça o d'Ordenació Cinegètica (POC), són instruments de gestió que tenen com a objectiu l'explotació ordenada, en base a uns criteris prèviament establerts, dels recursos cinegètics d'una àrea geogràfica (una finca de caça, el vedat de la societat de caçadors d'un municipi, la comarca natural formada per un conjunt de vedats veïnats i amb característiques comunes, etc.) de manera que es garanteixi alhora la conservació de la natura, la perpetuació de les poblacions objecte de caça i una pràctica cinegètica rica. L'objectiu final de tot Pla de Caça és determinar quines accions s'han de dur a terme per millorar les condicions ambientals de la finca, i determinar les quotes de captura per a la temporada de caça, precisant el nombre de peces que es poden capturar mitjançant les diferents modalitats de caça durant uns períodes determinats i en uns indrets concrets.

ELABORACIÓ I APROVACIÓ DELS PLANS DE CAÇA

L'obligatorietat del Pla de Caça queda establerta per la Llei de Caça de 1970 i la Llei 4/89 (articles 33.3 i 33.4). Una Resolució de la Direcció General d'Estructures Agràries i Medi Natural i una Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca (BOCAIB nº 95, de 05-08-1993) tipifiquen els continguts i la via d'aprovació.

Els tipus de Plans de Caça es descriuen a la Taula 3.1.

		EXTENSIÓ VEDATS	SIGNATURA	VIGOR
Tipus 1	Plans Tècnics Simplificats	Vedats de Caça Menor de < 500 hectàrees	el titular del vedat	1* any
Tipus 2	Plans Tècnics de Caça	Vedats de Caça Menor de >500 hectàrees i Vedats de Caça Major	un facultatiu competent	< 10 anys
Tipus 2	Plans Tècnics de Caça Intensiva	Vedats de Caça Intensiva		

Taula 3.1. Tipificació dels Plans de Caça a la CAIB.

* Prorrogables fins a 5 anys i emplenats en model oficial.

Els Plans de Caça s'han de presentar a la Conselleria de Medi Ambient per a la seva aprovació. La resolució administrativa s'ha d'efectuar en un termini de tres mesos. Els titulars dels vedats han de presentar anualment abans del 31 de març la memòria de la temporada de caça passada, incloent el nombre de captures per espècie i per modalitat, les repoblacions efectuades i el nombre d'exemplar vius capturats per repoblar altres indrets. En el capítol 1 es presenten informacions addicionals que

haurien de contenir les memòries anuals proposant un model de recompte de captures individualitzat, i es discuteix la seva aplicació en la revisió anual del Pla de Caça.

CONTINGUTS I APLICACIÓ A FINQUES DE CAÇA MENOR

Seguidament es presenta un model recomanable de Pla de Caça, de contingut semblant al publicat a la Resolució de la Direcció General d'Estructures Agràries i Medi Natural (BOCAIB nº 95, de 05-08-1993).

1. Situació geogràfica.

Cartografia detallada a escala 1:10.000-1:25.000. Es pot presentar sobre mapes del MOPU o del Servei Cartogràfic de l'Exèrcit, i es pot complementar amb fotografia aèria, assenyalant:

- delimitació del vedat, partions, etc.
- accidents naturals: torrents, barrancs, etc.
- carreteres, camins, fils de corrent o de telèfon, síquies, casetes, etc.
- zones de reserva, zones d'ensinistrament de cans autoritzades, zones on es practiquen modalitats específiques, etc.

2. Situació legal.

- dades identificatives del vedat
- propietat del terreny i distribució de superfícies
- titularitat del vedat
- llogaters
- organització estatutària de les societats de caçadors
- nombre de socis
- mesures de vigilància

3. Situació socioeconòmica.

- llogaters, usos i explotacions agrícoles i ramaders
- activitats lúdiques addicionals

- activitats complementàries d'interès econòmic: agroturismes, arrendament de casetes, etc.
- altres usos del sòl

4. Medi físic.

4.1 Climatologia (estacions meteorològiques, creació de punts de seguiment in situ).

- temperatura màxima i mínima, distribució anual de la pluviositat, humitat relativa...

4.2 Orografia.

- torreneres, basses, fonts, barrancs, turons, etc.
- cotes màximes i mínimes, pendents, etc.

4.3 Vegetació.

- cartografia: tipus de formacions vegetals: pinar, garriga, alzinar, conreus de secar, etc.
- cobertura (% de superfície)
- superfície màxima, mínima i mitjana de les taques de conreu o de les taques forestals
- diversitat florística autòctona: índexs de diversitat ecològica
- acció humana: tales, cremar rostolls, recs, tractaments químics, xermar, etc.

5. Fauna no cinegètica

- depredadors antròpics: estimes poblacionals, focus d'origen...
- espècies protegides
- espècies presents en el vedat que tenguin un estatus particular a les Illes o siguin objecte de plans específics en el nostre àmbit geogràfic
- espècies sotmeses a un maneig particular a indrets veïnats per motius diversos

6. Espècies cinegètiques

- estimes poblacionals pre i postcaça
- estimació de:
 - proporció d'edats
 - proporció de sexes
 - supervivència estival
 - supervivència hivernal
- índexs d'abundància relatius (IKA...)
- factors de correcció específics del vedat (o zones) aplicables a les proporcions de sexes o d'edats calculades a partir de taules de caça per a cada modalitat

7. Capacitat de càrrega del medi

- reconeixement de factors limitants
- manca d'estructura de la vegetació (falta de cobertura, absència de llocs per nidificar, producció de llavors silvestres o d'insectes insuficient...)
- depredadors antròpics
- furtivisme
- sobrecaça
- sequera estival
- pesticides
- estimació en funció de les característiques del medi: índexs d'elecció (Ivlev)

$$\frac{\% \text{ ús} - \% \text{ disponibilitat}}{\% \text{ ús} + \% \text{ disponibilitat}}$$

- comparació amb altres indrets de semblats característiques

8. Pla de millores

Aquest apartat del Pla de Caça inclou la majoria d'accions comunament conegudes com a gestió de finques. Tot i que es planifica seguint el criteri del tècnic res-

ponsable del pla, la seva aplicació recau en la junta directiva de les societats de caçadors o en el titular del vedat.

En el capítol 1, i també en el 2, en l'espai dedicat a algunes espècies, es fan consideracions que tenen cabuda en l'apartat actual.

Figura 3.1. Els medis ecològicament diversos i amb usos agrícoles tradicionals afavoreixen les espècies de caça menor. A la imatge, paisatge formenterenc. (Foto: B.S.)

8.1 Hàbitat

- sembres, gorets, rotes i bardisses

L'explotació agrària és sense dubte el factor condicionant de la qualitat del medi per a la caça menor. La diversitat de conreus, alternats amb gorets, bardisses i zones boscoses conformen l'hàbitat idoni (Figures 3.1, 3.2 i 3.3). La mecanització agrícola afecta negativament a la caça. En determinades condicions (per exemple quan es treballa en la nit) les empacadores tuden un gran nombre de nius i niaronades tendres, tant d'aus cinegètiques com protegides. L'ús de pesticides redueix notòriament la supervivència dels pollets. A les Balears, on el monocultiu no

és la norma, els problemes descrits no són tan important com a altres indrets.

Els gorets ofereixen cobertura vegetal quan als conreus només queda rostoll, i a les primàries de la cria forneixen de llavors silvestres (ravanisses, cards, etc.) i d'invertebrats, la principal font proteica per al creixement dels polls.

Les sembres fetes expressament per a la caça són cada cop més importants davant el canvi d'usos del sòl. A l'Europa comunitària fan rendibles per als agricultors determinats conreus cerealistes, beneficiant espècies com la guàtlera i també la perdiu. Arribar a un acord amb els pagesos que conreen la terra i compensar-los per les quarterades que es sembren i no es seguen en benefici de la caça esdevé una tasca de les juntes directives i dels titulars de vedats.

Les rotes fan un paper semblant als conreus cerealistes en medis tancats.

Les figueres i albercoquers forneixen d'aliment fresc en un moment molt delicat de l'estiu, beneficiant-se sobretot les espècies de la mitja veda. Mantenir aquests arbres i altres de semblants característiques és prioritari a mig i llarg termini.

Les bardisses també contribueixen a diversificar el paisatge, i són punts de nidificació per a nombrosos ocells. S'han de respectar quan es llaura i quan es crema el rostoll.

Un medi divers, lliure de pesticides, sense excessiva mecanització i amb una densitat de bestiar domèstic i de depredadors antròpics adequada cobreix totes les necessitats alimentàries i de cobertura de la majoria d'espècies, essent només necessari, com a mesura de gestió, l'aport d'una mica d'aigua durant l'estiu. Aconseguir aquestes condicions és prioritari sobre altres intervencions com les repoblacions o la col·locació de menjadors artificials.

Figura 3.2.
Els gorets ofereixen cobertura, llavors autòctones i una gran varietat d'invertebrats a moltes espècies d'aus caçables i protegides, durant el període reproductor. A la imatge, paisatge del pla de Mallorca.
(Foto: BS)

Figura 3.3. Les rotes augmenten la diversitat del medi i suposen un aport alimentari en forma de gra, gràcies a les sembres, a medis tancats com la garriga. A la imatge, paisatge menorquí. (Foto: BS)

Figura 3.4. Abeurador en una finca menorquina. (Foto: BS)

- menjadors i abeuradors

Per a combatre la sequera estival i la manca d'aliment que es detecta en medis molt erosionats es poden col·locar menjadors i abeuradors artificials, de disseny variable. Antigament es construïen piques de pedra i test molt integrades en la fisiografia del paisatge (Figura 3.4). Els moderns dissenys a la venda permeten una millor dosificació de l'aliment i de l'aigua. S'ha d'evitar que s'acumuli humitat dins el depòsit de gra dels menjadors, perquè el fa malbé.

Els abeuradors més efectius són els allargats i de secció prima (2-3 cm de gruixa i fondària), perquè eviten que el bestiar hi begui, que l'aigua s'embruti, i la petita superfície redueix l'evaporació. Els punts seleccionats per ubicar els abeuradors i els menjadors han d'estar allunyats de l'aviram domèstic, portadora de malalties que poden derivar en epidèmies si la brutor prolifera.

Les densitats de punts d'aigua i aliment depèn del terreny i de l'espècie. Per a la perdiu, es poden col·locar cada 6-10 quarterades.

- clapers, zones arenoses per a les llorigueres

En el cas del conill, es pot afavorir l'establiment de poblacions mitjançant la tradicional construcció de clapers als indrets on el sòl és massa dur per a la construcció de llorigueres. Si els clapers s'envolten de branques o de romegueres augmenta la seva capacitat de protecció. A sòls blans el conill s'estima més construir llorigueres en terra.

8.2 Espècies

- repoblacions

Les millores de l'hàbitat, el control de depredadors i la reducció de la pressió de caça són accions prioritàries davant les repoblacions, ja que qualsevol espècie es pot recuperar de forma natural si troba les condicions adequades. D'aquesta manera s'estalvia el cost econòmic, el risc d'introducció de malalties i el decrement de la qualitat de la caça associat als exemplars de granja.

Quan una població natural no es pot recuperar, per factors demogràfics, de manera natural, és necessari efectuar una repoblació. El primer pas consisteix en efectuar les millores ambientals necessàries perquè els exemplars alliberats trobin els màxims avantatges, ja que la seva capacitat d'adaptació al medi és limitada. Els anys següents a la repoblació s'han de calcular els cups de captura amb l'objectiu d'augmentar la població. Els exemplars alliberats, si és possible, s'han d'anellar o marcar de manera que es pugui seguir la repoblació a partir de les captures.

Les repoblacions de conill són problemàtiques. Els exemplars que es troben en el mercat no superen el 70% o 80% de puresa genètica. Se'ls ha de desparasitar i vacunar, però només es garanteix la immunitat a la mixomatosi durant 6 mesos. La captura de conills i llebres a finques on són molt abundants és una bona opció si s'empren per repoblar finques enclavades en la mateixa comarca natural. El principal problema d'aquest procedi-

ment és l'estrès que sofreixen els animals durant el maneig i transport. Una bona planificació permet que la captura, vacunació i ulterior alliberament s'efectuïn en una o dues hores, però d'aquesta manera no es controlen els efectes de la vacuna, que sol deprimir els animals i, sinèrgicament amb l'estrès, provoca una mortalitat considerable. Si els animals es mantenen 15 dies en un tancat es controlen millor els efectes descrits, però augmenta l'estrès. Per a la llebre, aquesta darrera opció no és recomanable.

Els conills s'han d'alliberar dins clapers o llogueres naturals prèviament preparades i desparasitades si és necessari. Les entrades han de romandre tancades durant 24 hores, amb els espècimens alliberats a l'interior. Les àrees circumdants han d'oferir cobertura vegetal i aliment, garantint tranquil·litat als animals durant els primers dies.

El conill no sempre respon bé a les repoblacions, i és de vegades la pròpia translocació d'individus allò que facilita l'expansió de ceps mixomatoses al·lòctones, reduint la capacitat de l'espècie per a superar de forma natural les epidèmies i aprofitar el seu potencial demogràfic per recuperar nivells poblacionals adequats.

En les repoblacions tradicionals de perdiu, els exemplars seleccionats (segons l'estat sanitari i la puresa genètica) són mantinguts dins gàbies d'aclimatació, a l'interior de les quals troben vegetació autòctona. S'acostumen al medi on seran alliberats, a les fonts d'aliment naturals i s'exerciten una mica. L'èxit d'aquestes repoblacions sol ser baix. Si el medi no és òptim, la mortalitat pot arribar al 90%. La supervivència es pot elevar fins al 50% repoblant amb perdius immadures, l'adaptabilitat de les quals és superior a les adultes, però es requereix un entorn molt ben gestionat. Es poden usar perdius de fins a 2 mesos de vida, o col·locar ous a quiques escollides. Si s'empren aquest darrer sistema, s'han de maximitzar els controls sanitaris davant les malalties de l'avi-

ram domèstic. Com a norma general, a mesura que augmenta l'edat de les perdius repoblades disminueix la supervivència, però a la pràctica influeix més la bona mà en cada repoblació, i, com ja s'ha esmentat, la qualitat del medi.

L'experiència demostra que és més exitosa una única repoblació, ben planificada i sense escatimar medis, que no petites amollades anuals sense seguiment ni un pla integral que inclogui la millora del medi, la vigilància de les àrees repoblades, el control dels depredadors i la reducció dels cups de captures.

- control de depredadors antròpics

Els depredadors naturals com les milanes, falcons, xoriguers, corbs, etc., afecten poc a les espècies cinegètiques si aquestes troben una bona cobertura vegetal en el medi. La majoria d'aquestes espècies estan protegides, i algunes tenen poblacions en declivi, requerint un esforç col·lectiu per conservar-les. La presència d'aquests animals en el camp és un element enriquidor de la pràctica cinegètica.

Algunes espècies antròpiques com els cans i moixos abandonats, les gavines i les rates, són responsables de la major predació sobre espècies cinegètiques i introdueixen desequilibris ecològics que afecten a les protegides. El problema té un origen social, fruit del turisme i de l'ús urbà del sòl rústic, i en la seva solució s'hi han d'implicar els ajuntaments i l'administració autonòmica.

Les finques pròximes a nuclis urbans estan afectades per un influx constant sobretot de moixos. La mesura més adequada per controlar aquests animals és la col·locació de gàbies-trampa (Figura 3.5), en densitats adequades i controlar-les amb freqüència. Les que donen millors resultats són les de gran mida (100x100x50 cm o majors), proveïdes d'un gabió interior per a un esquer viu.

Per al control de depredadors s'ha de comptar amb autorització de la Conselleria de Medi Ambient.

Qualsevol procediment no selectiu és il·legal, i especialment el verí suposa una amenaça de primer ordre per a determinades espècies protegides.

*Figura 3.5.
Gàbia-trampa
per a la captura
de moixos i
cans orats.
(Foto: BS)*

- zones de reserva

La delimitació d'una zona de reserva a cada vedat és obligatòria, i perquè compleixi el seu propòsit ha de reunir condicions idònies per a la tranquil·litat de la fauna cinegètica.

La ubicació de la reserva es pot fer rotar cada grapat d'anys. La mida adequada, en el cas de la caça menor, oscil·la entre el 10% i el 15% de la superfície d'una finca quan aquesta supera les 2.000 hectàrees. A les Balears molts de vedats tenen extensions inferiors, essent les reserves necessàriament petites. Una solució encertada passa pel disseny d'una reserva conjunta per a un grup de vedats colindants, agrupats sota un mateix Pla de Caça, però aquesta situació és infreqüent.

Segons la teòrica del disseny de reserves, és preferible una de grossa que no varies de petites, per tant els refugis de caça són inadequats i les formes arrodonides (amb poc perímetre en relació a la superfície) a les allargades i estretes.

8.3 Aspectes socials

- organització interna i règim estatutari de les societats

El nombre de caçadors i el seu grau de respecte i participació condicionen les accions a dur a terme en cada vedat, el seguiment del Pla de Caça i el càlcul anual de les quotes de captura. S'ha de tenir present que quan es penja l'escopeta a la fi de la temporada de caça, comença la verdadera tasca del caçador com a gestor.

- guarderia

Tal vegada el conflicte prioritari a resoldre en la cinegètica balear és la vigilància del sòl rústic. La seva necessitat deriva no només del control obligat de l'activitat cinegètica, sinó també dels riscos que suposen la urbanització del sòl rústic i el turisme, en tots els seus vessants, durant l'època reproductora.

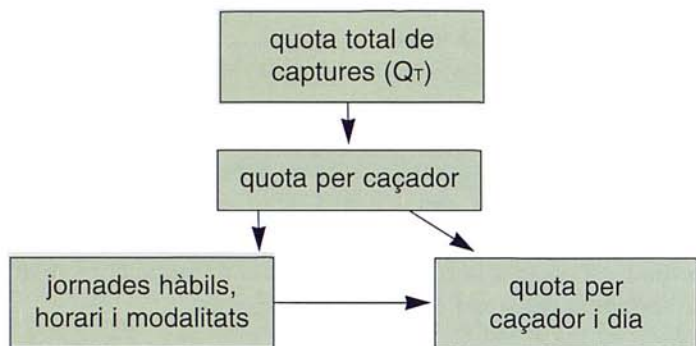
La guarderia suposa una despesa econòmica important, especialment si es té en compte que la vigilància s'ha de maximitzar en horaris incòmodes i durant èpoques de climatologia molesta. Ara per ara no existeixen fórmules de financiació que permetin a tots els vedats per igual accedir a aquest servei. Sense dubte és una assignatura pendent.

- subvencions

El caire social de les agrupacions de caçadors i la vinculació de la caça amb el sector agrícola obren diverses possibilitats de conseguir financiació. Els ajuts més freqüents vénen condicionats, per exemple, en forma de perdius de repoblació. Hi ha altres prioritats que es podrien abordar gestionant directament els recursos econòmics disponibles.

9. Pla de captures

Les quotes de captura s'han de calcular partint del potencial cinegètic del vedat, i no de la demanda de captures dels que hi volen caçar.

El primer pas és definir si la prioritat del pla de captures és fer disminuir la població, mantenir-la estable o afavorir el seu augment (per exemple després d'una repoblació). Seguidament s'ofereix una fórmula usual en el càlcul de les quotes, la legitimitat de la qual, tot i el seu format matemàtic, decreix davant la dificultat d'estimar els paràmetres que la integren en cada cas particular. Aquesta és, de fet, la tasca del tècnic responsable del Pla de Caça.

$$Q_T = s E_2 - k E_1 / (1 + u) s$$

on

Q_T = quota total

E_1 = densitat d'adults reproductors (primavera)

E_2 = densitat abans de començar la caça

s = taxa de supervivència hivernal

k = constant que permet introduir en la fórmula l'objectiu de la planificació

$k = 1$ per mantenir la població estable

$k > 1$ per augmentar la població

$k < 1$ per disminuir la població

u = peces abatudes i no cobrades durant la temporada de caça (15-30 % de les cobrades en funció del terreny, de l'espècie i de la modalitat de caça)

Si només es disposa d'una estima poblacional, abans de la temporada de caça o durant l'època reproductora, es pot emprar la fórmula següent:

$$E_2 = a E_1 (1+J)$$

on

a = taxa de supervivència dels adults primavera-precaça

J = proporció d'edats: joves/adults

La proporció d'edats es pot calcular el primer dia de caça, examinant la mostra que suposen els exemplars de cada espècie abatuts durant la primera jornada, i aplicant, si

Espècie	a	s	J	Q_T (%)
Perdiu	80-90 %	80 %	3	45
	80-90 %	80 %	2	30
	80-90 %	80 %	1,5	20
	80-90 %	80 %	<1,5	no caçar
Conill	variable	85 %	4	60
	variable	85 %	3	50
	variable	85 %	2	30
	variable	85 %	<1,85	no caçar
	variable	85 %	<1,5	no caçar
Llebre	90%	70%	3	45 %
	90%	70%	2	35 %
	90%	70%	1,5	20 %
	90%	70%	<1,5	no caçar
Cega			<2	no caçar

Taula 3.2. Estimació percentual sobre el total de la població de la quota total de captura (Q_T) per a les principals espècies cinegètiques de les Balears. a = taxa de supervivència dels adults primavera-precaça; s = taxa de supervivència hivernal; J = joves/adults.

és adient, índexs de correcció per a cada modalitat.

La Taula 3.2 ofereix dades ja corregides que permeten estimar la Q_T (de forma percentual, sobre el total de la població) amb l'objectiu de mantenir la població estable, si les densitats poblacionals són bones i les taxes de supervivència es mantenen dins els valors habituals.

10. Seguiment

El seguiment del Pla de Caça és de gran importància perquè permet verificar les estimacions fetes inicialment, o reajustar-les en funció de noves circumstàncies que poden presentar-se en el decurs de la temporada.

- evolució poblacional
- retrocàlcul o ajust dels cups de captura a partir de l'anàlisi de les fitxes de caça.
- prevenció de catàstrofes naturals, que puguin alterar les taxes de supervivència de manera dràstica

El paper del caçador com a gestor assoleix el seu màxim protagonisme en aquest apartat, perquè per al seguiment és imprescindible comptar amb una memòria de captures individualitzada i completa, la qual, conjuntament amb la memòria de la junta directiva sobre la gestió de la finca, permeten la revisió i actualització anual del Pla de Caça per part del tècnic responsable.

Capítol 4

Les modalitats tradicionals de caça

La dependència que de la natura té la caça la impregna de característiques pròpies de l'ordre biològic. Els organismes s'adapten al medi, donant resposta a les particularitats de l'entorn on viuen, i la caça s'adapta a ells, sofrint un procés d'evolució cultural. En el decurs d'aquesta evolució, l'equilibri entre la rendibilitat del mètode i la sustentabilitat de l'explotació ha estat un element de selecció fonamental. Paral·lelament als endemismes biològics, efectuant una comparança, es poden situar les modalitats tradicionals, perquè es caracteritzen per un elevat grau d'especialització i perquè la seva perdurança està compromesa davant la desaparició dels entorns (fisiogràfics i socioculturals en aquest cas) en què s'originaren.

La diversitat cinegètica de les Balears es posa de relleu per l'elevat nombre de modalitats tradicionals practica-des des d'antic (*"Mos pagesos ab falcons - a cavall van a la caça; ab filats e ab furons - cascun son delit percaça"*, Anselm Turmeda, *Les Cobles*). Quatre d'elles, la caça amb cusses eivissenques, la caça de la perdiu amb бага, la caça amb filats i la caça de cabrits amb llaç, són originàries de les Balears.

LA FALCONERIA

La falconeria és una de les modalitats de caça més antigues. El seu origen geogràfic i cronològic no és

ben conegut, però existeixen proves de la seva pràctica a la Mesopotàmia i al Japó ja en el tercer mil·leni aC. S'ha postulat la seva gènesi a les estepes asiàtiques, possible-ment a mans de pobles nòmades (els kirguisos practiquen encara una falconeria rudimentària), però no es poden descartar altres orígens alternatius o addicionals. Quan els conqueridors espanyols arribaren a Amèrica Central, per exemple, constataren l'ensinistrament de rapinyaires per part dels asteques.

A partir del segle IX es té constància de l'ús d'aus de Baix Vol per part dels pobles germànics. Del bressol de cultures que suposà la Península Ibèrica, amb l'aport fonamental de la falconeria àrab, sorgiren les tècniques contemporànies d'aquesta activitat al món occidental.

La història de les Balears està farcida de referències a la falconeria a partir de la conquesta de Jaume I. M. S. Oliver, en la seva crònica "Jaume el Navegant", glosa que rere el desembarc a Sóller...

*"[una al·lota]...de nom Ayna Maria
molt bella dona, al seu falcó
lliure de trava i capiró
damunt l'espatlla se'l posava
l'apeixia i l'amoixava
molt gentilment."*

Les Lleis Palatines de Jaume III de Mallorca tipifiquen l'ofici de Falconer Major com a un dels més privilegiats en la cort. Els equips de rapinyaires usats eren extensos i variats, i a les Balears es constata la presència habitual d'espècies foranies, com l'astor i alguns falcons, des del segle XIV.

Però el relleu d'aquesta activitat s'anà diluint, sobretot rere l'aparició de les armes de foc. A l'estat espanyol ressorgí com a moviment socialment organitzat en la dècada dels 60, tot i tenir un caràcter molt minoritari. Els estatuts de l'*Associació de Falconeria de les Balears* es troben entre els de major antiguitat.

No és aquest el marc adequat per estendre's en les tècniques d'ensinistrament de rapinyaires; seguidament es descriu només la caça amb aquestes aus. La falconeria contemporània occidental es pot dividir en dues disciplines: l'Alt Vol o Altanería i el Baix Vol. Les aus també es solen catalogar com a pertanyents a aquestes categories, essent els falcons (*Falco* sp.) utilitzats en l'Altanería i els astors i falcons torters (*Accipiter* sp.), i el Harri's Hawks (*Parabuteo unicinctus*) en el Baix Vol. Òbviament, l'única significació biològica d'aquesta classificació és la derivada de les facultats dels dos grups d'aus esmentades; un picat seguit d'una llarga persecució a d'alt del cel o una punyida acrobàtica entre la vegetació són el fonament de les tàctiques de caça emprades en cada cas.

El Baix Vol és tècnicament més senzill, però el caràcter dels astors i falcons torters els fa més mals de manejar que els falcons. Durant la caça, el rapinyaire es porta damunt la mà enguantada. Quan la peça bóta el falconer llança l'au amb un moviment del braç per conferir-li una acceleració addicional. Les persecucions solen ser curtes, perquè la presa cerca defensa ràpidament entre les mates o ullastres espessos o dins forats de paret. Normalment es cacen conills amb astor (*Accipiter gentilis*; Figura 4.1) i Harri's Hawk, si és possible en companyia de cans que el rapinyaire a d'acceptar. A terrenys molt

bruts i amb clapers, és necessari emprar una fura, essent aquesta caça una varietat molt específica. L'au de falconeria ha d'aprendre a respectar el mustèlid, caçant en perfecta compenetració ja que les persecucions són molt curtes i sobtades. La llebre es caça en solitari a conreus oberts, però no tots els astor i Harri's Hawks tenen coratge. Les femelles, de major mida, són les més valentes. En la caça de perdius i altres aus, més infreqüent en el Baix Vol, els mascles destaquen per la seva lleugeresa.

El falcó torter (*Accipiter nisus*) no és una falcònida tot i el seu nom. Caça per Baix Vol tords i guàtleres. Antigament el vol¹ de la mèl.lera era un dels més rics de la falconeria, amb l'equilibri de forces entre au i presa freqüentment decantat cap a aquesta darrera. El caràcter esquiu i la fragilitat derivada de la seva petita mida veta l'ensinistrament d'aquest rapinyaire als falconers novells.

Figura 4.1. Astor terçol (mascle) sobre el lloure.
(Foto: BS)

¹ vol d'una determinada peça; en falconeria, el cos tàctic que regeix la seva caça amb un rapinyaire determinat

La caça per Altanería és pròpia dels falcons, usant-se principalment pelegrins (*Falco peregrinus*), grifons (*F. rusticolus*), falcons sagrats (*F. cherrug*), falcons llaners (*F. biarmicus*) i híbrids obtinguts per inseminació artificial als centres de reproducció. Es cacen exclusivament aus (perdius, guàtleres, faisans, capblaus...). El falconer allibera el rapinyaire quan arriben a la zona de caça, el qual s'enlaira fins a situar-se ben centrat damunt ell, a una altura que varia segons el terreny entre els 50 i els 150 metres. Amb l'ajuda d'un ca de parada es localitza la presa, que roman ajaçada, temerosa de la silueta del seu enemic ancestral. En el moment apropiat, segons el vent i la posició del falcó, ca i home l'aixequen, desencadenant el picat d'aquest darrer. De vegades es produeix un fort impacte, i altres segueix una llarga persecució. Si la presa assoleix novament la seguretat de les bardisses, el falcó s'ha de tornar a enlairar i el falconer ha de planificar un nou vol. Com més bo és el falcó, més aviat puja, més temps aguanta centrat, i millor revola rere tancar una peça dins el brut. Però allò que determina l'èxit d'aquesta forma de caça és la fisiografia del terreny: l'abundant cobertura vegetal dóna moltes avantatges a la presa i gairebé impedeix l'ús dels falcons en persecució directa, una variant semblant al Baix Vol, molt rara a les Balears.

Una particularitat pròpia de la falconeria és que a mesura que l'au s'especialitza en la caça d'una presa concreta, perd interès en la persecució de les altres. En pocs casos es surt a caçar a la mala, com amb l'escopeta. La no massivitat i selectivitat d'aquesta caça la converteixen en una de les respectuoses amb el medi, essent el nombre de captures en general molt baix.

La tinença d'aus de falconeria està fortament regulada. Els permisos de desniament que es concedien en el passat s'han restringit a l'estat espanyol, tot i que alguna CC.AA i altres països en continuen expedint en funció de l'estat poblacional de les espècies, algunes de les quals s'han recuperat els darrers anys. A les Balears,

és obligada l'adquisició de les aus de falconeria en un centre de cria, cosa que en el si d'algunes associacions només és permès rere una etapa d'aprenentatge.

La duració de l'ensinistrament és variable, i la perfecta introducció en la caça (amb el grau de falcó 'mestre'), no s'assoleix en menys de tres o quatre temporades. L'esforç i l'elevat cost temporal i econòmic obliga a equipar les aus, durant els vols, amb un emissor de pes reduït (3-6 grams) que permet un seguiment per telemetria. Gràcies a aquesta innovació, es recuperen quasi tots els animals extraviats accidentalment en menys de 48 hores. En cas contrari, l'experiència fa pensar en una fi tràgica. L'*imprinting* que sofreixen algunes aus surades dins incubadora i alimentades a mà pel criador (cas de la inseminació artificial) fa molt difícil els seu retorn al camp en les condicions dels seus ancestres.

Tot i que les aus de falconeria són perfectament compatibles amb altres formes de caça, tenint esment els caçadors d'escopeta per evitar desgràcies, la modalitat es troba poc integrada en la món cinegètic balear, i com en el cas d'altres arts tradicionals, la seva situació no és favorable.

LA CAÇA AMB CUSSES EIVISSENQUES

La caça del conill a barres amb cusses eivissenques es practica a Eivissa, Formentera, Menorca i Mallorca des d'antic, tot i que el principal nucli d'aquesta pràctica es troba a l'actualitat en aquesta darrera illa.

Els orígens de la raça no són prou coneguts, però es té constància de l'existència de cans semblants, tot i que no idèntics, a partir del IV mil·leni abans de Crist, gràcies a baixos relleus egipcis que il·lustren caceres d'antílops a les planures del Nil. És obvi que els canvis soferts en el pla morfològic des d'aquells dies han d'haver estat grans, però tal vegada és la selecció de trets etològics i l'afecció a la caça allò que millor defineix la cussa eivissenca.

Les Lleis Palatines de Jaume III de Mallorca tipifiquen l'ofici de Falconer Major com a un dels més privilegiats en la cort. Els equips de rapinyaires usats eren extensos i variats, i a les Balears es constata la presència habitual d'espècies foranies, com l'astor i alguns falcons, des del segle XIV.

Però el relleu d'aquesta activitat s'anà diluint, sobretot rere l'aparició de les armes de foc. A l'estat espanyol ressorgí com a moviment socialment organitzat en la dècada dels 60, tot i tenir un caràcter molt minoritari. Els estatuts de l'*Associació de Falconeria de les Balears* es troben entre els de major antiguitat.

No és aquest el marc adequat per estendre's en les tècniques d'ensinistrament de rapinyaires; seguidament es descriu només la caça amb aquestes aus. La falconeria contemporània occidental es pot dividir en dues disciplines: l'Alt Vol o Altanereria i el Baix Vol. Les aus també es solen catalogar com a pertanyents a aquestes categories, essent els falcons (*Falco* sp.) utilitzats en l'Altanereria i els astors i falcons torters (*Accipiter* sp.), i el Harri's Hawks (*Parabuteo unicinctus*) en el Baix Vol. Òbviament, l'única significació biològica d'aquesta classificació és la derivada de les facultats dels dos grups d'aus esmentades; un picat seguit d'una llarga persecució a d'alt del cel o una punyida acrobàtica entre la vegetació són el fonament de les tàctiques de caça emprades en cada cas.

El Baix Vol és tècnicament més senzill, però el caràcter dels astors i falcons torters els fa més mals de manejar que els falcons. Durant la caça, el rapinyaire es porta damunt la mà enguantada. Quan la peça bóta el falconer llança l'au amb un moviment del braç per conferir-li una acceleració addicional. Les persecucions solen ser curtes, perquè la presa cerca defensa ràpidament entre les mates o ullastres espessos o dins forats de paret. Normalment es cacen conills amb astor (*Accipiter gentilis*; Figura 4.1) i Harri's Hawk, si és possible en companyia de cans que el rapinyaire a d'acceptar. A terrenys molt

bruts i amb clapers, és necessari emprar una fura, essent aquesta caça una varietat molt específica. L'au de falconeria ha d'aprendre a respectar el mustèl·lid, caçant en perfecta compenetració ja que les persecucions són molt curtes i sobtades. La llebre es caça en solitari a conreus oberts, però no tots els astor i Harri's Hawks tenen coratge. Les femelles, de major mida, són les més valentes. En la caça de perdius i altres aus, més infreqüent en el Baix Vol, els mascles destaquen per la seva lleugeresa.

El falcó torter (*Accipiter nisus*) no és una falcònida tot i el seu nom. Caça per Baix Vol tords i guàtleres. Antigament el vol¹ de la mèl·lera era un dels més rics de la falconeria, amb l'equilibri de forces entre au i presa freqüentment decantat cap a aquesta darrera. El caràcter esquiú i la fragilitat derivada de la seva petita mida veta l'ensinistrament d'aquest rapinyaire als falconers novells.

Figura 4.1. Astor terçol (mascle) sobre el lloure.
(Foto: BS)

¹ vol d'una determinada peça; en falconeria, el cos tàctic que regeix la seva caça amb un rapinyaire determinat

La caça per Altanería és pròpia dels falcons, usant-se principalment pelegrins (*Falco peregrinus*), grifons (*F. rusticolus*), falcons sagrats (*F. cherrug*), falcons llaners (*F. biarmicus*) i híbrids obtinguts per inseminació artificial als centres de reproducció. Es cacen exclusivament aus (perdius, guàtleres, faisans, capblaus...). El falconer allibera el rapinyaire quan arriben a la zona de caça, el qual s'enlaira fins a situar-se ben centrat damunt ell, a una altura que varia segons el terreny entre els 50 i els 150 metres. Amb l'ajuda d'un ca de parada es localitza la presa, que roman ajaçada, temerosa de la silueta del seu enemic ancestral. En el moment apropiat, segons el vent i la posició del falcó, ca i home l'aixequen, desencadenant el picat d'aquest darrer. De vegades es produeix un fort impacte, i altres segueix una llarga persecució. Si la presa assoleix novament la seguretat de les bardisses, el falcó s'ha de tornar a enlairar i el falconer ha de planificar un nou vol. Com més bo és el falcó, més aviat puja, més temps aguanta centrat, i millor revola rere tancar una peça dins el brut. Però allò que determina l'èxit d'aquesta forma de caça és la fisiografia del terreny: l'abundant cobertura vegetal dóna moltes avantatges a la presa i gairebé impedeix l'ús dels falcons en persecució directa, una variant semblant al Baix Vol, molt rara a les Balears.

Una particularitat pròpia de la falconeria és que a mesura que l'au s'especialitza en la caça d'una presa concreta, perd interès en la persecució de les altres. En pocs casos es surt a caçar a la mala, com amb l'escopeta. La no massivitat i selectivitat d'aquesta caça la converteixen en una de les respectuoses amb el medi, essent el nombre de captures en general molt baix.

La tinença d'aus de falconeria està fortament regulada. Els permisos de desniament que es concedien en el passat s'han restringit a l'estat espanyol, tot i que alguna CC.AA i altres països en continuen expedint en funció de l'estat poblacional de les espècies, algunes de les quals s'han recuperat els darrers anys. A les Balears,

és obligada l'adquisició de les aus de falconeria en un centre de cria, cosa que en el si d'algunes associacions només és permès rere una etapa d'aprenentatge.

La duració de l'ensinistrament és variable, i la perfecta introducció en la caça (amb el grau de falcó 'mestre'), no s'assoleix en menys de tres o quatre temporades. L'esforç i l'elevat cost temporal i econòmic obliga a equipar les aus, durant els vols, amb un emissor de pes reduït (3-6 grams) que permet un seguiment per telemetria. Gràcies a aquesta innovació, es recuperen quasi tots els animals extraviats accidentalment en menys de 48 hores. En cas contrari, l'experiència fa pensar en una fi tràgica. L'*imprinting* que sofreixen algunes aus surades dins incubadora i alimentades a mà pel criador (cas de la inseminació artificial) fa molt difícil els seu retorn al camp en les condicions dels seus ancestres.

Tot i que les aus de falconeria són perfectament compatibles amb altres formes de caça, tenint esment els caçadors d'escopeta per evitar desgàcies, la modalitat es troba poc integrada en la món cinegètic balear, i com en el cas d'altres arts tradicionals, la seva situació no és favorable.

LA CAÇA AMB CUSSES EIVISSENQUES

La caça del conill a barres amb cusses eivissenques es practica a Eivissa, Formentera, Menorca i Mallorca des d'antic, tot i que el principal nucli d'aquesta pràctica es troba a l'actualitat en aquesta darrera illa.

Els orígens de la raça no són prou coneguts, però es té constància de l'existència de cans semblants, tot i que no idèntics, a partir del IV mil·lenni abans de Crist, gràcies a baixos relleus egipcis que il·lustren caceres d'antílops a les planures del Nil. És obvi que els canvis soferts en el pla morfològic des d'aquells dies han d'haver estat grans, però tal vegada és la selecció de trets etològics i l'afecció a la caça allò que millor defineix la cussa eivissenca.

Figura 4.2. Cussa eivissenca. (Foto: FBC)

És un animal lleuger, no gaire musculós, amb bon ull i orel·la erecta i expressiva, com la cua, durant la caça. Té bon nas i porta bé excepte dins l'aigua, cosa que la converteix en valuosa per a altres modalitats de caça, fins i tot en combinació amb l'escopeta. A la Península se l'usa en la caça major, valorant la seva velocitat, tot i que és de barra fluixa i no pot competir amb races pròpiament de presa.

És una espècie en tot adaptada a l'orografia il·lenca, dura, seca i calorosa. Aquestes condicions les sofreix

millor que la humitat o la fredor. El seu caràcter és sociable i exhibeix una gran intel·ligència durant la caça.

Les guardes estan formades per un nombre variable d'animals (normalment entre quatre i vuit) depenent de les característiques del terreny. Un major nombre d'animals assegura les captures, però l'ordre i la disciplina es perd més fàcilment, sobretot si hi ha abundància de conills. Les guardes grosses fan un major enrenou, i els conills tornen més fugissers.

La proporció de femelles sol ser més elevada que la de mascles en la guarda (d'aquí la denominació de "cusses" eivissenques), cosa que no vol dir que els mascles no siguin apreciats. De fet, alguns caçadors s'estimen més un bon ca que una bona cussa.

Una característica notòria de les guardes és que inclouen animals de diferent edat, amb la finalitat de que els de major experiència alliçonin els novells, més esburbats, essent aquest fet molt important en una caça social, on la col·laboració i la solidaritat destaquen sobre característiques de caire individual.

La cacera s'obre amb una acalorada recerca del conill. Generalment una cussa o ca de gran experiència, expressivitat i ordre marca el *tempo*. Quan es localitza la presa es pot produir una mostra variable segons l'animal, però que si és segura permet agrupar la guarda i prevenir la buidada del lagomorf. Quan aquest s'aixeca és el moment en què l'anatomia del ca, combinant grans bots i una oïda avantatjada, millor demostra l'adaptació als sòls secs, clivellats, coberts de vegetació xerofítica os s'encalça el conill. En els decurs de la persecució intenten tallar-li el camí; es produeixen canvis sobtats de direcció, però els cans no solen creuar-se. No solen lladrar, excepte quan tenen contacte visual amb la peça. Si l'estratègia de grup no falla, aquesta es cobra, però si s'encaua o troba vegetació espessa, la guarda s'ha d'agrupar novament i prevenir la buidada.

Les cusses eivissenques són molt bones portadores. Normalment entreguen els conills vius a l'amo, tot i

que alguns cans tenen la barra una mica feixuga. Un dels vicis més repudiats és el de furta el conill a la cussa que l'ha cobrat, en un excés de gelosia.

Les cusses comencen a caçar als vuit o nou mesos, tot i que assoleixen el millor moment entre els tres i sis anys, i la veterania les pot mantenir caçant fins als nou o deu. Els mascles són una mica més tardans, però el seu declivi físic també esdevé més endavant. Les caneres han d'esser confortables perquè la humitat perjudica la raça. L'exercici és una prioritat en el seu règim de vida, i la caça, com en el cas de les aus de falconeria, permet equilibrar i fer madurar el seu caràcter. La tinença com a animal de companyia, en espais reduïts, és poc recomanable.

L'accés a vedats amb abundància de conills i amb característiques fisiogràfiques idònies, com els de la zona sud-oriental de Mallorca es veu cada dia més compromès per mor dels canvis d'usos que afecten al sòl rural. Les passes mixomatoses també han suposat un problema localment greu els darrers anys. Una definició de períodes hàbils equilibrada i no a remolc de la temporada de Caça Menor en general és fonamental perquè, com en el cas de totes les modalitats tradicionals, no es faci realitat allò que postula M. Elena Rosselló en el seu llibre "Ca Eivissenc: l'Alternativa": *"El compliment de la llei condueix a l'abandonament de l'activitat."*

Les cusses eivissenques com a raça autòctona (i de fet com a patrimoni cultural d'un poble) han gaudit d'un interès insuficient per part de la societat balear. Alguns criteris de foment de la raça no recullen moltes de les característiques funcionals, les quals es manifesten principalment en la caça, i algunes varietats com la cerruda estan en declivi.

LA CAÇA DE LA PERDIU AMB RECLAM I BAGUES

La caça amb perdigot i bagues és endèmica de Menorca, on es practica des de temps immemorials. La

seva pràctica està documentada, per exemple, en l'obra de l'Arxiduc Lluís Salvador. A Mallorca hi ha un petit nombre de practicants, però es tracta certament d'una afecció recent, importada de l'illa veïnada.

Aquesta modalitat pot considerar-se com una variant de la caça de la perdiu amb reclam, estesa per molts d'altres indrets. Però es caracteritza per la captura del perdigot viu, mitjançant unes bagues confeccionades originàriament amb pèls de la cua del cavall. A l'actualitat s'elaboren amb nylon del nº 40. El secret radica en trenar les fibres que formen cada un dels quatre bagons de tal manera que mantenguin la forma i que s'estrenyin però no tanquin. La perdiu capturada no s'ofega; arrossega una mica el còdol al qual està lligada la бага, i acaba romanent immòbil. És evident que la impermeabilitat de Menorca a les armes de foc, motivada per la condició insular i la precarietat econòmica, fou important en l'evolució cultural que originà aquesta forma de caça. Antigament es sacrificaven les peces capturades i es consumien. A l'actualitat una part s'allibera i l'altra es conserva en forma de reclams o s'usa per a generar línies de perdiu de repoblació autòctona, tot i que a petita escala perquè no es crien industrialment.

Els aspectes de la caça del perdigot amb bagues referents al reclam són molt semblants als de la caça amb escopeta. És en el parafernall associat al muntatge de la plaça i a la col·locació de les bagues on les particularitats d'aquesta variant es fan evidents. La gàbia del reclam es posa damunt un cadafal de 50-90 cm d'altura improvisat amb lloses i folrat amb brots d'ullastre o mata per tal de camuflar la fressa. En terra, a cada costat, es disposen dues fileres de branquillons, simulant dues bardisses de 20 cm d'altura, en les quals s'obren dos passos pels quals forçadament haurà de travessar la perdiu salvatge quan enrevolti el reclam. En aquests passos, de 30 cm d'amplària, es paren les bagues, passant el cordó llarg per damunt dos bastonets forcats a l'estrem. El còdol es camufla dins la bardissa.

*Figura 4.3.
El muntatge
de la plaça i la
col·locació dels
bagons durant la
caça de la perdiu
amb бага és un
procés artesanal.
(Foto: BS)*

El caçador s'amaga dins una barraca situada entre la vegetació, construïda també amb branques d'ullastre o mata.

L'èxit de la cacera està compromès per diferents factors. Per una banda es requereix una marcada tranquil·litat en l'entorn de la plaça on es caça, permetent a les perdius salvatges apropar-se. Per altra, les condicions meteorològiques han d'esser favorables. Finalment, el component atzarós en el comportament dels animals del camp i del seu zel condueix a una menor eficiència de captures que quan s'espera amb l'escopeta, perquè hi ha perdius que entren en la plaça però no es consuma la captura amb la бага. És evident que tot i l'ús de llaços, aquesta pràctica és selectiva i no massiva, amb unes cotes d'integració amb el medi només assumibles en el marc de les modalitats tradicionals.

LA CAÇA DE CABRITS AMB CANS I LLAÇ

Els cans de les possessions sovint eren emprats per capturar els cabrits de les guardes de cabres orades,

aprofitant-los per fer carn. La persecució conduïa els animals seleccionats a penyes elevades, on quedaven encastellats. El caçador, provist d'un llaç col·locat a l'extrem d'una canya, passava la бага pel coll del cabrit i estirava la corda per estrènyer-la.

Sovint s'organitzaven caçades conduïdes per nombrosos cans i varis caçadors, en les quals es capturaven molts de cabrits. Aquesta estampa, característica de la Serra de Tramuntana, és avui dia testimonial.

LA CAÇA DEL TORD AMB FILATS

La caça amb filats és una de les més emblemàtiques de les Balears. Si bé és altament representativa de la Serra de Tramuntana de Mallorca, també es practica al pla, a Menorca i a Formentera.

Des de temps immemorials es mantenen els colls, que sovint passen de generació en generació. Són viarans naturals entre el brancam dels arbres pels quals circulen els tords en els seus desplaçaments entre les colgades i les àrees on pasturen. Per tal d'afavorir el pas i el maneig dels filats, es retoquen determinades branques dels pins o de les alzines donant lloc a carrerans confluents en el punt on el collar es disposa amb els filats. D'aquí l'aspecte estrellat dels colls en les fotografies aèries.

A les zones de muntanya de vegades l'orografia permet al caçador asseure's arran de terra, perquè aprofitant collades i accidents naturals els tords passen baixos. Però al pla sovint és necessari encapçalar un seient, sobre un travesser, entre dos pins. S'hi accedeix gràcies a una escala.

Els filats es confeccionen amb fil negre. La malla és estreta. Les canyes han de superar els 30 pams (6 m). El collar es situa d'esquena al pas dels tords, i un cop oberta, la xarxa és mala de veure. Rere l'impacte de l'ocell, es tanquen les canyes perquè no pugui revolar i es baixen els filats per agafar-lo. De vegades un impacte fort

pot esqueixar la xarxa, havent-la de reparar a la fi de la jornada. Es tracta d'una modalitat molt selectiva en la qual l'alliberament és possible sense que l'animal prengui mal.

Figura 4.4. Col·ler amb els filats. (Foto: AC)

Els colls poden ser d'alba, de gran dia o d'horabaixa. En el primer cas s'aprofita la sortida dels tords de les colgades, encara amb fosca, quan trenca el dia. Sol ser un pas molt breu, i el coll és obert, amb bona lluminositat. En el segon cas, els tords passen fins a mig matí, podent caçar fins a les 10³⁰ o les 11 hores. En els colls

d'horabaixa es cacen els ocells durant el retorn a les colgades. A diferència dels d'alba, els carrerans són estrets. Es requereix molta experiència tant per localitzar els indrets adequats per a ubicar-hi un coll com per saber el tipus de pas que hi regirà.

Per a poder caçar legalment amb uns filats, aquests han d'estar precintats per la Conselleria de Medi Ambient. S'ha d'estar en possessió d'un permís específic per a aquesta modalitat i d'una llicència del tipus B (sense arma de foc). Abans de l'1 de març s'ha de presentar a la Conselleria de Medi Ambient un imprès oficial amb el resum de captures de la temporada passada.

La importància històrica i sociocultural de la caça amb filats és notòria. Ha constituït una de les principals modalitats de caça aprofitades per la població de condició modesta per a obtenir una font proteïca de qualitat, i també, gràcies a la venda dels tords (ben plomats a mà i gens espanyats, a diferència de quan es cacen amb escopeta) ingressos fonamentals en l'economia de determinades famílies. Ha suposat una afició fortament arrelada, a la qual les dones també hi tenien accés. La gastronomia associada és rica i variada.

Gràcies a les captures de llosers i filaters, els tords esdevenien un dels principals recursos naturals de les possessions. Les taxes d'extracció podien ser puntualment elevadíssimes. Arran de la situació actual del fora vila, el lloguer dels colls contribueix al manteniment de les finques de muntanya, combinant un baix impacte amb ingressos nodrits. Però el recurs ja no és el tord per se sinó allò que significa en termes de tradició, cultura i oci.

Capítol 5

Armes de foc llises

La major part d'aficionats cacen a l'actualitat amb armes de foc llises (escopetes) del calibre 12, tot i que antigament altres calibres menors com el 20 i sobretot el 16 eren àmpliament emprats. El calibre d'una escopeta es designa des de temps històrics amb un número (10, 12, 16, 20, 24, 28, 32) que coincideix amb la quantitat de bolles esfèriques de diàmetre coincident amb el de l'ànima de l'escopeta que es poden fabricar amb una lliura de plom. Una escopeta del calibre 12 té un diàmetre d'ànima aproximadament d'uns 18,4 mm (Taula 5.1), perquè amb una lliura de plom es poden fabricar 12 bolles d'aquest diàmetre.

CALIBRE	Ø DE L'ÀNIMA DEL CANÓ (mm)	PRESSIÓ MÀXIMA CIP (kg/cm ²)
12	18,4/18,5	740
16	17,6	780
20	15,6	830

Taula 5.1. Diàmetres de l'ànima i pressió màxima dels gassos permesa pel CIP en els calibres més habituals.

TIPUS D'ESCOPETES

Dels quatre tipus d'escopeta especificats a la Taula 5.2, dos -la superposada i la semiautomàtica- han guanyat popularitat les darreres dècades, mentre que un -la monocanó- s'ha rarificat molt. La plana és encara usada per molts de

caçadors, principalment per la seva tradicionalitat. La bona qualitat d'algunes planes que es fabricaven antigament fa que conservin avui dia una fiabilitat i eficiència que pot competir amb les superposades, mecànicament més perfectes. Les qualitats de tir de les superposades, però, les converteixen en les escopetes idònies per a les competicions de tir. Les semiautomàtiques (repetidores), s'han fet populars per la seva pràctica, combinant lleugeresa, poc retrocés i adaptabilitat gràcies als moderns *polichokes*.

L'ànima de les escopetes es diferencia de la dels rifles per l'absència d'estriat. Però algunes armes de característiques intermèdies poden combinar un canó estriat (per disparar munició metàl·lica) amb un canó llis (per disparar cartutxos), en posició superposada o juxtaposada. Aquest tipus d'armes combinades són poc freqüents a les Balears, ja que troben una millor aplicació en les batudes de senglars del continent i en la caça africana.

ARMES LLISES: ESCOPETES			
AMB BÀSCULA (ALIMENTACIÓ MANUAL)			SENSE BÀSCULA
Monocanó	Plana	Superposada	Semiautomàtica de molla de gasos d'èmbol

Taula 5.2. Tipus d'armes d'ànima llisa (escopetes).

Figura 5.1. A: Escopeta plana (juxtaposada) calibre 12, de platina llarga, culata anglesa i disparador de dos gallets. B: superposada calibre 12 de platina curta, culata 'pistolet' i disparador amb un únic gallet amb selector de canó. C: semiautomàtica calibre 12 accionada per gas i carregador de sèrie amb capacitat per a dos cartutxos.

ELEMENTS ESTRUCTURALS

Les bàscules que comunament trobam en les escopetes planes i superposades poden ser del sistema Anson & Deeley (anomenades de platina curta) o del sistema Holland & Holland (de platina llarga). El mecanisme de la bàscula permet abatre els canons, i un cop tancats, fixa la seva posició perquè no hi hagi moviment durant el tir. Les bàscules de platina llarga són de major qualitat mecànica i més robustes, suportant millor que les curtes els moviments laterals produïts per les altes pressions durant el tir. Sobretot en les planes, aquests moviments provoquen amb el temps un cert joc dels canons. La disposició vertical dels canons en les superposades les fa menys sensibles a aquest tipus de desajusts, podent-se fabricar amb bàscules curtes sense perdre qualitat i abaratint sensiblement els preus.

En les escopetes semiautomàtiques, el canó és fix i l'alimentació de la recàmera es fa mecànicament a par-

tir del depòsit de munició. La pressió generada pel tir acciona una molla que impulsa el mecanisme d'expulsió de la beina del cartutx disparat i n'introdueix un altre. En els dissenys més moderns, els propis gasos emesos durant la combustió de la pólvora són els que fan la força necessària per accionar el mecanisme realimentador de la recàmera. Alguns models presenten vàlvules al canó que alliberen els gasos sobrants, reduint l'energia de retrocés.

La legislació vigent obliga a acoblar un reductor a l'interior del carregador de les escopetes semiautomàtiques, de manera que només hi puguin cabre dos cartutxos.

Figura 5.2. Principals elements d'una escopeta.

La culata de disseny 'pistolet' és la més habitual (Figura 5.1 B i C). Incorpora un regruix per acomodar la mà que acciona el gallet. Algunes culates duen una rebava a la part interna (carrillera), per recolzar la galta, o tenen el llom escalonat (tipus Montecarlo). Les culates 'angleses' (Figura 5.1 A) són rectes i més estilitzades. Són habituals a escopetes planes d'una certa qualitat perquè confereixen a l'arma major elegància.

La corbatura de la culata és la distància entre el llom d'aquesta i l'eix de la part superior del canó (Figura 5.3). Com major és la corbatura, major és la inclinació del canó respecte de l'eix de visió quan s'apunta. Les escopetes amb molta corbatura tendeixen a plomejar baix. Els dissenys poc corbats, de canons més horitzontals, solen ser propis de competicions de tir.

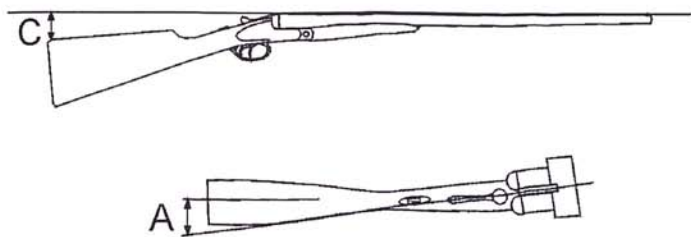

Figura 5.3. Corbatura (C) i avantatge (A) cap a l'esquerra d'una culata per a un caçador esquerrà.

Un segon element de la culata que influeix en el tir és l'avantatge. Es tracta d'una desviació lateral de l'eix de la culata respecte de l'eix del canó. L'avantatge cap a la dreta (o cap a l'esquerra si es tracta d'un tirador esquerrà, Figura 5.3) permet alinear els canons davant la cara tot i que la cantonera quedi recolzada a un costat, sobre l'espatlló. Les escopetes de sèrie porten culates amb poc avantatge, i de vegades tenen tendència a plomeja una mica a l'esquerra (models per a dretans) o a la dreta (models per a esquerrans).

Les característiques del canó són les que determinen la qualitat de plomeig de l'escopeta. Les del calibre 12 tenen tradicionalment 18,4 mm de diàmetre d'ànima, però les que se fabriquen a l'actualitat en solen tenir 18,5 mm. Aquesta dècima de més fa que la pressió que s'assoleix dins la recàmera durant el tir sigui una mica menor. La munició actual d'elevada càrrega (36 o més grams) és adequada per a aquestes escopetes, que sovint han estat testades al banc de proves per a suportar 1200 kg/cm² o més. Moltes escopetes planes d'una certa antiguitat tenen encara la recàmera de 18,4 mm (o fins hi tot de només 18,3 o 18,2 mm) i només han estat testades fins a 850 o 900 kg/cm² (el diàmetre de la recàmera i la pressió màxima estan gravats a la part inferior dels canons i es poden llegir desmuntant el guardamà). Aquestes escopetes no

són adequades per a tirar munició de més de 34 g de càrrega per dos motius. El primer, de caire funcional, és que l'estret diàmetre de la recàmera provoca pressions elevades (com quan s'estreny una màniga de reg) amb munició de poca càrrega (30-32 g). Aquest fet, combinat amb la rapidesa d'aquests cartutxos (com menor és la càrrega, major és la velocitat), els hi confereix una penetració òptima en la caça. El segon motiu fa referència a la seguretat: la cartutxeria de més de 34 g provoca pressions massa elevades per a escopetes testades només a 900 kg/cm². L'ús abusiu d'aquesta munició acaba desajustant la bàscula i els canons no tanquen bé, augmentant les possibilitats de rebentar la recàmera.

Els canons sofreixen una reducció del seu diàmetre intern a l'extrem anomenat estrangulament o '*choke*' (Figura 5.4), que confereix millor agrupació i uniformitat al plomeig. Com més estret és el *choke*, més concentrat és el tir. Algunes escopetes modernes duen un sistema anomenat '*polichoke*', que permet canviar aquest estrangulament gràcies a un conjunt de boques intercanviables que es rosquen en el lloc on una escopeta tradicional duria el *choke* fix. El *choke* es mesura en dècimes de mil·límetre, que corresponen a la diferència entre el diàmetre de l'ànima de l'arma (gravada en el canó davall el guardamà) i el diàmetre intern del canó a la boca (Figura 5.4). Normalment els *chokes* s'agrupen en cinc categories que s'identifiquen amb estrelles (★; Taula 5.3). Les escopetes de *choke* fix també duen les estrelles gravades en el canó, davall el guardamà. En el cas del *polichoke*, cada boqueta du indicació de les estrelles que representa. Excepcionalment, algunes escopetes presenten un canó estriat. A diferència dels rifles, on l'estriat incrementa la precisió a llarga distància, en les armes llises provoca una àmplia dispersió a curta distància. S'empren per a la caça de la cega.

La combinació de *choke* i cartutx (tipus de tac, càrrega i diàmetre del perdigó) determinen les caracterís-

tiques del tir i permeten la seva adequació a cada espècie cinegètica. A la Taula 5.4 es descriuen les possibilitats més habituals.

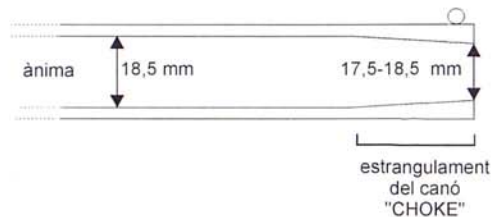

Figura 5.4. Extrem d'un canó del 12. El choke es calcula mesurant amb un calibre el diàmetre intern a l'extrem (normalment entre 17,5 i 18,5 mm). Aquesta xifra es resta del diàmetre de l'ànima (18,4 o 18,5 mm segons l'escopeta) El choke d'un canó de 18,5 mm d'ànima i de 17,75 mm a la boca seria: 18,5-17,75 = 0,75 mm, és a dir, 7 dècimes i mitja. Segons la Taula 5.3, es tracta d'un canó de dues estrelles.

En les escopetes semiautomàtiques el percutor s'allibera accionant un únic gallet. Les escopetes planes i algunes superposades duen dos gallets: l'anterior dispara el canó dret o inferior i el posterior el canó esquerre o superior. La majoria de superposades i algunes planes recents duen un únic gallet, que dispara un canó o l'altre depenent de la posició d'una palanca selectora que es troba ubicada devora el segur.

La bàscula conté el mecanisme disparador de l'escopeta. Cada cop que s'obre, dues palanques expulsorres situades devora els canons impulsen amb força les beines buides i quan la bàscula es tanca novament, la molla del percutor queda tensada. En les escopetes desprovistes d'expulsors, la beina s'ha de treure manualment. Està prohibit tirar les beines buides al camp, perquè el plàstic i el llautó de la virolla no són degradables.

DÈCIMES DE mm	S. INTER- NACIONAL	SISTEMA FN BROWNING	SISTEMA BRITÀNIC	SISTEMA NORD-AMERICÀ
0	○	★★★	Cyl.	Cyl.
1	○	S	Cyl.	Skeet
2,5 (2-3)	★★★	★★	1/4	Improved Cyl.
5 (4-6)	★★★★	★★	1/2	Modified
7,5 (7-8)	★★	★	3/4	Improved Mod.
10 (9-11)	★	★	Full	Full

Taula 5.3. Denominació dels chokes segons diferents sistemes de nomenclatura. El més habitual a l'estat espanyol és el sistema internacional. (★ estrelles; Cyl., ○ = cilíndric.

LA MUNICIÓ

Els cartutxos d'escopeta (Figura 5.5) estan formats per una beina plàstica o de cartró, a la base de la qual es troba la virolla de llautó que conté la pólvora i el pistó.

Un cartutx del calibre 12 mesura 67-70 mm de llargària (les armes del calibre 12 recamerades Magnum accepten munició de 76 mm). La virolla en fa entre 10 i 25, segons la pressió que genera la munició.

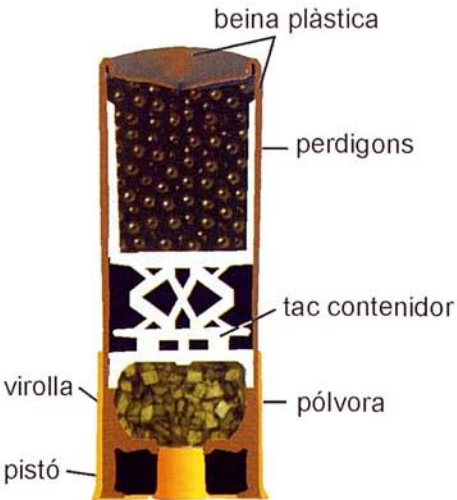

Figura 5.5. Secció d'un cartutx del calibre 12.

Nº	Ø mm	USOS			
		ESPÈCIE	DISTÀNCIA	CÀRREGA(g)	CHOKES
11	1,5	tord, guàtlera	curta	28-30	○ (★★★★)
10	1,75	tord, guàtlera	curta i mitja	30 (32)	○/★★★★ ★★★
		cega	curta	28-40 disp.	estriat, ○
9	2,0	tord, estornell, guàtlera, cegall	mitja i llarga	30-32	★★★ ★★/★
		cega	curta	28-40 disp.	estriat, ○
		cega, conill	curta i mitja	30-34 40 disp.	estriat ○/★★★★
8	2,25	perdiu	curta	(30) 32-34	○/★★★★
		tórtera	mitja i llarga	32-34	(★★★) ★★/★
		(tord) estornell, cegall	llarga	30-32	★★/★
		conill	mitja i llarga	32-34	(★★★) ★/★★
7	2,5	llebre, perdiu, faisà, sel·la rossa, tórtera, tudó, colom roquer	curta, mitja i llarga, principi de temporada	32-34 (36)	(★★★★) ★★★ ★★
6	2,75	llebre, perdiu, faisà, capblau coer, siulador sel·la rossa tudó, colom roquer	mitja i llarga	34-36	★★ ★
5	3,0	llebre, faisà, coer, capblau, siulador	mitja i llarga, final de temporada	34-36	(★★) ★

Taula 5.4. Quadre resum de les combinacions més habituals de diàmetre de perdigó, càrrega i choke en la caça de les espècies cinegètiques més habituals a les Balears. Una elecció apropiada del conjunt arma-munició permet abatre l'animal de manera responsable dins les distàncies apropiades. Orientativament es pot considerar curta distància fins a 16-18 metres, distància mitja de 18 a 25-27 metres, i llarga distància fins a 36-40 metres.

La quantitat de perdigons mesurada en grams (g) és la càrrega del cartutx. Les càrregues habituals de caça oscil·len entre 30 i 36 g. Les de plat solen ser de 24 o 28 g. El diàmetre del perdigó s'indica amb un número (veure Taula 5.4). Com major és el perdigó, major és la seva energia cinètica i la seva capacita de penetració, si bé aquesta darrera característica depèn també de la seva duresa. A l'actualitat, el plom dels perdigons que es comercialitzen està aliat amb antimoni, obtenint-se en general un grau de duresa adequat.

A la base del cartutx, en el centre de la virolla, es troba el pistó. Conté el fulminant -Hg(CNO)³- que iniciarà la combustió de la pólvora rere l'impacte del percutor.

TIPUS	DENOMINACIÓ	VELOCITAT	PRESSIÓ (kg/cm ²)	CÀRREGA (g)
1	PSB 1	semiprogressiva	530	32-34
	CSB1		418	
2	PSB2	progressiva	610	34-36
	CSB 2		580	
3	PSB 3	ràpida	560	30-32
	CSB 3		610	
5	PSB 5	molt ràpida	540	28
	CSB 5		530	
6	CSB 6	molt ràpida	510	24

Taula 5.5. Classificació de les pólvores modernes en funció de la seva progressivitat. Les pólvores ràpides són emprades amb càrregues de perdigó petites. Les pólvores lentes (progressives) amb càrregues feixugues.

Segons la composició química, les pólvores actuals poden ser de doble base o de base simple. Les de base simple inclouen les PSB i CSB, laminades i tallades en petits cercles o quadrats de manera que la dosificació mecànica que es fa durant la càrrega industrial de la

municció és més precisa que amb les tradicionals pólvores granulades. Les pólvores es classifiquen segons la seva progressivitat (velocitat de combustió; Taula 5.5). Les pólvores ràpides (tipus 5 i 6) generen una elevada pressió dins la recàmera en un període de temps curt (cosa que dóna sensació de “culatada”), i confereixen velocitats inicials molt ràpides a càrregues lleugeres (24-28 g) (Figura 5.6). Aquestes pólvores es troben principalment en municció de plat. Les lentes o progressives generen pressions més moderades però durant més temps, de manera que són adequades per a impulsar càrregues feixugues (34-36 g). La velocitat inicial d'aquestes càrregues és menor, però són efectives a major distància que les lleugeres. Gran part dels cartutxos de caça comercialitzats empen pólvores semiprogressives, de característiques intermèdies, i adequades per a les càrregues habituals de 30-32 g.

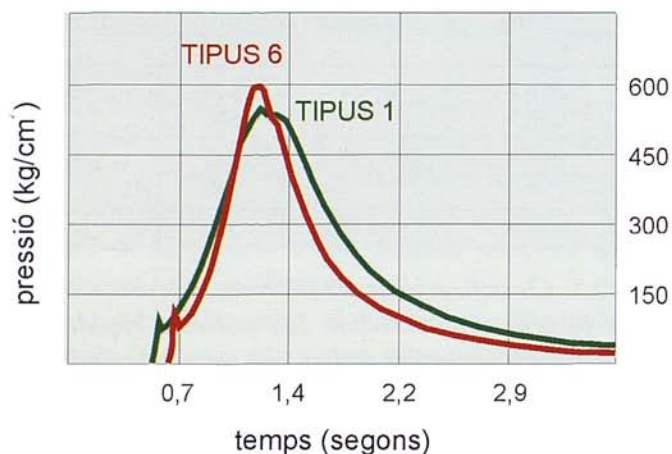

Figura 5.6. Velocitat de combustió i pressió generada per pólvores del tipus 1 (semiprogressives) i del tipus 6 (ràpides).

Entre la pólvora i els perdigons es troba el tac. Antigament es fabricaven de suro (amb tendència a la fragmentació) o de fieltro (de prestacions òptimes, però sense capacitat concentradora), i la seva missió era garantir que la combustió de la pólvora impulsàs els perdigons de manera uniforme. Però el fregament d'aquests amb el canó feia que l'ànima quedàs emplomada. Aquest fet combinat amb l'elevada corrosivitat de les pólvores que s'empraven provocava el deteriorament intern del canó. Actualment els tacs solen ser plàstics i tenen forma de copa. Contenen els perdigons actuant com a element concentrador a més d'evitar el contacte d'aquests amb l'ànima del canó. La copa del tac té quatre talls longitudinals que sobren per mor del fregament provocat per l'estrangulament del xoc. Com més llarga, tancada i rígida és la copa, més tardan a separar-se els perdigons i més concentrat és el plomeig obtingut. Els tacs concentradors es troben en municció de plat i de tir al colomí. La municció de caça de major càrrega (per a ànneres, tudó, perdiu...) també sol dur tac concentrador. La municció de caça de càrrega lleugera (30-32 grams) sol dur tacs manco concentradors. La municció dispersant, que es comercialitza amb càrregues molt variades per a la caça de la guàtlera, cega i conill principalment, du tacs de copa molt curta o amb dissenys especials per emprar amb xocs oberts ★★ ★★, ○, estriat), oferint àmplies distribucions de perdigons a curta distància.

ELECCIÓ DEL CONJUNT ARMA-MUNICIÓ I CONDICIONANTS DEL TIR

Avui dia ja no es caça per la necessitat d'alimentar-se, però l'aprofitament gastronòmic de la peça cobrada esdevé part fonamental de la cultura cinegètica i també de la seva filosofia i justificació ètica. De la mateixa manera que en un hort només es recullen els vegetals i la fruita madura, el caçador ha de conèixer i respectar els moments idonis per caçar cada espècie. S'ha d'evitar mal-

ferir els animals, provocant sofriments innecessaris, o perdre'ls- tudant la seva carn.

Per aquesta causa s'ha d'escollir la combinació munició-choke òptima per a cada espècie en funció de la seva corpulència i de les condicions de caça, i només s'ha d'efectuar el tir dins les distàncies òptimes (Taula 5.4). Per abatre una peça de forma segura, es considera que són necessaris com a mínim quatre perdigons de la mida adequada. És cert que un únic perdigó pot aturar a l'acte l'animal si impacta en una zona vital, però en general només el malfer. S'ha comprovat que en la caça de la perdiu a la mala, als exemplars caçats a una finca s'ha d'afegir entre un 10% i un 20% en concepte animals malferits no cobrats, els quals s'han de comptabilitzar com a baixes a efectes de gestió. En la caça del tord al vol, en determinades circumstàncies la proporció d'animals malferits s'estima encara superior, i d'això n'és responsable el caçador.

Els *chokes* oberts provoquen plomejos poc espessos a llarga distància (Figura 5.7), sobretot quan s'empra un perdigó de diàmetre considerable (per exemple ○ o ★★★ amb 30-32 g de perdigó 8 per a la caça del tord al vol, o amb la mateixa càrrega de perdigó 6 per a la perdiu i tudó). En els tir de cua (en els quals l'ocell presenta poca superfície vital) i quan es tira a aus que travessen a gran altura (tudons, tords...), el *choke* obert amb perdigó gros fer animals que cauen fora de l'abast del caçador. El risc de pèrdua d'aquests animals augmenta si el caçador no evita tots aquells tirs en què es preveu que la peça caurà en una zona bruta o inaccessible, existint la possibilitat de no trobar-la. Les precaucions s'han de maximitzar si es caça sense ca.

Els *chokes* tancats (★★,★) amb qualsevol mida de perdigó i càrrega espenyen la carn si es tira a curta distància, perquè encara no s'han expandit de manera suficient per a plomejar amb les densitats adequades.

Aquests darrers anys s'ha popularitzat l'ús de

munició d'elevada càrrega (de més de 36 grams). Aquests cartutxos són d'utilitat en determinades circumstàncies, però en altres no confereixen cap avantatge sobre la munició tradicional de 32-34 grams. Com ja s'ha comentat, l'elevada pressió que genera la munició de 36 o més grams descentra la bàscula de les escopetes més senzilles. El retrocés és notori, minvant la punteria sobretot si s'ha de doblar el tir. Si s'empra el *choke* cilíndric, l'estrangulament pot ser insuficient per a separar el tac dels perdigons convenientment, i de vegades fan bala. Els tacs d'aquesta munició són rígids i tancats, dissenyats per a tirs llargs amb *chokes* estrets (a partir de ★★★). A nivell de densitat de plomeig, és evident que una major càrrega presenta un nombre de perdigons més elevat i per tant plomejos més compactes. Però té major influència la mida de perdigó que la càrrega del cartutx. Amb qualsevol número de perdigó i a partir de 30 grams, cada dos grams d'increment de càrrega suposa un augment aproximat del 6% en el nombre de perdigons continguts. Passant de 30 a 36 grams, el nombre de perdigons continguts augmenta entre un 16% i un 17%. Però pujant un número la mida del perdigó l'augment del nombre de perdigons inclosos s'incrementa entre un 26% i un 43%. En la caça del tord, per exemple, la munició de 30 grams de perdigó 8 conté, aproximadament, 435 perdigons. Quan es passa a 32, 34 o 36 grams del mateix número, s'arriben a 464, 483 i 522 perdigons respectivament. Aquestes xifres són notòriament inferiors als 624 perdigons que es troben en 30 grams de perdigó 9, o als 909 de la mateixa càrrega de número 10. Allò que condiciona la penetració del perdigó és l'energia cinètica, la qual depèn del seu pes (i per tant de la mida) i de la seva velocitat. El perdigó 9 és suficient per abatre el tord dins distàncies de tir raonables (fins i tot el 10 si la munició és potent), gràcies a les elevades velocitats que generen les pólvores modernes.

A les Balears és il·legal tirar o estar en possessió de munició de plom quan es caça a zones humides. El

fonament d'aquesta mesura és evitar la intoxicació per perdigons de plom (plumbisme) soferta per aus aquàtiques que s'alimenten del fang del fons d'estanys i albuferes. Però, els materials alternatius que es troben ara per ara al mercat són problemàtics. L'acer, per una banda, és molt més dur que el plom, travessant la peça sense deformació. Les ferides d'aquest tipus no aturen amb garanties l'animal objecte de caça, que pot morir més tard sense que el caçador se'n temi. Els perdigons d'aquest material reboten contra superfícies dures suposant un risc per al caçador i el ca. Per altra banda, l'acer danya els canons i la munició pot generar pressions molt elevades, podent inutilitzar una arma convencional. El zinc té baixa duresa i no danya els canons de les escopetes convencionals, però la seva baixa densitat, com en el cas de l'acer, obliga a emprar perdigons de major diàmetre per a una mateixa espècie que en el cas del plom. Com a conseqüència, un cartutx de zinc o d'acer conté menor nombre de perdigons que un de plom d'ús equivalent i els plomejos són més clars, augmentant la possibilitat de malferir l'animal. Addicionalment, el zinc presenta una elevada toxicitat, equiparable o superior a la del plom.

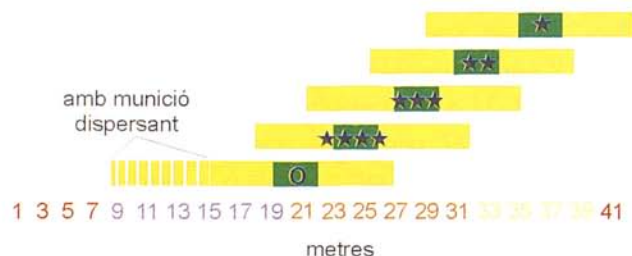

Figura. 5.7. Distàncies aproximades de tir amb els chokes cilíndric, quatre, tres, dues i una estrella. La barra groga indica l'interval en què cada choke és efectiu, i la barra verda l'interval òptim. En blau s'indiquen les curtes distàncies, en carabassa les mitges i en groc les llargues distàncies. Els metres en vermell indiquen distàncies fora de tir.

Com molts de caçadors encertadament opinen, l'element més determinant de l'efectivitat és l'experiència del tirador per saber seleccionar el tirs 'segurs'. Ja s'ha comentat sobradament la importància de la distància com a factor limitant de les qualitats balístiques de la munició i dels chokes. A nivell de punteria, el seu efecte és encara més determinant perquè augmenta la dificultat de càlcul de distàncies relatives i dels adelantaments. Algunes aus com els tudons donen una irreal sensació de proximitat, estant en un gran nombre de casos fora de tir.

SEGURETAT

A l'hora de sortir al camp no sempre es té present que els accidents de caça són com la loteria: sempre toca a qualcú. La major part de desgràcies són de fet imprudències, i tenen lloc botant parets o travessant bardisses. Una llenegada amb la consegüent culatada pot disparar una escopeta amb el segur posat. Val més obrir-la en tot moment de risc, i mai no s'ha de fer servir com recolzament per fer força.

Mentre es camina l'arma s'ha de dur en posició vertical i amb el segur posat, i s'ha de controlar sempre la posició d'altres caçadors i cans si es caça acompanyat. El segur només s'ha de llevar quan l'arma està encarada. Val més perdre una peça per dur el percutor bloquejat que arriscar-se a treballar amb una arma a punt de disparar a les mans.

Quan s'entra en una zona de seguretat (proximitats d'un camí o carretera, casetes, ...) o simplement quan es creuen dos caçadors o grups de persones, les escopetes s'han d'obrir i s'ha d'extreure la munició. Mai no s'ha de tirar en direcció a la zona de seguretat.

Quan s'ha passat per bardisses espesses o s'ha produït un tir defectuós, s'ha de verificar que el canó no estigui obstruït per cap fulla o branquilló, o per cap altre material.

Com ja s'ha comentat, no s'ha de tirar munició d'alta pressió amb escopetes testades a 900 kg/cm², ni s'han d'usar cartutxos vells o rovellats. Poden generar pressions anòmales. Quan es neteja l'interior del canó, mai no s'ha de deixar la recàmera excessivament untada. Pot generar sobrepressió en el moment del tir.

En cap circumstància ni en cap lloc s'ha d'abandonar l'escopeta carregada. Quan es transporta en el cotxe o pel carrer ha d'estar desmuntada i dins la funda.

A diferència dels rifles, no és obligatori disposar d'un armer homologat per guardar les escopetes. Tot i això, aquesta mesura és òbviament recomanable per a major tranquil·litat.

NETEJA DE LES ARMES LLISES

Les escopetes s'han de netejar cada pic que s'empren. Les parts metàl·liques s'han de fregar amb un pedaç lleugerament untat amb oli d'armes, i la fusta amb oli de culata (els acabats de la fusta de les culates són variats, però l'oli d'armes mai no es aconsellable perquè crulla la fusta i de vegades poc tacar-la). Els canons s'han de netejar amb la baqueta, havent muntat primerament el raspall de pèl per eliminar les restes de pólvora. Seguidament es passa el raspall metàl·lic amb unes gotes d'oli d'armes si l'ànima està emplomat. Finalment, els canons s'eixuguen amb la borla de llana o borra, deixant una fina pàtina per evitar el rovell.

Capítol 6

Caça Major

La caça major a les Balears es practica només a Mallorca, sobre la cabra orada (*Capra hircus*). Tradicionalment es capturava amb cans i llaços, essent una modalitat altament difícil i meritòria, centrada en els cabrits (capítol 4). A l'actualitat aquesta pràctica s'ha rarificat molt i els cabrits es cacen principalment amb arma de foc estriada, per aprofitar al seva carn. També es cacen bocs i cabres per obtenir el banyam o per efectuar caça selectiva i control poblacional. Els aguaites de muntanya amb rifle poden resultar molt esportius quan es combina la duresa de la serra amb l'astúcia pròpia de l'espècie. Per altra banda, durant la caça en finques públiques, és obligat abandonar els exemplars selectius abatuts en llocs adients perquè el voltor hi pugui accedir. La font d'aliment derivada d'aquesta pràctica esdevé avantatjosa per a l'espècie, arran de l'abandonament dels usos ramaders a la Serra de Tramuntana.

ELS AGUAITS DE MUNTANYA

La caça de la cabra orada amb arma de foc es desenvolupa a finques de caça major privades o públiques, i en aquelles de caça menor que ho sol·licitin per d'anys a la vegetació, ubicades a la Serra de Tramuntana. Es practica tant amb fins esportius com de control de l'espècie, que sofreix sobrepoblació amb les previsibles

conseqüències negatives sobre la flora endèmica i la fisiografia del paisatge. La caça selectiva és el principal element de gestió de les poblacions d'ungulats a espais naturals protegits i a finques privades perquè permet actuar de manera selectiva sobre determinats exemplars, classes de edat o de sexe. A les finques públiques, la caça selectiva la solen fer caçadors dirigits per agents forestals.

ARMES PER ALS AGUAITS DE MUNTANYA

Els rifles de pany o forrellat (les armes estriades més comunament emprades) i els monotir, són els més idonis per a la caça de la cabra orada a les serralades mallorquines. Els semiautomàtics, els de palanca i els de corredera són més apropiades per als arruixos o per caça perillosa (cas dels *express*). La caça major amb escopeta i amb rifle del calibre 22 de percussió anular no és perme-sa (l'ús d'aquest darrer cal.libre és incruent).

Rifles de pany. El sistema de pany (Mauser 98, Remington 700, Winchester 70, Sako 75...) és el més estès. Les 3-5 bales que generalment conté el carregador són introduïdes individualment dins la recàmera fent córrer el forrellat de l'acció (Figura 6.2). Aquests rifles tenen bona precisió, i són especialment útils en el cas dels aguaites perquè a diferència de la caça en arruix, no és pri-

mordial que l'alimentació de la recàmera sigui ràpida. Algunes armes de forrellat d'acció ràpida poden ser emprades també en modalitats d'arruix.

Rifles monotir. Els rifles monotir són armes estriades d'un únic canó, de disseny molt lleuger i elaborat. Es tracta de l'eina més especialitzada en la caça d'alta muntanya. Són molt lleugers, de gran precisió, i alguns fins i tot plegables. La recàmera s'alimenta manualment accionant la bàscula del canó abatible, com en el cas de les escopetes. El fet de disposar d'un únic tret no suposa un desavantatge en les circumstàncies en què es caça.

Rifles express, semiautomàtics, de palanca i de corredera. Són armes més adequades per a modalitats de caça on és més important la velocitat de repetició del tir que no la precisió a llarga distància ('montería española' i altres arruixos, així com la caça perillosa africana).

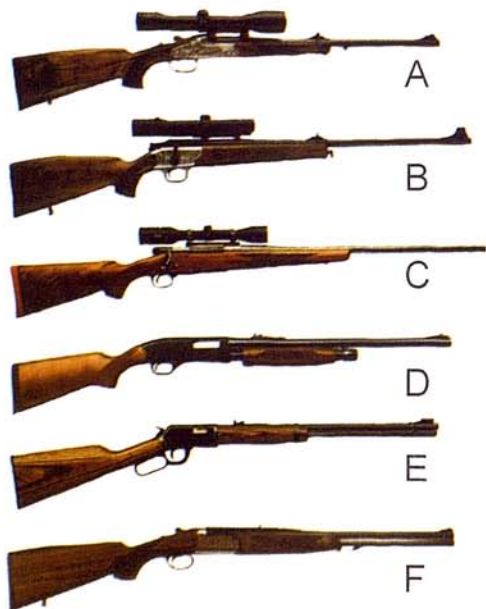

Figura 6.1. Diferents tipus de rifle. A, monotir; B i C, de pany o forrellat; D, de corredera, E, de palanca i F, express.

Els *express* són semblants a les escopetes, amb canons abatibles que permeten una alimentació manual de la munició. Es fabriquen superposats, paral·lels i amb tres canons de diferent calibre. Són armes recamerades per a calibres potents, de gran retrocés, que troben la seva màxima aplicació en la caça major africana, sobretot en la perillosa, on la prioritat, apart de la contundència, és que la beina mai no quedi retinguda dins la recàmera, impedit l'alimentació amb nous cartutxos.

En els rifles semiautomàtics l'alimentació de la recàmera s'efectua gràcies a l'acció d'un sistema de gasos i/o palanques, emprant l'energia alliberada rere el tir del cartutx precedent. És el sistema més ràpid perquè l'única acció que fa el tirador és estirar el gallet.

En els rifles de palanca i corredera, la recàmera s'alimenta accionant manualment una palanca situada baix el gallet o desplaçant longitudinalment el guardamans, respectivament.

CALIBRE, VELOCITAT I ENERGIA D'ABATIMENT

El calibre d'un rifle de caça major es correlaciona amb el diàmetre de la bala que dispara. Indirectament condiciona el seu pes i energia d'abatiment. Aquesta energia depèn també de la velocitat del projectil, variant aquesta en funció de la forma de l'esmentat projectil i de la càrrega i característiques de la pólvora amb què es carregà el cartutx.

S'ha de diferenciar el terme 'cartutx' del terme 'bala'; la bala és únicament el projectil. El cartutx està format per la beina de llautó, pel pistó iniciador, per la càrrega de pólvora i pel projectil. Les bales d'un mateix calibre (i per tant d'un mateix diàmetre) poden tenir diferents pesos, mesurats en grams o en *grains* (1 *grain* = 0,0648 grams). Les bales més lleugeres tenen trajectòries més tenses (amb menor caiguda a llarga distància), però les més feixugues són més contundents a l'hora d'abatre l'animal.

Els calibres s'anomenen de manera diferent segons el seu origen europeu o nord-americà. En els d'origen europeu, com el 7x64 Brenneke, s'indica el diàmetre del calibre en mm, seguit de la longitud de la beina expressada també en mm i finalment el nom de la firma o del creador del cartutx. Els americans anomenen els calibres indicant-ne el diàmetre en polzades, seguit també pel nom del creador o de la firma que el desenvolupa (.270 Winchester).

Quan el cartutx és propi de rifles monotir, presenta una rebaba a la base que designa la seva cota de fixació dins la recàmera. Aquests calibres (Rimmed) es designen amb una R final (7 x 57R) per a diferenciar-los de cartutxos equivalents propis d'armes de pany.

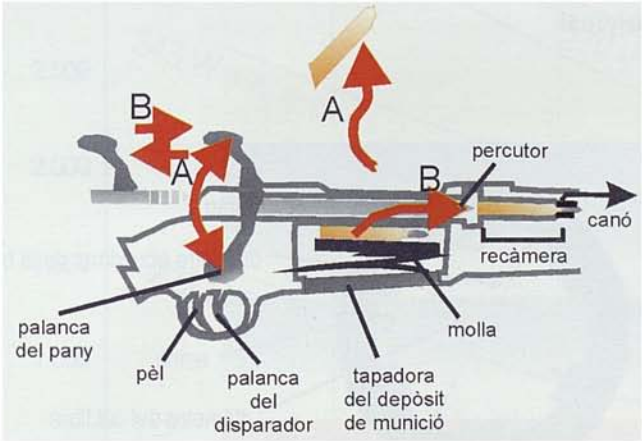

Figura 6.2. Mecanisme d'un rifle de pany o forrellat. Amb el moviment A s'extreu la beina buida de l'interior de la recàmera, i amb el B s'introdueix un nou cartutx des del depòsit de munició. Quan s'ha tancat novament el forrellat, el rifle queda llest per efectuar un nou tir. El pèl és una palanca que s'acciona prèviament a la del disparador; un cop tensada, basta una lleu pressió sobre la palanca del gallet per a que s'alliberi el percutor.

CALIBRE	PROJECTIL		PESOS de puntes de bala disponibles		VELOCITAT i ENERGIA en boca (^{60, 61, 65} = cm canó)		
	polzades	mm	grains	grams	m/s	J	grains
.222 Remington	0.224	5.68	50	3.24	957 ⁶¹	717 ⁶¹	50
.243 Winchester	0.243	6.17	75-105	4.8-6.8	902 ⁶¹	2637 ⁶¹	100
6,5 x 57	0.264	6.70	93-127	6-8.2	945 ⁶⁰	3126 ⁶⁰	108
6,5 x 68	0.264	6.70	93-127	6-8.2	960 ⁶⁵	3779 ⁶⁵	127
.270 Winchester	0.277	7.03	100-150	6.5-9.7	933 ⁶¹	3663 ⁶¹	130
7 x 57 Mauser	0.284	7.20	123-173	8-11.2	811 ⁶¹	2981 ⁶¹	140
7 x 64 Brenneke	0.284	7.20	123-173	8-11.2	899 ⁶¹	3667 ⁶¹	140
7 mm Remington Magnum	0.284	7.20	140-177	9-11.5	948 ⁶¹	4367 ⁶¹	150
308 Winchester	0.308	7.82	150-180	9.72-11.8	860 ⁶¹	3590 ⁶¹	150
.30-06 Springfield	0.308	7.82	125-220	8.1-14.2	887 ⁶¹	3823 ⁶¹	150
.300 Winchester Magnum	0.308	7.82	150-220	9.72-14.2	1003 ⁶¹	4888 ⁶¹	150

Taula 6.1. Diàmetre i pesos de les bales i característiques balístiques dels calibres més populars, d'aplicació en la caça de cabrits i del boc. Les velocitats i energies expressades es referen a la boca del canó, (de 60, 61 o 65 cm de longitud) i per a un pes de bala concret (dades a partir de taules balístiques de Remington i Dynamit Nobel). El .222 Remington és un calibre idoni per a la caça dels cabrits, mentre que per als bocs s'ha d'emprar com a mínim el .243 Winchester, essent els més idonis els calibres de 7 mm.

L'apel·latiu Magnum (.300 Weatherby Magnum, 7 mm Remington Magnum) indica que es tracta d'un calibre amb una dosi elevada de pólvora en relació al pes i diàmetre de la bala, proporcionant-li, en principi, característiques balístiques addicionals.

A la Taula 6.1 s'especifica el diàmetre de la bala dels calibres més populars, així com l'oferta de pesos de bala per a cada un d'ells que es troba al mercat. Com es

pot apreciar en aquesta taula, el diàmetre de la bala és una mica major que el del calibre (canó). Aquest fet s'explica a la Figura 6.3.

Per a la caça de cabrits, el calibre més idoni és el .222 Remington, la bala de 50 grains del qual és molt precisa fins als 200 metres, i permet tirar a la creu de l'animal sense espanyar gaire la baldana. Per a la caça del boc es fan necessaris calibres més potents perquè les distàncies de tir poden ser llargues i s'ha de vèncer, a més a més, la resistència de l'animal. Entre el .270 Winchester i els .300 Magnum (Winchester, Weatherby...) es troben els calibres més apropiats, tot i que aquests darrers són innecessàriament potents (les bales poden travessar sense cedir energia) i el pes dels rifles que els disparen elevat. Els calibres intermedis entre el .222 Remington i el .270 Winchester permeten tant la caça de bocs com de cabrits, tot i que no en condicions òptimes.

El disseny de la bala i la seva estructura són de vital importància per garantir l'abatiment de l'animal de manera controlada. Intervenen tres factors: l'energia cinètica, la capacitat d'expansió i la capacitat de penetració. L'energia cinètica es relaciona únicament amb paràmetres físics com la velocitat i la massa del projectil. A major velocitat i major pes de bala, major energia. Però aquesta energia -que es mesura en julis (J)- decreix progressivament després del tir degut a la pèrdua de velocitat de la bala, en funció de l'aerodinamisme del seu disseny. En termes teòrics, es pot definir una energia mínima d'abatiment per a cada animal en funció de la seva talla. Segons la constitució de cada espècie, es necessiten entre 8 i 35 J d'energia per cada kg de pes per garantir el seu abatiment.

Aquesta xifra no és exacta perquè depèn per exemple de la modalitat de caça: en els aguait, el tir es produeix sobre un animal relaxat, que de vegades ni tan

sols percep la presència del caçador. En els arruixos, l'estrès fisiològic en què es troben els animals els confereix major resistència, essent necessaris projectils i calibres més potents per abatre'ls. A la Figura 6.4 s'indiquen energies d'abatiments de diferents calibres en funció de la distància, adequades per a la caça de cabrits, bocs i altres espècies. Però a la pràctica, el disseny de la bala (expansivitat i penetració) és quasi més important que l'energia. La penetració i expansivitat d'un projectil depenen principalment de la seva estructura, i són els que determinen que l'energia cinètica de la bala es tradueixi veritablement en capacitat lesiva. La cessió d'energia des de la bala al cos de l'animal té lloc durant el procés d'expansió del projectil. La punta de la bala s'obre i el plom contingut dins la càpsula de coure s'esclafa augmentant el diàmetre original

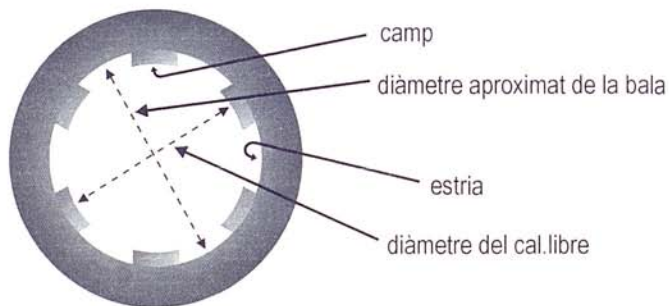

Figura 6.3. Estriat en un canó de rifle. El diàmetre de la bala equival aproximadament a la distància entre dues estries oposades, mentre que el calibre correspon a la distància entre dos camps oposats. (Modificat a partir de Vargas, 1996).

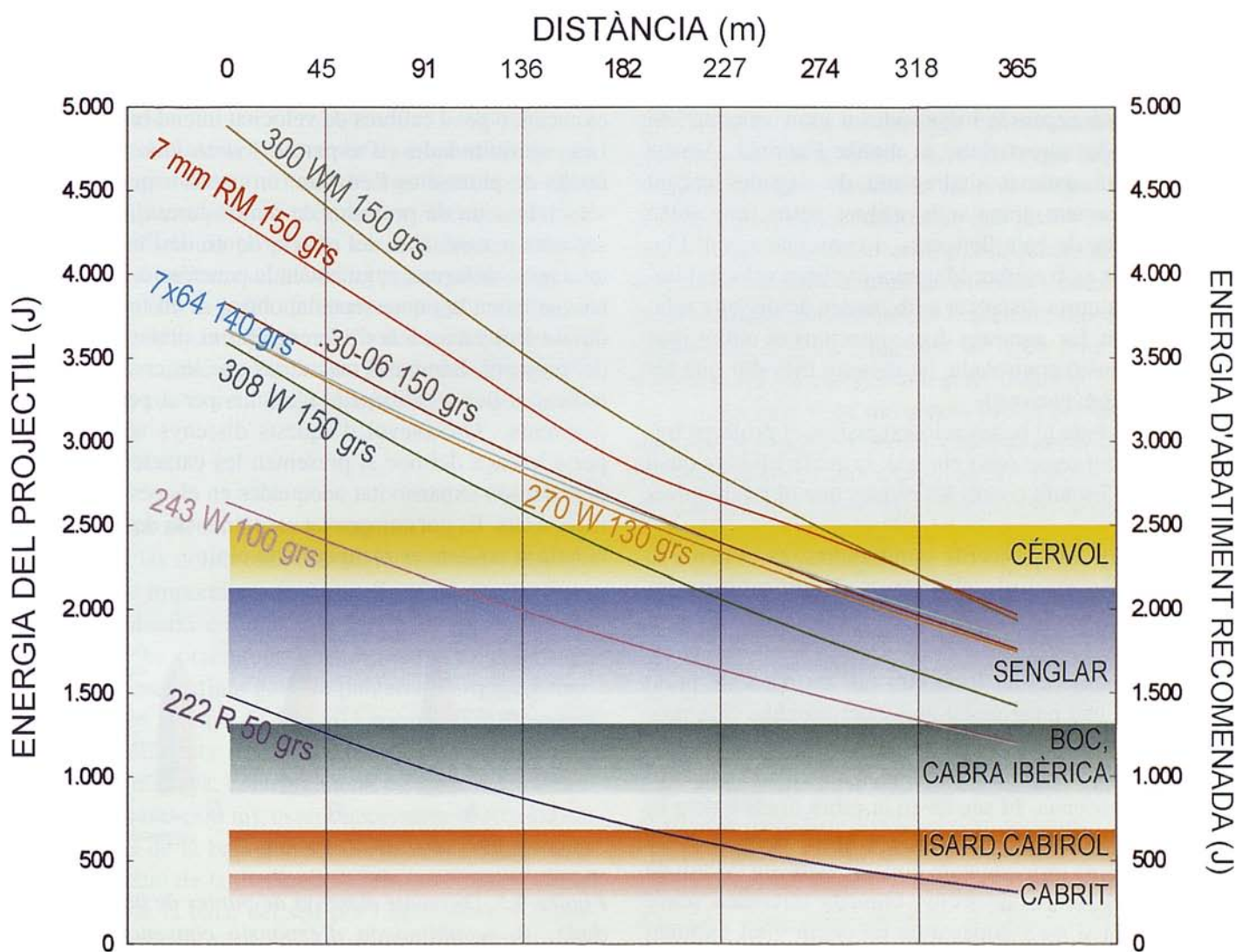

Figura 6.4. Energies d'abatiment recomanables (J) en funció de la distància, pertanyents a diferents calibres amb puntes semiblindades de diferents pesos, usades en la caça de cabrits, bocs i altres espècies. Per a l'abatiment segur de cada espècie tractada, són vàlides les energies dins o per sobre de la franja teòrica representada, sempre que s'usin puntes de bala amb les característiques adequades d'expansivitat i penetració.

La cessió d'energia associada a l'expansió del projectil s'ha de produir en el moment adequat. Si el projectil no té penetració, el plom s'esclafa a la pell, arribant a desintegrar-se en el cas de bales molt lleugeres o de disseny massa expansiu impulsades a gran velocitat. Si les ferides són superficials, es malfer l'animal. Aquest comportament anòmal s'enregistra de vegades caçant peces relativament grans amb calibres petits (que solen muntar puntes de bala lleugeres i consegüentment blanques), o caçant amb calibre Magnum (de gran velocitat inicial) tirant a curta distància amb puntes de disseny relativament blanques. En aquestes dues situacions és millor usar bales d'expansió controlada, de disseny més dur que les d'expansió convencional.

Si la bala té penetració excessiva, el projectil travessa netament sense cedir energia, la qual s'allibera quan el projectil s'esclafa contra les roques que hi pugui haver darrere.

Apart dels projectils semiblandats, es troben a la venda els blindats i els d'expansió ràpida (ultraexpansius).

Bales blindades. Estan formades per un nucli de plom recobert per una capa metàl·lica indeformable. Són projectils emprats en el tir de competició i amb finalitat militar. En l'àmbit cinegètic només tenen aplicació en la caça més grossa africana. El seu ús en la cabra orada balear és inadequat. És erroni emprar aquest tipus de bales en la caça dels cabrits (argumentant que no espenyen la carn de l'animal) perquè els projectils blindats travessen sense deformació, i si no s'impacta en un òrgan vital l'animal pot mantenir la seva vitalitat el temps suficient per perdre-lo malferit.

Bales semiblandades. Són semiexpansives i les més idònies per a l'aguait de la cabra orada i per a la caça major en general. Les de tipus *convencional* presenten una

envoltura de llautó oberta a la punta, que s'esqueixa en el moment de l'impacte permetent que el plom contingut s'esclafi i expandeixi. Solen ser relativament blanques, indicades per a peces lleugeres en relació al calibre amb què es cacen, o per a calibres de velocitat inicial baixa o mitja. Les semiblandades d'expansió *controlada* tenen dos nuclis de plom dins l'envolta: un anterior que és el que s'esclafa, i un de posterior de major duresa (de vegades separats per un tabic del mateix llautó de l'envoltura) el qual no se deforma, augmentant la penetració. També n'hi ha que tenen la punta septada, obrint-se en forma de flor durant l'impacte, a fi d'incrementar el diàmetre original del projectil. Són bales més dures que les convencionals, indicades per a calibres Magnum o per a peces grans i resistents. Qualsevol d'aquests dissenys són adequats per a la caça del boc si presenten les característiques de penetració i expansivitat adequades en els pesos de bala i rifles usats. Es pot comprovar examinant la deformació de la bala si aquesta es recupera rere el tir.

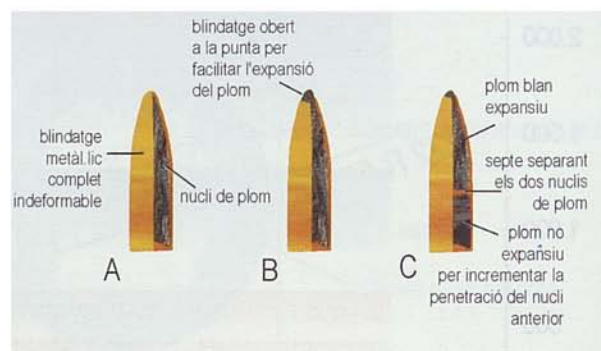

Figura 6.5. Diferents dissenys de puntes de bala. A, blindada; B, semiblandada d'expansió convencional, i C, semiblandada d'expansió controlada. Les més idònies per a la caça del boc són les d'expansió convencional o controlada, de les quals es troba una gran varietat en el mercat. Els pesos idonis són des de 125 fins a 150 grains. Per a la caça del cabrit, tirant a la creu, es poden emprar bales de 50 grains.

Bales ultraexpansives. Algunes bales presenten un disseny molt fràgil, de vegades amb la punta buida, esclafant-se molt fàcilment a gran velocitat. No responen a un disseny aplicable a la caça major perquè provoquen ferides superficials.

La forma de la bala també és important, perquè determina la resistència a l'aire i altres factors de caire físic. Les de punta plana o rodona són inadequades pels tirs a llarga distància propis de les modalitats d'aguait. Les que donen millor resultat són les punxegudes, algunes de les quals tenen la punta de bronze o plàstic, en lloc de plom, per tal de mantenir-la indeformable. La forma del cul de la bala també és important. Es comercialitzen dissenys amb la cua estreta (boat tail), amb molt bon coeficient balístic.

TRAJECTÒRIA DE LA BALA I PRECISIÓ

Tot i les nombroses consideracions fetes fins ara, el factor més important per abatre l'animal és que l'impacte es produeixi en una zona vital. En les modalitats d'arruix que es practiquen a altres indrets s'apunta en moviment, sense afinar gaire la punteria. Però les distàncies són curtes (menys de 100 m) i normalment s'empren calibres contundents i rifles de repetició ràpida. En els aguaites de muntanya, contràriament, es tira a mitja o llarga distància (100-300 m), essent necessària la coneixença de la caiguda de la bala que s'usi. Aquesta caiguda augmenta en funció de la distància del tir, però també depèn de la forma de la bala, del seu pes i del calibre. Un projectil de forma i pes determinat (per exemple el 150 grains de punta blana punxeguda de Remington) té caigudes diferents quan es dispara amb un calibre d'alta velocitat, com el 7 mm Remington Magnum, o amb un de velocitat més moderada, com el .30-06 Springfield (Figura 6.6). El factor determinant en aquest cas és la velocitat del pro-

jectil, que depèn del calibre emprat i en menor grau de l'estriat del canó del rifle. En els tirs llargs dels aguaites de muntanya es requereixen calibres de velocitat alta i trajectòria tensa (amb poca caiguda de la bala). Aquestes característiques les compleixen calibres estàndard petits (de 6 mm: 243 Winchester, 6,5x57...), que impulsen bales lleugeres a gran velocitat, o calibres mitjos (de 7 mm) i potents (com alguns Magnum), que poden disparar bales més feixugues també a velocitat adequada. En el cas dels calibres tensos no és necessari efectuar gaires correccions quan s'apunta, perquè tot i la trajectòria ascendent o descendent de la bala, l'impacte es troba dins l'àrea vital d'un boc o d'un cabrit fins a gran distància.

La bala té un moviment lateral provocat pel vent que afecta especialment als calibres petits (de 6 mm o menys) i que s'ha de corregir quan s'apunta, com la caiguda de la bala, si les circumstàncies ho fan adient.

VISORS I ELEMENTS DE PUNTERIA

Els rifles estan provists d'unes mires obertes constituïdes per un punt de mira (situat a l'extrem del canó), i una l'alça (superfície ranurada) ubicada més proximalment. L'alça té amb dues rodets que permeten fer-la derivar verticalment i lateralment, podent alinear-la amb el punt de mira fins que coincideixi amb el punt d'impacte de la bala a la distància desitjada.

Les mires obertes s'han de posar a tir sobre dianes situades 50 metres. Si es tira a distàncies majors s'ha d'apuntar corregint la caiguda de la bala o s'han d'haver graduat de tal forma que els impactes s'agrupin una certa distància per sobre del centre de la diana. En ambdós casos és necessari conèixer les taules balístiques de la munició usada.

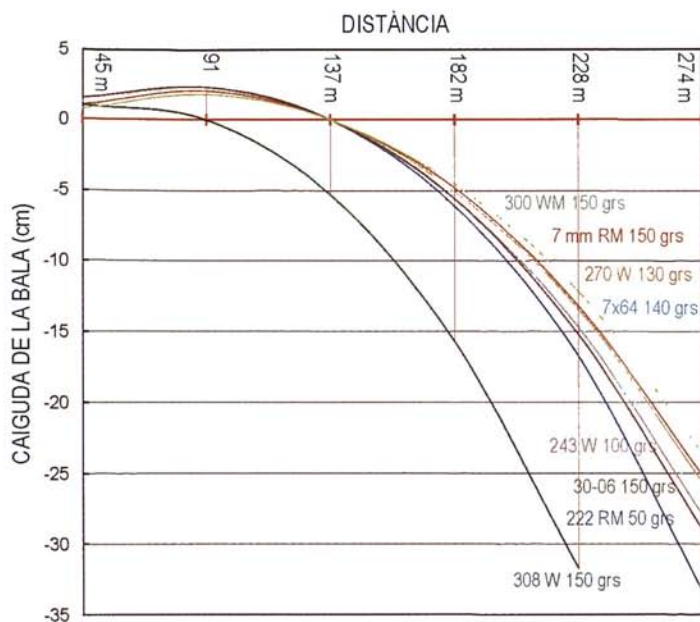

Figura 6.6. Comparació de la trajectòria de projectils de diferents calibres, amb la bala de pes més comú i els rifles centrats a 137 m (excepte el 308 W, centrat a 91 m). Durant la trajectòria ascendent, fins arribar a la distància de centrat del rifle, la bala mai no es troba més de 2,5 cm per sobre de la línia de la mira (0, línia vermella). Passada la distància de centrat, el projectil sofreix un moviment de caiguda. Dades a partir de les taules balístiques de Remington. (grs = grains).

Els visors són elements òptics més indicats per a fer punteria en els aguaitos que les mires obertes. El seu avantatge és, a més de poder efectuar tirs més llargs, col·locar millor el tir per a una mateixa distància, en comparació amb les mires obertes. Per altra banda, consta d'un únic element de punteria, la creu. Per apuntar s'alineen només dos elements, el blanc i la creu, mentre que amb les mires obertes se n'alineen tres (alça, punt de mira i blanc). D'aquesta manera es simplifica el procés òptic

d'apuntar, pal·liant els desavantatges que en aquest respecte arriben amb l'edat.

En la denominació dels visors s'indiquen els augments (fixos o variables) i el seu diàmetre en mm (4 x 44; 3-9 x 56...). El diàmetre de la lent es relaciona amb la lluminositat de l'aparell. La *pupil·la de sortida* és un paràmetre que també mesura la lluminositat del visor. Es calcula dividint el diàmetre entre els augments (un visor 6 x 52 té una pupil·la de sortida de 8,67 mm). La lluminositat és important en els aguaitos que es desenvolupin en zones ombrívols o caçant espècies d'hàbits crepusculars. Visors amb diàmetres de 30-40 mm són adequats pels aguaitos de cabra orada.

Els augments, per altra banda, permeten efectuar tirs llargs, però a partir de 9 és difícil apunta per mor de l'elevada vibració. En els aguaitos de muntanya es solen emprar 6-9 augments, suficients per a les distàncies en què es cacen bocs i cabrits.

Els visors d'augments variables són més versàtils perquè es poden emprar en diferents modalitats de caça, però els fixos són més fiables, per la seva simplicitat de construcció.

El retrocés del rifle els pot afectar negativament si no són de qualitat, especialment amb calibres potents. La qualitat de fabricació també és important l'hora de valorar els aspectes òptics descrits (lluminositat, pupil·la de sortida) o d'altres de mecànics (resistència, impermeabilitat a l'aigua).

El visor s'ubica damunt el rifle mitjançant unes muntures, que poden ser fixes o removibles. Les fixes són més fiables perquè no existeix cap moviment del visor sobre l'arma, i el visor queda més baix sobre el canó, optimitzant l'encarament de l'arma. Amb les removibles, el visor es pot retirar molt fàcilment durant l'acció de caça, si per exemple es vol recórrer a les mires obertes per a un tir curt. La possibilitat de transportar el visor separatament del rifle és, però, el principal avantatge. Si les mun-

tures són de qualitat, quan es torna montar el visor queda correctament centrat. Com a contrapartida, algunes munteres giratòries són altes, impedingint recolzar degudament la cara sobre la culata del rifle quan apuntam, i establint una línia de visió massa elevada en referència al canó.

En referència a la precisió del tir, s'ha de diferenciar la capacitat d'agrupació del rifle del seu centrat. L'agrupació és la capacitat col·locar diversos impactes en una àrea mínima. Aquesta àrea pot ser de 2 o 3 cm a 100 m, tirant amb el rifle degudament recolzat -bench rest-, en funció de les qualitats balístiques de l'arma, en especial del seu canó. L'agrupació del rifle varia si canvia la distància o si canvia el pes del projectil o fins i tot la marca d'aquest. Per altra banda, el centrat del rifle fa referència a que l'agrupació d'impactes descrita coincideixi amb la creu del visor a una distància determinada. El factor distància és primordial perquè centrant el rifle a 100 m. per exemple, la bala impactarà per sobre de la creu del visor tirant a blancs més propers, o per sota d'aquesta per a blancs més allunyats, fruit de la trajectòria ascendent i descendent pròpia del projectil (Figura 6.6). Les capses de munició solen dur taules balístiques indicant l'elevació i la caiguda del projectils propis dels cartutxos inclosos a 50, 100, 150, 200 metres, etc., de manera que si el rifle es posa a tir a la distància de la taula on es troba la desviació 0 (distància de centrat), es pot saber amb poc error la variació del punt d'impacte a altres distàncies.

Segons la munició emprada, la taula balística adjunta pot referir-se a distàncies de centrat molt llargues. Quan es cacen únicament cabrits, o quan es tira amb mires obertes, val més centrar el rifle a distàncies més curtes (50-100 m), d'acord amb les característiques reals del tir. Es pot conèixer, de manera orientativa la caiguda de la bala a distàncies més llargues efectuant una sèrie de tirs de prova sobre dianes col·locades en els punts desitjat. Per a la caça del boc, distàncies de centrat de 100-150 m són adequades, sempre i quan es revisin les grupa-

cions i el centrat quan es canvia de munició (marca, pes de la bala, disseny de la punta, etc.).

NORMATIVA LEGAL I SEGURETAT EN EL MANEIG I TINENÇA D'ARMES DE CAÇA MAJOR

Durant la pràctica de la caça major s'han de tenir en compte les mesures de seguretat i procedir amb precaució. L'energia remanent d'una bala de rifle és elevada fins a gran distància. No s'ha de tirar si darrere del blanc no existeix una penya o qualsevol altre obstacle que empari el projectil en cas d'errada.

La cura i neteja de l'arma, i les implicacions que això té per a la seguretat han estat tractades en el capítol 5.

La normativa legal vigent referent a la tinença i ús de rifles és, arràn del nou reglament d'armes, semblant a la d'escopetes (capítol 7). La renovació de la llicència d'armes del tipus D (la qual inclou els rifles de caça major) es renova cada 5 anys. La Revista d'Armes també té lloc cada 5 anys, havent-se de presentar el rifle, amb la Guia de Pertinença corresponent, a la Intervenció d'Armes durant el mes en què pertoqui renovar la llicència d'armes. L'omissió de dues revistes consecutives condueix a la decomissió de l'arma. La renovació de les llicències D i E es pot fer simultàniament amb la revista d'armes dels rifles o escopetes.

Per altra banda, recordem que per a la tinença d'un rifle de caça major és requisit disposar d'una caixa fort o armer homologat per la Direcció General de la Guardia Civil.

A diferència de les escopetes, els rifles necessiten revisions periòdiques dels seus elements de punteria (siguin muntures obertes o visors), per a posar-los a tir. Aquesta activitat, fora de l'àmbit cinegètic (terrenys catalogats com a vedats de caça major, períodes hàbils...), requereix, ben igual que qualsevol altra activitat de tir, realitzar-se en galeries autoritzades. De realitzar-se en altres indrets, és necessària autorització prèvia de la Guàrdia Civil.

Capítol 7

El marc legal

A l'espera d'una llei pròpia, l'activitat cinegètica es regula a les Balears en base a la Llei de Caça del 4 d'abril de 1970, de caràcter nacional. El seu Reglament fou aprovat el 25 de març de 1971. No obstant això, les competències en matèria de caça adquirides per la Comunitat Autònoma Balear gràcies a l'Estatut d'Autonomia l'hi confereix la capacitat de dictar els Decrets i Ordres que en darrera instància regulen la pràctica cinegètica en el seu territori. La Taula 7.1 recull la normativa pròpia de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, la qual es pot consultar *in extenso* al BOCAIB.

La Llei 4/89, de 27 de març, de conservació d'Espais Naturals i de Flora i Fauna Silvestres i el Real Decret 1095/1989, de 8 de setembre, ambdós de caràcter estatal, regulen aspectes relacionats amb la caça, però han estat objecte de recursos d'inconstitucionalitat per part de diferents Comunitat Autònomes. La Llei 4/89 introdueix en els seus articles 33, 34 i 35, corresponents al Capítol III "De la protecció de las especies en relación con la caza y la pesca continental" alguns aspectes notoris, com són la consideració de totes les espècies com a protegides amb l'excepció de les catalogades com a caçables, la creació dels Registre d'Infractors de Caça i Pesca i l'Examen del Caçador (sugerit ja a la Recomanació 85/17 de la CE). També en recupera alguns ja explicats en la Llei de

Caça del 70, com és el requisit del Pla de Caça per a l'explotació d'un terreny cinegètic. Alguns aspectes d'aquesta llei desenvolupats en el Real Decret 1095/89 han estat motiu d'una forta controvèrsia, com per exemple la il·legalització de la caça amb filats, amb fura, amb perdigot i bagues i amb aus de falconeria per considerar-los mètodes massius i no selectius (Article 3er i Annex III.A). La sentència del Tribunal Constitucional de 26 de juny de 1995 declarà la inconstitucionalitat d'aquestes prohibicions i el Decret 1997/1995, de 7 de desembre, ja no enumera en el seu Annex VI entre els mètodes de captura il·legals:

"a) Medios no selectivos:

1º. Animales ciegos o mutilados utilizados como cebos vivos.

2º. Magnetófonos.

3º. Dispositivos eléctricos y electrónicos que pueden matar o aturdir.

4º. Fuentes luminosas artificiales.

5º. Espejos y otros medios de deslumbramiento.

6º. Medios de iluminación de blancos.

7º. Dispositivos de mira para tiro nocturno que comprendan un amplificador de imágenes electrónico.

- 8°. *Redes no selectivas en su principio o en sus condiciones de empleo.*
 9°. *Trampas no selectivas en su principio o en sus condiciones de empleo.*
 10°. *Ballestas.*
 11°. *Venenos o cebos envenenados o anestésicos.*
 12°. *Asfixia con gas o humo.*
 13°. *Armas semiautomáticas o automáticas cuyo cargador pueda contener más de dos cartuchos.*
PECES
 1°. *Veneno.*
 2°. *Explosivos.*

b) Modos de transporte:

- 1°. *Aeronaves.*
 2°. *Vehículos de motor."*

CONVENIS INTERNACIONALS RATIFICATS PER ESPANYA

En el marc supranacional, la ratificació de convenis internacionals sobre conservació d'espècies de fauna silvestre suposa l'adquisició voluntària de compromisos d'actuació en aquest sentit per part dels estats signants. Aquestes disposicions, tot i que no tractin primordialment el tema de la caça, en fan referència directa o indirecta en algun dels seus apartats.

CONVENI DE RAMSAR (Ramsar, 2 de febrer de 1971). Relatiu a zones humides d'importància internacional, especialment com a hàbitats d'aus aquàtiques. Ratificat per l'estat espanyol el 18 de març de 1982 (B.O.E. del 20/08/82). A l'actualitat inclou 17 zones humides nacionals, entre les quals es troba l'Albufera de Mallorca.

CONVENI DE WASHINGTON (Washington, 3 de març de 1973; Instrument d'Adhesió d'Espanya del 16 de maig del 1986; B.O.E. del 30 de juliol de 1986). Conveni sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenacades de Fauna i Flora Silvestre (CITES). El seu objectiu és evitar

el tràfic (exportació, importació, reexportació i introducció) fraudulent d'espècies animals o vegetals -vives, mortes o parts d'elles (embalsamades, closques de tortuga...) catalogades en els annexos I (espècies en perill d'extinció), II (espècies no en extinció en l'actualitat però en situació de risc) i III (espècies localment protegides a un estat, el qual sol·licita la col·laboració dels altres). En matèria cinegètica, el principal condicionament d'aquest conveni fa referència als trofeus de caça major (banyams) o a les pells de certs animals inclosos en alguns dels annexes. També regula la circulació d'aus de falconeria. En tots aquests casos és necessari la tramitació d'un certificat CITES.

CONVENI DE BERNA (Berna, 19 de setembre de 1979). Relatiu a la conservació de la vida silvestre i del medi natural a Europa. Entrà en vigor en el nostre territori l'1 de setembre de 1986 (B.O.E. del 01/10/86). Els seus annexes I i II recullen espècies de flora i fauna estrictament protegides. L'annex III inclou aquelles espècies l'explotació de les quals és permesa, sota la condició que s'apliquin regulacions per mantenir les seves poblacions. L'annex IV enumera mètodes prohibits per a la caça d'espècies llistades als annexes II i III. Entre aquestes prohibicions es troba l'ús d'armes semiautomàtiques amb carregador amb capacitat superior a dos cartutxos.

El conveni de Berna és de gran importància com a precedent de normatives supranacionals i nacionals com la Directiva 79/409/CE (AVES) o la Llei 4/89.

CONVENI DE BONN (Bonn, 23 de juny de 1979). Referent a la conservació d'espècies migratòries d'animals silvestres. Ratificat per Espanya el 22 de gener de 1985 (B.O.E. del 29/10/85; modificat per Acord del 26 d'octubre de 1985, B.O.E. del 12/02/87). Aquest conveni cerca l'acció concertada de tots el països en el territori dels quals les espècies tractades desenvolupen alguna part del seu cicle vital.

TEMA

BOCAIB

Decret 8/1986 de 23 de gener	Creació del Consell Balear de Caça i dels Consells Insulars de Caça	nº 5 de 10/02/86 pp. 65-66
Decret 46/1988 de 28 d'abril	Declarant protegides en l'àmbit de la CAIB diverses espècies de vertebrats	nº 57 de 12/05/88 pp. 2206-2208
	Correcció d'errades en el Decret 46/1988 de 28 d'abril	nº 81 de 07/07/88 pp. 3186-3187
Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca de 30 de novembre de 1990	Valoració cinegètica de les peces de caça i de les espècies de fauna silvestre en l'àmbit de la CAIB	nº 157 de 25/12/90 pp. 7974.-7975
Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca de 14 d'abril de 1992	Declaració de la cabra orada peça de caça major	nº 53 de 02/05/92 pp. 3473
Decret 27/1992 de 3 de juny	Regulació de la caça del tord amb el sistema tradicional de "filats en coll".	nº 73 de 18/06/92 pp. 5017
Resolució de la Direcció General d'Estructures Agràries i Medi Natural	Regulació del contingut i requisits que han de complir els Plans Tècnics de Caça.	nº 95 de 05/08/93 pp. 6471-6472
Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca	Regulació del procediment per a l'aprovació dels Plans Tècnics dels aprofitaments cinegètics en els terrenys acotats	nº 95 de 05/08/93 pp. 6472
Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca de 27 d'abril de 1995	Creació de la Comissió Balear d'Homologació de Trofeus de Caça	nº 59 de 09/05/95 pp. 4864-4865
Llei 5/1996 de 18 de desembre	Diverses mesures tributàries i administratives. Títol III. -Normes que afecten a diversos règims administratius. Art. 7 referit a les infraccions de caça.	nº 162 de 31/12/96 pp. 17723
Ordres Generals de Vedes	períodes hàbils	publicació anual al BOCAIB

Taula 7.1. Normativa autonòmica de les Balears en matèria de caça.

L'annex I recull les espècies en perill d'extinció en alguna part o en la totalitat del seu areal de distribució. L'annex II inclou les espècies migratòries no amenaçades però en estat de conservació desfavorable, essent necessaris acords internacionals per a la regulació del seu aprofitament. Aquest apartat inclou les anàtides, la guàtlera, la cega, el cegall i el tords. Alguns sectors cinegètics i científics reclamen la inclusió també de la tórtora en aquest apartat.

DIRECTIVES COMUNITÀRIES

La integració d'Espanya en la Unió Europea suposa l'obligada aplicació de les Directives i l'acceptació de les Recomanacions i Resolucions comunitàries. Aquestes normatives estan influenciades per convenis internacionals previs, i en el cas d'Espanya, han suposat un precedent per a l'elaboració de textos posteriors de caràcter nacional.

DIRECTIVA 79/409/CE (2 d'abril de 1979). Relativa a la conservació d'aus silvestres i dels seus hàbitats. L'annex I inclou aquelles espècies objecte de mesures de conservació especials. Ha estat revisat el 1985 (Directiva 85/411/CE del 25 de juliol) i el 1991 (Directiva 91/244/CE, del 6 de març), incloent aquest annex a l'actualitat 175 espècies d'aus. L'annex II recull les aus caçables en tots o en alguns dels estat membres. Un total de 40 espècies són legalment caçables a l'estat espanyol de entre les 72 recollides a l'annex II. Aquesta xifra es reduí a 31 rere la publicació del Real Decret 1095/89. Les espècies caçables a les Balears són ara per ara 21.

Els mètodes de caça prohibits per aquesta directiva són majoritàriament coincident amb la de l'annex IV del Conveni de Berna.

DIRECTIVA 92/43/CE (21 de maig de 1992). Fa referència a la conservació de la fauna vertebrada i invertebrada amb

l'excepció de les aus (aquestes estan incloses en la directiva 79/409/CE). L'annex V inclou el mart i la geneta, estant el seu control restringit a circumstàncies excepcionals en què es produeixi algun mal. La llista de mètodes de caça prohibits per aquesta directiva (annex VI) és molt semblant a la de la 79/409/CE i a la del Conveni de Berna.

RECOMANACIÓ 85/17 (de 23 de febrer de 1985) relativa a la formació dels caçadors. Aquesta recomanació del Comitè de Ministres als Estats membres posa de relleu l'interès d'efectuar un examen del caçador, a l'hora que enumera una llista de principis i suggerències en referència a la formació dels caçadors i a la gestió de les espècies de caça.

RESOLUCIÓ 87/882 (1 de juliol). Relativa a la importància de la caça per a les regions rurals d'Europa.

EL REGLAMENT DE CAÇA

La Llei de Caça fou aprovada el 4 d'abril de 1970 i el seu reglament el 25 de març de 1971. La no existència de cap llei de caça autonòmica a les Balears suposa la vigència de l'esmentat reglament, el qual es divideix en nou títols que tracten els següents temes:

Títol 1: Principis generals.

Títol 2: Terrenys i exercici de la caça.

Títol 3: Propietat de les peces de caça.

Títol 4: Protecció, conservació i aprofitament de la caça.

Títol 5: Responsabilitats dels danys causat per la caça i el caçador.

Títol 6: Llicències de caça.

Títol 8: Infraccions de la Llei de Caça i sancions.

Títol 9: Assegurança del caçador. Mesures de seguretat durant les caceres.

El dret a caçar pertoca a tota persona major de 14 anys -16 si s'usa arma de foc estriada- (llicències A2 o B2; veure Taula 7.2) o de 18 (llicències A1 o B1). Els menors d'edat només poden caçar amb armes de foc si estan acompanyats per altres caçadors majors d'edat.

El Reglament autoritza i regula la caça d'aquelles espècies considerades com a cinegètiques mitjançant les modalitats i procediments permesos, durant les èpoques hàbils publicades a l'Ordre de Vedes, en els terrenys autoritzats (vedats, lliures...) sempre i quan s'estigui en possessió de la llicència de caça, de l'assegurança obligatòria i del permís d'armes (cas que es caci amb arma de foc).

Classe A			Classe B		Classe C		
arma de foc i qualsevol altre procediment autoritzat			caça sense arma de foc		llicències especials modalitats tradicionals		
A1	A2	A3	B1	B2	C1	C2	C3
>18 anys	14-18 anys	estrangers no residents	>18 anys	14-18 anys	falconeria	reclam de perdiu mascle	fura
1.855	1.010	13.885	1.010	510	3.280	3.465	3.465
3.445	2.600	20.820	← amb recàrrec de caça major (R)				

Taula 7.2. Tipus i preu de les llicències de caça vigents a les Balears. Per caçar amb fura, reclam i falcó, a més de tenir la llicència especial, és necessari estar en possessió d'una llicència de tipus A o B segons es caci amb arma de foc o no: A1+C2 per reclam amb escopeta, B1+C2 per reclam amb baga a Menorca, A1+C3 per fura i escopeta, B1+C1 els falconers.

Per a l'obtenció de la llicència de caça es va instaurant progressivament a les Comunitats Autònomes la superació d'un examen del caçador, fonamentat en el marc legal comunitari i estatal que ja s'ha exposat.

La llicència de caça no és vàlida quan es caça amb arma de foc si no s'està en possessió també de l'assegurança obligatòria (de Responsabilitat Civil), la qual cobreix les indemnitzacions per danys a terceres persones fins a una quantitat màxima especificada en el contracte. El document acreditatiu és el certificat de pagament, emès per la companyia asseguradora, i on figura el període de vigència de l'esmentada assegurança. En cas que es produeixi un accident, el caçador responsable del mal ha de comunicar els fets a la companyia asseguradora de forma immediata.

Existeix la possibilitat de subscriure una assegurança voluntària a més de l'obligatòria, per cobrir els danys a terceres persones fins a quantitats superiors a les de l'assegurança obligatòria. També es poden cobrir els danys propis mitjançant una assegurança d'accidents: pensem que cada any es produeixen accidents de caça amb els resultats de mort o invalidesa del caçador. Aquesta assegurança garanteix un ajut econòmic a l'afectat o a la seva família. És important tenir en compte les mesures de seguretat i precaucions durant l'exercici de la caça amb arma de foc ressenyades als capítols 5 i 6.

És recomanable adquirir el Document Únic de la Federació de Caça, (Tarja Federativa 'M'), que inclou conjuntament l'assegurança obligatòria, l'assegurança voluntària i l'assegurança per danys propis (assegurança d'accidents).

ELS TERRENYS DE CAÇA

Segons el Reglament de Caça del 1971, els terrenys es poden dividir en tres grups principals en funció del seu règim jurídic:

- *terrenys d'aprofitament cinegètic especial*, que inclouen tots aquells sotmesos a qualque tipus de maneig i gestió (principalment vedats, refugis de caça, zones de caça controlada, etc.).
- *terrenys d'aprofitament cinegètic comú*, incloent els que no tenen un maneig ni una gestió específica, anomenats lliures.
- *espais naturals protegits*, els quals tenen com a funció principal la conservació de la fauna i la flora, estant la caça supeditada al pla rector de cada espai.

Seguidament es tracten els principals tipus de terrenys de règim cinegètic especial i comú així com les zones de seguretat, les qual es consideren reglamentàriament com a de règim cinegètic especial.

VEDATS DE CAÇA. Es tracta d'una superfície rural contínua, formada per una o més finques, declarada com a terreny cinegètic per l'Administració a petició de/ls l'interessat/s, essent el responsable el titular, qui no és necessàriament el propietari.

Vedats Privats de Caça. La titularitat recau en particulars: propietaris, arrendataris de la terra, agrupacions de veïns, societats de caçadors, etc. Els vedats de les societats de caçadors de cada poble són vedats privats el titular dels quals solen ser els presidents de les societats o associacions, tenint dret a caçar tots els socis.

Vedats Socials. La titularitat recau en la Comunitat Autònoma. La finalitat d'aquest tipus de vedats és facilitar la pràctica de la caça, amb igualtat de condicions a totes les persones de la comunitat. El règim de participació sol desenvolupar-se per inscripció seguida de sorteig i assignació de dies de caça als beneficiats.

Vedats Industrials. Es tracta de vedats privats sotmesos a una explotació intensiva comercial, basada en peces de granja. Aquests tipus de vedats responen a una figura de gestió diferent a la resta.

La qualificació d'un terreny com a vedat de caça suposa una matriculació, de renovació anual, la inscripció en el Registre Oficial i l'obligada senyalització amb les postetes corresponents (veure Taula 7.3). El dret de la caça queda reservat al titular i a les persones que ell autoritzi, sempre de manera ordenada, d'acord amb el Pla de Caça del qual n'és responsable (Pla Tècnic d'Ordenació Cinegètica; veure capítol 3).

		DIMENSIONS (cm)	MATRÍCULA	SEPARACIÓ (m)	ALTURA (m)
	1er Ordre	33 x 50	sí	600 *	1,5-2,5
	2on Ordre	20 x 30	no	100 *	1,5-2,5
* des d'un senyal sempre s'ha de veure el següent					

Taula 7.3. Característiques dels distintius normalitzats senyalitzadors d'un vedat de caça. Els rètols pintats sobre roques, parets, etc., amb lletra de color contrastat i mida mínima de 15 cm, indicant “Vedat de Caça” o “Coto de Caza” també es consideren senyals de 2on ordre. La senyalització es fa a tot el perímetre del vedat i a les seves entrades, col·locant les postetes de 2on ordre intercalades entre les de 1er ordre.

L'extensió mínima per crear un vedat de caça menor és de 125 hectàrees. En el cas dels vedats de caça major, les xifres es dupliquen. Els vedats de caça menor pertanyents a un únic propietari amb l'explotació principal del conill, es poden crear a partir de 20 hectàrees.

Terrenys lliures. Els terrenys lliures són d'aprofitament cinegètic comú perquè no estan constituïts en vedats de caça. No tenen titular i conseqüentment tampoc estan sotmesos a gestió cinegètica perquè no disposen de Pla de Caça. La propietat d'aquests terrenys pot ser pública o privada.

Perquè un terreny sigui lliure ha de tenir accessos practicables i no hi ha d'haver rètols prohibint l'accés. Els terrenys tancats en tot el seu perímetre i aquells senyalitzats amb rètols prohibint el pas a les entrades no són lliures. En aquests casos la caça no hi és permesa ni tan sols per al propietari

Refugis de Caça. La Llei de Caça contempla la possibilitat de limitar la caça en determinats terrenys quan, per raons científiques o educatives, aquesta activitat no és recomanable.

Refugis Nacionals de Caça. Són creats i administrats per la Comunitat Autònoma.

Refugis de Caça/Estacions Biològiques o Zoològiques. Declarats com a tals per l'administració (amb la pertinent publicació al BOCAIB) a petició de particulars o d'entitats de dret públic, per raons científiques o educatives. La gestió correspon als interessats seguint els criteris establerts per l'administració.

Zones de Caça Controlada. Són creades per Resolució administrativa de la Comunitat Autònoma (publicada al BOCAIB) per un període de 6 anys en el cas de la caça menor i de 9 en el de la caça major. La iniciativa pot provenir de la pròpia administració o d'una societat de caçadors. La gestió del terreny és responsabilitat de l'Administració, així com l'adjudicació dels permisos de caça. Tenen preferència els caçadors locals i provincials, però un 25% dels permisos s'han de reservar a caçadors

nacionals o a estrangers residents. L'import del permisos per a caçadors no locals no podrà excedir del doble del preu dels locals. L'aprofitament de la caça també es pot adjudicar a una societat de caçadors, respectant els criteris de permisos per a caçadors nacionals i estrangers residents, l'adjudicació dels quals recau en l'administració.

Zones de Seguretat. Segons la Llei de 1970 són aquelles en les quals s'han d'adoptar precaucions especials per tal de garantir la protecció de persones i bens.

Aquestes zones tenen una amplada variable segons es tracti de carreteres, camins, construccions rústiques...etc. És important notar que a l'amplada de la zona de seguretat, la llei afegeix en determinats casos unes distàncies addicionals dins les quals també està prohibit l'ús d'armes de foc. En el cas d'una carretera, per exemple, la zona de seguretat inclou la pròpia carretera i una franja de 8 metres a cada costat. Addicionalment la Llei diu que tampoc es pot disparar a menys de 50 metres a cada costat de la zona de seguretat (és a dir, de la carretera més 8 m a cada costat), de manera que a efectes pràctics no es pot tirar a menys de 58 metres a cada costat de l'asfalt. A la Taula 7.4 es recullen les principals zones de seguretat, amb els seus límits i les faixes addicionals en què es prohibeix l'ús d'armes de foc. Els camins privats no es consideren zona de seguretat. Els camins públics sí que ho són, i els límits de la zona de seguretat poden ser en aquests casos superiors als reflexats a la Taula 7.4, tot i que no ho especifica la llei, si existeixen antecedents en aquest sentit.

Està prohibit tirar a l'interior de les zones de seguretat i en les faixes circumdants especificades per la llei. No es pot tirar en direcció a les zones de seguretat ni en direcció a guardes d'animals domèstics.

	ZONA DE SEGURETAT	PROHIBIT USAR ARMES DE FOC	TOTAL
CONSTRUCCIONS RURALS, EDIFICIS, JARDINS I PARCS	La construcció, jardí o parc circumdat per una faixa de 50 m.	Dins la zona de seguretat.	La construcció, jardí o parc circumdat per una faixa de 50 m.
NUCLIS URBANS I RURALS	Una faixa circumdant de 100 m a partir de la darrera construcció.	Dins la zona de seguretat.	Una faixa circumdant de 100 m a partir de la darrera construcció.
RECINTES ESPORTIUS	Fins on arribin les instal·lacions. Si no està tancat, fins on determini l'administració.	Dins la zona de seguretat.	Fins on arribin les instal·lacions. Si no està tancat, fins on determini l'administració.
CAMINS PÚBLICS	La seva amplada.	La zona de seguretat més una franja de 25 m a cada costat.	Dins el camí i a 25 m a cada costat.
CARRETERES	La seva amplada més una franja de 8 m a cada costat.	La zona de seguretat més una franja de 50 m a cada costat.	Dins la carretera i a 58 m a cada costat.
AUTOVIES I AUTOPISTES	La seva amplada més una franja de 25 m a cada costat.	Dins la zona de seguretat més una franja de 50 m a cada costat.	Dins l'autovia o autopista i a 75 m a cada costat.
VIES DE TREN	La seva amplada més 20 m a cada costat.	Dins la zona de seguretat més una franja de 25 m a cada costat.	Dins la via i dins una franja de 45 m a cada costat.
CANALS NAVEGABLES	La seva amplada més 5 metres a cada costat.	Dins la zona de seguretat més 25 m a cada costat.	Dins el canal i dins una franja de 30 m a cada costat.
AIGÜES PÚBLIQUES	La seva amplada més 5 m a cada costat.	Es poden usar armes de foc si no hi ha perill per persones o animals. Si es tracta d'un vedat, només hi poden caçar els titulars.	Es poden usar armes de foc si no hi ha perill per persones o animals. Si es tracta d'un vedat, només hi poden caçar els titulars.

Taula 7.4. Taula sinòptica incloent les principals Zones de Seguretat i les franges addicionals en què es prohibeix l'ús d'armes de foc.

INFRACCIONS DE LA LLEI DE CAÇA, DEL REGLAMENT I DEL CODI PENAL

Les infraccions de la Llei de Caça de 1970 i del Reglament de 1971 podien ser originàriament penals o administratives. Entre les primeres s'inclouen els Delictes

de Caça i les Faltes de Caça, i entre les segones les infraccions Greus, Menys Greus i Lleus. Però els delictes i les faltes de caça han passat a ser infraccions Molt Greus. Les competències per sancionar les infraccions administratives recauen en l'Administració. La taula 7.5 indica les

penalitzacions en cada cas, i seguidament s'ofereix una selecció de les infraccions esmentades.

CODI PENAL 1995	Delictes	Empresonament de 6 mesos a dos anys o multa de 4 a 8 o de 8 a 24 mesos. Inhabilitació per a la caça de 3 a 8 anys.
INFRACCIONS ADMINISTRATIVES REGLAMENT 1971	Greus	Multa de 75.001 a 2.500.000 pts. Anul·lació de la condició de Vedat o de Refugi de Caça si s'escau.
	Menys Greus	Multa de 15.001 a 75.000 pts.
	Lleus	Multa de 2.000 a 15.000 pts.

Taula 7.5. Delictes i tipus d'infraccions del Codi Penal i del Reglament de Caça i penalitzacions vigents. La reincidència simple es castiga amb un increment de la multa del 50%. La múltiple, amb increments del 100%.

Delictes tipificats en el Codi Penal de 1995.

- Introducció o alliberació d'espècies no autòctones, perjudicant l'equilibri biològic.
- Caçar o pescar espècies amenaçades, impedir o dificultar la seva reproducció o migració, o comerciar o traficar amb elles o amb les seves restes.
- Caçar o pescar espècies no amenaçades no estant expressament autoritzada la seva caça o pesca.
- Caçar o pescar usant verí o explosius.

Infraccions Administratives del Reglament de Caça de 1971.

Greus

- Atribuir-se indegudament la titularitat d'un vedat de caça.
- Caçar en un Refugi de Caça.
- Incomplir la normativa referent a la senyalització dels terrenys de règim cinegètic especial (vedat, refugi de caça...).

• Incomplir els requisits per a la declaració d'un terreny com a de règim cinegètic especial o falsejar els seus límits i extensió.

- Incompliment del Pla de Caça.
- El subarrendament o la cessió onerosa o gratuïta de la titularitat d'un vedat.

(les infraccions greus descrites dins aquí poden comportar l'anul·lació del règim cinegètic especial del terreny).

- Caçar en un vedat sense autorització del titular.
- Caçar en un terreny tancat no sotmès a règim cinegètic especial (és a dir, en un terreny suposadament lliure però que està tancat en tot el seu perímetre, o que en les entrades practicables està senyalitzat prohibint el pas).
- Impedir a l'autoritat l'accés als terrenys tancats.
- Caçar espècies protegides.
- Caçar amb reclam viu de perdiu femella o amb qualsevol artifici substitutori, o amb el de reclam mascle fora del període hàbil d'aquesta modalitat, o fer-ho a menys de 250 m d'una partió entre dos vedats.
- Caçar en època de veda.
- La destrucció de nius i llorigueres.
- Importar, exportar, transportar o amollar caça viva o ous sense autorització per part de la Conselleria de Medi Ambient.
- L'explotació industrial de la caça sense autorització o incomplint les condicions establertes.
- Sol·licitar la llicència de caça estant inhabilitat o sense haver complit les sancions o abonat les multes per infraccions de la Llei comeses.
- Incomplir les mesures de seguretat (art. 53) quan es caça amb rifle.

Infraccions Menys Greus

- Caçar sense llicència.
- Impedir o tractar d'impedir l'entrada de caçadors en un terreny lliure si aquest no està tancat en tot el

seu perímetre o si en les entrades practicables no hi ha cap rètol indicant la prohibició del pas.

- Incomplir la normativa referent a la senyalització de terrenys sotmesos a règim cinegètic especial.

- Incomplir les condicions fixades per l'Administració referents a la creació i funcionament de refugis de caça.

- Negligir la protecció i foment de les espècies cinegètiques en un vedat.

- Dificultar les accions de l'autoritat en l'interior dels vedats o negar-se a mostrar el contingut del sarró o la munició que es porta.

- Negar-se a entregar o impedir l'entrada per cobrar una peça de caça quan el peticionari d'accés acreditat que fou ferida des d'un terreny on la caça li era permesa.

- La no declaració per part dels titulars d'epizooties i zoonosis que puguin afectar la fauna cinegètica d'un vedat, o incomplir les mesures que s'ordenin per combatre o prevenir-les.

- La comercialització de peces de caça vives o mortes i els seus ous sense complir els requisits establerts.

- Estar en possessió de peces de caça vives o mortes en època de veda sense poder justificar el seu origen.

- La caça no autoritzada amb fures, aus de falconeria no anellades, rapinyaires nocturns vius o naturalitzats, garballets, llaços, viscs, nanses, ams, esquers, xarxes, miralls, verins, substàncies paralitzants, reclams d'espècies protegides, reclams elèctrics o mecànics, canons per anàtides o productes creadors de rastres d'olor repel·lents o atractius.

- No impedir que els cans propis vaguin per vedats en temps de veda.

- Portar armes desenfundades i llestes per ser utilitzades en temps de veda.

- Portar armes o arts de caça en un vedat sense el permís necessari.

- Incomplir les mesures de seguretat (art. 53) quan es caça amb escopeta.

Infraccions Lleus

- Caçar essent menor de 14 anys.

- Caçar, tenint entre 14 i 18 anys, incomplint les indicacions o estant a més de 120 metres de la persona major d'edat responsable, i la negligència per part d'aquesta a l'hora de vigilar les accions del menor d'edat.

- Caçar amb armes o arts que requereixin autorització especial sense estar en possessió d'aquesta.

- Entrar amb armes o arts de caça en un terreny que no és de règim cinegètic especial, tancat i amb indicacions prohibint la caça en les seves entrades.

- Caçar a camins, canals, etc., que travessin o facin partió amb vedats sense autorització del titular.

- No presentar la Memòria Anual d'activitats i resultats dels Refugis de Caça.

- Caçar en terrenys on s'està segant, trepitjant o desfent les bales.

- Entrar amb armes de foc i cans en un vedat veïnat per cobrar una peça de caça menor visible des de la partió.

- La intenció o el fet d'abatre una peça aixecada i perseguida per un altre caçador en un terreny lliure.

- L'establiment de nous colomers sense autorització a menys de 250 metres de la partió cinegètica.

- No impedir que els cans propis vaguin en època hàbil en terrenys de règim cinegètic especial, o en època de veda en terrenys de règim cinegètic comú.

- No impedir que els cans propis molestin les espècies cinegètiques en les Zones de Seguretat i en les àrees colindants definides en cada cas.

- Descuidar la vigilància dels cans conductors del bestiar, permetent que molestin o danyin les espècies de caça.

- L'anellament o marcatge de peces de caça per persones no autoritzades, o emprant anelles o marques diferents al model establert.

- No entregar a les autoritats les anelles o marques que porti una peça de caça cobrada.

- Caçar fora del període comprès entre una hora abans de la sortida del sol i una després de la posta (excepte en els aguait).

- Caçar en dies de fortuna, en els quals els animals tenen les seves facultats mermades o es veuen obligats a concentrar-se en determinades zones per incendis, epizooties, inundacions, sequera o altres causes.

- Caçar en dies de neu, quan aquesta cobreixi totalment el sòl o redueixi les defenses de les peces de caça.

- Caçar fent servir animals o vehicles per a ocultar-se.

- Caçar amb armes de foc o d'aire comprimit essent menor d'edat i sense anar acompanyat per un caçador major d'edat.

- Caçar sense portar la documentació preceptiva, tot i tenir-la.

- Caçar amb autorització, però sense portar-la, en un terreny de règim cinegètic especial.

- La tenència no autoritzada de fures, aus de falconeria, reclams de perdiu femella i xarxes o arts de caça sense precintar.

- Caçar coloms en els seus abeuradors habituals o a menys de 250 m d'un colomer industrial senyalitzat.

- Caçar coloms missatgers o 'esportius' o 'buches' que siguin portadors de les marques adients.

- Falsejar les dades en la sol·licitud de la llicència de caça.

- Caçar sense l'assegurança obligatòria.

INFRACCIONS MÉS IMPORTANTS SEGONS LA CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT

Greus: 1- Caçar espècies protegides. 2- Caçar en època de veda. 3- Caçar en un vedat sense autorització del titular. 4- Caçar en un terreny tancat quan està prohibit fer-ho.

Menys Greus: 1- Portar armes desenfundades o preparades per a l'ús, en època de veda. 2- Possessió en època de veda de peces de caça mortes sense poder justificar la seva procedència.

Lleus: 1- Caçar essent posseïdor de la documentació preceptiva però no dur-la. 2- Caçar en un vedat amb autorització però no dur-la. 3- Caçar abans de sortir o després de pondre's el sol.

EL CONSELL BALEAR DE CAÇA I ELS CONSELLS INSULARS

El Decret 8/1986, de 23 de gener, del Govern Balear creà aquest òrgan consultiu, desenvolupant l'article 39 de la Llei de caça de 1970.

El Consell Balear de Caça està format per:

- President: Conseller de Medi Ambient.

- Vicepresident: Cap del SECONA

- Vocals: 1 representant de cada Consell Insular de Caça; 1 representant de les conselleries de l'Interior, Cultura i Turisme; un representant de la Federació Balear de Caça; un representant de la Cambra Agrària Provincial; 2 representants de les societats de caçadors.

- Secretari: el Secretari General tècnic de la Conselleria de Medi Ambient, o el funcionari en qui delegui.

Els Consells Insulars de Caça estan formats per:

- President: el Director General de Biodiversitat.
- Vicepresident: el Cap del SECONA.
- Vocals: un representant de cada Consell Insular; dos representants dels ajuntaments; un representant de la Federació Balear de Caça; dos representants de societats de caçadors; dos representats dels vedats de caça de l'àmbit territorial afectat.
- Secretari: un funcionari del SECONA.

Els Consells es reuneixen com a mínim dos cops a l'any, tenint com a tasca fonamental assessorar a la Conselleria de Medi Ambient en la confecció de l'Ordre de Vedes de la temporada. Els informes i dictàmens emesos són de caràcter consultiu, i per tant no vinculants per a l'Administració.

LA COMISSIÓ BALEAR D'HOMOLOGACIÓ DE TROFEUS DE CAÇA

Fou creada per l'Ordre del Conseller d'Agricultura i Pesca del 27 d'abril de 1995. La Resolució del 7 de març de 1997 del Conseller de Medi Ambient designa els membres de l'esmentada comissió, formada per un president, sis vocals (entre els quals es troben el Director General d'Estructures Agràries i Medi Natural i el Cap del SECONA) i un secretari (un funcionari de la Direcció General d'Estructures Agràries i Medi Natural).

Els estatuts de la Comissió foren publicats al BOCAIB. n° 59, 09-05-95. Entre les seves funcions destaquen:

- Establir les fórmules de valoració del trofeu de la cabra orada.
- Homologar oficialment tots els trofeus de caça presentats en l'àmbit de la seva demarcació.
- Participar activament en les exposicions oficials i assessorar i col·laborar en altres events relacionats amb la caça major.

- Confeccionar un catàleg periòdic dels trofeus homologats, i una relació anual dels 10 millors caçats a les Balears.

- Mantenir una estreta col·laboració amb la Junta Nacional de Homologación de Trofeos de Caza.

Les homologacions dels trofeus es fan rere sol·licitud per escrit de l'interessat. Les mesures són preses com a mínim per dos membres d'acord amb les fórmules de valoració oficials, i trimestralment s'envien a la Junta Nacional de Homologación de Trofeos de Caza.

EL REGLAMENT D'ARMES

La caça amb armes de foc, a més d'estar parcialment regulada per la legislació en matèria cinegètica descrita, compta amb una normativa específica referent a l'obtenció de la llicència d'armes de foc i a la tenència i ús dels rifles i escopetes. L'actual reglament d'armes data del 1993. El Real Decret 2487/1998 de 20 de novembre (B.O.E. n° 289, de 3 de desembre de 1998) regula la nova prova mèdica, i l'Ordre de 18 de març de 1988 (B.O.E. 77, de 32 de març de 1998) i la Resolució de 19 d'octubre de 1998 (B.O.E. n° 290 de 4 de desembre de 1998) l'examen teòricopràctic vigent des de l'1 de juliol de 1999 per a l'obtenció de la llicència.

Les Comunitats Autònomes no tenen competències en matèria d'armes, caient aquestes sobre el Ministerio del Interior, mitjançant la Direcció General de la Guardia Civil i la seva demarcació territorial, la Intervenció d'Armes.

Les armes estan dividides en set categories. La 2ª.2 inclou els rifles de caça major, i la 3ª.2 les escopetes. Les carrabines del calibre 22 pertanyen a la categoria 3ª.1, i el seu ús per a la caça és il·legal.

TIPUS	ARMA	RENOVACIÓ CADA *	NOMBRE MÀXIM D'ARMES
D	rifles de caça major	5 anys	5
E	escopetes i carrabines calibre 22	5 anys	6 escopetes 6 carrabines

Taula 7.7. Tipus de llicències d'armes de foc que autoritzen l'ús i tenència de rifles o escopetes de caça (les carrabines del calibre 22 no es poden emprar per caçar). En el cas dels majors de 60 o de 70 anys, la vigència de la llicència també és de 5 anys, però amb l'obtenció de visats bianuals i anuals respectivament.

Durant la caça, transport o depòsit, les armes han d'anar acompanyades de la guia de pertinença, expedida per la Intervenció d'Armes. Aquest document inclou el DNI, les dades personals del propietari i les característiques d'aquesta, especificant els possibles elements addicionals que pugui tenir (per exemple canons intercanviables).

Cada 5 anys en el cas tant dels rifles de caça major com de les escopetes, s'ha de passar la revista d'armes en la Intervenció d'Armes. Per a aquests tràmits s'ha de presentar l'arma personalment o mitjançant una tercera persona autoritzada per escrit.

Per a la cessió temporal d'armes a terceres persones que estiguin en possessió de llicència d'armes, per al seu ús cinegètic o esportiu, és necessària una autorització escrita firmada i amb data, per un període màxim de 15 dies. Òbviament una arma en préstec ha d'anar sempre acompanyada de la seva guia de pertinença.

El canvi de propietat de qualsevol arma (per

venda o regal i sempre en favor de persones en possessió de llicència d'armes) s'ha de fer amb la coneixença i participació de la Intervenció d'Armes, la qual recull la guia de pertinença del venedor i n'expedeix una de nova en favor del nou propietari.

En cas de mort del propietari, la família ha de dipositar l'arma a la Intervenció d'Armes en un període màxim de sis mesos. Romandrà durant un any a disposició dels hereus en cas que volguessin adquirir-la per al seu ús, vendre-la o conservar-la com a record. En aquest darrer cas, que pressuposa la no utilització de l'arma, se l'ha de taladrar i tramitar la documentació pertinent.

PROVA TEÒRICA	
TEMA	CONTINGUTS
I	Funcionament de les armes. Peces fonamentals i mecanismes de dispar i seguretat. Conservació i neteja. Mesures de seguretat.
II	Categoria de les armes segons el reglament. Armes semiautomàtiques, de repetició i armes prohibides.
III	Circulació de les armes. Transferència. Revista d'armes.
IV	Documentació per a la tenència i ús d'armes. Condicions generals per a l'obtenció de llicències i de la Tarja Europea d'Armes de Foc.
V	Règim sancionador. Infraccions molt greus, greus i lleus.
VI	Reparació, prova i depòsit d'armes

Taula 7.8. Continguts de la prova teòrica per a l'obtenció de la llicència d'armes de foc.

PROVA PRÀCTICA		
ACCIÓ	VALORACIÓ POSITIVA	VALORACIÓ NEGATIVA
CARREGAR	Deixar l'arma llesta per tirar de manera precisa i segura.	Encanonar zones de risc. Posar el dit en el gallet. Efectuar algun tir per accident.
APUNTAR	Usar els elements de punteria per alinear correctament l'arma. Col·locar els braços i les cames de manera que es mantengui una postura estable.	Postures inestables. Encanonar zones de risc. Efectuar algun tir accidental.
TIRAR	Rifle: Col·locar com a mínim 1 tir de 5 en una diana de 50 cm a 25 metres. Escopeta: obtenir un plomeig suficient amb dos tirs sobre una diana de 50 cm a 25 metres.	No col·locar cap impacte en la diana. Efectuar algun tir abans o després del temps indicat, o acabar l'exercici amb cartutxos sense disparar. Encanonar zones de risc. No obtenir un plomeig suficient amb cap tir. Efectuar algun tir abans o després del temps indicat, o acabar l'exercici amb cartutxos sense disparar. Encanonar zones de risc.
DESCARREGAR	Retirar les beines buides de forma precisa, deixant l'arma llesta per ser carregada.	Esgotar el temps indicat o no deixar l'arma llesta per carregar novament.

Taula 7.9. Apartats de la prova pràctica per a obtenir la llicència d'armes de foc.

Els tipus de llicències d'armes de foc existents i les armes que s'autoritza a tenir en cada cas s'especifiquen a la Taula 7.7.

La documentació requerida per a l'obtenció de la llicència inclou: fotocòpia del DNI o de la tarja de resident; certificat d'antecedents penals en vigor; informe d'aptitud psicofísica; llicències de caça o targes federatives vigents justificatives dels usos cinegètics o esportius que tendran les armes.

Com ja s'ha comentat, des de l'1 de juliol de 1999 és també requisit la superació d'una prova teòrica-pràctica, el contingut de la qual s'enumeren en les Taules 7.8 i 7.9. La part teòrica consisteix en 20 preguntes extretes d'un temari de 500, amb tres possibles respostes cada una d'elles. Per a obtenir la qualificació d'Apte, superant la prova, se n'han de contestar correctament com a mínim 16.

Una vegada superada la prova teòrica, es pot accedir a la part pràctica, la qual es celebrarà, segons la llei, en galeries de tir autoritzades, podent-se emprar armes propietat del centre de formació (acadèmia) que presenti a l'interessat, o, si es presenta per lliure, propietat d'una acompanyant el qual ja tenguí llicència d'armes. Per superar aquesta prova s'ha d'obtenir la qualificació d'Apte. En cas contrari, es disposa de dues convocatòries més que s'hauran de consumir en un període màxim de 6 mesos, mitjançant entre convocatòria i convocatòria d'un mateix expedient com a màxim tres mesos. Les dates de les proves seran fixades per la Intervenció d'Armes en un període màxim d'un mes a partir de la data de la petició de l'interessat. La no compareixença a una convocatòria suposa la pèrdua d'aquesta, excepte si es deu a motius que es justifiquin degudament.

L'ús d'armes de foc està restringit als majors de 14 anys (16 en el cas de les estriades), els quals, si són menors de 18, hauran d'estar en possessió d'un permís especial i anar acompanyats de persones majors d'edat. La sol·licitud ha d'anar acompanyada del certificat d'antecedents penals de l'interessat si és major de 16 anys, certificat d'antecedents penals de la persona que exerceixi

xi la tutela o la pàtria potestat sobre l'interessat, fotocòpies dels DNI o de les Targes de Resident i informes d'aptituds psicofísiques. Si el tutor ja té llicència d'armes, no serà necessària la presentació de la seva documentació. Entre els 14 i 16 anys es poden usar armes de les categoria 3ª.2 (escopetes) per a la caça. Per a competicions esportives també es podran usar les de la categoria 3ª.3 (carrabines d'aire comprimit de més de 24,2 julis). Entre els 16 i 18 anys es poden emprar també per caçar els rifles de la categoria 2ª.2, així com per a les competicions esportives, juntament amb les carrabines del calibre 22 de la categoria 3ª.1. La Tarja Europea d'Armes de Foc és un document en el qual figuren les armes del titular. L'expedeix la Direcció General de la Guardia Civil en favor de l'interessat, amb una vigència de cinc anys renovables mentre es mantengui la titularitat de les armes que empara.

La tenència d'armes de foc està sotmesa als següents compromisos:

- Guardar-les en lloc segur, adoptant les mesures necessàries per evitar la seva pèrdua
- Presentar-les a les autoritats governatives o als seus agents sempre que ho requereixin
- Declarar de forma immediata davant la Intervenció d'Armes la pèrdua, destrucció, robatori o sotració de les armes o de la seva documentació. En aquestes situacions, si no existeix responsabilitat per part de l'interessat, podrà comprar una nova arma o se li tramitarà una nova llicència d'armes o guia de pertinença, podent recuperar les armes que hagués dipositat en la Intervenció d'Armes rere la pèrdua de la documentació.
- No es poden portar, exhibir o usar armes en un context diferent a l'esportiu o cinegètic en què se suposa que aquestes tenen la seva utilitat, quedant al criteri de l'autoritat o dels seus agents jutjar la necessitat de portar-les o no segons l'ocasió, moment o circumstàncies.
- Està prohibit usar les armes duent auriculars connectats a aparells receptors (transistors) o reproduc-

tors de so (walkman), o sota l'efecte de l'alcohol, d'estupefaents, de psicotròpics o d'estimulants.

Els agents de l'autoritat tendran la potestat d'efectuar les comprovacions necessàries per detectar l'ús o circulació il·legal d'armes de foc, i de retenir-les i depositar-les en la Intervenció d'Armes (incloses les que es portin amb llicència) durant el temps imprescindible per a la instrucció de les diligències o dels atestats.

Les armes que circulin per llocs o vies públiques, des de l'indret on es guarden fins al lloc on es desenvolupen les activitats esportives o cinegètiques pertinents, han de ser transportades desmuntades i a l'interior de les fundes.

Qualssevol activitats de competició que es celebrin fora de camps, galeries o polígons de tir autoritzats amb armes de foc o d'aire comprimit de la categoria 3ª.3 necessiten autorització prèvia per part de la Guardia Civil, havent de facilitar els organitzadors la informació referent al lloc, activitats, dades dels participants, armes i mesures de seguretat amb 15 dies d'antelació. El Delegat del Govern, rere l'informe del batle del municipi i de la unitat corresponent de la Guardia Civil, podrà denegar o autoritzar aquestes activitat, afegint les mesures de seguretat o comoditat que consideri adients.

Els rifles de caça major (categoria 2ª.2) s'han de desar en el domicili del titular, en l'interior de caixes forts o d'armers homologats per la Dirección General de la Guardia Civil.

L'expiració de l'habilitació per a la tinença d'armes (per caducitat de la llicència) obliga a depositar-les a la Intervenció d'Armes de forma immediata. Les armes decomisades per infraccions de la llei podran ser recuperades pels seus propietaris en els casos legalment determinats, sempre i quant els propietaris tinguin les llicències d'armes i les guies de pertinença en vigor. En cas contrari, seran venudes en subhasta pública.

El règim sancionador s'exposa de manera resumida, fent referència als aspectes d'interès pel caçador, a les Taules 7.10 i 7.11.

La armes retirades es depositen en les dependències de la Intervenció d'Armes de la Guardia Civil, quedant l'infractor impossibilitat per adquirir-ne cap durant el període de temps que es determini, el qual no superarà els dos anys. La retirada de la llicència obliga a depositar les armes igualment.

INFRACCIONS LLEUS	
Omissió de la revista d'armes o de la seva exhibició als agents	fins a 50.000 pts (rifles) o 25.000 (escopetes), i retirada de les armes
No informar la Guardia Civil de la pèrdua, robatori, destrucció o sostracció de l'arma	fins a 50.000 pts i retirada de la llicència
No informar la Guardia Civil de la pèrdua, robatori, destrucció o sostracció de la llicència o guia de pertinença	fins a 25.000 pts i retirada de les armes

Taula 7.10. Algunes infraccions Lleus del reglament d'armes.

DOCUMENTACIÓ QUE S'HA DE PORTAR PER SORTIR A CAÇAR
<p>DNI</p> <p>Llicència/es de caça</p> <p>Permis d'armes</p> <p>Guia de pertinença de l'escopeta</p> <p>Assegurança obligatòria</p> <p>Autoritzacions específiques segons el tipus de caça (autorització per reclam de perdiu, autorització per fura, autorització per falconeria, autorització per filats, autorització per a més de 10 cans a Eivissa)</p> <p>Credencial autonòmica de falconeria (en el cas dels falconers)</p> <p>Autorització del titular del vedat (excepte als terrenys lliures)</p>

INFRACCIONS MOLT GREUS	
Ús d'armes de foc prohibides	5-10 milions, incautació de les armes i munició
INFRACCIONS GREUS	
Omissió, insuficiència o ineficàcia de les precaucions per garantir la seguretat de les armes en el domicili, lloc d'ús o en circulació	50.001-500.000 pts (rifles)
	50.001-250.000 pts (escopetes)
Pèrdua, sostracció o robatori per causa de l'infracció precedent	1.000.000 pts (rifles) amb retirada de la llicència fins a 6 mesos
	500.000 pts (escopetes)
Impediment dels controls i inspeccions sobre l'emmagatzement, ús o tenència de les armes	50.001-5.000.000 pts i/o retirada de la llicència fins a 6 mesos si es tracta de rifles de caça major
Adquisició, tenència, cessió i venda d'armes per particulars, sense estar en possessió de la llicència, o havent al·legat dades falses per a la seva obtenció	50.001-200.000 pts
Ús d'armes de foc reglamentàries sense llicència o guia de pertinença	50.001-100.000 i incautació de l'arma
Ús d'armes reglamentàries sense les precaucions obligatòries	50.001-1.000.000 pts, retirada de l'arma, municions, llicència i guia de pertinença de 6 mesos a 1 any.
Portar armes de foc en llocs públics no habilitats	50.001-75.000 pts, incautació de les armes i possible retirada de la llicència i guia de pertinença

Taula 7.11. Algunes infraccions Molt Greus i Greus del reglament d'armes.

Annex

ANNEX

DIFERENTS DENOMINACIONS LOCALS I NOM CIENTÍFIC D'OCELLS CITATS

Les espècies marcades en negreta són espècies caçables.

	ALTRES NOMS A				NOM CIENTÍFIC
	MALLORCA	MENORCA	EIVISSA	FORMETERA	
ànec cullerot <i>pato cuchara</i>					<i>Anas clypeata</i>
astor <i>azor</i>					<i>Accipiter gentilis</i>
becvermell <i>pato colorado</i>		àneda de bec vermell	japonès		<i>Netta rufina</i>
cadenera <i>jilguero</i>					<i>Carduelis carduelis</i>
cama-roges <i>archibebes</i>					<i>Tringa sp.</i>
capblau <i>ánade real</i>		collblau			<i>Anas platyrhynchos</i>
cega <i>becada</i>					<i>Scolopax rusticola</i>
cegall <i>agachadiza común</i>		becassina			<i>Gallinago gallinago</i>
cegall menut <i>agachadiza chica</i>		becassineta	becassí petit		<i>Lymnocyptes minimus</i>
cegall reial <i>agachadiza real</i>		becassina reial			<i>Gallinago media</i>
coa-rojot <i>roquero rojo</i>		mèrlera vermella	pàssera de pit vermell	merla	<i>Monticola saxatilis</i>
coer <i>anade rabudo</i>	ànec marcenc			ànec coallarg	<i>Anas acuta</i>
colom salvatge <i>paloma bravía</i>	colom roquer				<i>Columba livia</i>
corb marí <i>cormorán moñudo</i>					<i>Phalacrocorax aristotelis</i>
corriol menut <i>correlimos menudo</i>					<i>Calidris minuta</i>

cucui			cuc	<i>Cuculus canorus</i>
<i>cuco</i>				
cucullada	terrola caraputxina	tarrol.la capelluda		<i>Galerida tecklae</i>
<i>cogujada montesina</i>				
cúrlera reial				<i>Numenius arquata</i>
<i>zarapito común</i>				
enganapastors				<i>Caprimulgus europaeus</i>
<i>chotacabras gris</i>				
estornell				<i>Sturnus vulgaris</i>
<i>estornino común</i>				
faisà				<i>Fasianus colchicus</i>
<i>faisán</i>				
falcó		falcó de la reina		<i>Falco peregrinus</i>
<i>halcón peregrino</i>				
falcó marí	falcó negre			<i>Falco eleonora</i>
<i>halcón de eleonor</i>				
falcó torter				<i>Accipiter nisus</i>
<i>gavilán</i>				
fotja				<i>Fulica atra</i>
<i>focha común</i>				
gafarró		serí		<i>Serinus serinus</i>
<i>verdecillo</i>				
gall faver				<i>Porphyrio porphyrio</i>
<i>calamón común</i>				
gavina vulgar	gallina de mar	gavina camagroga		<i>Larus cachinnans</i>
<i>gaviota patiamarilla</i>				
grisa	grisa	àneda griseta	ànnera griseta	<i>Anas strepera</i>
<i>ànade friso</i>				
guàtlera				<i>Coturnix coturnix</i>
<i>codorniz</i>				
guàtlera andalusa				<i>Turnix silvatica</i>
<i>torillo</i>				
guàtlera maresa		rei de guàtleres		<i>Crex crex</i>
<i>guión de codornices</i>				
Harri's Hawk				<i>Parabuteo unicinctus</i>
lleonet		lugu		<i>Carduelis spinus</i>
<i>lúgano</i>				

mèl.lera		tord negre			<i>Turdus merula</i>
<i>mirlo</i>					
milana	milana pollera	milà	milana reial	milà	<i>Milvus milvus</i>
<i>milano real</i>					
moretó	rabassot		moretó capvermell		<i>Aythya ferina</i>
<i>porrón común</i>					
moretó de puput	rabassot de cresta		ànec de plomall		<i>Aythya fuligula</i>
<i>porrón moñado</i>					
mussol					<i>Otus scops</i>
<i>autillo</i>					
mussol reial				mussol banyut	<i>Asio otus</i>
<i>buho chico</i>					
parda		rabassot menut			<i>Aythya nyroca</i>
<i>porrón pardo</i>					
pàssera		mèrlera blava			<i>Monticola solitarius</i>
<i>roquero solitario</i>					
passerell				llinguer	<i>Carduelis cannabina</i>
<i>pardillo común</i>					
perdiu					<i>Alectoris rufa</i>
<i>perdiz roja</i>					
pinsà					<i>Fringilla coelebs</i>
<i>pinzón vulgar</i>					
polla d'aigua	gallineta d'aigua				<i>Gallinula chloropus</i>
<i>polla de agua</i>					
polla de ropit		rascló			<i>Rallus aquaticus</i>
<i>rascón</i>					
rasclet		rasclet pintat			<i>Porzana porzana</i>
<i>polluela pintoja</i>					
rasclet petit		rasclet gris			<i>Porzana pusilla</i>
<i>polluela chica</i>					
rascletó					<i>Porzana parva</i>
<i>polluela bastarda</i>					
sel.la rossa		anedó			<i>Anas crecca</i>
<i>cerceta común</i>					
sebel.lí					<i>Burhinus oedicnemus</i>
<i>alcavarán</i>					
sel.la blanca		anedó blanc			<i>Anas querquedula</i>
<i>cerceta carretona</i>					

sella marbrenca <i>cerceta pardilla</i>	anedó marbrenc		<i>Marmaroneta angustirostris</i>
siulador <i>ánade silbón</i>	xiulaire		<i>Anas penelope</i>
sól.lera <i>triguero</i>	súl.lera		<i>Miliaria calandra</i>
tiruril-lo camanegra <i>chorlitejo patinegro</i>	passa-rius camanegra	picaplatges camanegra	<i>Charadrius alexandrinus</i>
tiruril-lo menut <i>chorlitejo chico</i>	passa-rius petit	picaplatges petit	<i>Charadrius dubius</i>
tord <i>zorzal común</i>	tord blanc		<i>Turdus philomelos</i>
tord burell <i>zorzal real</i>			<i>Turdus pilaris</i>
tord cellard <i>zorzal alirojo</i>	tord d'ala roja		<i>Turdus iliacus</i>
tord flassader <i>mirlo capiblanco</i>	tord de collaret		<i>Turdus torquatus</i>
tord grívia <i>zorzal charlo</i>	tord rei	griva	<i>Turdus viscivorus</i>
tórtera <i>tórtola común</i>		torta	<i>Streptopelia turtur</i>
tórtera turca <i>tórtola turca</i>			<i>Streptopelia decaocto</i>
tudó <i>paloma torcaz</i>			<i>Columba palumbus</i>
verderol <i>verderón común</i>			<i>Carduelis chloris</i>
verola <i>bisbita campestre</i>	titeta d'estiu	titina	<i>Anthus campestris</i>
xivitona <i>andarrios chico</i>			<i>Actitis hypoleucos</i>
xixell <i>paloma zurita</i>			<i>Columba oenas</i>
xoriguer <i>cernícalo vulgar</i>	xoric		<i>Falco tinnunculus</i>

COMISIÓN REGIONAL DE LES ILLES BALEARS PARA
LA HOMOLOGACIÓN DE TROFEOS DE CAZA

CABRA BALEAR

Propietario del trofeo
Dirección postal
Localidad
Día que fue cazado
Coto o lugar
Titular del coto
Lugar y fecha de homologación

Teléfono
Modalidad de Caza
Municipio
Matrícula

VALORACIÓN

1.1 Envergadura Exterior

1.2 Longitud de la cuerna

1.3 Circunferencia de la base de la cuerna

1.4 Circunferencia en el primer cuarto

1.5 Circunferencia a la mitad

1.6 Circunferencia en el tercer cuarto

TOTAL

1	2	3	4
ENVERGADURA	IZQUIERDO	DERECHO	DIFERENCIA

Col. 1 + 2 + 3	Deducir Col. 4	Total definitivo

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Medi Ambient

Núm. _____

S'autoritza a D. _____

amb D.N.I. nº _____ a caçar tords amb FILATS EN COLL, d'acord amb les condicions que figure l'Ordre de vedes vigent de 1 de juny de 1999, (BOCAIB nº 73 Ext, 05-06-1999).

Aquest permís és vàlid per a la present temporada de caça.

A més d'aquesta autorització s'haurà de comptar amb la llicència de caça corresponent.

_____ d _____ de 199 / 200

Segell de la Conselleria

TORDS - FILATS EN COLL

CONTROL DE CAPTURES Núm. _____

TEMPORADA 1999-2000

D. _____ D.N.I. _____

LLUC DE CAPTURA Terme Municipal: _____ Finca: _____

Paratge: _____ Vedat Nº _____

Octubre

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SUMA: _____

Novembre

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

SUMA: _____

Desembre

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

SUMA: _____

Gener

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

SUMA: _____

SUMA TOTAL: _____

(IMPORTANT: LLEGIR AL DORSE)

Bibliografia

- Anuario 1995. Unión Española para la Defensa de la Cetrería y las Aves de Presa. Madrid.
- ARXIDUC LLUÍS SALVADOR. *Las Baleares descritas por la palabra y el dibujo*. Vol I-III. José J. de Olañeta, Ed. Palma de Mallorca. 1984.
- BALLESTEROS, F. 1998. *Las especies de caza en España*. Ed. Estudio y Gestión del Medio. Oviedo.
- CORONADO, R., DEL PORTILLO, F. i SAEZ-ROYUELA, R. 1991. *Guía de las anátidas de España*. ICONA. Madrid.
- Curso de gestión y ordenación cinegética*. COB. Granada, 1996.
- DEVORT, M. 1997. *La bécassine des marais. Éléments pour un plan d'action*. Éditions confluences, CIBC, OMPO. Paris.
- DÍAZ DE LOS REYES, A., DE TORRES FAGUAS, J. & DELIBES DE CASTRO, M., 1980. *La perdiz roja y su mundo*. Ed. Olivo. Sevilla.
- ELENA ROSSELLÓ, M. i CAMBEROQUE, C. 1987. *Ca eivissenc: l'alternativa*. Sa Nostra. Palma de Mallorca.
- GÁLLEGO, L. & ALEMANY, A., 1985. *Vertebrados Ibéricos, 6. Roedores y lagomorfos*. Ed. Bilbilis. Palma de Mallorca.
- GOB. 1997. *Atles del ocells nidificants de Mallorca i Cabrera*. Palma de Mallorca.
- HAGEMEIJER, E. J. i BLAIR, M.J. (eds.) 1997. *The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their distribution and abundance*. T & AD Poyser. London.
- HUDSON, P. J. i RANDS, M. R. W. 1988. *Ecology and Management of Gamebirds*. BSP Professional Books. Blackwell Scientific Publications, Oxford.
- JENNI, L. i WINKLER, R., 1994. *Moult and ageing of european passerines*. Academic Press, London.
- JONSSON, L., 1994. *Ocells d'Europa*. Ed. Omega, Barcelona.
- Ley y reglamento de caza en España*. (Ley 1/1970, de 4 de abril, de caza). 3a ed. 1980. Madrid : B.O.E., 1974. - 473 p. (Coleccion Textos legales ; 57. Apend. (p. 225-410).
- Manual de ordenación y gestión cinegética*. IFEBA. Badajoz, 1991.
- MARTÍNEZ JIMENO, J. L. 1998. *Tratado de las armas de caza*. Ed. Hispano Europea, Barcelona.
- OLIVA DE SUELVES, J. L. 1998. *La técnica de la caza de montaña*. Ed. Nyala, Sevilla.

- PONS, A. 1956. *Los halcones de Mallorca en el siglo XIV*. Panorama Balear, n°. 67.
- PRATER, T., MERCHANT, J. i VUORINEN, J. 1987. *Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders*. BTO Field Guides n°. 17. Tring
- PURROY, F. J. i VARELA. 1991. *Las Especies de caza. Guía practica para su identificación*. INCAFO.
- Riconoscimento del sesso e determinazione dell'età nella piccola selvaggina stanziale: Starna, Pernice rossa, Fagiano, Lepre europea, Coniglio selvatico*. Istituto Nazionale di Biologia della Selvaggina "Alessandro Ghigi". Documenti Tecnici. Bologna, 1991.
- SAENZ DE BURUAGA, M., LUCIO, A. J. i PURROY, F. J. 1991. *Reconocimiento de sexo y edad en especies cinegéticas*. Gobierno Vasco, Vitoria.
- SARRAIZ, F. i BARBAULT, R. 1996. *Reintroductions, challenges and lessons for basic ecology*. TREE, 11: 474-478.
- SEGUÍ, B. i SANTANDREU, J. 1998. *Seguimiento poblacional de los zorzales hivernantes en Baleares*. Trofeo, 343: 28-33.
- SEO. 1997. *Atlas de las aves de España (1975-1995)*. Lynx Editions, Barcelona.
- SNOW, D. W. i PERRINS, C. M. 1998. *The Birds of the Western Palearctic*. Vol 1-2. Oxford University Press, Oxford.
- SVENSSON, L. 1975. *Identification guide to european passerines*. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- TUCKER, G. M. i HEATH, M. F. 1994. *Bird in Europe: Their Conservation Status*. Birdlife Conservation Series n°. 3. BirdLife International, Cambridge.
- VARGAS PIQUERAS, P. 1996. *Caza con rifle y carga manual de sus cartuchos*. Córdoba.
- Varis, 1992. *El conejo de monte*. Federación Española de Caza, Madrid.
- WIJK, S. i JAUME, J. 1996. *Atlas de aves nidificantes de la isla de Formentera, 1995*. Anuari Ornitològic de les Balears, 11: 13-34.

AINA BONNER
EISENBERG

Nascuda a Palma a l'any 1955, de pares nord-americans, estudià art als Estats Units. Tot d'una que va saber agafar un

llapis es va posar a dibuixar, i de llavors ençà no s'ha aturat. Als 19 anys va realitzar el seu primer encàrrec: els dibuixos del llibre "Les Plantes de les Balears". Seguiren moltes altres feines, principalment per a l'Editorial Moll. A l'any 1979 va il·lustrar la popular sèrie de llibrets de lectura per a nins "de Mica en Mica".

Aina Bonner viu a Boston des de fa dotze anys, però torna amb freqüència a l'illa. Als Estats Units il·lustra projectes molt diversos; l'any passat va crear més de dos-cents dibuixos per a un diccionari de ciències per a nins. A Mallorca ha treballat també en tres dimensions, fent una sèrie de models d'ocells pel centre d'informació del Parc de l'Albufera i, més recentment, models de fauna prehistòrica i autòctona per l'exposició "Mallorca Abans dels Humans" que organitzà la Societat d'Història Natural, de les Balears.

La seva feina ha estat sempre enfocada a la divulgació, amb el desig de fer assequibles a tothom els temes de ciència i natura.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Medi Ambient

SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS

Rev. Soc. Hist. Nat. Balears, 7